

રોજ આમદાદનો.

૧૧-૧૦-૧૯
૧૧૨૬
સુધી વીચારે

૩૬૫ મનશાની.

રચાણ પ્રગટ કરનાર—
શ્રી ધીરશા મહારાજ ધ્યાની.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૧૨૪૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ જડિયાર.

વિષય T/૮ ૪૫૩.૫૨

રોજ બામદાદનો

નેક વીચાર.

૩૬૫ દીવસોની મનશની

રચીને છપાવી પ્રગટ કરનાર
મી० દીનશા મેહરવાન ઇરાની.

(પર રવીવારો માટેના વધારાના
ઉંચ વીચારો સાથે.)

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૦૧૨૪

૬૪૬:૫૨

મુંબઈ મધે જામે જમશેદ પ્રીટીંગ વર્કસ, બેલાડ
હાઉસ, કોટમાં માણેકજી નવરોજી પ્રીટર
છાપ્યું છે, અને દીનશાહ મેરવાન
ઇરાનીએ સમ્યાપીર સ્ત્રીટ, પુનામાં
પ્રગટ કીધું છે.

દીખારો.

સૌથી પહેલાં પરવરદેગારનો
આભાર માનું છું કે તેવોની મેદર-
ખાનીથી આ નાનું પુસ્તકનું કામ
હાર પડ્યું છે.

બીજો ઉપકાર જામે જમશેદના
માલેક શેઠ જાંહગીરજી બેહરામજી
મરખાનો માનું છું કે તેવો
સાહેબે “રોજંદી નેક વીચારો”
ના ફકરા દર રોજ બાર માસ
સુધી છાપવા માટે પોતાના પત્રની
કીમતી જગા ફાજલ પાડી હતી.

ત્રીજો ઉપકાર મીં શ્રીરોજશા
જાંહગીરજી મરખાનનો માનું છું
કારણ કે રોજંદી નેક વીચારોની
ચોપડી છાપવામાં અને લખાણમાં
સેવકને ઘણી કીમતી સલાહ
આપી હતી.

લાં સેવક,

દીનશા મેરુવાન ઈરાની.

૬૧૭ કેંપ પુણા,

તાં ૨૧-૩-૨૨.

ભલા કર—ભલા હોગા !

મારા અસીલ મીત્ર મીં
દીનશા મહેરવાન ઈરાનીને હું
નાનો સ્કુલખોય હતો ત્યારથી
પીછાણતો આવેલો છું. નરમ
દીલના, એકમાર્ગી સ્વભાવના,
દીલસોજ અસરાફ આ ઈરાની—
જરથોસ્તી ગ્રહસ્થની આખી કાર-
કીરદીનું જે હું ત્રણ શબ્દોમાં
તાત્પર્ય કાઢું તો તે “ મનશની ”
—“ ગવશની ”—“ કુનશની ” છે.
ખીરાદર દીનશા વાડી વજીફાઓમાં
ચમન કરતા એક લક્ષાપતી નથી—
પણ એમની છાતીમાં એક એવું
તો મોતેખર દીલડું પરવરદેગારે
મેલેલું છે કે તેને હું એની કરોડોની
દેલત સમાન લેખું છું. પોતાના
મનુષ્ય ભાઈખંધોને—ખાસ કરી
પોતીકા હમજતી કામખંધુઓને—
નેક વીચારતાં, નેક ખોલતાં, અને
નેક કામ બજાવતાં બનાવવા માટે
ભાઈ દીનશાહ ઈરાનીએ પોતાના
ગરીબ ગજવાંમાંથી અત્યાર તુલીક
અવારનવાર સારી રકમ કાઢી
આપ્યા કરી છે.

“ તન સાફ—મન સાફ—

એ સાફ આદમી મોટા ! ”

આ મારા મીત્ર મી૦ દીનશાનો
ગોયા મુદ્રાલેખ છે. ‘ જન્મે જન્મ-
શેદ ’માં લાગટ એક વર્ષ એઓએ
“ રોજીંદી મનશાની ” ચાલુ
એડીટ કરી—અને તે આ પત્રનાં
વાંચનારાંએને એટલી પસંદ પડી
કે “ નેક વીચાર ”ની હારમાળા
એજ ભાષ્યે લાગટ એક બીજું
વર્ષ દોડતી કરી. આ રોજીંદા
નેક વીચારોનો સંગ્રહ હાલ તમારા
હાથમાં એક ખ્યારી પનોતી નાની
કેતાબના આકારમાં મી૦ દીનશા
મહેરવાને હાલ મેલ્યો છે. એમાંથી
દોઢીયાંની કમાણી કરવાનો ખ્યાલ
તો શેનોજ હોય ? જે કાંઈ રકમ
બધી ચોપડીઓ વેચતાં વધશે તે
‘ મી૦ દીનશાહ કોઈ લાયક ધર્મ-
ખાતાંને અર્પણુ કરશે.

લક્ષ્મી મી૦ દીનશાની આવી
રૂડી કેશેશોમાં કાંણુ ખુશીથી
શરીક નહીં થાય ? એક શખ્સ
ખીસે ગમે તેવોખી ગરીબ હોવા
છતાં તે પોતાની નેકીથી ખુદાની
નજરમાં કેટલો તવંગર હોઈ શકે
છે તેનો આ સદગુણી, સાલેસ

ધરિની ભાઈ એક જીવતો જાગતો
દાખલો છે.

રોજ સહવારના ઉઠતાં ખુદાનું
પાક નામ મહો ઉપર લઈ, કુસ્તી
પાઢીઆખ કરીને સઉથી પહેલું આ
કામ કરજો :- તમારાં વાહલાં
ખચ્યાંઓને ભેગાં કરી તેમની
આગળ મોટેથી-ધીરેથી-એક નેક
વીચાર વાંચી જજો. સો નસીહતો
અને હુઝાર વાયજીઓની તે
ગરજ સારશે.

લાં સેવક,

ફીરોઝશાહ જહાંગીર

મરઝખાન.

પહેલી ચીઝેને સદા પહેલીજ
મુકતા રહેજે! રમતની અગાઉ
રંજ-ગમતની અગાઉ ફરજ-અને
પોતાનાની અગાઉ પારકાને હરહં
મેશ રહેવા દેજે! આ એક ઉત્તમ
નીયમ છે કે જેથી તમે જીવન
હાર આડે મારગે જશો નહી.
શરૂઆત સારી કરો—તેજ ફત્તેહને
અડધે રસતે જઈ મળવા બરાબર
છે. જે તાલીમખાઝ ખોટો “સ્ટાર્ટ”
લે છે તે ધનામ જીતતો નથી.
જે વેપારી ખોટી શરૂઆત કરે
છે તે બાંહે વખત કીરતી ગુમાવે
છે. જે સચાઈને શોધક મુળ
મંડાળુજ ખોટું કરે છે તે નેકાનું
તાજ ગુમાવવાની ધાસ્તીમાં રહે
છે. મનશની-ગવશની-કુનશની,
હંચી અભીલાષા અને ખીનસ્વાર્થી
અંતકરણ અખતયાર કરો!
બસ તેના જેવો અચ્છો “સ્ટાર્ટ”
ખીજે કોઈજ નથી. પછી ખીજી
બધી રૂઠી ચીઝે તમારી પુઠે શાંતી
તી અને સમાધાની સાથ દોરવાઈ
આવશે; જીંદગી સાદી, સુંદર,
શાંત અને સખકતી બની રહેશે!

માટે ભાગે એક ગુસ્સાવાળો આદમી પારકાંઓની ભુલ સુધારવા સહિયો વધારે આતુર હોય છે; પણ એક સ્થાનો આદમી ખુદ પોતાની ભુલ સુધારવા માટે તલબગાર રહે છે. જો કોઈની ઇનશાનની આહુશ સારી જગતને સુધારવાની હોય તો તેને પ્રથમ ખુદ પોતાનામાં સુધારો કરીને શરૂઆત કરવી જોઈએ. પણ કામી તત્ત્વોને નાખુદ કરવાથીજ કાંઈ એક આસામીનો સુધારો પુરો થઈ જતો નથી; તે તો માત્ર ખરા સુધારાની એક શરૂઆતજ છે. સાચો સુધારો ત્યારે જ હાંસલ થાય છે કે જ્યારે દરેક છાલકો વીચાર અને સ્વાસ્થ્ય મતલબને જોર કરવામાં આવે છે. સંપૂર્ણ પાકીજગી અને ડાહ્યપણ મેળવવા આગમજ એક પ્રકારની અંગત-ગુલામગીરી અથવા મુરખાઈ ઉપર આપણને જીત મેળવવાની છે.

ઉમેદની પાંખો ઉપર ઇનશાન આ પાકી જગતમાંથી મીનોઈ બેહેસ્તમાં ચઢી શકે છે, અજ્ઞાન પણામાંથી જ્ઞાનીપણામાં જાય છે; નીચેના અંધકારમાંથી ઉપરનાં ઉજાસમાં પસાર થાય છે. તે વગર માનવી એક જમીન ઉપર ફક્ત ડાઘું ફાની, હવસી, અભણ, હોશ વચરનું એક જનાવરજ રહે છે.

જ્યાં તુલીક એક ઇનશાનને
જનાવરના હવશી આચારવીચારે
પસંદ પડતા રહે છે ત્યાં તુલીક
તે માનવી કાંઈ માટેપર ઉમીદ
રાખી શકતો નથી: કુંક મુદત તેને
સંતોષ મળે છે ખરો-પણ જ્યારે
આ હલકી લાગણીઓનો મીઠાસ
કડવાસમાં બદલાઈ જશે ત્યારે
એ આસામી પોતાની શરમીંદગીમાં
ઉંચ પ્રકારની ચીંતો માટે વીચાર
કરવા માંડે છે. પાકી ફાની મળ-
હથી જ્યારે તે વીખુટો પડે છે
ત્યારે તે મીનોઈ મળહની ઉમીદ
ધરાવે છે. જ્યારે ગલીચીનો અં-
જમ ગીરફતાસીમાં આવે છે ત્યા-
રેજ સ્વચ્છતાની શોધ જાગે છે.
સાચી અભીલાષા, પશ્ચાતાપની
ખાખમાંથી ઇજ્જતશીયન શીનીક્ષની
માફક પ્રગટે છે-પણ તેની જખરદસ્ત
પાંખોની ઉપર ઇનશાન બેહશતોના
બેહશતમાં પહોંચી શકે છે. ઉમીદ
વાળો માનવી શાંતી તરફ જવાના
મારગમાં દાખલ થઈ ચુકેલો છે—
જે તે ચોલતો નથી યા પાછો ફરતો
નથી તો ચોકસ પોતાના ધારેલાં
મુકામે પુગી શકે છે. જે તે
બેહશતની કલપના હરહમેશ પોતા-
ના મન આગળ ધરતોજ રહે તો
જરૂરજ તે બેહશતરૂપ હાલતે પુગ
યા વીના રહેતો નથી.

જેટલી એક ધનશાનની ઉંચી અભીલાશાઓ હશે તેટલા તે ઉંચી સપાટીએ પુગશે. તે પોતે શું થવાનો હાંકરો રાખે છે તેની ઉપરથી તે પોતે શું થવાને સામરથવાન છે તેનું માપ મળશે. તમારાં મનને અમુક દીશાએ મુકરર કરશે તો તે દીશાએ તમારી કૃતે હોના પાયો તમે રચી દેશો. જો એક આસામી સઘળી હલકી ચીજો જાણી તથા અનુભવી શકે છે તો તેજ પ્રમાણે તે સઘળી ઉત્તમ ચીજોની અનુભવી તથા જાણી શકવાને કામીલ છે. તે જેમ આદમ જાત બનયા છે તેમજ તે ફરેસ્તા પણ બનવાને લાયક છે, મનને ઉંચી અને નેક દીશાઓમાં દોરવવું બસ એજ એકલું જરૂરી અને મુખ્ય કામ છે.

ગંદકી-એ ગૌર કરન રતા ગલી-ચ વીચારોના અંજમ સીવાય ખીજી શું છે? સ્વચ્છતા-એ દરયા કૃત કરનારના નેક વીચારનાં પરીણામ. સીવાય ખીજી શું છે? તમારા તુરંગો કોઈ પારકાના બેજામાં બરપા થતા નથી. દરેક માનવી સ્વચ્છ કે અસ્વચ્છ હોવા માટે ખુદ એકલો પોતેજ જોખમદાર છે. ઉંચી ઉમીદવાળો માણસ પોતાની સમક્ષ મીનોષની માતેબરીનો માર્ગ ખુલ્લો જોઈ શકે છે, અને સેવકની શાંતીનો અત્યારથીજ તેના જીગરમાં કાંઈ ભાસ આવી શકે છે.

બેહેસ્તનેઃ દરવાજો સદા ખુલ્લો છે, અને તેમાં દાખલ થવાનું યા દાખલ થતાં અટકવાનું દરેક આદમીની એકલાની રાજપુત્રી યા શક્તી ઉપરજ રહેલું છે. કોઈ બાહે-રની મરજી યા શક્તી તેના બાબમાં કામ કરતી નથી. પણ જ્યાં સુધી એક ઇન્શાન દોજખની મોહીની આથી વંશ થયેલો હોય છે—જ્યાં સુધી તે ગુનાહ અને ગમીમાં ગીરફતાર છે—ત્યાં સુધી તે બેહેસ્તના અમલમાં દાખલ થઈ શકતોજ નથી.

પાપ અને પાપમાલીની જાંદગી કરતાં એક વધારે મોટી, વધારે ખુલ્લું, વધારે નેક, વધારે ખુદાઈ હાથપાતી મોજુદ છે. ગુનાહ અને ગમખારી આ જગતમાં બહુજ સાધારણ છે; તેમાં લગભગ સરવે કોઈ કુબેલું છે. જે ખરેખરી ખુદાઈ હાથપાતી છે તે જુરાઈની ઉપર ફતેહ મેળવવામાં—બીની ઉપર જીત પામવામાં—સમાયલી છે. તેજ ખરી ડાહપણુભરી અને સુખી, નેકીવંતી અને શાંતીભરી, સદગુણી અને સુલેહભરી જાંદગી છે. આ જાતની હાથપાતી તમે હમણાજ શોધી શકશો અને તે હમણાજ ભાગવી શકશો. જે માણસ એવી જાંદગી જીવવી શક્યા તે આલુ થતા ફેર ફારમાં આસ્તવાર, બેચેનીમાં નીરાં-તભર્યો અને ચોમરના વૃક્ષમાં શાંતીભર્યો રહે છે.

જેમ એક ઉમંગી કામદાર
 માણસ મુરકેલીઓમાં ડરી જતો
 નથી, પણ તેઓને કેવી રીતે જર
 કરવી તેનો અભ્યાસ કરે છે-તેમ
 નીત્ય રોજ અભીલાષાઓ ધરાવતો
 એક આદમી લાલચોને આ
 ધીન થઈ કચડાઈ જતો નથી,
 પરંતુ પોતાના મનને મજબુત કેમ
 કરવું તેનો દર્યાફત કરતોજ રહે
 છે. લાલચ બતાવનારો આસામી
 હિતકારો હોય છે; તે હંમેશા ન
 બળી અને બચાવ વગરની દીશા
 એથી અંદર ધુસવા માંગે છે.
 જેથી ધનશાનને લલચાવવામાં
 આવતો હોય તેણે પુર અંદેશથી
 ખ્યાલ કરવો જોઈએ કે લાલચ
 કઈ જતની છે અને તેનો ખરો
 અર્થ શું છે? જ્યાં સુધી તમે
 લાલચને તેના ખરા રૂપમાં પીછા-
 હટી શકો નહીં ત્યાં સુધી તમે
 તેને જર કરી શકો નહીં. મોહ
 માયાને આંકોશમાં રાખવા જે કોઈ
 માંગવું હોય તેણે સમજવું જોઈએ
 કે લાલચ કેમ તેની પોતાનીજ
 ગફલતોના અંધકારને લીધે અને તેની
 પોતાનીજ અસાનતાને પ્રતાપે પેદા
 થાય છે. તે આદમીએ અંતરનો
 અભ્યાસ કરી, પાકટ વીચાર કરી,
 પોતાની આ અસાનતાનો કાળાસ
 દુર કરી નાખવો જોઈએ છે તથા
 પોતાની ગફલતોના અંધકારને
 ઠેકાણે સર્યાપને ઉત્તર ફેલાવવો
 જોઈએ છે. સર્યાપને પીછાણવા
 માંગતા હોય તો ખુદ પહેલાં તમા
 પોતાને પીછાણતાં શીખો. અંતર
 નું જ્ઞાન મેળવો અને તમને
 સ્વતાની જમ માટે એક મોતેબર
 હથીયાર જડશે.

હંચ જીંદગીએ પહોંચવા શકું
કાંઈ ને કાંઈ પાછળ અને નીચે
મલી જવું જોઈએ છે. હથકી
ચીજોનો ભાગ આપવાથીજ હંચ
જીંદગીએ પહોંચી શકાય છે.
બધી તજવાથીજ નેક થનાય છે.
અસાનપણનો નાશ કરવાથીજ
સાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. દરેક
ચીજ તમે હાથ કરો તે માટે તમા
ને કાંઈ ને કાંઈ ક્રીંમત આપવી
પડે છે. અને તે ક્રીંમતની પણ
“પછીએ પછ પગાર કરવી જોઈએ.”
દરેક જનવર-દરેક જીવડો એવી
કાંઈ બધીસ કે શક્તી ધરાવે છે કે
જે ધનસાને પોતાની હંચ સ્થિતી
એ પહોંચતાં તજી દીધેલી હોય છે-
જે તેણે કાંઈક હંચ બધીસ કે
શક્તીનાં અવેજમાં બદલી લીધી છે.
જીની એકલપેટી રાહરીતીને વળગી
રહેવાથી તહાન ભલા પુરુષ શું
ખેાહી દે છે? દરેક નમ્રભાગની પછ-
વાડે પાંખવાળો એક ફરેસ્તો આપ
ણે માટે પોભતો ઉમિસો હોય છે
કે જે આપણને સાન અને ડાહ્ય-
ણના થીખરે પહોંચાડવાને તકવાર
છે. જેણે હંચ જીંદગી પ્રાપ્ત
કરી હોય તેણે પાછળ કદમ
ભરવા સામે સાફચેત રહેવું.
નહાના નહાના કામ કરતી વખતે
પણ બહુજ સંભાળ રાખવી;
અને પાપમાં સપડાવા સામે
મજબુત બાંધ બીડવી.

માણસાઇ જીંદગીની તમામ ચી
ત્ર વીચીત્ર રોકાણોનું મુજ જોશો
તો તે મનુશય માત્રના હૃદયમાં
છે; આદમના અંતઃકરણમાંથીજ
તેની સંધળી હીલચાલોને પુશ્ટી
મળે છે. આ જગતની સંધળી
બદલખતીઓ અને સરવે ખુશખખ-
તીઓ ધનશાન જાતની હાંધવાતી
ના જાહેર ઉદ્યોગીપંજરામાં વાસો
કરતી નથી-તેઓ જીગરની અને
મનશક્તીની બાતેનની ચલવણીમાં
વસે છે. માનવી જાતની ચાલચલ
ભુથીજ દરેક બાહેરના તેના કામ
કાજોને પોશણ મળે છે.

જે આસામી પોતાની બુલો અ
ને ખોડખાપણોને પ્રગટ થયલી
યા જાહેર થયલી જોવાનું સાંખી
શકતો નથી-પણ આરખી તેઓને
ઢાંકી નાખવાને કોશીશ કરે છે-
તે આસામી રાસ્તીના મોતેબર રાહ
ઉપર ચાલવાને લાયક નથી. લાલચ
સામે ટકકર ઝીલવાને-મોહ માયા
ઉપર જીત મેળવવાને-તેનું ખમીરજ
નથી. જે ધણી ખુદ પોતાના
હલકા ખવાસની સામે ખેરીકર
કમર કસવાને સામરથવાન નથી તે
ધણી જાતીભાગનો ખડખડો
પહાડ ઓળંગવાને અશક્ત હોય છે.

શીકસ્ત મળવે હારી આશો નહી. તમારી અમુક નીશકળતામાંથી કાંઈ ખાસ પ્રકારની મોટાઈ-કાંઈ આર જાતનું ડહાપણ-મેળવી શકાય એમ છે; અને તે મોટાઈ ભણી, તે ડહાપણની દીશા-એ જોટલી મુસ્તકીમ રીતે અને જોટલી ઝડપથી તેમને તમારી નીશકળતાનો અનુભવ દોરવી લઈ જશે તેટલી ખાત્રી સાથ અને તેટલી ઉતાવળે તમને ખીજે કોઈની શીક્ષાગુરુ દોરવી શકનાર નથી. દરેક ગફલતી જે તમે કરો છો-દરેક ઠોકડ જે તમે ખાઓ છો-તેમાં એક ગંભીર અગતયતા નો બોધ સમાયેલો છે: આ બોધ તમારે થોધી કાઢડવાનીજ માત્ર ખોટી છે. જે શખસ એક દેખણતા આકૃતકારક મામલામાં સમાયેલો ફાયદો ધુંડી કહાડવાને વાંકો વળવા તૈયાર થયો તે શખસ હરેક બનાવમાં કૃતેહમંદ બાહર તરી નીકળશે; તે આસામી પોતાની શીકસ્તોને પાંખવાળા ધોડાઓ તરીકે ઉપયોગમાં લઈ તેમની પીઠ ઉપર આયંદની કૃતેહ કાઠી ભણી સવારી કરી જશે.

મુરખ માણસો ખુદ પોતાની બુલચુકો અને ગુનાહગારીઓ માટે પારકાંઓને દોશ દે છે; જે તમે સમ્માઈનાજ સેવક હોવ તો તમારી ગફલતીઓ માટે માત્ર તમે પોતાનેજ ઠપકો દેજો-તમારી પોતાની વરતણુકની સંપુરણ જોખમદારી તમે માન્ય રાખજો!

• નવું રજુ થાય તે આગમજ
જુનું દરેક યવુંજ જોઈએ. નવો
મેહલ એક અમુક જગ્યા ઉપર
દેખાવ દઈ શકે તે અગાઉ ત્યાંનું
પુરાણું કુપડું જમીનદોસ્ત યવુંજ
જોઈએ. નવી સરચાઈ પ્રવેશ કરી
શકે તે પહેલાં અસલી, શુભનો
નાશ થવોજ જોઈએ. માનવીનું
નવું સ્વરૂપ જન્મ લઈ શકે તેની
પ્રથમ તેનું જુનું સ્વરૂપ પડવું
મેલાવુંજ જોઈએ. ગુસ્સો, અધીરાઈ,
અદેખાઈ, ગરૂં અને ગલીચીનું
જુનું આદમી જ્યારે ફના થાય
છે ત્યારેજ તેમની જગ્યા નરમાશ,
સખુરી, મોહાત અને પાકી
જગીનાં નવાં માણસથી લેવાઈ
શકાય છે. ગુનાંહ અને ગમખારી
ની જુની જાંદગી ઉપર છેકો
મારો—નેકી અને ખુશાલીની નવી
હેવાતીનો સફો ખોલો. પછી દરેક
ચીઝ જે અસલી અને એખીયલ
હશે તે પોતાની મેળે નવી અને
ખુબસુરત બની જશે.

એજ નીયમ એખત્યાર કરવામાં
બેહસ્તનો તોશો છે—આત્માનો
સેવકનો વાસો છે. એજ નીયમ
જલેદાનીના આશીરવાદનાં એક
મુળ સમાન છે—હંમેશગીનાં સુખ
નો ભંડાર સમાન છે.

બાહરથી વાજ ની દેખાતા પણ
લોકમતીથી વીખુટા પડતા બાહ્ય
સુધારાઓને ખેદકારક નીચકળતા
મળે છે તેનાં કારણનું મુળ જોશોતો.
એજ જડથી કે એવા સુધારાના
હિમાયતીઓ ફક્ત સુધારો કરવાને
ખાતરજ તેની પાછળ મંડે
છે અને તેમ કરવા પછી અટકી
જાય છે; આદમ જાતની આયં દેની
સંપૂર્ણતા ભણી દરેક સુધારો
માત્ર એકેક પગલું જ છે એમ તેઓ
જોઈ શકતા નથી.

સમજો સાચો સુધારો ખરેખરાં
ખાતેનમાંથી શરૂ થવો જોઈયે
છે—તે એક બદલાયલાં જીવન અને
બદલાયલી મન શક્તીમાંથી ખરપા
થવો જોઈયે છે. ચોક્કસ પ્રકારનો
ખોરાક યા પીણું તમે તજ દો—
અને એ રીતે ચોક્કસ બાહરની
આદતો તમે છોડતા જાઓ—એ
અલખતાં ઘણી સારી અને જરૂરી
શરૂઆતો છે. પણ તે માત્ર “શરૂ-
આતો” જ છે અને ત્યાંજ અટકી
પડવું એ ખરી આત્મીક હૈયાતીની
વાવટા કાઠીથી બહુ છેટે રહી જવા
ખરાખર છે. અતકરણને સ્વચ્છ
કરવામાં, મનશક્તીને દરસ્ત કરવામાં,
અને સમજશક્તીને ખીલવવામાં
ફાયદો છે—કેમ ને આપણે
જાણ્યે છીય કે આજે જે એક
ચીજની ખાસ જરૂર છે તે ચોખું
થયલું અંતઃકરણ છે.

દુહાડાઓ હવે લંકાતા જાય છે. રાજ્યપરોજ આકૃતાળ આસ માનમાં વધારે અને વધારે ચઢતો ચાલે છે—રૌશની વધારે વખત ટકી રહે છે. તેજ મુજબ આપણે ખી દીવસ પછી દીવસ ઉગતાં આપણી ચાલચલણ વધુ મજબુત બનાવી શકીએ એમ છે. રાજ્ય પરોજ આપણે સચાઇની રૌશની ભણી આપણું અંતકરણ સેહેજ વધારે અને વધારે ઉઘાડવાને સામરથવાન છીએ. નેકીદા સુર્યને આપણા મનમાં વધારે પ્રકાશીત કરવાને એ રીતે આપણે શક્તીવાન છીએ. સુર્ય પોતે કાંઈ કદમાં કે તેજસ્વીપણામાં વધતો નથી—પણ પૃથ્વી તેની તરફ ઢળે છે, અને તેમ કરતાં વધુ પ્રકાશ મેળવે છે. સચાઇ અને ભલાઇની સર્વ સામગ્રી હવેજ આપણને માટે હાજર છે. રાસ્તી અને નેકીનો જથો કાંઈ આપણને માટે વધારે માટે યા વધારે કમતી થતો નથી—પણ જેમ આપણે તેઓની દીશાએ ફરવે છીએ તેમ આપણે તેઓનો ઝળકાટ અને ઓની ખુબી વધારે અને વધારે પ્રમાણમાં, વધુ અને વધુ જોશ સાથ, ખામયે છીએ.

જેમ એક કામદાર માણસ પોતાની હુનરમંદીની વસ્તુઓ બનાવવામાં ઓજર સાથની રાજીંદી ખંતીલી પ્રાકટીસથી સંપુરણ કુશળતા મેળવે છે તેમ તમે પોતેની સચાઇને માટે રાજીંદી અને ખંતીલી કોશિશ કરશો તો ભલાઇનાં કામો ઉપજવવામાં તમે સંપુરણ કુશળતા મેળવશો.

અકેકો નવો દીવસ તે વખતના
એ નવા જન્મ જેવો છે. તે તમા
માટે નવી શરૂઆતો, નવા સંલગ્નો,
નવાં પરીણામો રજુ કરતો રહે છે.
ગુજરી ગયલા જમાનાઓએ સેતા-
રાઓને તેઓનાં ચક્રમાં ફરતા દીઠા
છે—પણ આજનો તમારો દહાડો
કોઈની જમાનાએ જોયલો નથી.
એ રોજ એક નવોજ દેખાવ છે—
એક નવીજ હસ્તી છે. એક નવી
જં જીંદગીનું તે રણસીંગડું છે—
અરે, નવા બંદોબસ્ત, નવાં સંસાર
મંડળ, નવા જમાનાનું તે ચીન્હ
છે. માનવી જાત માટે તે પોતાની
સાથે નવી આશાઓ લેતો આવે
છે, નવી તકો સાંધતો લાવે છે.
નવો દહાડો ઉગતાં તમે એક
નવા પુરુષ—એક નવી સ્ત્રી—બની
શકો તેમ છે. એજ નવો રોજ
તમારે માટે નવી હૈયાતી, નવી
કારકીદી, પુનર જન્મ સમાન થઈ
પડે એ બનવા જોગ છે. જુના
ભુતકાળની બુલચુકોમાંથી નીશકળતા
ઓમાંથી ગમખારીઓમાંથી તમે
કાયનાત અને મક્કમ ઠરાવ સાથે—
નવા નેક વીચારોના રૂડા ઉમંગ
સાથે—એક નવાંજ માણસ તરીકે
જાગ્રત થવાને સામર્થ્યવાન છો.

મન અને તનમાં પાક રહેજો.
કામી મોજમજાહથી અલગ રહેજો.
મગજને એકલપેટાઈથી નીરાળું
રાખજો—અને ઉત્તમ પ્રકારની પવી
ત્રાઈ સાથે જીંદગી જુગવજો.

દરેક જાતની જય થવા પ્રથમ તપ્યાસીની એક માસમ રજી થાય છે. જેમ એક કુલ કે એક પહાડ ચટ ને પટ ઢંગધડા વગર દેખાવ દઈ શકતાં નથી તેમ કૃત્તેહખી તડ ને કડ આવીને ઉભી રહેતી નથી. કુલ-પહાડનીજ માફક જીતખી એક ઉગતા પ્રયોગની સેવટની નોપન્ટ છે-અસર અને કારણોની હારમા જાનું આયંદનું પરીણામ છે. ખાલી માત્ર ખામ્મેશ રાખ્યાથી- એક જાડુઈ સુખન આચરવાથી- દુનયવી કૃત્તેહ કાંઈ પેદા થનાર નથી. ચાલુ, ત્રીયમીત અને રામખાણુ ઠાંકેલી કોશિશથીજ તેને પેદા કરવી પડે છે. જે શખસ એવા ધખારો રાખતો હોય કે જ્યાં સુધી લાલચની ધડી આવે નહી તયાં- તુલીક આતમીક જીત શરૂ થનારજ નથી તે શખસ આતમીક કૃત્તેહ સંપાદન કરવાનોજ નથી. સર્વ મીનોઈ જીત કકત મોતેખર મનશ- નીના મુંગા કલાકમાંજ ઉપજવી શકાય છે-નાના પાયાની જીતો પહેલાં મેળવવા પછીજ તે મોટી મહાન કૃત્તેહ પામી શકાય છે. મોટી લાલચનો વખત તો તે લડાઈની સહી કટોકટ ધડી છે-કે જે લડાઈની કૃત્તેહ મારે આપણે લાંખી તપ્યાસીને પ્રતાપે તદન તપ્યાસ અને આસ્તવાર બની રહીયે છીયે.

જેમ વરસતો વરસાદ અનાજ અને ફળફળાદીના ભવીબ્યના પાક માટે જમીનને તૃપ્તિયાર કરે છે, તેમ સંખ્યાબંધ દુઃખોનાં આપણાં જીવન ઉપર વુટી પડ્યા કરવાથી તેને એક એવાં દાનાઈના પાક માટે તૃપ્તિયાર અને નરમ બનાવી મેળે છે કે જે ડાહપણુ અંતકરણને શાદ બનાવવા ઉપરાંત મનને સંપૂર્ણ સ્થિતિ ઉપર લાવે છે. જે પ્રમાણે સીંહાવા દળાંઓ ધર્મી ઉપર કાળો પડછાયો પાંથરે છે ખરાં, પરંતુ તેને તેમ કરીને તાઝગીભરી ફળદ્રુપ માત્ર કરે છે—તે મીસાલ ગમીનાં વાદળાંઓ હૃદય ઉપર એક આઠો નાખતાં માત્ર તેને કાંઈક વધારે ઉમદા ચીઝો માટે તૃપ્તિયાર બનાવે છે. ગમીનો અવસર—તે ખરો બંદગીનો અવસર છે. ગમખારીની ઘડી આવી પોંહ્યતાંજ છાલકી ઠાળાજી, હલકી મથકેરી, ઘાટકી નીંદા અલોપ થઈ જાય છે. વીપત્તી ની વેળ રજી થતાંજ દીલસોઝીથી હૃદયું પોચું પડે છે, દુરઅંદેશીથી મગજ માલદાર બને છે. રયાનપત—એ મુખ્ય કરીને મુસીબતથી આપણે શીખેલા પાઠોનું એક જાતનું સ્મરણ છે.

તમારી ગમખારી જાણેદાન ટકી રહેશે એમ વીચારશો નહીં; તે એક વાદળાંની પેઠેજ વીખેરાઈ જશે.

નેક બાબદામાં ગુંટાવાના કરતાં
બીજું કશું બી વધારે માતેબર સુખ
હસ્તી ધરાવતું નથી; નેક વીચારે
નેક કામો—નેક ઉદ્યોગો—હરેક ભલી
ચીજોનો અંજમ આપીવમાંજ
આવે છે. જે જીવ કે જે ધરમાં
ભલાઈએ પ્રવેશ કરેલા હોય છે ત્યાં
જુરાઈ જીનહાર દાખલ થઈ શકતી
નથી. જેમ પુરતા અને સાવચેત
સંત્રીઓની ટુકડી દુશ્મનને દુરનો
દુર રાખી શકે છે તેમ નેકની
પાસબાની તળે મેલાયલું મન
અસુખને પોતાથી આધું ને આધુંજ
રાખી મેલે છે. બરાબર ચોકી
પાહરા વગરના દરવાજા માંહેથીજ
અસુખ અંદર પેવસ થઈ શકે છે.
ત્યાં ખુદ દાખલ થવા પછીબી જો
માંહે વસ્તો ભાડુત જુરાઈમાં ચકચુર
થયેલા હોતો નથી તો અસુખ ઝાઝું
ફાવતું નથી. મનરનીમાં મથગુલ
થાઓ; જુરા તુરંગોને બસ રહેવાજ
ના દો; કુનશનીમાં ચકચુરહો;
બરાબ કામની બસ અડાસેજના
જાઓ; હલકી અને શકમંદ
રોકાણોમાં પડોજ ના; સધળી
ચીજોમાં માત્ર નેકનોજ સ્થાનડરડ
જળવો—એજ સર્વથી ઉત્તમ
સુખનું સાચું સાંધન છે.

પરીણામો માટે અંદેશમાં પડશે નહીં—ભવિષ્ય માટે ચીંતાતુર રહેશે નહીં. તમારો મુખ્ય અંદેશ તમારી અંગત ખોડખામીના સંબંધમાં રાખજો—તે આમીઓ દુર કેમ કરવી તે બાબેજ ચીંતા કરવા જજો. આટલી એક સાદી સાર્થક ખીના જાણી લેજો: સાર્થક અમે ખરી બાબદગુ પરીણામ જીતહાર ખોટારાંમાં આવતુંજ નથી. આજની ભલી ચીઝમાંથી ભવિષ્યની ખુરી ચીઝ હરગેઝ જન્મ પામવાની નથી. તમે તમારાં કર્મો ના ધણી છો—પણ એ કર્મોના જે પરીણામો નીપજશે તેનાં તમે માલીક નથી. આજે તમે જે કામો કરશો તેથી આવતી કાલગુ સુખ યા સંતાપ પેદા થશે. તેથી તમે આજે શું વીચારો છો અને શું કરો છો તેનીજ કાળજીમાં રહેજો—અ તમારા વીચારો અને કામોથી તમને શું મળશે તેની ખટરાત કરતા ના. જે શખ્સનાં કામો રૂડાં હશે તે શખ્સ પોતાના કામોના પરીણામો માટે નફકરોજ રહેશે અને કોઈખી જાતની ધાસ્તી યા ભવિષ્યની ખરાખીથી નીરાળોજ રહેશે.

બહારથી તોફાન ભલે ઉભાઈ નીકળે— પણ જો અંદરની શાંતી હશે, તો તે તોફાન આપણા ઉપર અસર કરી શકશે નહીં. જેમ સળગેલા આતશની પનાહમાં રહેવાથી ગમે તેવાં સખત તોફાન સામે સલામતી છે, તેમ આસપાસ જોકે સમુદ્ર વાતાવરણ ટંટાફેસાદ તથા ગભરાટ અકરાટથી ઘેરાયલું હોય, તોપણ સચ્ચાઈનાં જ્ઞાનમાં જો અંતઃકરણ મક્કમ છે, તે તો શાંતીને જ વળગી રહેશે. આદમીઓની તીક્ષ્ણ વીરજતા અને દુન્યાની અશાંતી જ્યાં સુધી આપણે તેની અંદર સંડોવાઈ જતા નથી અને તેમાં હમશરીક થતા નથી, ત્યાં સુધી આપણને સખત તથા અશાંત બનાવી શકતી નથી. જો આપણા અંતઃકરણમાં આપણે શાંતિ ધરાવતા હોઈશું, તો બાહરનું તોફાન માણસ જાતનાં અંતઃકરણને નરમ બનાવવા અને માણસ જાતની મનશક્તીને ખીલવવા માટેનાં સુલેહ શાંતીનાં કામોમાં આપણી શાંતીને હિંડી બનાવનાર, તેનાં મુલીયાં ક્યારે વધારે મક્કમ નાખનાર અને વધારે મોટાં પ્રમાણમાં તેને બહાર પાડનાર થઈ પડશે.

તેજ ખરે સુખી છે કે જેને કંઈપણ ખોટાં કામો યાદ કરવાના નથી, કંઈપણ પાપો વીસરી જવા ના નથી—અને જેનાં સ્વચ્છ અંતઃકરણમાં ખીજ વીશે કંઈપણ ભુંડો વીચાર ધર કરી શકતો નથી અને ખીલી શકતો નથી.

જ્યારે એક વૃક્ષના સમી જાય છે અને પાછી શાંતી પંચરાય છે. ત્યારે—જીવો—તમામ કુદરત જાણે ફરીથી તટાર થવા કેવી ખામોશી માં થઈ થઈને ઉભી રહી જાય છે! સર્વ વસ્તુઓની આસપાસ એક જાતની ચુપ સમાધાની ફેલાય છે—ગોયા જીવ વગરની જીજીસોળી આ વૃષ્ટીભરી આશાઓમાં શરીર બને છે. તેજ મુઆફેક એક આ સામીના ખાખમાંની જો કાંઈ ઝગની આવરતા યા ઓચીંતા ગુસ્સા નો ઉભરો પ્રગટી નીકળે છે તો તે ખતમ થતાંજ તેના મન ઉપર કાંઈ વીચારવંત અંદેશો, એક શાંતીની ઘડી પંચરાય જાય છે—જેથી તેનું મગજ પાછું રાહ ઉપર આવે છે અને તે માણસ પછી હરેક ચીજને તેનાં ખરાં રંગરૂપમાં, તેના ખરાં પ્રમાણમાં પીછાણી શકે છે. આવા શાંતીભર્યા વખતનો લાભ લેવામાં ખરું ડહાપણ છે—તેથી આપણા પોતાના સંબંધમાં આપણને વધારે સાચું જ્ઞાન મળે છે અને ખીજાં-ઓને માટે આપણે વધારે દીલસોજી અભીપ્રાય બાંધવાને સામર્થ્યવાન થઈએ છીએ. સમાધાનીનો વખત—તેજ આપણી દરસ્તીનો ખરો કલાક છે.

પોતાની મેળે ખાલી થઈ ગયલાં જીવમાં પછી ખુશાલી ઉભરાય છે. એ ખુશાલી માત્ર શાંત માણસોને જ મળે છે—અને પવિત્ર માણસોનાં બાખમાં તો એ ખુશાલી રાજ કરે છે.

તા. ૧૨ મી એપ્રિલ.

જ્યારે આંસુઓ ખરતાં હોય અને જીગર જખમાયલું હોય, ત્યારે સારી દુનયાની ગમીને યાદ કરજો. જ્યારે સંતાપનો કુંગર જો તમારે સર પુટી પડેલા હોય ત્યારે ધ્યાન રાખજો કે સંતાપ દરેકને ફાળે આવે છે. કોઈ તેમાંથી છટકવું નથી. માનવી મંત્રની જીંદગીમાં હસ્તી ભાગવતી એક જાણુ જખરદસ્ત બાબદ. “ગમખારી” છે—અને તેને લીધે જ “દીનદારી” આજે એક જરૂરી બાબદ બની રહેલી છે. એવું વીચારશો નહીં કે તમારું દુઃખ એકલું તમને જ મળેલું છે—અને તે નાહક તમને દેવામાં આવેલું છે. તમામ જગતને માટે નીરમાણ થયેલાં સંકટનો તે માત્ર એક નાનો ભાગ છે. સંકટ—એ દરેકે દરેક જાણુનો સામાન્ય અનુભવ છે. આટલું ગોખી રાખીને ગમીતા વખતમાં તમે નર માથ સાથ એક વધારે ઉંડા મહાકાવ્યમાં યુદ્ધાઈ જાજો, વધારે દીલ સોઝીથી કામ લેજો, સરથે આદમીઓ અને જતાવરો ભણી વધારે મમતાથી વરતજો. ગમીતા આવેશમાં તમે વધુ મોહ્યતવંતા અને વધુ શાંતીભર્યા બનજો.

ખુબ જાણુજો કે જે ચીઝ માટે તમે લાયક નહીં હોશો તે ચીઝ તમારા બાબમાં જીનહાર બનવાની નથી—જેખી કાંઈ બને છે તે તમારાં ભલાંને માટે જ બને છે.

જેમ અંધકાર પછી રાશની આવે છે—જેમ વૃક્ષાન પછી શાંતી પંઠરાય છે—તેમ દલગીરી પછી ખુશાલી આવે છે અને દરદ પછી આરામ આવે છે. ગમીનો અનુભવ મેળવ્યા પછી જે ઉંડું ડહાપણ ઉપજે છે તે પોતાની સાથે એક તર્કાંહની વધારે પવીત્ર અને વધારે જાથકની ખુશી લેવું આવે છે—કે જે ખુશાલી ગમગીનીની અગાઉ પ્રગટ થતી ઠાલી ઉશકેરણી કરતાં ઘણી વધારે ચઢીયાતી હોય છે. આપણી ઇદ્રીઓની ઉતરતા ક્રીસમની મળે છે અને આપણા આત્માની વધુ ખુલ્લું પ્રકારની ખુશાલીઓની વચ્ચે ગમખારીની એક અંધારી ખાલી મોજીદ છે; આ ખાલીમાંથી આપણુ દરેક ખાકી જત્રાણુઓને પસાર થવાનું છે; અને એક વાર ત્યાંથી પસાર થવા બાદ સ્વર્ગની શાદમાની, જવેદાની નો ઉમંગ આપણા સાથી બને છે. જેઓ આ રાની દુનયામાંથી મીનો ઇ દુનયામાં જત્રાઓ જઈ ચુક્યા છે તેઓ રાસ્તીના પ્રકાશીત મુખડા ઉપરથી ગમીનો કાળો જુરખો ઉંચકી શક્યાં છે.

સુખમાં કે દુખમાં—મજાહમાં કે
માહેતમમાં—જીતમાં કે હારમાં—
ફતેહમાં કે નીશફળતામાં; દીન યકીન,
ધંધા રોજગાર, યા સંજોગ સમયના
સંબંધમાં; જીંદગીના દરેક સવાલો
ના બાબમાં જે મુખ્ય ચીજ આપે દે
અસર કરે છે તે “કેરેક્ટર” છે.
આદમ જાતના મનની વૈજલ્ય તે
આદમની બાહરની કારકીરદીના તમામ
કારણો છુપાયેલાં છે. કેરેક્ટર—
આસ્થત—એજ દરેક બાબદનું
કારણ છે તેમજ હરેક બાબદનું
પરીણામખી છે. કેરેક્ટરજ કાર્યો
ની પળવે છે—અને તે કાર્યોના
પરીણામોખી પછી કેરેક્ટરજ સેહવે
છે. બેહશત, દોજખ,—એ બધું
કેરેક્ટરમાંજ સમાયલું છે. જે કેરેક્ટર
અસ્વચ્છ અને કાલીલ હશે તે એક
એવી જીંદગી જીવવશે કે જે જીંદગી
માંથી ખરાં સુખ અને સુંદરતાનાં
તત્વો ખીલકુલ ગેરહાજર હશે. પણ
એક ચોખ્ખી અને સદગુણી કેરેક્ટર
એક સુખી અને સુંદર જીંદગી રજી
કરશે. જેવી તમે તમારી કેરેક્ટર
રજી કરશો તેવી તમારી જીંદગી
પોતાનો આકાર પકડશે.

જ્યારે મુશકેલીઓ ઉભી થાય અને મુશીબતો ઉભાઈ જાય ત્યારે એમજ સમજજો કે તમારી મુઝવણી તમને કાંઈ વધારે ઉંડા દરીયાઈત માટે—કાંઈ વધારે જોરાવર પગલાં માટે જન્મરૂત કરે છે., કોઈખી બાબતને તમારી ઉપર એવા તો હુમલો થશેજ નહીં કે જે તમે સમાવી દેવાને સામરથવાન નહીજ હોવ. એવા એકબી સવાલ તમને પળવશે નહીં કે જે તમે ઉકેળી નહીજ શકો. તમારી તપાસ જેટલી વધારે મોટી હશે તેટલી તમારી સહનશક્તીની કસાટી વધારે થશે— અને તેટલાજ વધુ પ્રમાણમાં તમારી જીત સંપૂર્ણ અને ક્ષતેહમંદ લેખાશે. તમારી ગુંચવણની જુલ જુલામણી ગમેતેવીખી આપડગુંચ-ડવાળી હોય તો શું થયું?—તમાંથી બાહર પડવાનો હરહમેશ એક રસતો હશેજ. આ રસતો શોધી કહાડવા માટે તમને તમારી તમામ મનશક્તીને છેકના છેડા સુધી કસવી પડશે અને તેમ કરતાં તમારી સધળી બાતનનીચબરાકી, અપજાઈ અને અતુરાઈના સાધનો પોતાની મેળે બાહર પ્રગટ થશે. જે ચીજ તમારી ઉપર સરવોપરી થવાની ધમકી દેતી હોય તેને જ્યારે તમે તમારા આંકોશમાં લાવી શકશો ત્યારેજ તમને તમારાં નવાં મળેલાં કઠિવત માટે હરખ ઉપજશે.

કોશિશો પછી કોશિશોની એક હા
રમાળાથીજ આપણે આગળ વધે
છીય. ચોક્કસ અમુક દિશાએએ
ચાલુ વારાફરતીની તઝવીઓ કરવા-
થીજ આપણે મનનું કે તનનું
જોર જમાવ કરી શક્યે છીયે. મેહ-
નત-એહમત-અસ વારે ઘડી કરયા
જ કરો, અને તમે કહિવત 'પામશો.
આ કાયદાને આધીન થવાથીજ
એક કસરતખાજ સખ્શં ઝડપના
યા અંગબળ શક્તીના અદ્ભુત પ્ર
યોગો કરી શકવાને માટે તાલીમ
પામે છે. જ્યારે આ એહમત મગજ
શક્તીની દિશાએ હોય છે ત્યારે
તેનાં પરીણામમાં અસાધારણ બા-
હોશી યા કુશળતા નીપજે છે. જ્યારે
આ એહમત આત્મીક દિશાએ
હોય છે ત્યારે તેનાં પરીણામમાં
ડહાપણ અથવા જીગરની મોટાઈ
બરપા થાય છે. જ્યારે સંજોગો
આપણને વધારે જાગ્રુત કોશિશો
કરવા માટે-વધારે લાંબી એહમતો
હાવવા માટે-ફરજ પાડે ત્યારે
આપણને વીલાપ કરવો ઘટારત નથી.
જે મનમાં જુરાઈ હોય તેજ મન
કુદરતના બનતા બનાવોને જુરા માને
છે. જે મન તકદીરના બનાવોથી
મળતી તાલીમને કાયદામંદ સમજે
છે તે મનને હરેક બનાવ બધોજ
દખાય છે.

ચોક્કસ આપદાઓ ઠાળવા ને
 કાળે ઉપાયો તરીકે જે તમે ના
 હિમતપણું, ચીંતા, મુંઝવણ અને
 ચીરડાઉપણું કામે લગાડતા જશો
 તે તમે તમારી નેમમાં કદીખી
 ફાવવાના નથી. તેથીતો ઓરખી
 કાંઈક વધુ જંજલિયતો તમારી મુશી
 બતોમાં ઉમેરાશે-કે જે મુશીબતોથી
 જ તમે ચીરડાઉ, ચીંતાતુર, ના
 હિમત, બેકાર બનો છો. જે તમને
 તમારી જીંદગી કોઈખી દરજ્જે
 ઉપયોગી અને સુખી બનાવવીજ
 હોય તો તમને તમારો જીવ શાંત
 અને સ્થિર રાખવોજ પડશે. જે
 આદમીનો ખવાસ સહેજમાં ચડી
 જવા યા જરાક જરાકમાં અકળાઈ
 જવા ના પાડે છે તે આદમીને પજ-
 વવા આવકી નજીવી બાબદો-બદકે
 માઠી મુરકેલીઓ વઢીક-ઝટ વારમાં
 પીગળી જાય છે અને નાબુદ થઈ
 જાય છે. અંગત મતલબો, ધરખા-
 ઓ, યોજનાઓ, અને ગમતોને
 હંમેશાં અટકાવો, અટકાવો અને
 ઉલટ જવાયો તો મળવાનાજ-અને
 આ જાતની શીકસ્તોના સંજોગો
 સામે કેમ શાંત મને અને ડાહ્યાપણથી
 સરોબર હોવા રહેવું તે જે આપણે
 એકવાર શીખ્યું તોજ આપણને
 આપણાં અંતરમાં ખરું અને
 જયકરું સુખ જડશે.

તા. ૧૯ મી એપ્રિલ.

અરે સુખ મનની ચોક્કસ આદ-
તોમાં, બલકે મગજની ખાસયતોમાં
સમાયલું હોય છે-જડવાદી ચીઝોની
માલિકીમાં યા સંજોગોનાં ચોક્કસ
મેળાપોમાં સમાયલું હોતું નથી;
આ ખીના જ્યારે આપણે જાણીને
સમજી શક્યે છીએ ત્યારે આપણે
અક્કલમંદ બન્યે છીએ. એક
માણસને જો ફક્ત આ અથવા પેલી
ચીઝ મળે, સેહજ વધારે પૈસા મળે,
જમીન વધુ કુરસદ મળે, ફલાણા
ફલાણા સખ્શની કામેલ્યાત મળે
કે ફલાણા ચીનાને મળતી બધી
તકો મળે, અથવા કોઈ વધારે સારા
મીઝો મળે કે વધારે લાભકારક
આજીવનની હાલત થવા પામે-
તોજ તે માણસ સંપુરણ અયથ
સાથ સુખી થઈ જાય એમ માનવું
એ આપણા ભોક્ષની એક સાધારણ
ગફલતી છે. અફસોસ! આવી
તકલીદી ખાહેશોમાંજ અસંતોષ
અને કંગાલ્યત વાસો કરે છે.
જો તમારાં અંતરમાં સુખ અત્યાર
આગમ્યનું તમને જડયું નહીંજ
હોય તો બાહરથી તે તમને
જનહાર મળનાર નથી. એક અક્ક-
લમંદ ભિન્નવાળા માનવીનું સુખ
ગમે તેવીખી દરેક મુસીબતો સામે
ટકી શકે છે.

કુદરતમાં ધીરજનો એક કેવા
અપાર ભંડાર સમાયેલો છે તેની
ઉપર દર્યાફત કરો—તમને તેથી
ફાયદો થશે. પોતાની મંજલનું ચક્ર
પુરું કરતાં એક ધુમકેતુ કદાપી એક
હજાર વર્ષ લેશે; જમીન પીગળાવી
નાખી ત્યાં પંઠરાઈ જવા માટે દરીયો
કદાપી દશ હજાર વર્ષ લગાડશે;
આદમજાતનું સંપૂર્ણ પ્રગટીકરણ
પુરું થતાં કદાપી લાખો વર્ષો વહી
જશે. એ વીચારથીજ બસ આપણી
એક કલાક કે એક દહાડા માટેની
નજીવી બાબદો સંબંધી દોડાદોડી,
ધાંધલ, અસંતોષ, નાસીપાસીઓ
અને હસ્વાનેગ અભીમાની માટે
આપણને શરમીંદગી ઉપજવી જોઈએ.
સખુરીથી મોટામાં મોટી ચઢતી પામી
શકાય છે—સઉથી બુલંદ ઉપ્યાગી
પણું પ્રાપ્ત કરી શકાય છે—સરવેથી
મોતેબર શાંતી ઉપજવી શકાય છે.
ધીરજ વગર જીંદગાંની ધણેક દંરજને
કમજોર અને રસકસ વીનાની થઈ
પડશે—તેની મજાહ માટે ભાગે નાશ
પામશે. “તેથી નીચમીત મક્કમપણુંથી
તમે સમારી ફતેહનો કોટ ઉઘાડો.”

આજનો દીવસ સરદ અને ગમગીન હોય તેથી કાંઈ નાસીપાસ થવાનું છે? ગરમ અને ઝળકાટ ભર્યા દીવસો આવવાના છે તે શું આપણુ જાણતા નથી? અત્યારથી જ પક્ષીઓએ ગાણા ગાવાની શરૂઆત કરી છે, અને તેમના મધુર કંઠમાંથી નીકળતા સુરીલા સ્વરો વસંતના નવા બહારની આમદની બસારત કરે છે, અને ઉનાળાની રૂઠું, જે આજના ગમગીન દીવસના મરભમાં ખીજરૂપ પોઢેલી છે તેના આવતા જનમની આગાહી કરી રહ્યાં છે, અને તેના પુષ્પત ઉધરભાવની ખાતરી આપે છે. કાંઈ પણ કોશેશ કરશે તે વચરથ જશે નહીં. તમારી સઘળી ઉમેદો અભીલાશોનો બહાર નજદીક છે—બહુજ નજદીક છે, અને તમારાં ખીનએકલપેટાં કામોનાં ફળ તમને મળ્યા વગર રહેનાર નથી.

આંપસ્વાર્થ દુર થશે, અને સચાઈ તેની જગ્યા લેશે.

નહીં બદલાતો—નહીં દુખાતો પરમાતમા મારા દીલમાં વાસો કરશે. તે મારું અંતકરણ સાફ કરશે.

અરાં અંતઃકરણની કોશિશથી તમારાં અંતરની તપાસ કરો અને જાણી લ્યો-માત્ર એક “ધીઅર” તરીકે નહીં, પણ ચોક્કસ માછીતી તરીકે પીછાની લ્યો-કે આ દુનયાની ખુરાઈ ખીલકુલ ક્ષણભંગુર બાબદ છે, માત્ર એક આપસી મેળે ખરપા થયેલા શીહા ઓળો છે. માની લ્યો કે તમારી સઘળી બેકારી, ગમખારી, આફત ગુઝારી એક અચુક અને તદન સંપૂર્ણ કાયદાના પ્રતાપેજ તમને ફાળે આવ્યાં છે; તે બધું તમને સહન કરવું પડે છે કેમજે તમે તે માટે લાયક હરયા છો અને તમને તેની જરૂર છે. પ્રથમ એ ચીઝોને સહન કરવાથી અને પાછળથી તે સરવેને સમજતા થવાથી તમે વધારે મજબુત, વધારે શ્યાના અને વધારે નેક બની શકશો. જ્યારે તમને આ ખીનાનો પુરેપુરો ખ્યાલ આવી જશે ત્યારેજ તમે તમારા પોતાના સંજોગોને આકાર આપવાની સ્થિતિમાં મેલાશો—ત્યારેજ તમને ખુરાઈમાંથી ભલાઈ શોધી કહાડતાં આવડશે—અને ત્યારેજ તમે એક કુશળ હાથે તમારી તકલીફની સાંકળ ગુંઠવાને સામર્થ્યવાન થશો.

આલો મને કહો કે તમે વારે
 ઘડીએ અને ધ્યાન દધને શાનો
 વીચાર કરો છો; તમારા એકાંત
 વખતમાં કઈ બાબત તરફ તમારું
 દીલ કુદરતી રીતે ખેંચાય છે?
 અને તે ઉપરથી હું તમોને કહી શકીશ
 કે તમો દુખ યા શાંતીના કયાં
 મથક તરફ મંઝીલ કાપો છો-તમો
 ધ્રુવરી ગુણો તરફ આગળ વધો છો
 કે હેવાનયત તરફ ધળો છો. આદ-
 મીની અનીવારય વલણ એજ હોય
 છે કે જે તે મનમાં ઝાઝું વમાસે
 છે તેને મળતી ખાસીયતનો તે
 બને છે. માટે તમારા વીચારોની ઉંચ
 મનોવરૂતી જળવળે અને તેને નીચા
 હલકી પંક્તીએ ઉતરવા દેતા ના; તેમ
 કરશે તો હરેક ઉંચ વીચાર તમોને ઉંચ
 સ્થિતીએ પુગાડશે. તમારા વીચારો
 સ્વચ્છ રાખજો-તેમાં સ્વારથી
 લાગણીનો ભેળ થવા દેતા ના. સ્વચ્છ
 વીચારની બંરકતથીજ તમારું હૃદય
 સ્વચ્છ થશે અને તે સચાઇની
 તજદીકમાં ખેંચાયું જશે; અને તે
 બુલભર્યા મારગ તરફ ધસડાડું
 બચ્શે.

અગરજો તમે સ્થાનપત માટે,
 શાંતી માટે, સરવો-તમ સ્વચ્છતા
 માટે અને સચ્ચાઈની સંપુરણ
 શોધ માટે પ્રારથના કરતા હોવ અને
 જો તમારી બંદગીમાં સમાતી ચીઝો
 તમારેથી દુરજ રહેતી હોય તો
 તેનો અરથ એ થાય છે કે તમે
 ભક્તીમાં એક બાબદને આગળ
 ધરો છો-પણ તમારા આચાર
 વીચારમાં અને તમારી વસ્તુઓમાં
 કોઈ બીજી બાબદ મોજુદ છે.
 જો તમે આવી જાતની અણુધણ
 સ્થિતિથી બાઝ આવો,-જો તમે
 આવી બાબદો(કે જેને એકલપેટાઈથી
 વળગી રહેતાં તમારી પ્રારથનાની
 ચોખ્ખી ઉત્તમ ઉમેદો બર-આવતી
 નથી) તેને તમારાં મગજમાંથી
 હાંકી કઢાડો,-જો તમે જે ચીઝને
 માટે નાલાયક હોવ તે ચીઝ
 સારું પરમેશ્વર પાસથી આરજુ
 રાખવાનું તમે મોકુફ કરો,-જો જે
 પ્રેમ અને માયા તમે બીજાંએ
 ઉપર રાખવા ના પાડો છો તે પ્રેમ
 અને માયા તમે ખુદ પાસથી
 ચાહવાનું બંધ કરો-પણ જો તમે
 સચ્ચાઈનાજ ખરા આવેશમાં તમારા
 વીચારો અને તમારા કામોને
 આકાર આપો-તો દીન ઉગતે તમારા
 મનની મુરોદો ફળતી જશે અને
 તમને તેનો કોઈ વાર જરૂર
 બદલો મળશે.

શું દુઃખ અને દલગીરીમાંથી છટકવાનો કોઈ રસ્તા નથી? જુરા-
પના બંધ તોડવા માટે શું કોઈ રસ્તા
મોજુદ નથી? શું જન-
કનું સુખ અને હંમેશગીની શાંતી
માત્ર એક મુરખાઈભર્યો સ્વપ-
નોજ છે? નહીં-એક એક રસ્તો
છે! હું “આજ તથા ‘કાલ’ને
માટે જોલતો નથી-હું “સદાને”
માટે જોલું છું. એક ગુસ્કો
ખરેજ મોજુદ છે કે નેથી દરેક
વીર સ્થાતી અથવા વીરોધી સંજોગ
જાણેલાની માટે બાજુએ હડસે-
લાઈ શકાય છે. એક ચોકસ રીતી
એવી છે કે નેથી તમે વગર ખટ-
કાણીની-વગર અટકાણીની-શાંતી અને
સુખાકારી પ્રાપ્ત કરી શકશો. આ
મહાન નેમ તમે પામે તે માટેના
રસ્તાની શરૂઆત એજ છે કે બ-
દીની ખરી ખસડત તમે બરાબર
પુરેપુરી સમજતા થાઓ. જુરાપથી
તમે બાઝ આવ્યા પા જુરાપથી
તમે દુર નાહસો, તેજ માત્ર પુરતું
નથી-“જુરાપ” એ ખરેખર શું
ચીજ છે તે તમારે સમજવું જ
જાણ્યું.

બધીને જો એકવાર બરાબર
પીછાણવામાં આવે તો તે શરૂપટ્ટીમાં
એક જાતની આશુહૃદય શક્તિ યા
ધારણ તરીકે તમને નજરે પડશે
નહી; તે માનવી માત્રના અનુભવોનો
એક ક્ષણભંગુર સફેદ તમને
માલમ પડશે—કે જેનો અભ્યાસ
કરનારાઓને માટે તો તે એક
શીક્ષાગુરૂ થઈ પડે છે. તમારા પોતા-
ના અંગત ખુદની બાહરની કાંઈ
ખ્યાલી ચીજ તરીકે ધરાવને લેખશે
નહી—તે તમારાં પોતાના અંતરમાં
બરખા થતો એક અનુભવ છે.
તમારાં જીવનના બાતેનને ધીર-
જથી તપાસો અને સુધારશો તો
તમને રહેતે રહેતે બધીની આસપાસ
અને મુળ જડતું જશે—અને
તેથી આપંદ એ , નાશવંત ચીજ
ત્યાંથી સદાબરી જરૂર નાબુદ
થશે. જગતમાં એકબી એવી
બધી નથી કે જે અસાનપણાનું
પરીણામ નહી હોય. શરૂપટ્ટીમાં
એકબી એવી ધરાવ નથી કે
જેની ઉપરથી ધડો લેવા આપણે
તૃપ્તિ અને તલબગાર થઈએ તો
તે આપણને ઉંચાં ડહાપણ ભણી
દારવી નહી લઈ જાય અને પછી
પોતાની મેળે પોતે રહે નહી થઈ જાય.

તમે ચોક્કસ ખાત્રીપૂર્વક જે કાંઈ જાણો છો તે તમારા અનુભવમાં સમાયલું છે. હવે પછી તમે જેની કાંઈ જાણશો તે અનુભવનાજ દર-વાજમાંથી પસાર થશે—અને તે રીતે તમારા પોતાના અંગનો એક ભાગ બનશે. તમારા વીચારો, તમારી અભીલાશાઓ અને તમારી ઉમેદોથીજ તમારી દુનયા બને છે. ખુબસુરતી, મોજમજાહ તથા સુખની જગતમાં અથંગ બદસુરતી, ગમખારી તથા દુઃખની દુનયામાં જેની કાંઈ મોજુદ છે તે તમારા પોતાનામાંજ સમાયલું મानी લેજો. તમારા પોતાના વીચારોથીજ તમે તમારી જીંદગી, તમારી દુનયા, તમારી સ્ટેટી પેદા કરો છો. યા ફના કરો છો. વીચારના બળથી. જેવો તમે અંતરનો અમલો રચો છો, તેવો તમારી બહારની કામગીરી અને સંજોગો આકાર લેતાં જાય છે. તમારાં જીવરના છેક બાલેનમાં જેની તમે સંગ્રહી રાખશો તે મોડે વહેલ, “રીએક્શન”ના અચુક કાયદાને અનુસરી તમારી બાહરની જીંદગીના કોઈક રૂપમાં પ્રગટી નીકળવા વીના રહેવાનું નથી.

તા. ૨૬ મી એપ્રિલ.

જે શખસ પોતાના અંગત-
સ્વાર્થને વળગીજ રહે છે તે ખુદનો
પોતાનો દુશ્મન છે, અને તેની
આસપાસ દુશ્મનો ફરી વળેલા
રહે છે. જે આદમી પોતાના અંગત
સ્વાર્થ તજ દે છે તે ખુદનો
પોતાનો રક્ષક બને છે અને તેની
ચોમર મીત્રોનું એક રક્ષણરૂપી
કુંડાળું ફરી વળે છે. સ્વચ્છ અંગત-
કરણના ધૃશ્વરી પ્રકાશ આગળ
તમામ અંધકાર દૂર થઈ જાય
છે—સઘળાં વાંદળાં વીખેરાઈ જાય
છે. જેણે અંગત સ્વાર્થ જીત્યો
તેણે કુલ જોડાન જીતી એમ સમજી
લેજો. ત્યારે તમારી તંગદસ્તીમાંથી
બાહર આવો—તમારાં દરદમાંથી
બાહર નીકળો; તમારા ખુદ
પોતાનામાંથી બાહર નીકળી
તમે તમારી જાંજલમાંથી, તમારા
હાથ . અકુસોસમાંથી, તમારી
ફરીયાદોમાંથી, તમારાં જીગરના
જળપામાંથી અને તમારી એક
લવાઈ સ્થિતિમાંથી બાહર આવો.
તમારી તુચ્છ એકલપેટાઈનું પુરાણું
ફાડુંતૂડું પેહરણું તમારાં શરી-
રપરથી સરી પડવા દો; સાર્વજનિક
પ્યારનો નવો અંગરખો ઝોઢો.
પછીજ તમને બાતેનના બેહેસ્તનો
કોઈ ખ્યાલ ઉપજશે—અને તે
ખ્યાલ તમારી બાહરની જીંદગાની
માં પ્રગટી નીકળશે.

જ્યારે આપણા ગુરંગોનો રોહ કુદરતના મહાન અચળ કાયદાને અનુસરતી રીતે દારવાય છે ત્યારે તે દરેક પ્રકારે આપણી જીંદગી માં કાર્યસાધક અને રક્ષાલુકર્તા થઈ પડે છે; પરંતુ જ્યારે એજ આપણા વીચારોનો પ્રવાહ અષોષના સર્વશક્તીમાન નીયમથી ઉલટીજ દીશાએ વળણ લે છે ત્યારે તે જીવજનનાં એકત્ર તત્ત્વોને વીખુટાં માડનારો અને નાશવંતો થઈ પડે છે. નેકાની ખુલ્લંદી અને માતેજરી બાળે એક જાતનો સંપૂર્ણ અને કદીખી નહીં ડગમગે એવા લીથવાસ રાખી તમારા સુધળાં વીચારો તેના પ્રમાણમાં ગોઠવતા જવું હોય તો નેકાની પનાહ તળેજ સદા ચાલતા રહે અને તમામ પ્રકારની બદીને કેમ પીછાણવી તથા કેમ નાજુદ કરવી તે તમારા જીવ સાથે સમજતા થાઓ. યકી-નદારીથી ચાલો—અને તમને અલવળ પોંહચશે નહીં. મુક્તીનો ખરો ખુલાસો એમાંજ છે. પુરાણના અંધકારમાંથી—પુરાણની કુના-માંથી—મુક્તી એજ રીતે મળે છે અને અમરકાળની અશોષના રોશન પ્રકાશને પોંહચી શકાય છે.

એવી એકબી સુશકેલી નથી કે
 જે શાંત અને ભેરેમંદ વીચાર
 શકતીના અકાગ્રતાથી આંકોશમાં
 લાવી નહીં જ શકાય; એવી એકબી
 વાળખી અને વાસ્તવીક તમારી
 મક્કસદ હોઈ શકે જ નહીં કે જે
 તમે તમારા આત્મીક બળને સમ-
 જદારીથી વાપરો. તોયે તમા હાર-
 માડી થકો નહીં. જ્યાં સુધી તમે
 તમારા પોતાનાં અંતરના અવાસને
 ભારીકાથી અને ઉંડાણથી અભ્યાસ
 કરો નહીં—અને ત્યાં ફટકતા
 કેટલાક દુશ્મનોને તમે મારી
 હાલો નહીં—ત્યાં સુધી વીચારની
 અણુદીઠ શક્તિનું, વીચારને
 જડવાદી બાહરની વસ્તુઓ સાથે
 અચુક સંબંધ છે તેનું,—
 અને વીચારને જ્યારે બરાબર
 સીધે રસ્તે દારવવામાં આવે છે
 ત્યારે છંદગીના સંભોગને આકાર
 દેવામાં તે કેટલા જડુબળરી રીતે
 ભેરાવર બને છે તેનું—તમને બાણ
 આવી શકવાનું નથી. તમારો
 દરેક વીચાર એ ગોયા તમારી તરફથી
 બાહર પાડવામાં આવતાં બળનું
 એક કીરણ છે. જેટલા ભેશથી
 અને જેવી ખાસીયત સહિત
 તમે તે વીચારને બાહર પાડશો તે
 બળ ભેશ સાથે અને તેવીજ ખા-
 સીયતરૂપે તે કે જે શામાં માણસો
 (કે જેઓ તે વીચાર ઉંચકી સેવા
 તૈયાર હશે તેઓ)નાં મનમાં જ-
 ધને વાસો કરશે, અને પછી પાછો
 તે તમારી ઉપરજ આડી તમારા
 બાળમાં ભરી યા બુરી અસર
 નોખવશે.

અગર તમારે સરવાપરી બળ
ધરાવતું હોય—સામાના બળને વશ
કરવું હોય તો સમતોલપણા અને
શાંતીના ગુણ ખીલવવા જોઈએ.
આપબળ ઉપર તમારે આધાર
રાખવો જોઈએ. દરદ મનની ચીવ
ટાંધથીજ સંધણું બળ મેળવી
શકાય છે. જુઓ પહાડ, કે બુલંદ
ખડક, કે તોફાનો સામે ટકી
રહેલું ઝાડ—એ સંધણાં આપણને
પોતાના બળનો ખ્યાલ આપે છે.
તેઓ એકાંતમાં પોતાની બુલંદીરર
મુસ્તાક રહી ઉભાં છે—તેઓ સામગ્રી
આવતા હુમલાની કુચ્છ પરવાહ
કરતાં નથી, જે તત્વોને લીધે
તેઓ બળવાન થયાં છે. ખીજી
તરફ જુઓ એકાદ ખસતું સ્ટેનડ,
ઝાડની છુટી પડતી એક ડાળી,
યા આમ તેમ ઝુલાયાં કરતાં પોકળ
બરૂના સાંઠા—તે આપણને નબ-
ળાઈનો ખ્યાલ આપે છે, સખબ
તે જંગમ છે, સામાના બળને તો
ડવાની શક્તી ધરાવતા નથી, અને
તેઓને જો તેમના ગોઠ્યા ઝિંથી
છુટા પાડ્યાં તો તે તદ્દન નકામા
થઈ પડે છે. માટે તેજ એક મહા
બળવાન આદમી ગણાય, કે જે
જયારે તેના સંધણાં ગોઠ્યાઓ
પોતાના મનોવીકારને લીધે યા ગુસ્સા
ના આવેશમાં એક તરફ દોરવાઈ
જાય ત્યારે તે પોતે મગજને સમ-
તોલ રાખીને ચીવટાંધથી મકકમ રહી
શાંતી જાળવી રાખે છે. ચીંચચારી-
ઓ પાડનારા, ખીહતા ધુજતા,
અવીચારી, કે નાની ચીજને મોટું
રૂપ આપનારાઓને પોતાના ગોઠ્યા
ઓની સંકે શોધવા દો—નહી તો
તેઓ તરફના ટેકા વગર આ બાપડા
ઓ પડી ભાંગશે. પણ શાંત મનોવૃત્તી
ના, ખીનદેહસત, વીચારવંત અને
ગંભીર આદમીને એકાંતવાસ શોધ-
વા દો અને તેઓ પોતાની સત્તાને
વધુ બળવાન બનાવશે.

જે તમા ખરી આખાદી મેળવવા માંગતા હોવ, તો જેમ ધણાએ એવી દ્રઢ માન્યતા ધરાવતા થયા છે, તેમ તમાની ધરાવશે નહીં કે તમા જે કાંઈ સાચું કરો છો, તે ખોટું નીવડશે. સચાઈના માતેબરપણા ઉપરની તમારી આસ્થા ઢાલી કરવાને “હરીકાઈ” બોલને વચ્ચે આવવા દેતા નહીં. હરીકાઈના કાનુનો વીશે માણસ શું કહે છે, તેની હું દરકાર કરતો નથી કારણ કે ફેરફાર વગરનો યાને અચલ કાયદો જે એક દીવસે તે સધળાએને તારાજ કરી મુકશે અને જેણે સચાઈથી ચાલનારા માણસની જીંદગી તથા જીવનમાં હમણાંની તારાજ કરવાને તે કાનુનો મુકેલા છે, તે કાયદો શું હું જાણતો નથી ? અને આ કાયદો જાણીતો હોવાથી હું ખલલ વગરની શાંતી સાધનાં સધળાં અપ્રમાણીકપણા તરફ જોઈ છું, કારણકે તે કંઈ ચોક્કસ ખાતાખરાખીને ફેરે પહોંચશે તે હું જાણું છું. જેઓ સચાઈના ધારી મારગ ઉપરથી દુર નીકળી ગયા છે, તેઓ હરીકાઈ સામે પોતાનું રક્ષણ કરે છે; જેઓ હમણાં સચાઈથી ચાલે છે, તેઓ ને તેવાં રક્ષણ માટે જંજળ કરવાની જરૂર નથી.

ડાહપણવાળું મમતાળુ દીલ,
કાંઈખી સતા ચલાવયા વગર, સામા
ને વશ કરે છે. જે આદમી હિંચમાં
હિંચ તે સાહેબને તામે થાય છે
તેની સમજા આસામીઓ કરમા
ખરદારી કરે છે. તેના એક ખોલ
પડ્યો કે જુઓ! તેના એક સાદા
ખોલ ઉપર ગોયા આખી દુનીયા
નજર ટાંકી રહે છે-તેના ઉપર
આધાર રાખે છે! તેણે પોતાના
વીચારોને, અચીનાશી અને અજીત
તત્વો સાથ મળેલી દીધા છે, અને
તેના આદમીને મનથી નખળાઈ
કે ધન્યપન્ય મન જેવી ચીજજ
નથી. તેના દરેક વીચાર ચોક્કસ
મતલબ ધરાવે છે, તેનું દરેક
કામ ચોક્કસાઈથી બજાવ લવાય છે.
તે પેલા 'મહાન કાદા'નુસાર
વરતેછે-તે પોતાની તુછ મરજીને
તેની સામે થવા દેતો નથી, અને
એ રીતે તે એક એવું સાધન બને
છે કે જેની મારફત ખુદાઈ બળ
વગર હરકતે અને લાભકારી
રીતે ફેલાવો પામે છે. એ રીતે તે
પોતેજ બળવાન થાય છે.

આત્મિક ચિંતન અને સ્વકાષ્ટ
એક ખીજથી છુટતાં નથી. તેથી
તમારે ખુદ તમારા પોતા વિષે
એવી રીતે ચિંતન કરવું કે જેથી
તમે પોતે શું છો તે સમજી શકો,
કારણ કે યાદ રાખવું કે તમારી
માઠામાં માટી મુંજ નેમ તમારી
જુલો શોધી કહાડી તે સદંતર દુર
કરવાની છે, કે જેથી ખરું શું છે
તે તેમને માલમ પડી આવે. તમારે
તમારી મતલબ, વિચારો, કામો
વિષે સ્વતાનેજ સવાલ કરવા અને
તમે જે અભિલાષો બાંધી હોય,
તેમની સાથે તેમને, શાંત અને આ
પક્ષપાત નજરે, સરખાવી જોવાં
જોઈએ. એ રીતે તમે મગજ તેમ
જ આત્મિક સમતાલપણું ચાલુ
વધુ અને વધુ, મેળવ્યા જશે,
કે જે વગરના આદમીઓ મહાસાગ
રમાં તણાતા લાઇલાજ ધાસનાં
તણખાં સમાન છે.

પ્રથમ તમારે સમજવું કેાઈ ચીંતન, ભમતા ખ્યાલોથી સદંતર જુદીજ ચીજ છે. ચીંતનમાં સ્વપના જેવી કલ્પના કે અવ્યવહાર ખ્યાલો જેવું કાંઈ નથી. તે માત્ર તપાસ શકવી અને વીચાર શકવીનો એક એવા પ્રયોગ છે કે જે સાદી અને ખોલ્લી સચાઈ સીવાય કાંઈ ખીજું રહેવા દેતોજ નથી. આ રીતે ચીંતન કરતાં તમે તમારા વહેમમાં સપડાયલા રહેશો નહીં, પણ અંગત વાતો બાજુએ રાખીને તમે એટલુંજ યાદ કરશો કે તમે સચાઈનીજ શોધમાં છો. તેમ કરતાં તમે ગયા વખતમાં જે ભુલો કરી હશે તે અકેક પછી તમે સુધારશો અને સચાઈના અગદી નીકળવા માટે તમે ચોભશો. તમે તમારી ભુલો પુરતી સુધારી હશે તો સચાઈ અગદી નીકળવા વગર રહેશે નહીં.

મુરખ આદમી ધારે છે કે
 નાના નાના વાંકો, નાની નાની
 ભુલો અને નાના નાના પાપોથી
 કંઈપણ ખમણું પડતું નથી. તે
 પોતાને સમજાવે છે કે જ્યાં સુધી
 તે હડહડતાં ખુદલાં અનીલીનાં
 કામો કરતો નથી ત્યાં સુધી તે
 સદ્યુલ્લી અને પવીત્રણી છે; પણ
 તેથી તે સદ્યુલ્લુ અને પવીત્રતા
 ગુમાવી બેસે છે, અને દુનયા તેને
 તેજ મુજબ પીછાણી લે છે. દુનયા
 તેને માન આપતી નથી, તેને
 વખાણતી નથી અને ચાહતી નથી.
 તે તેની આગળથી પસાર થાય છે;
 તેને કોડીની કીમતનો ગણવામાં
 આવતો નથી; તેનો લાગવમ નાશ
 પામે છે. દુનયાને સદ્યુલ્લી
 બનાવવાની આવા એક આદમીની
 કોશિશ અને મોટા દુરયુલ્લિ
 તણવાની તેની વાચણીએ દમ વગરની
 ખાલી પોકળ અને ફક્ત વગરની
 ફાકટ નીવડે છે. પોતાના નાના
 દુરયુલ્લિને તે જ આછી અગત
 આપે છે, તે તેની આખી કેરકરને
 તોડી નાંખે છે અને તેની
 માણસાઈનું તે માપ છે.

જેમ એક વરસ અમુક મુકરર કરેલી એક એક સાથ સંબંધ ધરાવતી આવતી ધડીઓનું બનેલું છે, તેમજ એક આદમીનું ચારીત્ર તથા જીંદગી અમુક મુકરર કરેલા એક ખીજ સાથ સંબંધ ધરાવતા વીચારો તથા કામોના બનેલાં છે, અને તે પુરી થયેલી જીંદગીના સામતાં કામો તે દરેકના છુટા ભાગોના છાપ મીસાલ છે. સેહજ માયા મમતા, ઉદારતા બતાવવાથી અને અંગત ભાગ આપવાથી એક દયાળુ અને ઉદાર ચારીત્ર બનાવી શકાય છે. ખરેખરો પ્રમાણીક પોતાની જીંદગીના દરેક આદમી નાનામાં નાના કામની ખાસીક વીગતો પણ પ્રમાણીકપણે બજાવે છે. અમીરી ખવાસનો આદમી પોતેને કાંઈ સેહજ ખોલે યા બજાવે તે પણ અમીરી ખસલતનું સારજ કરી બજાવે છે. તમે તમારી જીંદગી એકીવાર એક જથામાં ભાગવતા નથી, પણ તે અનેક ભાગોમાં જુગવો છો અને તે ભાગોથી આખી જીંદગી બને છે. એ દરેક વીભાગનું જીવન તમા આહો તો મોટાઈ અશરણીથી ભાગવી શકો, અને તેમ કરો તો તમારી આખી પુરી થયેલી જીંદગીમાં હલકાઈ કે નીઅપણું જરાએ તતવ જણાશે નહીં.

શરૂઆતનો જુસ્સો જે પ્રકાર
નો હશે, તેજ તેનાં પરીણામોનું
રૂપ હમીશા નક્કી કરશે. એક શરૂ
આત વળી આખેર, અંત, પરી
ણામ અથવા 'ગોલ્ડ' ની આગાહી
કરે છે, એક દરવાજો એક રસ્તા
ભણી દોરવી લઈ જાય છે અને
તેજ રસ્તો કોઈ ચોક્કસ જગ્યા
ભણી દોરવી જાય છે. તેવાજ રીતે
શરૂઆત પરીણામો તરફ દોરવે
છે અને પરીણામો સંપૂર્ણતા
તરફ દોરવે છે.

સારી શરૂઆતો અને નરસી
શરૂઆતો હોય છે, જેની પાછળ
તેવાજ પ્રકારની અસર થાય છે.
તમે સંભાળભર્યા વીચારથી નરસી
શરૂઆતો અટકાવી શકશો અને
સારી શરૂઆતો કરી શકશો અને
તેવી રીતે માઠાં પરીણામોથી બચી
શકશો તેમજ સારાં પરીણામો ભા
ગવી શકશો. સુખીપણાંની જીંદગી
ની નેમ જળવવામાં ધ્યાન આપ
વા જોગ અને ખરી રીતે
કરવા લાયક સહાયી સાદી શરૂઆ
તોમાંની એક જે આપણે સમજ્યા
એ દરરોજ કરીએ છીએ, તે છે—
એટલે કે દરરોજની જીંદગીની
શરૂઆત.

અગર તમે શાંતીથી તમારાં
મનની, તમારાં જીગરની, અને
તમારાં વરતનની તપાસ કરશે તો
સહેલથી જાણી શકશે કે તમે
સમ્યાપ્તના સેવક છો કે સ્વતંત્રના
પુજારી. તમે તમારાં મનમાં શક,
દુશ્મનાઈ, અદેખાઈ, હવસ, મગ
ફરીના વીચારો રાખો છો? કે
બળતવારીથી તમે તેમની સામે
યાંવાં છો? તમારાં મનમાં અગર
એવી લાગણીઓ વાસો કરતી
હોય તો સમજવું કે તમે સ્વતંત્રની
જંઝીરમાં સીકડાઈ ગયા છો.
પછી તમે ગમે તે ધરમ પાળવાનું
ડોળ ધાલતા હો. પણ જો તમે તે
ના સામે લડતા હો, તો સમજવું
કે તમે બાહરથી કોઈ પણ ધરમ
પાળવાનું ડોળ ધાલતા નહીં હોવ
તોપણ તમે સમ્યાપ્તનાજ હિમેદવાર
છો. તમે ગુસ્સાવાળા, આપમરજ
મુજબ વરતનારા હિમેશાં અંગત લા
ભ ફાયદોજ શોધનારા છો? કે નર
માથવાળા, ખીનએકલપેટા દરેક
રીતની અંગત મોજમજાહ તરફ
અભાવ ધરાવનાર અને ખુદ જમા
રી પોતાની મજાહનો ભાગ આપ
નારા છો? તમે પહેલાં વરણવેલા
કુરુક્ષેત્રમાં પ્રવેશ્યો હો તો માનવું
કે સ્વતંત્ર તમે ગુલામ છો; પણ
જો ખીન વરણવેલા સદગુણ તમે
ધરાવતા હોવો તો જાણવું કે સ
મ્યાપ્ત ઉપરજ તમારી પ્રીતી છે.

જ્યાંસુધી આશા ઉમેદ ધરાવ
તો આદમી પવીત્ર અંતરહૃદય
સીમાએ પુગતો નથી, ત્યાંસુધી
લોભ લાલચ તેને આડે મારગે દો
રવી જાય છે, અને તે સીમાની
બાહર લોભ લાલચ તેનો પીછો
પકડી શકતી નથી, ત્યારેજ તે
પીછો પકડે છે, કે જ્યારે એક આ
દમી આશા ઉમેદ બાંધવાની શરૂ
આત કરે છે કે તે લલચાઈ જ
વાનું શરૂ કરે છે. આશા ઉમેદ
સંપૂર્ણ છુપાયલું સાઈ અને નરસું
જન્યત કરે છે કે જેથી આદમી
પોતાને સંપૂર્ણ પીછાની શકે છે,
કારણ કે એક આદમી જ્યાંસુધી
પોતાને સંપૂર્ણ પીછાનતો નથી,
ત્યાંસુધી તે પોતાના ઉપર કાબુ
ધરાવી શકતો નથી. ફક્ત પશુ
જેવા આદમી માટે ભાગ્યેજ કહી
શકાશે કે તે લલચાય છે, કારણ
કે લોભ લાલચનાં ખરાં સ્વરૂપનો
અર્થ એ થાય છે કે વધારે સ્વચ્છ
સ્થિતિ મેળવવા માટે પ્રયત્ન કરવો.
જે આદમી આશા ઉમેદ હજી
સુધી ધરાવતો થયો નથી, તેની રા
ખેતાની સ્થિતિ જડ ધ્રુષ્ટા અને
સંતોષ છે. તે પોતાના શારીરિક
સુખો કરતાં કંઈની વધારે, કંઈ
ની વધારે સાઈ મેળવવા ધ્રુષ્ટો
નથી અને તે પોતે જે સ્થિતિમાં
હોય છે, તેજ સ્થિતિમાં સંતોષ
માને છે. આવા એક આદમીને
પડતી તરફ લલચાઈ જતો કહી
શકાશે નહીં; કારણ કે તે હજી
જન્યત થયો નથી.

સત્યતા—એ શ્રુષ્ટીમાં મોજાદ
રહેલી ખરી માતેબર ચીજો માંહે
લી એક છે, કુદરતની તે બાતન
ની એકમતા છે, સંપૂર્ણ ઇનશાફ
નું તે સ્વરૂપ છે, અનંતકાળના
પ્રેમનો તે પડછાયો છે. “સત્યા
ધ”ની અંદર તમે કાંઈ પણ ઉમે
રી શકશો નહી—સત્યાધમાંથી
તમે કાંઈ પણ બાદ કરી શકશો
નહી. રાસ્તી કોઈપણ ઇનશાન ઉ
પર આધાર રાખવી નથી—એકે
એક ઇનશાન રાસ્તીની ઉપર આ
ધાર રાખે છે. જો તમે તમારા
સ્વાર્થની ચશ્મોથી બાહર નજર
ફેંકશો તો તમને સત્યાધની સુંદ
રતા દેખાવાની નથી. અગરજો
તમે તકોબરીભર્યા હોશો તો તમારી
તુચ્છ તુંદાધનો રંગ આસપાસની
દરેક ચીજ ઉપર ફેલાઈ જશે.
અગર જો તમે હવશથી ભરપૂર
હોશો તો તમારા જીવસાનો ખુંવો
અને અંગાર તમારા જીવર અને
તમારા મનની આસપાસ વાદળાં
પરે વીટલાઈ જશે. જો તમે મ
મર અને સુખનપરવર હોશો તો
આખી કુદરતમાં તમને તમારાં
પોતાના વીચારોની મહત્વતા અને
વીસતાર સીવાય ખીજું કશું દે
ખાશે નહી. સત્યાધને આખી ન
સેવક હોશો “મત” અને “સ
ત્યાધ” વચેનો તફાવત પારખી
શકે છે.

જગત માંહે દરેકે દરેક બાબદો
 નાની નાની ચીજોનાં જોડાણથી
 ઉત્પન્ન થયેલી છે. માઠી બાબદની
 સંપૂર્ણતા હંમેશ નાની નજીવી
 બાબદની સંપૂર્ણતા ઉપરજ
 રચાયેલી હોય છે. આ શૃંગીની
 જો કોઈની બારીક બાબદ અધુરી
 રહી જવા પામે તો આખી
 જગત અધુરી અપૂર્ણ રહી જાય.
 જો એક તણખું વઢીક તેમાંથી
 સરકવા પામે તો સામટું આખું
 બંધારણ બંધ પડી જાય. ધુળની
 એક રજકણ વગર દુન્યા હસ્તી
 ભાગવી શકેજ નહી. સારી પૃથ્વી
 સંપૂર્ણ છે કારણ કે આ ધુળની
 રજકણ સંપૂર્ણ છે. ઝીણી બાબદને
 માટે બેદરકાર રહો અને માઠી
 બાબદમાં તમે ગુન્નવાડો પામશો.
 આકાશપરથી વરસતું ખરકનું નાનું
 કણ આસ્માનપર પ્રકાશતા સેતારાના
 નેટલુંજ સંપૂર્ણ હોય છે; દવનું
 એક ઝીણું ટીપું ઝળકતા ગ્રહના
 નેટલુંજ આકાર બંધ હોય છે.
 નેટલો આદમ જાત બારીકે બારીક
 ગણતરીનું સમતોલપણ પોતાની
 રચનામાં ધરાવે છે તેટલું એક
 આણુદીઠ સુક્ષ્મખી ધરાવે છે.
 પથ્થર ઉપર પથ્થર મળો, તેઓ
 આબાદ સીધી રીતે એકમક સાથ
 સંપૂર્ણ મળવતા જાઓ—અને અંતે
 “આરકીટોક્ય રલ” સુંદરતાનું
 મંદીર તમારી સમક્ષ ખડું ઉભું રહેશે.

હરેક પળમાં, દરેક શબ્દમાં, આવકારની સલામીમાં, ખોરાકીમાં, પેહરવેશમાં, પત્રવ્યહવારમાં, આસા યશમાં, કામકાજમાં, છુટીછવાઈ કોશેશોમાં, ટુંક મુદતની મેહરબાની આમાં,—તમારાં લક્ષ ઉપર આવતી એક હઝાર અને એક એવી નાની ચીઝોમાં—બલકે જીંદગીની સાધારણ બારીક બાબદોમાં હંમેશા કેટલી ગંજવર મહત્વતા આમિજ થયેલી હોય છે તે તમને માલમ નથી; ખરો મહાન પુરૂષ તે બીછાણે છે. ઉંચ પ્રકૃતીનો માણસ દરેક વસ્તુને એક જાતની ખુદાઈ ક્રામતથી તેની ખરી જગ્યાએ ગોઠવાયેલી જોઈ શકે છે. હરેક ચીઝને ખીનતાસુખીભર્યો વી ચાર અને ઉજ્જમ લગાડી જીંદગીને આશીશભરી તથા સંપૂર્ણ કરવાની તે પોતાની માત્ર બાકી રહેલી ફરજ માની લીધે છે. તે કોઈખી બાબદ માટે બેદરકાર રહેતો નથી—તે ઉતાવળ કરતો નથી—અને બુલચુક તથા મુરખાઈ સહિવાય તે કોઈખી ચીઝને પોતાથી છટકવા દેતો નથી. દરેક “ફરજ” જે આકારમાં તેની સમક્ષ રજુ થાય છે તે આકારમાં તે તુર્ત તેને ઉપાડી લીધે છે. કાંઈખી તે મુલતવી રાખતો નથી—કોઈખી બાબદ માટે ડગમ મતો નથી. સહી નજદીકની ફરજ પાછળ ખરી નીવડાયી વળગી જઈ તે એક એવી બાળકસમાન સાદાઈને તથા ગુપ્ત શકવીને પોંહયે છે કે જેનું પરીણામ આયંદ ખરી મોટાઈમાં આવે છે.

મોજશોખની યા દુન્યાદારીની ચીજોનો ત્યાગ કરવાથીજ કાંઈ માણસ ખુદ પોતાને ભુલી ગયેલો યા ખોદાને પહોંચેલો કહેવાતો નથી. ખુદ પોતાને ભુલી જવા અને ખોદાને પહોંચવા માટે તો અંતરના પાપોને તથા માંહેલા ખોટા ખ્યાલોને દુર કરી નાંખવાની જરૂર છે. ભપકાદાર કપડાં પહેરવાનું છોડી દેવાથી, દોલત અને પધંસા ટકા આપી દેવાથી, ચોકસ જાતના ખોરાકનો ત્યાગ કરવાથી, મોહડેથી મીઠાસભરયા ખોસો ખોલવાથી, યા એવાંજ ખીજાં કાર્યો કરવાથી કાંઈ સચાઈ મળતી નથી, યાને ખોદાને પહોંચી શકાતું નથી. પણ તેને બદલે મનમાંથી તકોબરીભરયા વીચારો કહાડી નાંખવાથી, દોલત ને પધંસા ટકા મેળવવાની ધૃત્તિ દુર કરવાથી, ધંદરીઓને તરૂપ્ત કરવાનો હવસ ત્યાગ કરવાથી, ખીજાઓ માટેનો ધીકકાર મનમાંથી કહાડી નાંખવાથી, ખીજાઓને બુકું ખોલવાની અને તેઓ સાથે મારા મારી કરવાની લાગણી દાખી દેવાથી, દુન્યાદારીમાં ખીજાઓને પાછળ પાડીને પોતે આગળ નીકળી જવાનો લોભ કચડી નાંખવાથી, નરમાશભરયો સ્વભાવ અખત્યાર કરવાથી, અંતકરણને સ્વચ્છ રૂપ યાથી અને ખીજા દરેક બાબદમાં એવીજ સીતે વર્તવાથી સચાઈ મળે છે યાને ખોદાને પહોંચી શકાય છે.

લોભ લાલચને વશ થનારાએ
આટલી વાત યાદ રાખવી કે તે
પોતેજ પોતાને લલચાવનાર છે,
તેમજ વળી લાલચને વશ થનાર
ખી તે પોતેજ છે. તેના દુશ્મનો
તેના અંદરજ ધર કરી રહેલા છે;
જે ખુશામતયાએ લલચાવે છે,
જે તાના જખમ કરે છે, અને
જે બળતાં બળે છે, તે અત્યાર
સુધીમાં તે પોતેજ અસાનપણમાં
રહ્યો છે અને બુદ્ધ કરતો રહ્યો છે
તેમાંથીજ ઉત્પન્ન થયેલા છે; અને
તે જો આટલું સમજે તો ખાતરી
રાખવી કે તે બદી ખુરાઈ ઉપર
સંપુરણ ફેલે મેળવશે. જ્યારે તે
લાલચથી ડગમગી રહે ત્યારે તેણે
ગમગીન બનવું નહીં, પણ તેણે
ખુશાલ થવું કે તેનું જોર ઠાકવું
છે અને તેની નબળાઈ ખોલવી
થઈ છે. તે આદમી કે જે પોતાની
નબળાઈ જાણે છે અને જે નમર-
તાથી તે કબુલ કરે છે તે પોતાનું
બળ વધારવા પાછળ મંડવાને
વખત ખોડતો નથી.

જ્યારે એક આદમી પોતાના મનના ઉભરાઓને તથા એકલપેટી ધરણાઓને આંકોશમાં રાખી પોતાના બાતેનનાં વધારે ઉંચા તથા વધારે શાંત અંતર-આવાજ ઉપર જ આધાર રાખવા માંડે છે, અને એક ચોક્કસ નીયમ ઉપરજ પોતાની જીંદગી સ્થીર રૂપે જીવવાની શરૂ કરે છે, ત્યારેજ કાંઈક શક્તી પોતાનામાં બરપા થતી તે જોવા માંડે છે. આપણાં અંતરજ્ઞાનના નીયમોમાં હેરફેર હોય શકતોજ નથી એ બાબદનું જો તમને ભાન આવ્યું તો સર્વેથી બુદ્ધ બળની શરૂઆત અને મિદને તમે પહોંચી શક્યા એમ જાણજો. જ્યારે પુષ્કળ તજવીજો, હાંદસાઓ અને સ્વભાગો પછી એક અચુક અમર કાળના નીયમની હસ્તીનું ધ્યાન તમારા આત્માને થાય છે ત્યારે એક જાતની મીનોષ શાંતી પેદા થાય છે અને અંતરમાં નહીં વર્ણુચી શકાય તેવી ખુશાલી ઉભાય છે. જે ઇનશાનને આવા નીયનું સ્મરણ થયું તે ઇનશાન પછી ડગમગનો નથી અને તે સદાકાળ સુખતોલ તેમજ સુખાધાન રહે છે.

જ્યાં તુલક તમે એક માણસને તેની દુન્યવી માલમતા છુટથી ભાગવવા દ્યો ત્યાં સુધી તે સુલેહ, લાઇખંધી અને સાર્વજનીક પ્રીતમાં ધતખાર ધરાવી સેહેલાઇથી એ ત્રણડે ચીએના નીયમાને વળગી રહી શકશે. પણ જો તમે તેની હક દાર મીલકતના ભાગવટા ઉપર ત્રાપ મારશો—અથવા જો તેને એવા ખ્યાલ ઉપજશે કે તેના ધણીયાતા હકો ઉપર ત્રાપ પડવાની વકી છે—તો તે બાગેબુલ્લંદ અવાજે લડાઇ માંગશે. તે દેખાડશે કે હવે તે સુલેહ, લાઇખંધી તથા પ્રાતમાં માનતો નથી, એ ચીએ ઉપર આધાર રાખતો નથી—પણ ઝગડા, એકલપેટાઇ અને ધીક્કારમાં માન્યતા ધરાવે છે, એ છેલ્લી ત્રણ ચીએ ઉપર આધાર રાખે છે. જે આદમી પોતાની તમામે તમામ દુન્યવી ચીએ ગુમાવી ખેસ્તાનાં ભય છતાં—ખુદ આખર અને જીંદગી વટીક ખોલી દેવાની ધાસ્તી છતાં—પોતાના નીયમાને તજતો નથી તે આદમી ખરોજ બળવાન છે, તે આદમીનો હરેક સંખુન સર્વોપરી રહે, છે—તે આદમીને ભવીષ્યની એલાદ માન દે છે, તેને ઇઝત દે છે, તેની પુંજ કરે છે.

માનવી જાતનીખરી અને મુ-
ખ્ય હસ્તી તેના અંતરમાં છે-તે
આત્મીક છે, અણુદીક છે. આ
મુજબ તેની જીંદગી હમેશ ભીત-
રની બાબદાથીજ જોર ધરે છે-
બાહરની બાબદાપર તેનો પાયો
નથી. બાહરની બાબદા તો માત્ર
તેની શક્તી ખીલવનારાં સાધનો
મીસાલ હોય છે. જીંદગીને નવેસ-
રથી ચાલુ રાખવા બાતેનનીજ ચુપ-
કાદી ઉપર આધાર રાખવો પડે છે.
જ્યાં વુલીક એક આસામી આ
ચુપકાદીને ઇંદ્રીઓની ગડબડો
રી મોજમજાહમાં ડુબાડવાનો પ્રય-
ત્ન કરે છે-જ્યાં વુલીક તે બાહર
ની ચીજોના ગ્રંથડાઓમાં જીવવાની
ની વેતરણ કરે છે-ત્યાં વુલીક તે
દરદ અને ગમીના અનુભવોનાં
ખીયાં રાપે છે. પણ એજ દરદ
અને ગમખાસી આયંદ અસહ્ય
થઈ પડી તે આસામીને પાછો તે
બાતેનનાં દીવાસા ભણી અંતરના
શાંતીભર્યા એકાંતવાસ ભણી
નસાડે છે.

ખુદાઈ પ્યારના નીયમનો દા-
ખલો લ્યો, તેની ઉપર એવી શાંતીથી
અને ઉલટથી દરયાફત કરો.
કે તમે તેને ખરાબર સંપૂર્ણ રીતે
સમજી શકો. તેની તેજસ્વી રોશની
તમારી હરેક આંધત, તમારાં
હરેક કામો, તમારી ભાશા અને
તમારા સંસાર-વ્યવહાર, તમારા
સહિથી છાના વીચારો તથા ધૃત્તિ-
ઓ ઉપર પડવા દ્યો. આ ધારણને
તમે ખાંતથી અખત્યાર કરશો
તો ખુદાઈ પ્યાર તમને વધુ
અને વધુ ખુલ્લો દેખાતો જશે-
તમારી ખોડખામીઓ વધારે સ્પષ્ટ
રીતે તેની સાથે સરખામણીમાં મ-
ગટી નીકળશે-અને તમને નવેસરની
કોશિશો માટે તેથી શુર છુટશે.
તે અચળ અમર નીયમની ખીન
હરીફ મહત્વતા અને માતેબરીનો
એક ઉડતો ખ્યાલખી જો તમને
એકવાર આવ્યો તો પછી તમે ત-
મારી નખળાઈમાં ફરીથી લપસી
પડશોજ નહીં-તમારી અપૂર્ણતા,
તમારી એકલપેટાઈની અડાસે તમે
પાછા જશોજ નહીં-પણ જ્યાં સુધી
તમે તમારું હરેક નારવા તત્વ
ત્યાગ કરશો નહીં ત્યાં સુધી તમે
તે મહાન પ્યારની પુઠ ધરી રાખશો,
અને તેમ કરી તમે તે મહાન
પ્રાતને લાયકનાજ થઈ શકશો.

પોતાના તંતુઓ નવેસરથી ટટાર કરવા માટે જેમ શરીરને આશાએ-
શની જરૂર પડે છે તેમ પોતાની
શક્તિઓને નવેસરથી તેજમાં લા-
વવા માટે આત્માને એકાંતવાસની
અગત્ય પડે છે. શારીરિક ઉન્નતી
માટે જોડલી ઉંઘ અવશ્યની છે તે
ટલીજ આત્મીક ખીલવણી માટે
શાંતી જરૂરની છે. અંગ ઉપર આલુ
કસરતથી જે અસર થાય છે તેજ
અસર એકાંતમાં નેક વીચારો
યા મનના તરંગો કર્યા કરવાથી
આપણા આત્મા ઉપર થાય છે.
જેમ જરૂરી આસાએશ અને ઉંઘ
વગર શરીર નબળું પડી જાય છે
તેમ ઇનશાનનો આત્મા જરૂરી
ચુપકીદી અને શાંતી વગર નાદ-
સ્ત બની રહે છે. આદમજાત
એક આત્મીક પ્રાણી છે—અને
જ્યાં પુલીક તે આદમ અવારનવાર
ફાની ચીઝોવાળી આ ઉપર ટપકેની
દુન્યામાંથી લીદાય થઈ પોતાના
અંતરની અંદર અમર તથા
જાવેદાની પુલીકની ખરી ખીનાઓને
પોંછતો નથી ત્યાં પુલીક તે કહિવત,
મનની માતેખરી અને શાંતી પામી
શકતોજ નથી.

જે માણસો સદા ખુદના પોતાના
સ્વાર્થનેજ સદા વળગી રહે છે,
અને બીના બેકરાશીભર્યા પડછાયાની
પાછળજ દોડે છે, તે માણસો
હંમેશ ખુદાઈ પયારને એક
એવા પરમેશ્વરની મતા માની લે છે
કે જે પરમેશ્વરને (તેઓના મત
મુજબ) તેઓ જીનહાર પહોંચી
શકેજ નહીં. આ હશ્વર પ્રેમ એવા
માણસોને મનથી એક એવી
બાહરની બાબદ છે કે જેથી તેઓ
હર હંમેશ બાકાતજ રહેશે એવું
તેઓ માની લે છે. અલબત્ત, સ્વાર્થની
હદની બાહરજ ખુદાનો પ્રેમ નીત્ય
રહેલો છે; પણ જ્યારે જીગર
અને મગજ સ્વાર્થા લાગણીથી
નીરાળાં બને છે ત્યારે ખીન
એકલપેટો પ્યાર, સર્વોત્તમ પ્રેમ,
ખુદાઈ મોહબત—નેકી—
બાતેનમાં વાસો કરી ત્યાં જીવેદા
ની વુલીક રહે છે. આ અંતરની
પરીત્ર મોહબત એકવાર સંપાદન
થઈ તો તે ખુદાઈ પ્રેમજ છે—કે
જેને માટે ધણું બોલાયું છે, જે
કે ઘણા થોડા જેને સમજી શક્યા
છે. આ પાક પ્રીતી માત્ર આત્મા
નો ગુનાહથીજ બચાવતી નથી—
તે આત્મા ને લાલચની જલમાં
મોહ ડૂબરખી સરવોપરી બનાવે છે.

એક શબ્દસંજ્ઞા પોતાના દીલમાં
કાંઈપણ શાંતિ પામી શકતો
નહીં હોય તેને ખીજે ક્યાંથી તે
મળવાની હોતી ? તે જો પોતે એકલા
અદુલ્લા રહેવાને ખીજતો હોય
તો ખીજની સોબતમાં તે દુઃખ કેમ
રહેશે ? તેને સતસંગથી જો કાંઈ
ખી મળતું નહીં મળતી હોય તો
ખીજના સાથના સમાગમની તે
કંગાળીયતમાંથી તે કેમ છટકી શકશે ?
જો આદમીને અંતરમાં શાંતિ
નહીં તેને કેટલે પણ શાંતિનું આશ્રમ
જડનાર નથી. બાહર ફેરફાર
અને ક્ષીણતા, અને જોખમ
છે-દીલના અંતરમાં સઘળો જો
તથા અને સુખ આશીશ છે.
આતમા પોતે પુરતો બળવાન છે.
તમારું સરવેકાળનું આશ્રમસ્થાન
(દીલના) અંતરમાં છે.

તાલ ૨૮-મી મે.

જ્યાં સુધી તમે ખીજાઓની મદદ વગર ઝિંકલા ઉભા રહી શકી નહીં, યાને દુનયાદારીના કામકાજમાં ખાકી ધનસાનોની યા અમર્ગ આત્માઓની તેમજ દેવતાઓની યા માનવીઓની રાહબરી મેળવવાની આશા નહીં રાખતાં ખુદ તમારા અંતરમાં વાસો કરી રહેલી સમ્બાધની યાને ધૈર્ય અંશની રોશનીનેજ તમારી રાહબરી કરવા દેવો નહીં, ત્યાં સુધી તમે જંજીરથી જકડાયેલી હાલતમાંથી છુટા થયલા લેખાશો નહીં, યા ધૈર્ય આશીરવાદનું ખરું સુખ ભોગવતા થશો નહીં. પણ તે માટે મગર થવાની બુલ કરતા ના જે ચીજની જરૂર છે તે ખુદ પોતાના ખભાં ઉપર આધાર રાખવાની છે, નહીં કે મગર થવાની. મગરની ના જમીનદોસ્ત થતા પાયા ઉપર ઉભા રહેવાની કોશિશ કરવી, તે ઉભા રહેવાની અગાઉજ તુટી પડવા સમાન છે. એક મગર માણસ ખીજાઓ ઉપર નેટલો આધાર રાખે છે તેટલો ખીજા કોઈ રાખતા નથી. તેના સુખનો આધાર સદંતર ખીજાઓ ઉપરજ લટકેલો હોય છે. તેને બદલે ખુદ પોતાના ખભાં ઉપરજ મુસ્તાક રહેનારો માણસ પોતાની અંગત મગરની ઉપર ખડો રહેતો નથી, પણ પોતાના અંતરમાં સમાયલા કુદરતના એક અચૂંક કાયદા ઉપર-એક જથ્થકના નીયમ અને આધડીયલ ઉપર તે ઓસ્તવાર ખડો રહે છે. તે ઉપરજ તે પોતાનું સમતોલપણ જાળવીને ફરીકામ થઈ રહે છે અને દીલની અંદરના જુસ્સાના મોજા ઓર્થા યા બાહરના તાણાજનીભર્યાં લેકમતના તોફાનોથી, તે પોતાના અજબુત મથક ઉપરથી ખીજા તરફ ધસડાઈ જવાને સાફ ના પાડે છે.

જેવું તમારું અંતરણ્ય તેવી તમારી જીંદગી થશે. અંતરની સ્થિતિ અચુક રીતે બાહરની હાલતમાં પ્રગટવા વીના રહેશેજ નહીં. જે કાંઈ છુપું હશે તે થોડોજવાર ઠંકાયલું રહેશે—આપંદે પાકટ થઈને તે બાહર ખોલ્યું થવા વીના રહેવાનું નથી. ખીયું, ઝાડ, કુલ અને ફળ એ શૃંગીના બંદોબસ્તના ચાર તબક્કાઓ છે. એક ધનશાનનાં જીવરની સ્થિતિમાંથી તેની જીંદગાનીનો મામલો આકાર પકડે છે. તેના વીચારોના ખીયાંઓમાંથી તેના કામોનાં ફલો પેદા થાય છે—અને તેના કાર્યોના ફલોમાંથી તેની આસપાસનાં અને તેની તકદીરનાં ફળો રજૂ થાય છે. જીંદગી હર જંમેશ અંતરમાંથી ખીલતી જઈ ધીમે ધીમે બાહરની રાશનીમાં પ્રગટે છે; જીવરમાં રાખાતા વીચારો છેલ્લે સરવાળે શબ્દોમાં, કાર્યોમાં, અને સંપૂર્ણ પરીણામોમાં પ્રગટે છે.

એક આદમીને એકવાર ખાત્રી કરી લેવા દ્યો કે તેની જીંદગીનેા ઝરેા સામઠી રીતે લેતાં તેના મનમાંથી શરૂ થાય છે-અને પછી જીવો કે આપીધનો માર્ગ તેને માટે ખોલેલો છે. પછીજ તેને માલમ પડશે કે પોતાની હિંઆમાં હિંચી અભીલાશને અનુસરીને પોતાના મનને વળણુ આપવાની-મન ઉપર કાબુ રાખવાની-તે તાકાત ધરાવે છે. પછીજ તે મનશની અને કુનશનીના સઉથી મોતેબર રસ્તાઓ ઉપર મક્કમપણે અને મુસ્તકી મપણે ચાલવાનું પસંદ કરશે. તેને જીંદગી પછી સુંદર અને પવીત્ર માલમ પડશે, અને મોડેવહેલે તે હરેક બદીને, શુંચવાડાને, પીડાકારીને હાંકી-કહાડી શકશે. જે સખશ પોતાના જીગરના દરવાજાની પાસખાની વગર અચકવે, વગર ઠાકવે, કરી શકયો તે શખસ છુટાપણામાં, મનની ઉનંતીમાં અને શાંતીમાં પછાત પડી શકે એ બનવુંજ મહાલ છે.

મનની ખાસીયત એવી છે કે પોતાના ઉપરાસાપરી અનુભવોથી સ્થાન સંપાદન કરવું. એક વીચાર કે જે પ્રથમ ધ્યાનમાં લેતાં અને તેની પર લાંબો દર્યાફત કરતાં મુશ્કેલી પડે છે તે છેલ્લે સરવાળે-મગજમાં ચાલુ ધોળાવ્યા કરવાથી-એક જથ્થકની અને કુદરતી સ્થિતિ થઈ પડે છે. જેમ એક છોકરો કાંઈ હુજર શીખવાની શરૂઆતમાં પોતાના ઓજરો બરાબર વાપરી તો થું પણ બરાબર પકડીખી શકતો નથી, -પણ લાંબી વારાફરતીની પ્રેક્ટીસ પછી એકદમ આસાની તેમજ અપલાપથી તેમને ચલાવી શકે છે-તેમ મનની એક ચોકકસ હાલત જે પ્રથમ સંપાદન કરવી ખીલકુલ અશક્ય લાગે છે તે ખાંતથી અને પ્રેક્ટીસથી આયંદે ઉપજવી શકાય છે-અને પછી તે એક જાતની કુદરતી અને સરળ સ્થિતિની કેરેક્ટરમાં બદલાઈ જાય છે. પોતાની દેવો અને પોતાની સ્થિતિઓ ઉપજાવવાની અને સુધારવાની મનની આ શક્તિની આંદર આદમજાતની મુક્તિનો પાયો સમાયલો છે-તેનેજ પ્રતાપે ખુદના સ્વાર્થને જેર કરીને સંપૂર્ણ છુટા પાણાનો દરવાજો શોધી શકાય છે.

ધનશાનની જીંદગી, સંપુરણ
રીતે આખી ઘેતાં, તેનાં મનમાંથી
શરૂઆત પામે છે; અને મન એ
જુદી જુદી આસ્પતોનું એક સા-
મદુ બંધારણ છે, કે જે આસ્પતો
એક આદમીધીર જવંત કોશિશોથી
ગમે તેવીખી હદ સુધી પોતાના
આંકોશમાં લઇને તેને આદે
તેવું રૂપ આપવાને સામરથવાન
છે. એક માણસને આ ખીનાનું
ભાણ થવા દ્યો-અને તુરત તેના
કબજામાં તેની સંપુરણ મુકતીના
દરવાજાની કુંચી આવી જશે.
પણ જીંદગીની મુસીબતો, (જે
ખરી રીતે તો માનવીના મગજની
મુસીબતો છે તે), માંથી છટકવાને
પ્રયોગ એક આદમીના અંતરની
નીચમીત ખીલવણીપર આધાર રાખે
છે—તે કાંઈ ઝટને પટ બાહરથી
ઉપજાવી શકાતો નથી. દર કલાકે
અને દર દીવસે અથો વીચારામાં
મથગુલ રહેવાને માટે મનને
તરખીયત આપવી જોઈએ, ભલી
અને ખીન સ્વારથી વળણો અખ-
ત્યાર ફરતાં મનને કેળવવું જોઈએ
છે—અને જ્યાં સુધી એક માણસ
પોતાના સહથી પવીત્રમાં પવીત્ર
સ્વપનાઓની બુલંદ ઉમેદ હાંસલ
કરી શકે નહીં ત્યાં તુલીક એ
પ્રયોગ આજુજ રાખવો જોઈએ છે.

સઘળા ફરજ પવીત્ર ગણવી
 જોઈએ અને ચારીત્રના એક સુખ્ય
 નીયમ તરીકે ફરજને નીમકહ-
 લાલીથી અને એકલપેટાઈના સહેજ
 પણ ખ્યાલ વગર બળ લાવવી
 જોઈએ. તમારે ફરજ બળવતી
 વખતે સઘળા અંગત અને
 સ્વાથા વીચારો દીલમાંથી કહાડી
 નાંખવા જોઈએ, અને તમા તેમ
 કરવામાં જો ફતેહ પામ્યા તો તમારી
 ફરજમાંથી કંટાળાનું તત્વ આપ
 મેળે દુર થઈ જશે અને સઘળા
 ફરજ બળવતાં ખુશાલી ઉપજશે.
 જેઓ એકલપેટી મોજમજાહ માટે
 હંમેશ આરજીમંદ રહે છે અને
 એકલા પોતાનાં જ ભલાં માટે કા-
 જી રાખે છે તેમનેજ ફરજ કંટા-
 લાભરી લાગે છે. જે માણસ ફરજ
 બળવવાના કંટાળા હેઠળ દબાઈ
 જાય તે પોતાના અંતઃકરણને
 ખાતેનમાં પુછશે તો તેને તુરત
 જણાશે કે તેનો કંટાળો ખુદ ફર-
 જમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો નથી, પણ
 ફરજની બળવણીમાંથી છટકવાની
 તેની સ્વાથા ઇચ્છામાંથી એ કંટા-
 લાનું દરદ ઉત્પન્ન થયેલું છે. જે
 શખસ ફરજ તરફ બેપરવાહ રહે
 છે પછી તે ફરજ નાની હોય કે
 મોટી, જાહેર પ્રકારની હોય કે ખા-
 નગી પ્રકારની હોય, તે જાણે ખુદ
 સદગુણને તને છે-જે માણસનું
 દીલ ફરજની સામે થાય છે તે
 ગોયા સદાચારની સામે થાય છે.

એક ઇનશાનને તેની હૈયાતીમાં
 શું શું ચીઝો આડે આવે છે?—
 પ્રથમ તો તેની પોતાની 'કરણીનો
 દરયાફત, પછી તકદીર, જે તેની
 પુઠે લાગેલું છે, અને જે તે આ-
 સામી પોતાની ગમે તેવીખી અથાગ
 કોશિશો છતાં-ગમે તેવીખી બં-
 દગીઆ છતાં-છટકાવી શકતો નથી,
 ત્યારબાદ તેનાં કુકરમીનો અચુક
 કરડો ડંખ, કે જે તે આદમીની
 સજ્જ માટે સદા માંગણી કરતો
 રહે છે, ત્યાર પછી આપીધો અને
 શ્રાપો, કે જે તે માણસને માંગ્યા
 વગર મળે છે અને જે તેણે પોતે
 માકલેલા અવાજોના માત્ર ગણ
 ગણતા પડ્યાઓ છે. મનુષ્ય માત્ર
 ની હસ્તીજ "કારણો"ની એક
 હારમાળામાં વીંટળાયેલી છે. તેની
 જીંદગીનું બંધારણજ કારણો
 અને અસરોથી રચાયેલું છે. તે
 એક જાતની વાવણી છે—એક જાતની
 પાકની કાપણીખી છે. તે આદમીનું
 દરેક કરતવ્ય એક "કારણ"
 છે—અને તે દરેકને તેની "અસર"
 સમતોલ રાખતીજ રહે છે. મા-
 ણસ "કારણ"ને પ્રથમ પસંદ
 કરે છે—(આ તેનું સ્વતંત્ર બુદ્ધી
 બળ છે)—તેની અસર પછી તેજ
 માણસ પસંદ કરી શકતો નથી,
 બદલી શકતો નથી યા અટકાવી
 શકતો નથી—(આ તેનું તકદીર છે).
 આ મુજબ એક ઇનશાનની સ્વ-
 તંત્ર બુદ્ધી કારણોને પ્રથમ ગોઠ-
 વવા માટે નીરમાણ થયેલી છે—
 તેનું તકદીર માત્ર પાછળથી નીપ-
 જતી અસરોનું સ્વરૂપ છે.

તાલ ૫ મી જુન.

તમામ ગુનાહ અસાનતાનું પરી-
ણામ છે. અંધકાર અને કાચી
સ્થિતિનો તે એક તરેહનો સંબંધ
છે. કેળવણીની શાળામાં એક
અસાન શીષ્યની જેવી હાલત હોય
છે તેવીજ હાલત જીંદગીની શાળામાં
એક બદ વીચાર કરનાર તેમજ
બદ કામ કરનારની છે. શુદ્ધ
રીતે કેમ વમાસવું અને શુદ્ધ
પ્રકારે કેમ વરતવું—કુદરતના અચળ
કાયદાને અનુસરીને કેમ ચાલવું—
તે આ માણસને શીખવાનું છે.
કેળવણી થેતો વીદ્યારથી જ્યાં
તુલીક પોતાના પાઠો બરાબર ભણતો
નથી ત્યાં તુલીક થેતોષ પ્રાપ્તો
નથી; અને જ્યાં તુલીક એક ધન-
શાન પોતાના પાપોની ઉપર સર-
સાધ મેળવવા પામતો નથી ત્યાં
તુલીક અસુખમાંથી તે છટકી શક-
તોજ નથી. જીંદગી—એ કુદરતમાં
મળતા ધડાઓની એક હારમાળા
છે. કેટલાંક આદમીઓ આ ધડા
શીખી લેવામાં બહુ ઉત્સાહી હોય
છે, અને તેઓ સ્વચ્છ, શ્યાના
અને સદંતર સુખી નીવડે છે.
બીજાં કેટલાંક માણસો આ ધડા
શીખવા તરફ બેપરવા રહે છે—અને
તેઓ પરીણામિ અસ્વચ્છ, અકલ્પ
હીણ અને અસુખાં સદાકાળ
રહી જાય છે.

એકલપેટાઈ, તથા જુસ્સો કાંઈ માત્ર મનની દેખાઈથી બેલગામ સ્થિતિઓમાં તેમજ લોભના કંગાળ આકારોમાંજ હસ્તી ધરાવતાં નથી. તેઓ દરેક તમારા છુપા વીચારોમાં આમેજ થયલાં હોય છે—કે જે ગુપ્ત પુરંગો પેચવણુ પ્રકારે તમારા પોતાના સ્વાર્થની બડાઈ અને ભટાઈ સાથે બાતેનમ તાલુકો ધરાવે છે. જ્યારે એવા છુપો વીચાર કોઈ આદમીને ખીન્ન ઓની એકલપેટાઈ બાબે અંદેશમાં નાંખે છે, સામાઓની એકલ પેટાઈ માટે તેની પાસે કૃયાદ તથા આવાચીવી કરાવે છે ત્યારે તે બહુજ ડગાઈભર્યો અને મુશ્કેલ હોય છે. જે માણસ હરહમેશ પારકાંઓ ની એકલપેટાઈ ઉપર આવાચીવી કર્યા કરે છે તે ખુદની પોતાની એકલપેટાઈ સમાવી દઈ શકતોજ નથી. એકલપેટાઈ માટે ખીન્ન ઓને દાખ દેવાથી નહીં—પણ આપણા પોતાનામાંથી એ ઓડ કહાડી નાંખવાની વેતરણ કરવાથી આપણે સ્વસ્થ આકારમાં બાહરે આવી શક્યે છીએ. જુસ્સામાંથી શાંતિમાં આવવાનો માર્ગ કાંઈ પારકાંઓ ભણી દુઃખદાયક તોહમતો ફેંક્યા થી જડવાનો નથી. ખીન્ન ઓની એકલપેટાઈ દાખી દેવાનો હાંફેરા રાખ્યાજ કરવાથી આપણે જુસ્સામાં જકડાયલા રહીએ છીએ. ધીર તથા આપણી પોતાની એકલપેટાઈ પર જીત મેળવવાથી આપણે સ્વતંત્રતામાં ચઢી શક્યે છીએ.

તાલુકા મી જુન.

હાંશની પાંખોપર સ્વાર થઇને માનવી ધયામાંથી બેહસ્તમાં ઉડે છે, અસાનતામાંથી સ્થાનમાં દાખલ થાય છે, નીચાં અંધકારમાંથી ઉંચી રાશનીમાં પ્રવેશ કરે છે. અમીલાશાવીનાનું ધનશાન જમીન ઉપર ફસડાવું, ફાની, હવસી, બેસાની, હાશવીનાનું એક જનાવરજ સદા રહે છે. ઉમેદ—એ ખુદાઇ ચીઝો માટેની એક જાતની આરજુ છે; પવીત્રાઇ, માયા, સ્વચ્છતા, પ્રીત માટેની ધરજા છે. વ્યાસના—એ એક ખાકી લાગણી છે. દુન્યવી ચીઝો માટે, એકલપેટા કબજા માટે, અંગત મિટાઇ માટે, હલકટ મજાહો માટે, હવસી વૃષ્ટી માટેનો તે હાંફરો છે. એક માણસે હાંશ રાખવાની શરૂ કરી તો જાણવું કે તે માણસ પોતાની હલકી સ્થિતિથી અસંતોષ પામીને હવે કાંઈ ચઢીયાતી પંક્તીએ જવા આવુર છે. તે એક ચોક્કસ નીશાની છે કે મજકુર આસામી હવે પોતાના જનવરી એવતારની મંદ ઉંઘમાંથી ખીદાર થયો છે, અને હવે તેને પોતાની વધારે માટેજર પંક્તી અને વધારે ખુશંદ છુંદ-ગીનું કાંઈ લાન આવ્યું છે.

હંચી ઉમેદનો ઉભરો જ્યારે
મનને પહોંચે ત્યારે તેજ ઘડીએ
મગજ સ્વચ્છ થાય છે અને તની
ગલીચીનો કાદવ નાબુદ થવા માંડે
છે, અરે-જ્યાં તુલીક ઉમેદનો
અંશ મગજમાં આમેજ હોય છે
ત્યાં તુલીક કોઈની અપવીત્રાઈ
તેમાં દાખલ થઈ શકતી નથી,
કેમજે વીચારને એકઠી વેળા સ્વચ્છ
અને અસ્વચ્છ બાબદો પકડી
રાખી શકતી નથી. પણ આશા
ઉમેદની કોથેશ પ્રથમમાં ડુંક
મુદતની અને થોડા અંતરની હોય
છે. મન પાછું પોતાની આસ્યત
રૂપી ભુલચુકમાં સપડાયા કરે છે,
અને તેને ચાલુ નવેસરથી રાહ
ઉપર મુકયા કરવાની જરૂર પડે છે.
નેકી માટે તરસાવું, ચોખી જીંદ-
ગીની ભુખ રાખવી, ફરેસ્તાઈ
હોંશ-ઉમેદની પાંખોપર સ્વાર થઈ
મીનોઈ હરખમાં હંચી પંકતીએ
ચઢવું—ડહાપણનો એજ ખરો
માર્ગ છે; શાંતી માટેની એજ
સારચી તજવીજ છે; ખુદાઈ રાહની
એજ રાસ્તીભરી શરૂઆત છે.

એક ધનશાનમાં જ્યારે આત્મીક જીવસાનો પ્રચાર થાય છે ત્યારે માણસો તથા જીવસો પ્રત્યેની તેના મનની સાધારણ રીતની સ્વાસ્થી વળણ ખીલકુલ ઉલટાઈ જાય છે, અને આ ઉલટ ફેરફારને સખખે ખીલકુલ નવા અનુભવોનો જીમલો પ્રગટવા પામે છે. આ કારણે ચોક્કસ એક મજાહ માટેની ધર્રા તજ દેવામાં આવે છે, તેના જડમુળ માંથી તેને કાળી નાખવામાં આવે છે, અને અંતરજુદ્ધીમાં તેને પછી જગ્યા મળતીજ નથી. પણ તે ધર્રા રજી કરતી મનની ગતી નાજુદ થતી નથી-વીચારના કાંઈક ઉંચા વીસ્તારમાં તેની બદલી થાય છે, અને શક્તીના કાંઈક વધારે સ્વચ્છ આકારમાં તે પ્રવેશ કરે છે. શક્તી કોંઈ કાળેખી નાજુદ થતી નથી-એ કાયદો જેમ જડવાદી ચીજોને લાગુ પડે છે તેમ મનનેખી લાગુ પડે છે, અને હલકા દીશા-ઓમાં બંધ થયલી ગતી હમેશાં આયંદે આત્મીક ઉંચ પ્રકારના મેદાનોમાં છુટી થવા પામે છે.

ખુદાઇ જીંદગી તરફના અશો
ધના રસ્તા ઉપર જતાં સ્વભોગ
દેશની માંહે મીનાઇ બસાસ્તના
વીભાગની વચ્ચેવચ્ચ ત્યાગનું મે
દાન આવેલું છે. જુના જુસ્સાઓ,
પુસણી ઇચ્છાઓ, અસલી ઉમેદો
અને વીચારો—આ સરવ તે જગા
એ ફેંકી દેવામાં આવે છે, છોડી
દેવામાં આવે છે. પણ તે સધળાં
વધારે સુંદર, વધારે કાયમના અને
સદાકાળ સુધીના વધારે સંતોષ
કારક આકારમાં પાછાં રજુ થાય
છે. જેમ પુશકળ ચોંપથી સંભાળી
રખાયલા માનીતાં બેમુલ ઝવેરાતો
ને આંસુભરી આંખોએ તમે પીગ
ળાવી નાંખી ફેંકીથી નવાં અને
સંપુરણ દાગીનાઓ તરીકે ઉપજવો
છો, તેમ એક આત્મીક કીમીયાગર
ખી પોતાના લાંબા કાળના વીચા
રો અને જુની ખાસયતોને શર
આતમાં છોડી દેવાની આનાકાની
કરે છે; પણ આયંદે થોડા વખત
પછી તેઓને તજ દેતાં તેજ કી
મીયાગર મોટી ખુશાલી વચ્ચે જીવે
છે કે આ અસલી વીચારો તથા
પુરાણી ખાસયતો નવી શક્તીઓ,
વધારે કીમતી લાગણીઓ, વધારે
સ્વચ્છ ખુશાલીઓના રૂપમાં તેને
ફેંકીથી મળે છે. તેઓ હવે વધારે
અકચકીત, વધારે ખુબસુરત, વધારે
તેજસ્વી આત્મીક ઝવેરો તરીકે
તેના હવાલામાં આવે છે.

હરેક બાબદના બીતરમાં-હરેક
ચીઝથી સરવોપરી રીતે-એક
સંપૂર્ણ અચળ કાયદો પોતાનું કાર્ય
કર્યો જાય છે, તથા મનુષ્ય માત્રનાં
તમામ કામકાજમાં એક સંપૂર્ણ
અદલ ધનસાફ અમલમાં મેલાઈ
સધળી બાજુ સમતોલ રાખતો
રહે છે, એ બીનાની માહિતગારી
થીજ એક નેક માણસ પોતીકા
મુદ્દા ઉપર ચાહ રાખી શકે છે
અને સર્વ ધીક્કાર, ગુસ્સા અને
ફરીયાદને તે સમાવી દઈ શકે છે.
કારણ કે તે જાણે છે કે અંતે
તેને તેના વાજખી હક મળ્યા
વગર રહેવાનો નથીજ-અને ગમે
તેટલોખી પોતે દુશ્મનોથી ઘેરાયેલો
હશે છતાં તેના સતાવનારાઓ
માત્ર એક અચુક કરણીના ગેખી
પ્રયોગમાં એક જાતના આંધળા
હથીયારો સીવાય બીજું કશું
હોઈ શકતા નથી. આથી તે માણસ
પોતાના મુદ્દાઓને દોષ દેતો નથી,
પણ નચીંતાઈથી પોતાનો હિસાબ
ચુકતે કરી લે છે, અને ધીરજથી
પોતાનું સૂઝણું નૈતીક કરજ ભર-
પાઈ કરી આપે છે, પણ એટલામાં
સૂઝણું આવી રહેતું નથી. તે
પોતીકું કરજ માત્ર અદા કરી દે
છે, એટલુંજ નહીં-તે કાંઈખી
વધુ નવું કરજ માપે નહીં ચઢ-
ડાવવાની સંભાળ રાખે છે. તે
ખુબ તકેદારીમાં રહે છે, અને
પોતીકાં કાર્યોમાં કાંઈખી ખામી
રાખતો નથી.

કોઈની ચીજ બોલાવ્યા વગર આવતી નથી; જ્યાં પડછાયા હોય ત્યાં નક્કર વસ્તુની હાજર હોવી જોઈએ. એક આદમીને કાળ કાંઈની આવે તો તે તેનાં પોતાના કર્મોના નતીજા હોવા જોઈએ. જેમ ખુશ મીઠાઠી ઉદ્યોગથી વધુ ઓછા ઉદ્યોગ અને વધતી જતી આબાદી પ્રાપ્ત થાય છે—જેમ ત્યાગ કરવામાં આવેલી મજૂરી યા બેઠેલીથી કરવામાં આવેલી મહેનતના પરીણામે ઉતરતા પ્રકારનું કામ અને કમી થતી આબાદી નીપજે છે—તેમ આપણી નજરે પડતી જીંદગીની ચીત્ર વીચીત્ર સ્થિતિઓના બાબમાં છે. જીંદગીની જુદી જુદી તરેહવાર હાલતો માત્ર માનવી જાતનાં કર્મોનાં પરીણામો છે—હરેક ધનશાનનાં પોતાનાં વીચારો અને કાર્યોથી ઉપજતી સરજતો છે. ગંજવર પ્રકારની જુદી જુદી આસ્યતોના બાબમાં જીતેમજ સમજવું. જે કામોના બીયાં તમે રોપશો તે બીયાં પાકશે અને પછી તમે વાવશો. આ વાવણી કાંઈ નજરે દેખાતી આપણી એકલ ડોકલ જીંદગીના સંબંધમાં જ સંકોચાયેલી હોતી નથી—તે કાંઈ બેસુમાર જન્મો અને મરણોના દરવાજાઓમાંથી પસાર થઈને, અણુહદ લવીળ સુધી લંબાતી રહે છે; અને તે વાવણીના મીઠાં અને કડવાં ફળો પછી આદમજાત પોતાનાં કર્મોને અનુસરતાં ચાલે છે.

માનવી—એ એક વીચારવંત
પ્રાણી છે, અને તેની જીંદગી અને
આસ્પત તે જે વીચારોમાં વસે
છે તેને અનુસરીને રૂપ લે છે.
ચાલુ પ્રેક્ષીસથી, આસપાસના
સંજોગોથી અને આદત પડવાથી
વીચારો વધુ અને વધુ આસાની
સાથ અને વધારે ઝડપથી પાછા
અને પાછા રજુ થવા માંડે છે—
અને પરીણામમાં આપસી મેળે
પેદા થતો મન-પ્રયોગ (જેને
આપણે “ટેવ” કહીએ છીએ) તે
બરપા થઈ અમુક દિશાએ આદમ
જાતની આસ્પતને મુકરર આકાર
આપે છે. સ્વચ્છ વીચારો ઉપરજ
રોજીંદું મન રોકવાથી એક
વીચારવંત માણસ સ્વચ્છ અને
માતેબર મનશનીની આદત મેળવે
છે—અને આવી મનશની પછી
માતેબર કુનશની અને નેક પ્રકારે
બજાવેલાં કામો ઉપજાવે છે.
ચાલુ, ખાંચા વગર, નીતીવંતા નેક
વીચારો અખત્યાર કરવેં આપંદ
માનવીને તેવાજ વીચારોનો માહ-
વેરો પડી જાય છે; અને તેમ થવે
તે એક નેક, સ્વચ્છ ઇનશાન
તરીકે પોતાના પશ્ચિત્ર કામો તે
દુન્યાને પ્રદર્શીત કરી શકે છે.

જે અખડાદર રાંધે એક
આદમીએ પહેલ વહેલું એમ જણ્યું
કે ખુદની પોતાની ખાનાખરાખી
કરનારો તે પોતેજ છે - તથા
ખુદનો પોતાનો પાલણુહારખી તે
પોતેજ છે - તે હરગેજ બુધાય નહીં
તેવા મુખારક કિપ્સ ઉપર આધીપ
પંઠરાયલો સમજવો. એક ઇનશા-
નની તમામ વેનાઓ અને તમામ
અસાનતાઓનું મુળ કારણ તે
ઇનશાનમાં પોતાનામાંજ છે; એક
માણસની સદ્ગુણી શાંતી, મનની
ઉન્નતી અને પવીત્રાઇનું અસલ
સાંધણુ તે માણસના પોતાના
અંતરની માંહેજ છે. એકલપેટાં
વીચારો, ગલીચ વાસનાઓ, અને
સત્યતાથી વેગળાં. કામો - એ સર્વે
કાંઈ નહીં પણ તમામ ગમીને
જન્મ આપનારાં કંગાલ ખીયાંઓ
છે. ખીનસ્વાયથી તુરંગો, સ્વચ્છ
ઉમદો, અને સચ્ચાઇના મીઠાં
કાર્યો - આ ખીયાંમાંથી સદ્ગુણી
અપોષ્ટ ઉગવા પામે છે.

જે શખસ પોતાની જીભ ઉપર
આંકોશ રાખી શકે છે, તે માણસ
ઉંચ પ્રકારના બુદ્ધીબળવાળી,
એક તકરારમાં ક્તેહમંદ ઉતરનાર
એક કાબેલ પક્ષકાર કરતાંખી
વધારે આલા મોટાઇ ધરાવે છે; જે
ઇનશાન પોતાના મનને કાબુમાં
રાખી શકે છે, તે સંખ્યાબંધ
પ્રજ્ઞાઓના એક રાજકર્તા કરતાંખી
વધારે જોરાવર હોય છે, અને જે
માણસ ખુદ પોતાને સંપૂર્ણ
આંકોશમાં રાખી શકે છે તે
દેવતાઓ અને કુરેસ્તાઓ કર-
તાંખી વધારે આલા દરજ્જાનો
છે. જે ઘડીએ એક આદમી કે
જે પોતાના સ્વાર્થનો ગુલામ હોય
છે તેને ભાન આવ્યું કે તેની
પોતાની મુકવી, તેના પોતાનાજ
હાથેથી થઇ શકશે તેજ ઘડીએ
આ માનવી પોતીકા ઇનશાનયતની
બુદ્ધિ ન્યુદાઇ ટોંચે ચઢવા માંડશે.
જ્યાં તુલીક એક માણસ આ
ચીજ બરાબર સમજતો નથી,
અને જ્યાં તુલીક તે પોતાની
અંતરની જાંદગી ધીરજથી સ્વચ્છ
બનાવવાનું શરૂ કરતો નથી, ત્યાં
તુલીક તે કાયમની શાંતીનો રસ્તો
શોધી શકતોજ નથી.

ઉંચ પ્રકારની નીતીમાન બાબદો ઉપર ગંભીર શાંત દરીયાફત કરવા માટે જો તમે કમમાંકમ રોજ એક કલાક ફાજલ પાડો તો તે તમને તમારી જીંદગીમાં મોટો મદદકર્તા થઈ પડશે. નીતીમાન વીચારો ને રોજીંદી હયાતીમાં કેવી રીતે લાગુ પાડવા તેની તમારે ગોઠવી રાખવું જોઈએ; તેથીજ તમે એક જાતની શાંતિભરી નરમાશભરી તાકાત પામી શકશો, અને ખરી દુરઅંદેશી તેમજ શુદ્ધ વીચારશક્તિ ઉપજવી શકશો. કોઈપણ બાબદને ઉતાવળેથી હાર પાડવા માટે આતુર રહેશો નહીં. તમારી પોતાની ફરજ તમારેથી બને તેટલી હદ સુધી બજાવજો,—એક તાલીમ પામેલી ખીનસ્વાર્થી જીંદગી જીવજો,—આચીંત ઉભરાઈ આવતા જીસસાને દાખી દેવા કરજો,—અને મહાન નીતીજનક તેમજ આત્મીક નીયમાને અનુસરીનેજ તમારાં કાર્યોને વળણુ લેવા દેજો; તમારી લાગણીને એ બાબદમાં ફાવવા દેતા ના. ખાત્રીથી માનતા રહેજો કે બરવખતે તમારી મકસદ સંપૂર્ણ રીતે હાર પડવા વીના રહેશેજ નહીં.

દરેક જગરમાં એ રાજકર્તાઓ વાસો કરતા હોય છે. આ બેમાંથી એક જણ એક ખોટો દાવાદાર અને જુલમગાર છે, તેનું નામ સ્વાર્થ છે, અને તેના વીચારે તેમજ કામો હવસ, ધીકાર, જુસ્સા અને ઝઘડાને લગતાં છે. ખીજે, ખરે હકદાર રાજા છે તેનું નામ સત્યાધ છે--અને તેના વીચારે તેમજ કામો પવીત્રાધ અને પ્યાર નમ્રતા અને શાંતીને લગતાં છે. રે ભાઈ, રે બહેન—તું કયા હકુમત ચલાવનારને નમન કરે છે? તારાં જગરમાં તેં કયા પાદશાહને મુકરર કર્યો છે? જો તું કંઈ શકતો હોય કે “હું સત્યાધના શહેનશાહને પુજી છું, મારાં અંતરનાં ઉંડાણમાં હું શાંતીના શાહને માનવ રાખુ છું” તો તારા આત્મા માટે તું નચીંત રહેજે. જે શખ્સ પોતાના જગરની અંદર નેકીના તાજપતીને સમાવીને તેને ભજી શક્યો તે માણસ ખરે અમર છે—તેના ઉપર ખરાજ આશીશો ઉતરેલાં હોય છે.

અક્કલ કબ્બલ નહી કરે તેવી શાંતી તે છે કે જેને કોઈપણ અમુક બનાવ યા સંજોગ ડગમગાવી શકતો નથી અથવા દફેકરી શકતો નથી—કેમજે એવી પ્રકારની શાંતી કાંઈ બે તુફાનો વચ્ચે રળી થતી હુંક મુદતની ચુપકીદીજ માત્ર નથી, તે સ્થાનની મારફતે પેદા થયેલી એક જથ્થાની શાંતી છે. ઇનશાન જાતને ફાળે આવી શાંતી હોતી નથી—કેમકે તેઓ સમજી શકતા નથી, તેઓને જ્ઞાન હોવું નથી. સમજીશક્તિ તેમજ સ્થાનની આદમજાતને કોતાહી હોય છે તેને સખબ એજ છે કે માનવી પોતાની ખુદની ગફલતોએ અને અપવી-ત્રાપ્તોથી આંધળો બની ખીન-માહિતગાર રહેલો હોય છે. જ્યાં તુલીક ઇનશાનો પોતાની બુલો અને અસ્વચ્છ રાહરીતોએ ત્યાગ કરી દેવાને આનાકાની કરતો રહે છે ત્યાં તુલીક તેઓને તે મહાન નીયમ—કે જેમાં અંગતપણાનો સહેજપણી અંશ છેજ નહી—તેનાથી સદંતર અણબાણ રહેવા વગર છુટકોજ નથી.

આપણી મુઝવણી અને જંગળો
શું આપણાં પોતાનાં અસાન-
પણાં અને કુકરમોનાંજ સમુજગાં
પરીણામો છે કે તે થોડે વા આખે
દરજે પારકાંઓથી અને પારકા
સંજોગોથી બરપા થયલાં હોય છે ?
આપણી પીડાકારીઓ સદંતર
વાજખી રીતેજ આપણને ફાળે
મળેલી હોય છે; અને તે આપણી
પોતાની બેખબરી, આપણી ચુક
અને આપણી બદકરણીનાંજ ફળ
હોય છે. “તમે તમારા પોતાનાજ
દાશે દુઃખ સહન કરો છો—
કોઈખી ખીજું તે તમારી પર
જબરીથી નાખતું નથી.” જે એમ
થતું નહીં હોય—જે એક ધન-
શાન પોતે બુદ્ધ કરમ કરીને તેનાં
સેવકમાંથી છટકી શકતો હોય—જે તે
બુરાં કરમના નતીજે એક નીરદાશ
ખીજાં માણસને માથે નાંખાતો
હોય—તો કાચદાંયા ધનસાફ જેવું
કાંઈ રહેજ નહીં, અને આ શરૂથી
એક પળવારખી પછી નીભી
શકેજ નહીં. બધા પછી ભ્રમધોર
ગુંચવાડો થઈ પડે. સપાટી ઉપર
એવું દીસે છે કે જાણે માનવી
પારકાંઓનાં પાંપેજ દુઃખ સહન કરે
છે, પણ તે માત્ર એક ખોટો દેખા-
વજ છે. આ ખોટો દેખાવ ઉંચ
સાનની પ્રાપ્તિ સાથે દૈ થઈ
જાય છે.

માનવી સંકટ સૈદ્ધવે છે, કેમ
જે તે સ્વાર્થને આલે છે—નેકાને
આહતો નથી; અને સ્વાર્થ ઉપર
પ્રીત રાખતાં તેઓ પોતાના માત્ર
ખ્યાલી ધખારાઓ ઉપર પ્રીત
રાખતાં શીખે છે અને એજ ધખા
રાઓથી તેઓ સીકડાયલા રહે છે.
સરવેથી બુલંદ માતેબર છુટાપણું
એકજ છે—અને તે છુટાપણું
એક માણસ જોડેથી તેના પોતાના
સીવાય બીજું કોઈની ખુંચવી
લઈ શકતું નથી. આ છુટાપણું
શું છે? તે પવીત્રાધને આહીને તે
પ્રમાણે અમલ કરવાનું છુટાપણું
છે. તેમાં બીજી બધી જાતનાં છુટા-
પણાં સમાઈ જાય છે. તે જોડણું
એક રાજને હસ્તક છે તેટલુંજ
એક સાંકળમાં જકડાયલા અને
આયુકનો માર ખાતા ગુલામના
હવાલામાંથી છે. જે ધનશાને આ
છુટાપણું ગ્રહણ કર્યું તે પોતાની
આસપાસની તમામ સાંકળ દુર
ફેંકી દઈ શકશે. એનાજ પ્રતાપે
એક ગુલામ પોતાના ગુલમગાર
સતાવનારની રૂબરૂમાંથી આલી
જવાને સામર્થવાન બને છે, અને
તેને તેમ કરતાં અટકાવવાની કોઈ-
નીબી તાકાત નથી. એનાજ
પ્રતાપે એક રાજ પોલીકી એશઆ-
રામ અને મોજમજાહથી બગડી
જતો બંચે છે, અને ખરેખાર
એક રાજ બની શકે છે.

શ્ય.નો શપ્ત પુરવી રીતે ખખ-
રદાર હોય છે. તેને માટે ચીંતા,
દહસ્ત, નીરાશી, અને બેકરાસી
બંધ પડી ગયલી છે. ગમે તેવાની
સંજોગો વચ્ચે અથવા હાલત
વચ્ચે તેને મેલો, પણ તેની શાંતી
હરગેઝ તુટવાની નથી. તે દરેક
ચીજને કુશળતાથી તથા ડહાપણથી
વાળીને સંજોગોને અનુસરતી
બનાવી શકશે. કોઈ પણ બાબદમાં
તેને ગમગીની ઉપજવાની નથી.
જ્યારે તેના મીત્રો પોતાનું ખાકી
શરીર છોડી જાય છે, ત્યારે તે
જાણે છે કે તેઓ હજી હસ્તીમાંજ
છે—અને તેઓએ જે બાહરનું
કોટલું ફેંકી દીધું તે માટે
તે વીલાપ કરતો નથી. કોઈની
જણુ તેને નુકસાન પહોંચાડી
શકતો નથી—કેમજ તે શપ્તે એક
એવી ચીજ સાથે પોતાને ભિળાઈ
ગયલો પુરવાર કીધો છે કે જે
ચીજના સંબંધમાં ફેરફાર જેવું
કાંઈ છેજ નહીં. એટલા માટે,
જે માહિતગારીથી શાંતી પ્રાપ્ત થાય
છે તે માહિતગારી મીનોઈ, મહાન,
હરગેઝ નહીં બદલાતા નીમિત્તોને
લગતી છે. આ માહિતગારી
માત્ર સ્વસ્થ નેકી અને પળીત્રાઈની
પાછળ ખંત સાથે મંડવાથી
આવી શકે છે—અને તે નેકી અને
પર્વત્રાઈ અખત્યાર કરાવેજ માનવી
અમર જીંદગીવાળો, હરગેઝ
નહીં બદલાતો, હરગેઝ નાશ નહીં
પામતો હોઈ શકે છે.

માનવીનું ખાકી માંસ ખુશા-
મદ કરે છે, તેના આત્મા ઠપકો
આપે છે.

માંસ આંધળી રીતે ધૃષ્ટાગ્મિ
વૃક્ષ કરે છે—આત્મા ડહાપણુલરી
રીતે ધૃષ્ટાગ્મિને તરખીયત આપે છે.

માંસને ખાનગી રહેવા ગમ
છે—આત્મા સદા હંધાડો અને
ખોલ્લો જ હોય છે.

માંસ એક મીઠીથી થયલાં
ગુકસાનને યાદ રાખી મુકે છે—
આત્મા એક કદામાં કદા મુદ્ધ-
નેખી માફ કરે છે.

માંસ ઘોંઘાળવાળું અને અસત્ય
છે—આત્મા મુંગો અને લાયકી-
વાળો છે.

માંસ જુદા જુદા મીઝાએને
આધીન છે—આત્મા હંમેશના જ
ઠંડો છે.

માંસ માનવીને અધીરાઈ અને
ગુસ્સા મઠે ઉશ્કેરે છે—આત્મા
માનવીને સચ્ચરી તેમજ ટેક સાથે
આંકોશમાં રાખે છે.

માંસ વગર વીચારનું છે—
આત્મા વીચારવંત છે.

કોઈખી બાબતની સચ્ચાઈ પહેલે
નજરે પડે છે—અને પછી
તેની સમજ પડે છે. સચ્ચાઈને
એક તડાકે જોઈ લેવાનો પ્રયોગ
પણવારમાં પસાર થઈ જાય છે—
સચ્ચાઈને બરાબર સમજીને ધ્યાનમાં
ઉતારવા માટે હંમેશાં એક રહીતે
રહીતેની ખીજવણીની જરૂર પડે છે.
પ્રેમ રાખતાં આવડવા માટે
પ્રથમ તમને તે પ્રેમ કેમ રાખવો
તે શીખવું જોઈએ—અને તેમ કરતાં
તમોએ તમો પોતાને એક બાળક
તરીકે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ, પણ તે
શીક્ષણમાં આગળ વધવા સારું
તમારા પોતાના અંતરમાં જે ખુદાઈ
અંશ છે તે હળવે હળવે ખીલવા
માંડશે. પ્રેમને એક ખુદાઈ
નીયમ તરીકે જ લેખી તેની ઉપર
આલુ દરીયાફત કરવા કરવાથીજ
તથા તમારાં કામો અને તમારા
શબ્દો તેને અનુસરતા રોજ બરોજ
ગોઠવ્યા કરવાથીજ માત્ર તમો
પ્રેમ રાખતાં શીખશો. તમારી પોતાની
ઉપર બારીક ચોંપ રાખી મેલજો
—અને જ્યારેખી તમો કાંઈ એવું
વીચારો, બોલો યા કરો કે જે
ખીલકુલ ખીનએકલપેટા અને
સ્વચ્છ પ્રેમનું પરીણામ નહી હોય,
ત્યારે ઠરાવ કરજો કે ભવીષ્યમાં
તમે તે દીશાએ વધારે ચોંમ તમારી
પોતાનીપર મેલી રાખશો. આમ
કરવાથી તમે દીન ઉમત વધારે
સ્વચ્છ, વધારે નાકુક, વધારે પવિત્ર
થતા જશો—અને તમને જલદીથી
માલમ પડશે કે પ્રેમ રાખવો
બહુ સહેલું છે; ત્યારેજ તમને
તમારા પોતાની અંદરના ખુદાઈ
અંશનો ભાસ મળશે.

તમારી પોતાની ખોડખાપણું
શું છે તેથી માહિતગાર થવામાં
લાલજ છે, કેમજે તમારી ખામી-
ઓ તમને માલમ પડતાંજ-તથા
તે ખામીઓને આંકેશમાં લાવવાની
જરૂરીઆત પીછાણતાંજ તમે
એ ખોડખાપણુંના નીચાણ પરથી
ફરજ અને ખીનસ્વારથી પ્યારની
સ્વચ્છ હવાનાં ઉંચાણપર ચઢી
શકશો. ભરીબ્ય માટે તમેએ સીધા
કલ્પનાઓ કરવી જોઈતી નથી. જો
ભરીબ્ય માટે વીચાર કરવા ચાહતાજ
હોવ તો તો એક ઝળકતાં
ભરીબ્યનેજ વીચાર કરજો. સરવથી
વધુ અગત્યનું તો એ છે કે રોજ
તમે તમારી ફરજ બજાવતા રહેજો
—એકલપેટાઈથી નીરાળા રહી
પ્રુથ મીજને બજાવતા રહેજો—અને
પછી દરેક નવો ઉગતો દીન
પોતાની સાથે નવી પ્રુથાલી અને
નવી શાંતી લેતો આવશે. ભરીબ્ય
ત્યારબાદ તમારે માટે ભરપૂર સુખ
રજી કરશે. તમારી બુદ્ધ્યુકો સુખા-
રવાનો સઉથી સરસ મારગ એજ
છે કે તમે તમારી ફરજો બસ
કાંઈખી ફાયદાનો વીચાર કરવા વગર
બજાવો, અને પારકાંઓને સુખી
કરવા માટે તમે તમારાથી બનતું કરો.
સરવસાથ માયાથી ખોલો—જ્યારેખી
બને ત્યારે માયાથી વરતો—અને
જ્યારે ખીજાંઓ તમારી સાથે
ગિરસહુકાઈથી વરતેયા કઠંગી રીતે
જાત કરે ત્યારે તમે તેનું વળતું
વિર લેવાથી બાઝ આવો.

એક નેક પુરુષને કશુંખી છુપા-
વવાનું હોતુંજ નથી—તે કોઇખી
કામો એવાં કરતોજ નથી કે જે
માટે તેને ચોરી છુપી કરવી પડે-
તે કોઇખી એવા ચીઆરોયા ખાહેશો
ધરાવતોજ નથી કે જે પારકાંઓથી
ખાનગી રાખવા તે આગુર રહે,
એટલા માટેજ તે આસામી
બેશીકરો હોય છે અને શરમાવાની
તેને જરૂર પડતીજ નથી. તેનાં
કદમીખી આસ્તવાર હોય છે, તેનું
શરીર તટલુખાર હોય છે, તેની
ભાશા સીઢી અને સરળ હોય છે.
તે દરેક કોઇના ચેહરા ગમ ટગર
ટગર ખુલાસાથી જોઇ શકે છે.
જે માણસ કોઇનેજ ગુકસાન
પુગાડતો નહી હોય તે કોઇનાયાખી
ડરેજ શા માટે? જે શખ્સ કોઇ-
નેખી ઠગતો નહી હોય તે કોઇના-
યાખી ઘજવાયજ શું કારણે?
અને તે ખુદ પોતે કાંઇ ખુરં કામ
કરતો નથી, એટલે તેને પોતાને
કોઇ ખીખું ખુરં કરીજ કેવી
રીતે શકે? તે ઠગાઇ કદી કરતોજ
નથી, એટલે બાહિરનું કોઇખી
તેને ઠગીજ કેમ શકે? ખુરાઇ
કદી પણ લલાઇને માહત કરી
શકે એ તો કોઇ કાળેખી બની
શકેજ નહી. તેથીજ એક નેક
આદમી કોઇ ખુરા માણસથી નીચો
પડી શકે એખી હરમેઝ બનવા
જોમ નથી.

એક જાતનો જુસ્સાનો હોય.
એવો આવે છે કે જેને આપણે
“નેકીભર્યા” ગુસ્સા તરીકે પીછાણીએ
છીએ. તે ગુસ્સો વાજખી અને
બરહક દીસે છે તો ખરો. પણ
રીતીનીવીના કાંઈક વધારે ઉંચા
ખ્યાલથી જો આપણે જોઈશું તો
માલમ પડશે કે તે ખરેખર નેક અને
વાજખી નથી. કાંઈખી ખોટાં કામ
યા ગેરબંનસાફ માટે ગુસ્સો દેખા-
ડવો. એમાં ચોક્કસ દરજ્જાની
અમીરીનો અંશ હોય છે—અને
ખચીત ખીલકુલ બેદરકારી દેખાડવા
કરતાં વધારે ઉંચ તથા ઉત્તમ
પ્રકારની ખાસ્યત પ્રદરશીત કરે
છે; પણ એમ કરતાંખી વધારે
ચઢીયાવું ઉત્તમપણું મોજુદ છે—કે
જેની રહે ધનશાન જોઈ શકે છે કે
કોઈખી વખતે ગુસ્સાની અગત્ય
રહેતીજ નથી; જ્યાં ગુસ્સાની
જગ્યા પ્યાર અને નગમાશ લે
છે ત્યાં જુરાઈ ને ધણી વધારે
અસરકારક રીતે માહત કરી શકાય
છે. જે માણસને. ખરેખરજ
દેખાઈવું ગુસ્સાન પહોંચાડવામાં
આવ્યું હોય તે માણસને. માટે
આપણી દયાની જરૂર પડે છે પણ
જે માણસે આ ગુસ્સાન પહોંચા-
ડ્યું તે માણસ તો આપણી રહે-
મદીલીને વધારે પાત્ર છે, કેમ જે
તે ખીચારો અસાનપણે પોતાને
ખાતે આક્રતનો એક જખરદસ્ત
જથો જમે કરે છે. જે જુરાઈ
તેણે રાખી છે તેના ફળની તેને
વાર્ષણી કરવીજ પડશે.”

તા. ૧ લી જુલાઈ.

“લલાઈ” શબ્દની અંદર એક જાતની નાતંદુરસ્ત નાજુક લાગણી સમાઈ જતી નથી—પણ અંતરને સદગુણ સમાયલો હોય છે. આ સદગુણનું સીધું પરીણામ શક્તી અને સ-તા પામવામાં નીપજ છે. આ સખખને લીધે ભલો માણસ નબળો હોઈ શકતોજ નથી—એક નબળો માણસ ભલો થઈ શકતોજ નથી. પારકાંઓના આ-તમા માટે આપણે વખોડી કાઢવાના હેતુથીજ અભીપ્રાય બાંધવો સજવાર નથી; પણ આપણે આપણી પોતાની જાંઘી અને રાહ-રીતીનું તોલ પરીણામે ઉપરથી કરવાને શક્તીવાન છીએ. આના કરતાં કોઈની ચીઝ વધારે ચોક્કસ છેજ નહીં કે એક બુદ્ધિ કામ કરનાર સખશ ઝડપમાં પુરવાર કરી આપે છે કે તેની બુરાઈથી કંગાલ્યત બરપા થાય છે; એક પાકી-જેઠ સખશ દેખાડી આપે છે કે તેની લલાઈનું સેવક સુખમાં આવે છે. ખરી વાત છે કે એક માણસ પહરેજગાર નહીં હોવા છતાં એક લીલાં મોટાં ઝાડની માફક ખુબ ખીલી રહી શકે છે—પણ આપણને ઐટલુંજી વળી યાદ રાખવાનું છે કે માફક ઝાડ અંતે મરણ પામે છે અથવા તેને કાપી નાખવામાં આવે છે; અને એક દુરગુણી માણસનીજી તેજ સર-જત હોય છે. •

મનુષ્ય જાતના શીક્ષાગુરુઓ
 થોડાજ હોય છે. એક ગુરુ પેદા
 થાય તે આગમજ કદાપી હજાર
 વરસો વીતી જાય છે. પણ જ્યારે
 એક ખરે શીક્ષક રજુ થવાજ
 પામે છે ત્યારે તે ખસુસ કરીને
 તેની પોતાની જુલંદ જીંદગીથી
 ઝાળખાઈ આવે છે. ખીજાં માણ-
 સોથી તેની રાહરીતી તદ્દન જુદાજ
 પ્રકારની હોય છે; અને તેનું
 શીક્ષણ કોઈખી ખીજાં આસામી
 સોડેથી યા પુસ્તકમાંથી ઉપજવેલું
 હોય નથી, પણ તેની પોતાની
 હંચ પ્રકારની જીંદગીમાંથી ઉપજ-
 વેલું હોય છે. એક ગુરુ પ્રથમ
 પોતે માતેખર પંક્તીપર જીવે છે
 અને ત્યારબાદ ખીજાંઓને તેવીજ
 રીતે કેમ જીવવું તે શીખવે
 છે. તેનાં શીક્ષણનો પુરાવો અને
 સાક્ષી તેની પોતાની અંદરજ છે-
 યાને તેની પોતાની હંચી. જીંદગી
 છે. લાખો વાયજ કરનારાઓ-
 માંથી માનવી જાત આયંદે ફક્ત
 એકજ જણને પોતાના સાચા
 ગુરુ તરીકે સ્વીકારે છે—અને
 એવો ખરો સ્વીકારાયલો તેમજ
 પૂજાયલો શીક્ષક તે તેજ હોય છે
 કે જે પોતે હંચી જીંદગી જીવવી
 ચુકેલો હોય છે.

દરેક માણસ પોતે જે વીચારો કરે છે, અને કામો બજાવે છે તેને માટે તેમજ પોતાના મનની હાલત માટે અને પોતે જે જીંદગી જીવે છે તે માટે જોખમદાર છે. કોઈની શક્તિ, કોઈની બનાવ, કોઈની સંજોગો એક આદમીને ખુરાઈ તેમજ અસુખ ભણી ફરજયાત હડસેલી શકેજ નહીં. તે જો ત્યાં ફરજયાત હડસેલાતોજ હોય તો તેવી ફરજ પાડનાર તે માનવી ખુદ પોતેજ છે. તે ખુદની પોતાની આપ-પરિછાયાની અમુક વીચારો કરે છે, અમુક કામો બજાવે છે. કોઈની સાધન-ગમે તેવુંની ડાહપણભર્યું અને બળવાન સાધન—ખુદ પરમાત્મા વટીક—તેને ભલો અને સુખી બનાવી શકતું નથી. ઇનશાને પોતેજ પોતાની ભલાઈ પસંદ કરીને સુખને શોધવાનું છે. આવી જાતની ફતેહની જીંદગી કાંઈ તે સખ્શો માટે નથી કે જેઓ ઉતરતી પ્રકારની સ્ત્રીપીઆપી સંતોષ પામે છે. એ ફતેહમંદ જીંદગી તો તેનેજ મળે છે કે જે તેનો ખાસો રહે છે અને જે તેવી જીંદગી જીવવવા તૈયાર રહે છે. એક કંજીસ જેમ સોના માટે તલબ કરે છે તેમ આવી ફતેહકારક જીંદગી માટે તલબ કરનારનેજ ફાળે તે આવે છે. તે હંમેશાં તુર્તજડી આવે એવી જીંદગી છે—સહ કોઈની આગળ તે ધરવામાં આવે છે—અને જેઓ તેને સ્વીકારીને પકડી પાડે છે તેઓ ઉપર ખરાબ આવીષ ઉતરે છે. તેઓ સર્યાપની દુન્યામાં દાખલ થાય છે અને સંપૂર્ણ શાંતી પામે છે.

મનશાનની જીંદગી ખરેખરીજ છે ; તેના વીચારો ખરેજ હસ્તી ધરાવે છે ; તેનાં કામો ખરેખરાંજ હેયાવી ભાગવે છે. સૃષ્ટીમાં જે ચીજો ખરેખાત મોજુદ હોય છે તે બાબે તેહકીક કરવામાં રોકાવું એ ડહાપણનો માર્ગ છે. આદમીને ઉપર દરશાવેલી ખીનાઓથી જો આપણે જોઈએ—જો તને મન અને વીચારોથી અલગ કરીને તપાસ્યે—તો તે એક ઢંગધડા વગરનું બ્રાણી દેખાશે; તે એ સંજોગોમાં એક ખરેખરી હસ્તી ધરાવતું બ્રાણી દેખાશે નહીં. જે ચીજો ખરી રીતે હેયાવીમાં હોયજ નહીં તે બાબે અભ્યાસમાં ગુંટાવું એ મુરખાઈનો રસ્તો છે. માનવી તેના મનથી વીખુટી પડી શકતોજ નથી. તેની જીંદગી તેના વીચારોથી અલગ હોઈ શકતીજ નથી. મન, વીચાર અને જીંદગી રોશની, પ્રકાશ અને રંગની પેઠેજ એકમેકથી કદીખી છુટાં પડી શકતાંજ નથી. ખરેખર રોજ બનતા બનાવો તમારે માટે પુરતા છે—તેના સંબંધમાં સમજું જ્ઞાન મેળવવા માટે એ બનાવોના બાતેનમાંજ મુદ્દાઓ હોજર હોય છે.

તા. ૬ ઠો જુલાઈ.

અંતરણુની સ્વચ્છતા, લક્ષી વીચારો કરવાનો પ્રયોગ અને રૂડાં કામો કરવાની આદત--એ એક વધારે બુલંદ, વધારે માતેબર પ્રકારે વીચાર કરવાના આગ્રહો સીવાય ખીજું શું છે? વધારે હંચી શકતી, વધુ નેકીભર્યાં કામો, વધુ ઉત્તમ આધીપના વીસ્તારોમાં ધનશાનોને હંચકી આપવા માટે તેમને કહિવત દેનારાં આ તાકાતરૂપી સાધનો છે! વધુ બુલંદ જાતના વીચારો, વધુ બો હજા પ્રકારની શાંતી, અને વધુ મોટાં પ્રમાણુનું જ્ઞાન સંપાદન કરવા માટે દરેક સૈકામાં માનવી જાતે જે ઉપાયો કામે લગાડ્યા છે તેમાં હંચી ઉમેદ, ઉંડા દરીયાફત અને ઉદ્યોગી ઉજ્જમ મુખ્ય છે; કેમ જે "નેવી પ્રકારના તુરંગોને એક સખ્શ પોતાના જીગરમાં વાસો કરવા દશે તેવા પ્રકારનો તે પોતે થશે." પોતાના અંતરમાં વીચાર કરવાની નવીજ, જાતની ખાસ્યત બરપા કરવાથી તે આદમી ખુદ પોતાથી પોતાને બચાવી શકશે--ખુદની પોતાની ગુમરાહી અને સંકટોથી પોતાનું રક્ષણ કરી શકશે. તે માટે આદમીએ પોતે એક જવોજ વીચાર કરનાર, એક નવોજ માણસ બનવું જોઈએ.

તા. ૭ મી જુલાઈ.

લોકોનો ટોળો સામાન્ય રીતે પોતાની આત્મીક આસ્થાના સંબંધમાં અજ્ઞાન હોવાને સંબંધે પોતીકા વીચારોનો ગુલામ નેવો હોય છે—પણ એક વીદવાન પુરુષ પોતાના ગુરંગોનો સરદાર નેવોજ રહે છે. સાધારણ લોકો આંખ વીચીને બસ જ્યાં દારવામાં આવે ત્યાં દારવાય છે—એક આલ્મ મા તો બિજુ વાપરીને પોતાની પસંદગી કરે છે. પેલાઓ બસ પળવારના મનના ઉભરાને આધીન બની જાય છે—અને માત્ર પોતીકા ગુરત વેળાની મજાહ અને સુખનોજ વીચાર કરે છે. એક કાપેલ નર પોતાના ઉભરાઓને આંકોશમાં રાખે છે અને સમાવી શકે છે; ને ચીઝો કાયમની સાચી અને શુદ્ધ હોય છે તેની ઉપરજ તે પોતાનો મુદ્દો બાંધે છે. લોકો આંધળા મન-ઉભરાને તાપે થઈ નીલીના કાયદાનો ભંગ કરે છે—જ્યારે પેલો અભ્યાસી નર ઉભરાને નેર કરી નીલીના કાનુનોને તાપે થાય છે. વીદવાન પુરુષ જીંદગીની “લીલી સુકકી”ની સામે તડોને ખડો ઉભો રહી શકે છે. વીચારની આસ્થા તેને ખબર છે. તે પોતાના જીવતરના નીરમાણ થયલા કાનુનો સમજી શકે છે તથા તેને તાપે થાય છે.

તાલ ૮ મી જુલાઈ.

આપણે આપણી ભલામના પરી-
ણામિ આશીર્વાદનાં મીઠાં ફળ આપ્યે
છીએ-તો પછી જો આપણે આપણી
જુરામના પરીણામિ કાંઈ શીક્ષાખ્યા
સહન કર્યે તો તેમાં કુદરતની ગેર-
મહરબાની લેખાઈ શકાયે નહીં.
જો આપણે આપણી અસાનતા
અને ગુનેહગારીના પરીણામિમાંથી
છટકી શકતા હોઈએ તો તમામ
સલામતી નાબુદ થઈ જાય, અને
રક્ષણ જેવું કાંઈ રહેજ નહીં; કેમ
જે ત્યારે તો આપણાં ડહાપણ અને
આપણી નેકીના પરીણામિખ્યા
આપણી કનેથી એવીજ રીતે
ખુંચવી લેવાય. આવી કાંઈ યોજના
તો ધાતકીપણા તથા વાહીવાત
ફાંટાને અનુસરવીજ થઈ પડે—
જ્યારે કાયદો તો ધનસાફ અને
દયા ઉપર રચાયેલો છે. મીનોમનો
અચળ કાયદો ખરેજ અમર પ્રકા-
રની દયાના નીયમ ઉપર બંધાયેલો
છે-તે પોતાની ગતિમાં અચુક છે—
અને તેના અમલમાં તે અણુહદ
છે. તેજ તે “ અમર ખુદાઈ પ્યાર
છે, જે સદા ભરપૂર હોય છે અને
સદા વહેતોજ રહે છે. ”

તા ૧૦ ૬ મી જુલાઈ.

સ્ટુડીના નૈતિક કાયદા વીશે એશા.
રા કરતાં ગૌતમ બુદ્ધ હમેશ તેને
“ભલા કાયદા”ની ઉપમા આપતો
હતો, અને ખચીત જો કોઈની
તે કાયદાને ભણે નહીં વીચારે તો
તેમાં મોટી ભુલ કહેવાયે; કેમજે
તેમાં ખુરાદનો એક કતરોની હાથ
શકેજ નહીં—તેમાં ગેરમેહરબાનનું
જરાની તત્ત્વ સમાઈ શકેજ
નહીં. આ કાયદા કાંઈ નખળને
કચડી નાંખતો, અને અસાનનો
નાશ કરતો એક લોખંડી હૈયાનો
રાક્ષસ નથી; પણ સૌથી નાચુક
જીવોને ધજમાંથી રક્ષણ કરનારો,
તેમજ સૌથી જોરાવર જીવોને
પોતાના કૌવતનો અતી ધણો
પાયમાલીભર્યો ઉપયોગ કરતાં ઉગારી
લેનારો, આ કાયદા એક દીલાસારૂપી
ધાર અને એક નસીહતરૂપી
માયાસમાન છે. તે તમામ બદીને
નાબુંદ કરે છે—તમામ નેકીને
સાચવી રાખે છે. ઝીણામાં ઝીણા
એક નાનાં ખીયાંને તે પોતાની પા
સખાનીમાં લપેટી લે છે, અને તે
એક ગંજવર માટાં કુકર્મને માત્ર
એક કુંકમાંજ ઉપેડી નાંખે છે.
તે કાયદાને જોવો—એ એક બેહશ્તરૂપી
દખાવ છે, તે કાયદાને સમજવો
—એ એક બેહશ્તરૂપી આશીષ
છે. જેઓ તેને જીવે છે અને
સમજે છે એ શાંતીમાં છે—
હમેશગીની ખુશાલીમાં છે.

તા. ૧૦ મો જુલાઈ.

આકારની ફરજદલી યાને પ્રકાર
ભેદના પ્રયોગમાં એક વખત એવા
આવે છે કે જ્યારે—જુરાઈના ધટા-
ડા તથા ભલાઈના વધારા સાથ—
મગજમાં એક નવોજ ખવાખી દે-
ખાવ પ્રગટે છે, એક નવું સાવધ
પણું બરપા થાય છે, નવુંજ
ધનશાન રજી થાય છે. જ્યારે આ
તબક્કે પહોંચાય છે ત્યારે, એક
સાધુ એક મહાત્મા બને છે. તે
માણસાઈ જીંદગીમાંથી ખુદાઈ
જીંદગીમાં પ્રવેશ કરી ચુકેલા હોય
છે. તેનો પુર્નજન્મ થાય છે—અને
તેને મારે નવાજ અનુભવોની
હારમાળા શરૂ થાય છે. તે નવી
હકુમત ભોગવે છે, નવીજ જગત
તેની આત્મીક ચરમો સામે ખુલ્લી
થાય છે. શ્રેષ્ઠતાનો એજ તબક્કો
છે—એને હું શ્રેષ્ઠ જીંદગી
કહું છું. જ્યારે આવી સરસાઈ
એકવાર સંપાદન થાય છે ત્યારે,
આપણું ખાકી સંકોચાયલું પોતા-
પણું દૈ યહ જાય છે, અને
ધંધરી જીંદગી સમજી શકાય છે;
ત્યારે જુરાઈ ઉપર સરસાઈ
પામી શકાય છે—અને ભલાઈ
સીવાય ખીજું કશું હસ્તીમાં
હોતુંજ નથી.

સરવોપરી જીંદગી કાંઈ જીસસા
 ઝોથી જીગવી શકાતી નથી-પણ
 નીચમે ઉપર તેનો મદાર હોય
 છે. કાલુભંગુર ઉભરાઝોની ઉપર
 તેનો પાયો રચાયેલો નથી, જથુ-
 કના કાયદાઝો ઉપર તેનો અમલો
 બંધાયેલો હોય છે. તેની નીરમળ
 સાફ વાતાવરણમાં હરેક ચીઝની
 સીલસીલેલાબંધ પદવી પ્રગટ
 દીસી આવે છે-જેથી ત્યાં ગમી,
 ચીંતા, દલગીરી માટે જગ્યાજ
 હોઈ શકતી નથી. જ્યારે માનવી-
 ઝો પોતાના આપસ્વારથી જીસસા
 ઝોમાં ગીરફતાર હોય છે ત્યારે
 તેઝો પોતાના ખભાંઝો ઉપર
 જંજળોના માંસડા લાધે છે-
 અને અનેક બાબદોના સંબંધમાં
 પીડામાં પડે છે. સઉથી વધુ
 તો તેઝો પોતાની ખુદની નજીવી,
 કચડાઈ જતી, હેબતાઈ ગયેલી
 સ્વજનતા માટે અંદેશમાં પડે
 છે; પોતાની ટુંક મુદતની જતી
 અંગત મોજમજલ રખેને જતી
 રહે તેના તેઝોને ધસ્કો પડે છે;
 પોતાના અંગતપણાને જળવી
 રાખવા, તેને સલામત રાખવા,
 તેને કાયમનું સાચવી રાખીને
 ચાલુજ રાખવા તેઝોને ભારે
 કાળજી રહે છે. હવે જે જીંદગી
 ખરેખરીજ શયાની અને રૂડી છે
 તેમાં તો આ બધી ચીઝો વહી
 ગયેલી હોય છે. અંગત સ્વારથોને
 બદલે ત્યાં સારવજનીક મકસદો
 જગ્યા લેછે; સ્વારથી મજલો અને
 સ્વારથી સરજત બાપેની તમામ
 જંજળો, મુસીબતો, તથા ચીંતા-
 ઝો એક રાત્રીના ભોરાવર સ્વપના-
 ઝોની મીસાલ દેઈ થઈ ગયેલાં
 હોય છે.

જો જગત માંહે જુરાઈ એક જાતની સ્વતંત્ર શક્તી હોતે તો તેની ઉપર કોઈની આસામી કદીની સરસાઈ ભાગવી શકતેજ નહીં. પણ જોકે તે શક્તી ભાગવતી કોઈ ખરેખરી ચીજ છેજ નહીં-છતાં એક સ્થિતી તરીકે, એક અનુભવ તરીકે તે (જુરાઈ) ખચીતજ હસ્તી ભાગવે છે. દરેક અનુભવ પોતાની આસ્યતમાં કાંઈ ખરેખરી હસ્તી ધરાવતી બાબદ રજુ કરે છે. જુરાઈ એ અસા- નતા-અપૂર્ણ રીતે થયેલી ખીલ- વણીની સ્થિતી છે અને એ પ્રકારે જેમ એક બાળકના મમજનું અસાનપણું ધીમે ધીમે જમાવ થતા અભ્યાસથી દરે થાય છે અથવા જેમ હળવે હળવે ઉગતી રાશની આગળ રાતનો અંધકાર પીગળી જાય છે તેમ જુરાઈની સાનની રા- શની આગળ પાછળ હઠતી જઈને બેમાણુમ થઈ જાય છે. જેમ જેમ ભલાઈના નવા અનુભવો આપણાં અંતરસાનમાં આમિજ થઈને ત્યાં વાસી કરે છે તેમ તેમ જુરાઈના દુઃખભર્યાં અનુભવો નાબુદ થતા જાય છે.

તા. ૧૪ મી જુલાઈ.

પોતાના સ્વાસ્થ્ય જાળવી રાખવા — કે જેની ઉપર પોતે સરસાઈ મેળવી છે — તેની ઉપર પાછી નજર નાખતાં એક ધંધરી સ્થાન સંપાદન કરી ચુકેલા માનવી જુલે છે કે તે આગલી જાળવીનાં સરવ દુઃખ દરદો તેનાં નીશાળ-શીક્ષકો હતાં, અને તેઓએ જે તેને પોતાને કેળવણી આપવા સાથે ઉંચી પંક્તિ-એ લઈ આવ્યાં હતાં. જેટલા પ્રમાણમાં આ દુઃખ દરદોની મતલબના આતેનમાં તે માનવી પોતે ઉતરી શક્યો — જેટલા પ્રમાણમાં તે માનવી પોતે આ દુઃખ દરદોની ઉપર સરસાઈ મેળવી શક્યો — તેટલા પ્રમાણમાં એ દુઃખ દરદો તેનાથી આમાં જતાં ગયાં. તેને શીખવવાનું તેઓનું કામ પૂરું થયું કે તેઓ (દુઃખ દરદો) તે માનવીને ફરજીયાત રીતે રણસ ગ્રામમાં એકલા ધણી તરીકે મેળાને આવ્યાં ગયાં. કેમજે તેઓ નીચલી સપાટી ઉપર હોય તેઓ ઉપલી પંક્તિ પરનાંઓને શીખવી શકેજ નહીં. અસાનતા હરગેજ ર્યાનપતને કેળવણી આપી શકેજ નહીં. પુરાઈ કદીખી લલાઈ ઉપર વધુ અજવાળું પાડી શકેજ નહીં. એક શીખ્ય પોતાના ગુરૂને પાઠો લખાવી શકેજ નહીં. જે ચીજે અત્યાર આગમજની સરસાઈ મેળવી છે તેનેથી ઉપર સરસાઈ મેળવવા વગરની ચીજ પોંહચી શકેજ નહીં. પુરાઈ માત્ર પોતાનાજ વીસ્તારમાં શીક્ષણ આપી શકે — કે જે વીસ્તારમાં તેની બળજેરી ચાલતી હોય; લલાઈના વીસ્તારમાં પુરાઈ માટે જગ્યાજ નથી — ત્યાં તેની સત્તા ચાલતીજ નથી.

તા. ૧૫ મી જુલાઈ.

આપણી પોતાની ઉપર જ્યાં
 વૃક્ષીક આપણું સંપૂર્ણ કાબુ મેળવ્ય
 નહીં ત્યાં સુધી સંપૂર્ણ શકતી
 ઉપજવી શકતી નથી. અંગત
 સ્વાર્થ ઉપર જીત કેમ મેળવવી
 તે માનવી સમજી શકતો નથી—તે
 યીજ જીતની નજદીક પહોંચી
 શકતોજ નથી—સીવાય કે બાહરની
 બાબતો સામે ઝગુની લડાઈ
 ચલાવ્યા કરવાથી પરહેજ રહેવાની
 મહાન અગત્યતા તે જીએ છે.
 જ્યાં વૃક્ષીક તે પોતાના બાતીનમાં
 વાસો કરતી બુરાઈએ સામે એક
 ઉત્તમ પ્રકારની જીહાદ મચાવવાની
 જરૂર જોતો નથી ત્યાં સુધી ઇન્સાન
 સંપૂર્ણ શાંતી પ્રાપ્ત કરી શકતો
 જ નથી. જે માણસે એમ જાણ્યું
 કે જગતનો દુશ્મન અંતરમાં છે,
 બાહરમાં નથી, તે માણસ સાધુ
 સંતના મીનોઈ માર્ગ ઉપર ચાલુ
 થઈ ચુકેલો છે. જે માણસે એમ
 જાણ્યું કે તેના પોતાના બેઅખ
 ત્યાર વીચારે યુગ્મવણ અને ઝઘ-
 ડાના મુળો છે—જે માણસે એમ
 જોયું કે તેની પોતાની અપવીત્ર
 ઇચ્છાએ તેની ખુદની શાંતી અને
 સારી દુન્યાની શાંતીનો નાશકર્તા
 સાધનો સમાન છે—તે માણસ
 મહાત્માના મારગ ઉપર આગળ
 વધેલા પોતાને જીવે છે. જે માણસે
 હવસ અને ગુસ્સાને, ક્રીના
 અને ગદગીને, એકલપેટાઈ અને
 ઘોભને મહાત્ કર્યાં તે માણસે
 દુન્યાને મહાત્ કરેલી માનવી.

તાલ ૧૬ મી જુલાઈ.

જે જણ જોર જખરીયા મહાત
 થયો તે જણ તેના પોતાના અંતઃ
 કરણમાં માહત થયેલો હોતો નથી.
 કદાપી તે આગળ કરતાંજી નપેતર
 દુશ્મન થઈ બેઠેલો હશે. પણ જે
 સખ્શ સુલેહશાંતીના ઉત્તમ નીયમે
 માહત થયો તે જરૂરજ તેના
 પોતાના જીવનમાં બદલાયેલો છે.
 તે અગાઉ જ્યારે એક દુશ્મન
 હતો, તે હવે એક દોસ્ત બનેલો છે.
 સ્વચ્છ અંતઃકરણનાં અને શ્યાનાં
 માણસોના જીવનમાં શાંતી હોય છે.
 આ શાંતી તેઓના દરેક કામકાજો-
 માંજી આમેજ થવા પામે છે.
 એવાં માણસો તે શાંતીનો ઉપયોગ
 પોતીકી જીંદગીમાં કરે છે. એ
 શાંતી ઝગડા કરતાં વધારે જોર-
 મંદ હોય છે. જ્યાં જોર જખરી
 નીશકૂળ નીવડે છે, ત્યાં આ શાંતી
 ફાવી જાય છે. તેની પાંખો નેકી
 વંતાં આસાંમીઓનું રક્ષણ કરે
 છે-તે પાંખોના છાયા તળે નીરદા-
 શોને જુકસાન પુગવુંજ નથી.
 એકલપેટી ઝુમખેસની ગરમીમાંથી
 આ શાંતી એક સલામતીભર્યો
 આશરો આપે છે. હારેલાંઓ માટે
 તે એક આશ્રમ છે, બુલાં પડેલાંઓ
 માટે તે એક મંડપ છે-નેકીવંતાં-
 ઓ માટે તે એક મંદીર છે.

તા. ૧૭ મી જુલાઈ.

પ્યાર, ડહાપણ, શાંતી, મનની
અને જીગરની નચીંત સ્થિતી તેઓ
સધળાંથી ઉપજવી શકાય છે—
ઉકેળાવી શકાય છે—કે જેઓ પોતાના
અંગત સ્વાર્થને તજી દેવા રાજી
હોય છે, અને જેઓ સ્વાર્થને
આમ તજી દેતાં જેવી પરીણામો
નીપજે તે સમજીને સહન કરવા ન
મનતાઈ સાથે તૈયાર હોય છે. સૃષ્ટીમાં
કોઈની આપખુદ શક્તી હસ્તી
ભોગવતીજ નથી—ઇનશાનને બાંધી
લેતી સરજતની ગમે એવીની જોરા-
વર સાંકળો ખુદ તે ઇનશાનોએ
પોતેજ ભઠ્ઠીમાં બનાવેલી હોય છે.
દુઃખ ઉપજવનારી હાલત સાથે
માનવીઓ સાંકળથી બંધાઈ જાય છે
તેનો સખખ એ છે કે મજકુર
માનવીઓ તેવી રીતે સીકડાઈ જવા
ખુદ પોતેજ માંગે છે;—કેમજ
માનવીઓ પોતાના સ્વાર્થનું
નાનકડું અંધારું બંદીખાનું બહુ
મીઠું અને સુંદર માને છે;—કેમજ
માનવીઓ એમ સમજે છે કે જો
તેઓ આ બંદીખાનું છોડી દેશે તો
તેઓ જીંદગીની તમામ સંગીન
અને મહેલદાર વસ્તુઓ ખોલી
બેસશે. યાદ રાખજો—

“તમે તમારા પોતાના હાથે
દુઃખ વેઠો છો, કોઈ તમને
મ કરવાની ફરજ પાડતું જ નથી;
કોઈ તમને જીવતાં જીવત મોતને
આધીન થવાની જબરી પાડતું જ
નથી.”

તા. ૧૯ મી જુલાઈ:

જેમ આકારની પુઠે ઓળો
 બસડાય છે-જેમ અંગારની પછવાડે
 ધુમાડો આવે છે-તેમ કારણની
 પછી અસર આલતી આવે છે,
 અને દુઃખ તથા સુખ માનવીઓના
 વીચારો તથા કામોની પાછળ
 દોરવાઈ જતાં રહે છે. આપણી આ
 સપાસની દુન્યામાં એકબી એવી
 અસર મોજીદ નથી કે જેનું કાંઈ
 છુપું કે જાહેર કારણ હસ્તી
 ધરાવતું નહી હોય: અને તે
 “કારણ” તદ્દન સંપૂર્ણ ઇનસાફને
 અનુસરતું જ હોય છે. ઇનશાનો
 સંકટોના પાકની વાવણી કરે
 છે, કેમજે નજીકના યા દુરના
 ભુતકાળમાં તેઓએ જુરાઈનાં ખીઓ
 રોપેલાં હોય છે. તેઓ આવીષતા
 પાકની ખી વાવણી કરે છે, અને
 તે તેઓએ પોતે કરેલી ભલાઈના
 ખીયાંઓની ખી રોપણીનું પરિણામ
 છે. એક શખ્સને આ બાબદની
 ઉપર દરીયાફત કરવા દે, તેને
 આ બાબદ પુરેપુરી સમજવની
 કાશિશ કરવા દો, અને પછી તે
 પોતે માત્ર નેકીનાજ ખીઓ
 રોપવાનું શરૂ કરશે—તથા પોતાના
 જીગરના બગીચામાં તેણે અત્યાર
 આગમ્ય જેખી ડાંખળાઓ તથા
 ઝાડોઓ ઉગવા દીધાં છે તે
 મજકૂર શખ્સ પોતાને હાથે
 બાળી નાખશે.

પેલા સોનેરી જમાના-કે જે
 ખીનસ્વારથી પ્યાર ફળીભુત થવા
 નાં અંક ચીન્હ મીસાલ છે તેથી —
 આ દુન્યા બાકાત રહેલી છે અને
 લાંબા કાળ સુધી બાકાત રહેશે.
 જો તમે તક્યાર હોવો તો તમે
 તે સોનેરી જમાનામાં હમણાજ
 દાખલ થઈ શકશો—પણ તેમ કરવા
 માટે તમારે તમારા એકલપેટા
 સ્વારથી પંક્તીએથી હંમેશાં ચઢવું
 પડશે; તમારે તાસુખી, કીના,
 શીઠકારની સપાટીએથી નીરમળે અને
 દરગુજરભર્યા પ્રેમની હંચાઈએ
 જવું પડશે. જ્યાં કપટ, અણુગમે
 અને તીરસ્કાર મોજીદ હોય છે
 ત્યાં ખીનસ્વારથી પ્રીત ટકી શકતીજ
 નથી. જે જીગરમાંથી તીરસ્કાર
 તમામ દૈય થયેલો હોય છે ત્યાંજ
 સ્વારથી રહીત મોહાઈત નીભી શકે
 છે. જેણે એક વાર ખાત્રીથી જાણ્યું
 કે હરેક ચીજના અંતરમાં
 આત્મીક પ્યાર એક હૃદય મીસાલ
 છે—જેણે એકવાર બરાબર સમ-
 જ્યું કે મીનાઈ પ્યારની શક્તી
 કાંઈ ઐર એજમતી છે—તે
 માણસના જીગરમાં નારાજ માટે
 જગ્યા હોઈ શકતીજ નથી.

જે સપ્તશત્રુ જીગર મીનાઈ
 પ્રીતથી સીકડાઈ રહેલું છે તે સપ્તશ
 ખીજાં માણસોને દોષીત ઠેડવતો
 નથી—તે માણસ અને માણસ વચ્ચે
 ચઢ ઉતર અંતર રાખતોજ નથી.
 પોતાનાજ વીચારો મુજબ
 પારકાઓને દોરવવાનો તે યત્ન કરતો
 નથી. પોતાનીજ રૂઢીઓ સરવેથી
 ઉત્તમ છે, એવું કાંઈ પારકાઓના
 મનપર ઠસાવવાની તે કોશિશ કરતો
 નથી. આત્મીક પ્રીત એ શું ચીજ
 છે તે સમજીને આ સપ્તશ તે
 મુજબજ જીંદગી જીવવતો રહે છે,
 અને હરેક જણ પ્રત્યે તે મનની
 શાંત વળણ અને જીમરનો મીઠાસ
 જળવી રાખે છે. હલકાં પડેલાં
 આદમીને, નીલીવાન આસામીને,
 મુર્ખ માણસને, અકલ્પમંદ ઓદમા
 ને, કેળવાયલા ને તેમજ ખીન
 કેળવાયલાને, સ્વારથીને તેમજ ખીન
 સ્વારથીને તે પોતાના શાંતીભર્યા
 વીચારના એક સરખા આશીશ
 દે છે. આ સરવોત્તમ જ્ઞાન—આ
 ખુદાઈ પ્યાર—તમે માત્ર તમારી
 પોતાનીપર ચોપવંત આંકોશ મેળ-
 વાથીજ તેમજ તમારી ખુદની ઉપર
 ફેલેલ પછી ફેલેલ મેળવ્યાથીજ
 સંપાદન કરી શકશો.

મક્કમ, અપક્ષપાત અને નરમા
શલર્યા વીચારોમાં તમારા મનને
તાલીમ આપતા રહે, અપોષમાં
અને નેકીમાં તમારાં જીવરને તર-
ખીયત આપતા રહે, ચુપકીદી માટે
અને સારથી નીરમળ જ્યાન માટે
તમારી જીભને કેળવતા રહે.
ત્યારેજ તમે પવીત્રાઈ અને શાંતીના
મારગ ઉપર દાખલ થશો અને
આયંદ અનંત કાળના મીનોઈ
પ્યારને પુગી શકશો. આવી જાંદગી
જીવવાથી તમે સામા માણસોને,
વટલાવવાની ફરીજી કોશિશ
કરવા વગર, ખાત્રીપૂર્વક સમજાવી
શકશો—તકરાર કરવા વગર તમે
તેઓને શીખવી શકશો. લોભ તમે
રાખશોજ નહીં તો રયાના માણસો
તમારા ગુણો . પારખી લેશે—
અને આદમીઓના મતો મેળવવાની
જરાખી તજવીજ કરવા વગર
તમે તેઓના અંતઃકરણ ઉપર દાખ
મેલી શકશો. અપોષની પ્રીત સદા
ફતેહમંદ-સર્વ શક્તીમાન છે. એ
અચળ પ્રેમના વીચારો, કામો
અને શબ્દો કદીખી મરી જતાજ
નથી.

આપણે આપણી આંખો ખોલી છે, અને હવે ગફલતની અંધારી રાત પુરી થઈ છે. જડવાદી સ્થિતિમાં અને ચાલુ ઉશ્કેરણીમાં આપણે પુરતો લાંબો વખત મુઠ ચુક્યા છીએ. યુરાધના ત્રાસદાયક ખવાબમાં આપણે પુરતો લાંબો વખત અછાડ પછાડ કરી પરવાર્યા છીએ. હવે આપણે આત્મીક હાલતમાં અને સચાઈમાં જગૃત બન્યા છીએ. આપણે ભલાઈ શોધી કાઢી છે—અને બધી સાયની ટક્કર સમાપ્ત થઈ છે. આપણે હિંદી ગયા હતા—પરંતુ આપણને ખબર ન હતું કે આપણે નીંદરાવશ છીએ. આપણે સંકટ સેહવ્યાં—પરંતુ આપણને માલમ ન હતું કે આપણે દુઃખ ખમ્યે છીએ. આપણા સ્વપનામાં આપણે બેચેન હતા—પરંતુ કોઈએ આપણને જગાડ્યા નહીં; કેમજે આપણી માફક સહ કોઈ સ્વપના ભેટું હતું. છતાં એ આપણા સ્વપનામાં કાંઈ અટકણ આવી. આપણી હિંમત ખલાસ થઈ. રાસ્તીએ આપણને કહ્યું—અને તે આપણે સાંભળ્યું. જીવો !—આપણે આપણી આંખો ઉઘાડી અને જોયું ! જ્યારે આપણે નીંદરાવશ હતા ત્યારે આપણે જોઈ શક્યા નહીં હતા—ત્યારે આપણે જાણી શક્યા નહીં હતા. હવે આપણે જગૃત છીએ અને જોઈએ છીએ. હા—આપણે જગૃત છીએ તે આપણે જાણી શક્યે છીએ, કેમજે આપણે પવીત્રા ધને જોઈ છે અને હવે આપણે ગુનાહને વધુવાર ચાહતા નથી.

પાપ કરવું એ એક ખવાળ જોવા
 બરાબર છે-અને પાપને ચાહવું
 એ અંધકારને ચાહવા બરાબર છે,
 જો એ અંધકારની ઉપર પ્રાત રાખે
 છે, તેઓ અંધકારમાં જ ગોંટા
 ખાય છે. તેઓ હજી “રાશની”
 જોઈ શક્યા જ નથી. જો “રાશની”
 દખી છે તે અંધકારમાં ચાલવાનું
 પસંદ કરતો જ નથી. રાસ્તીને
 જોવી-એ રાસ્તીને ચાહવા બરાબર
 છે; સચ્ચાઈ સાથે સરખામણીમાં
 ગફલતી ખીલકુલ બેડાળ દીસે છે.
 સ્વપ્ન જોતો એક સજ્જ બડીભર
 મજાહમાં હોય છે-બડીભર મુસી-
 ખતમાં હોય છે: એક બડીએ
 તે ભરસામાં રહે છે-ખીજી બડીએ
 તે ધાસ્તીમાં રહે છે. તેની સ્થિતિ કાંઈ
 મક્કમ હોતી નથી, અને તેને માટે
 કાંઈ કાયમનો આશરો નથી. જ્યારે
 તેની પુઠે શરમીંદગી અને પશ્ચાતા-
 પના દૈત્યો લાગે છે ત્યારે તે
 ક્યાં નાહસી શકે? જ્યાં સુધી તે
 તે જગૃત થાય નહીં ત્યાં સુધી તેને
 સારું સલામતીની કોઈ જગ્યા જ
 નથી. એક સ્વપ્ન જોનારને
 પોતાના ખવાળ સાથે ફાંફાં મારવા
 દો; સરવે અંગત સ્વાર્થી ધ્રુષ્ટા-
 ઝોની તકલીદી ખાસપત શું હોય
 છે તે સમજવા માટે તેને કોશિશ
 કરવા દો અને પછી જુવો કે તે
 “રાશની” અને “રાસ્તી”ની કુન્યા
 ઉપર પોતાની આત્મીક આખો
 ઉંધાડશે. હરેક ચીજને તેમના ખરા
 રૂપમાં જોઈને તે સુખી, શ્યાનો,
 અને શાંત બનેશે.

જ્યારે ખીજું સઘળું નીશકળ નીવડે છે ત્યારે સચાઈ નીશકળ નીવડતી નથી. જ્યારે જીગર ઉચીત પડી ગયલું હોય છે અને ધરથી આશરો આપતીજ નથી, ત્યારે રાસ્તી એક શાંતીભર્યું રક્ષણ અને એક એકાંત વીસામો આપણને માટે રજુ કરે છે. જીંદગીની જંજળો પુશકળ છે—અને તેના માર્ગમાં ખીસ્ચાર મુશકેલીઓ વીખેરા ધ પડેલી છે; પણ જંજળો કરતાં સચાઈ વધારે આલા છે. અને મુશકેલી કરતાં રાસ્તી વધારે જોરાવર છે. સચાઈ આપણા બોલઓનો ભાર હલદો કરી નાખે છે; તે આપણા રસ્તાને ખુશાલીના પ્રકાશથી ઝગઝગાદી મેલે છે. આપણાં ખ્યાલોઓ આત્માં જાય છે, મીત્રો દગો દે છે, માલ મીલકતો અલોપ થાય છે; પછી દીલાસાનો અવાજ ક્યાં રહ્યો? સધીયારાનો સાદ ક્યાં ગયો? બેકરારને નચીં તાઈ દેનાર—વાયજન એકલા પડી ગયલાંઓને દીલાસો દેનાર—સચાઈ છે. સચાઈ આપણને છોડી ને ચાલી જતી નથી, નીશકળ નીવડતી નથી—અલોપ થતી નથી. રાસ્તી આપણી ઉપર એક કાયમની શાંતીનો સધીયારો બંધે છે. ચોંપમાં રહો અને સુનો!—તેથી તમે સચાઈનો પુકાર સાંભળી શકશો, મને જગજત કરનાર ખુદ તે મહાન સાહેબનો અવાજ સાંભળી શકશો.

સરચાઈ ગમીમાંથી ખુશાલી
અને ગભરાટમાંથી શાંતી લાવે છે,
તે સ્વાથાને અશોષનો રસ્તો અને
પાપીઆને મીનાઈના મારગ દેખાડે
છે. નેકીનું કામ કરવું, એજ
તેનું લક્ષણ છે. ખરા હિતસાહી
અને વફાદારને તે સધ્યારો બક્ષે
છે, ફરમાનદારને તે સુલેહશાંતીના
તાજની નવાજેશ કરે છે. હું સરચા
ઈમાંજ આશરો લઉં છું.
ખરેખર નેકીનાં લક્ષણમાં, નેકીનાં
તાંત્રમાં અને નેકીનાં કાર્યમાં હું
મર્યો રહું છું, અને મને તેમાંજ
ખરી શાંતી તથા સુખ મળે છે.
મારામાં એથી કીના જેવું કંઈ નથી
અને ધીક્કારની લાગણી નાશપામી
છે. બધી સહીષ્ણુ છેક અંધારામાં
સંકોચાયલી છે, કારણ કે
સરચાઈની સરવોત્તમ રાશનીમાં તે
કંઈખી મારગ ધરાવતી નથી.
મગરૂરી વુટી જઈ તારાજ થઈ ગઈ
છે અને પતરાળ ધુમસની માફક
બીગળી ગઈ છે. મેં સંપૂર્ણ નેકી
તરફ મારું મ્હોંડું રાખ્યું છે અને
નીરદોશ મારગમાં મારા પગ મુક્યા
છે, કારણ કે એથી મને શાંતી
મળે છે.

તા. ૨૮ મી જુલાઈ.

આપણાં ભલાં કામો આપણી સાથેજ રહે છે, આપણને બચાવે છે, અને આપણું રક્ષણ કરે છે. જુરાં કામો એક ભુલ સમાન છે. આપણાં જુરાં કામો આપણી પુઠે ચાલતાં આવે છે, તેઓ આપણને લાલચની ધડીમાં ઉઠાવી નાંખે છે. જુરું કર્મ કરનારને ગમીમાંથી રક્ષણ મળતું નથી. ભણું કર્મ કરનાર સધળા નુકસાનમાંથી આશરો મળવી શકે છે. એક મુખ પોતાનાં જુરાઈનાં કામને કહે છે કે “તું છુપાયલું રહે—લોકની જાણમાં તું ના આવ.” પણ તેની જુરાઈ તો અત્યાર આગમનની જાહેરીયાત પામી ચુકી છે—અને તેને માટે મુસીબત તો ચોક્કસજ છે. જો આપણે બધીમાંજ ગાફિલ હોઈશું તો શું ચીઝ આપણને ઉગારી લેશે ! શું ચીઝ આપણને કંગાલ્યત અને ગુંચવાડાથી દુર રાખશે ? કોઈખી માણસ, કોઈખી સ્ત્રી, ગમે એવીખી ધન દોલત, ચાહો તેવીખી સત્તા—આસમાન યા ધર્મી વટીક—આપણને ગુંચવાડાથી દુર રાખી શકનાર નથી. જુરાઈનાં પ્રશ્ન-જ્વાલિમાંથી છટકવાનો રસ્તોજ નથી, તેની સામે આશરોજ નથી—તેની સામે બચાવજ નથી. જો આપણે ભલાઈમાં હોઈશું તો શું ચીઝ આપણને પકડી પાડી શકશે ?—શું ચીઝ આપણને દુરદશા અને મુઝવણમાં લાવી મુકી શકશે ? મર્દ યા ઝોરત, ગરીબાઈ કે ખીમારી, બેહેસ્ત કે દુન્યા—આપણને મુઝવણમાં લાવી શકનારજ નથી.

ચેલો-શીક્ષકોના શીક્ષક! તું
મને જ્ઞાન આપ.

ગુરુ-પુછ, અને હું તને જવાબ
આપશ.

ચેલો-મેં પુછ્યું વાંચ્યું છે,
પરંતુ હું હજી અજ્ઞાન છું; મેં
જુદા જુદા ધામાક વીચારોવાળી
જ્ઞાતોની ધર્મ-ફીઝીઓનો અભ્યાસ
કર્યો છે, પણ તેથી મને કશુંજી
લંડાળ મળ્યું નથી. ધર્મના ફર
માનો હું મ્હોડેથી જાણું છું, પણ
શાંતી મારેથી છુપાયેલીજ રહે છે.
ઓ મહાત્મા! મને જ્ઞાનનો માર્ગ
દખાડી આપ. ખુદાઈ ડાહપણનો
ધારી રસ્તો મને જાહેર કર. શાંતીના
રાહ ઉપર તું તારાં અધ્યાને
દારવી લઈ જા.

ગુરુ-અય ચેલો, જ્ઞાનનો માર્ગ
એકજ છે, અને તે જીગરને ઉડાણથી
શોધવાથી જડે છે. ડહાંપણનો
ધારી રસ્તો નેકીનો ચાલુ અમલ
કર્યાથી દીસી આવે છે, અને શાંતીનો
રાહ એક ગુનાહ વગરની જીંદગી
જીવવાથી શોધી કઢાડી શકાય છે.

ચેલો—મારી રાહબરી કર, ઝા ગુરૂ ! કેમજે મારો અંધકાર બહુજ જખરો છે ! અય મહાત્મા, મને કહે—તે અંધકાર દરે યથે કે ? મારી કસોટી ફનેહમાં હાર પડશે કે ? અને મારી અસંખ્ય મુસીબતોના છેડા આવશે કે ?

ગુરૂ—જ્યારે તારું અંતઃકરણ સ્વચ્છ યથે ત્યારે તારો અંધકાર નાબુદ થશે. જ્યારે તારું મન જીવસાથી નીરાણું થશે ત્યારે તું તારી કસોટીને છેડે પહેંચી શકશે. અને જ્યારે તું તારો સ્વ-જાળ વણીનો ખ્યાલ ચરણ કરી દેશે ત્યારે મુસીબતો માટે કાંઈ પી કાણુ રહેશે નહી. હમણાં તું કાયદાર તાલીમ અને પવીત્રીકરણના માર્ગ ઉપર છે; મારા સરવે શીષ્યોને તેજ રસ્તા ઉપર ચાલવું પડે છે. તું જ્ઞાનની સફેદ રોશનીમાં દાખલ થાય તે આગમચ, તું સચ્ચાઈની સંપૂર્ણ માતેબરી જોઈ શકે તે આગમચ, તારી દરેક ગાંધકીને ગાળી કહાડવાની જરૂર છે—તારા તમામ ખખારાઓ હાંકી કહાડવાની જરૂર છે—અને તારાં મનને સહન શક્તીના કીટલાથી બાંધી લેવાની અગત્ય છે. સચ્ચાઈ માટેનો તારો ઇતખાર ઢીલો પડવા દેતો ના; બુલતો ના કે સચ્ચાઈ જાવે દાની તુલીકની શ્રેણ છે; યાંદ રાખજે કે હુ—સચ્ચાઈનો સરદાર, તારી ઉપર ચાકી રાખું છું.

ચેલો--વધારે બુદ્ધિ અને
વધારે હલકી શક્તિઓ કંઈ છે?

ગુરુ--ઓ શીબ્ય, મને પાછો
સાંભળો લે! તાલીમ અને પરીત્રી
કરણના રસતા ઉપર યજ્ઞનદારીથી
તું ચાલ, તે મારગ હરગેઝ તુ
છોડ ના, તેની ગમે તેવીખી મુશીબ
તોને આધીન થા-અને તને શીપય
પદની ત્રણ હલકી શક્તિઓ જડશે,
તે ઉપરાંત તને ત્રણ ખીજી
વધારે બુદ્ધિ શક્તિઓખી મળશે.
અને આ ચઢીયાતી તેમજ ઉતરતી
શક્તિઓ તને અજીત બનાવશે.
જાતી-આંકોશ, આપઅમતચારી,
અને ચોંપ-આ ત્રણ ઉતરતા
પ્રકારની શક્તિઓ છે. દ્રઢતા, ધીરજ
અને નરમાશ-આ ત્રણ વધારે
ચઢતા પ્રકારની શક્તિઓ છે.
જ્યારે તારું મન બરાબર આંકો-
શમાં હોય છે અને તારા કાબુમાં
રહે છે-જ્યારે તું કોઈખી ખીજી
બાહરની મદદ પર આધાર રાખતો
નથી, પણ માત્ર સચાઈ ઉપરજ
મદદ બાંધે છે-અને જ્યારે
તું તારા વીચારો અને તારાં કામો
સંબંધી નીચમીત ચોંપવત કાળજી
રાખે છે-ત્યારે તું તે અચળ
મહાન રોશનીની નજદીક પુગી
શકે છે.

નીચલી ચાર ચીજોથી જીવરનો
ખીગાડ થાય છે—મજાહ માટેની
આરજી, ખાકી બાબદો પ્રત્યેનું
વળગણું, અંગત સવારથતણું
પયાર, ખુદ પોતાના હિત અરથેનો
અભખરો; આ ચાર ખીગાડાના
સાધનોમાંથી સરવે પાપ અને
સરવે ગમી ઉછળે છે. તું તારું
અંતઃકરણ ઘોષ નાંખ; તારી ધંદ
રીઝ્મોની તરખણાઓ તું ખીસાડી
નાખ્યા કર; માલમતા માટેનો
હાંફરો તારા મનમાંથી હાંકી કાઢડ;
જતી બંધાવ અને જતીભીમાન
છોડી દે. આ મુજબ સમજી
જાતની ધ્યક્ષાઓનો ત્યાગ કરવાથી
તું સંતોશ સંપાદન કરી શકશે.
ફાની વસતુઓ માટેનો પયાર તારાં
મનમાંથી દુર કર તું ડહાપણ
અંગત સવારથનો વીચાર પડતો
મેલવાથી તું શાંતી મેળવી શકશે,
જે સવચ્છ છે તે અભીષા-
શાથી નીરાળો છે તે હવસી
ઉશકેરણીઓ માટે તલબગાર
રહેતો નથી; તે નાશવંત વસતુઓની
કીમત ખીલકુલ કરતો નથી;
તવંગરીમાં કે સુકલેસીમાં, ક્તેહમાં
કે નીશક્તતામાં, જીવમાં કે હારમાં,
જીવતરમાં કે મોતમાં તે એક
મુરખોજ છે. તેનું સુખ કાયમનું
હાય છે—તેની આશાઓ આત્રી
પુરવક હાય છે.

એક દુરગુણી માણસ પોતાના લાગણીઆથી દોરવાય છે; તેના ભાવો કે અભાવો તેની ઉપર સરસાઇ ભાગવે છે. તેના બુલબરેલા વીચારો તેમજ તેના પક્ષપાતી અનુમાનો તેને આંધળો બનાવે છે. હર પળે આરકુ રાખતો અને સંકટ સેહવતો, પળેપળ તલબગાર રહેતો અને ગમગીન બનતો તે જાતી-આંકોશ શું ચીઝ છે તે સમજતોજ નથી; તેની બેચેની બોહળી છે. એક સદગુણી પુરુષ પોતાના સ્વભાવોનો સરદાર છે. પોતાના ભાવો તથા અભાવો તેણે બચ્ચાંસહી બાબદો તરીકે છોડી દીધેલા છે. બુલબરેલા વીચારો તેમજ પક્ષપાતી અનુમાનો તેણે ખસેડી નાંખ્યા છે. તે કોઇ ચીઝની આરકુ રાખતો નથી, એટલે તેને દુઃખ ખમવું પડતુંજ નથી. મોજમજાહ માટે તલબગાર તે રહેતો નથી, એટલે ગમી તેને પકડી પાડી શકતી નથી. જાતી-આંકોશમાં તે સંપૂર્ણ હોવાથી તેને માટે માતેબર શાંતી જાથકની માજુદ છે. હરગેઝ કોઇ હટકારો કહાડતા ના, દીલમાં દ્વેશ રાખતા ના, વળતો ફટકો મારતા ના. તકરાર કરતા ના-અથવા કોઇખી પક્ષને પકડતા ના. દરેક દીશાએ તમારી શાંત વળણ જાળવી, રાખજો. ઇન્સાશી થજો-અને સાચ્યુંજ બોલજો. નરમાશથી વર્તજો, દયા દીલે ધરજો, સખી જીગર રાખજો. અખુટ ધીરજ ધરજો. પ્રીતમાં મુસ્તાક રહેજો-અને પ્રીતથીજ તમારાં કાર્યોને આકાર આપજો. કશાખીઅંતર કે તફાવત વગર સૌ કોઇ સાથે ભલાંબ કરજો. સર્વે ટેક એકસરખી રીતે વીચારજો-અને માશાંથીખી યુગળાતા ના.

તારા પોતા માટે ખીલકુલ
વીચાર ના કર. તું જે કાંઈ કરે તે
વખતે ફક્ત ખીજાઓનું તથા
દુનીયાનું જ ભણું કરવાનો ખ્યાલ
રાખ, અને તેમ કરતાં કાંઈ પણ
બદસો મેળવવાની આશા ના રાખ-
તો. તું કાંઈ ખીજા આદમીઓથી
જીદો કે વીજીદો નથી—તું સઘ-
જાઓની સાથનો એકત્ર છે. તારા
પોતા ખાતર ખીજાઓની વીરુદ્ધ
કામ ના કરતો, પણ સઘજાઓ
તરફ દીક્ષાઓ બતાવે. કોઈખી
આદમીને તું તારા દુશ્મન તરીકે
ગણતો ના, કેમકે તું સઘજાઓનો
મીત્ર છે. સઘજાઓની સાથ
સુસહી રહે. સઘજા જીવતી
વ્યક્તિઓ તરફ દયા માયાનો રેણો
રેણો, તારા વચ્ચેનો તથા કામો
પરમારથી દીપાવે. સચાઈનો ને
રેશન બખત મારગ છે—એ માર-
ગ એખતયાર કરવો એ તે સરવ
શક્તીમાન ના કરમાનોનુસાર ચાલવા
બરાબર છે. ખરું કરનારનું
દીક્ષા ખુશાલીથી છલછલી રહે છે—તે
એ નીચમોનું સાર વરતે છે કે જે
ફેરવાતા નથી યા ફના થતા નથી.
તે સનાતન સાથ એક છે અને
અશાંતીની મર્યાદા કુદાવી ગયો
છે. સદાચરણી આદમી સંપુરણ
શાંતી ભાગવે છે તેમાં કદી ખલલ
થતી નથી. તે ગુસ્સા જીરુસાથી
મુક્તી પામેલા હોવાથી એકસરખા
વીચારનો, અને શાંત બને છે—
દલગીરી કે ગમ તેને બાજી નથી.
તે ખરી સ્થિતિ બેઠ શકે છે અને
કદી ગુંચવાતો નથી.

તાઈં કહિવત અને તાઈં જીવીભી-
 માન વધાર; તારા મનના ધખારાઓ
 તારી મરજીને આધીન થાય
 તેમ કર; તું તારી પોતાની ઉપર
 હુકમ ચલાવ; પણ કોઈખી મીઝાઝ
 કે કોઈખી છુપો ઉભરે. યાઝડશી
 તલબ તને નીચપણમાં ફેંકી
 નહીં દે તેની સંભાળ રાખજે. છતાં-
 ખી જો તું ત્યાં ગયડ્યો તો ઉઠજે
 અને તાઈં માણસાઈપણું પાછું
 મેળવજે; તેમ કરતાં તારા હેઠે પડ-
 વાના નીચાણને અને ડહાપણને
 બાલ લઈ લેજે. તારા મનની ઉપર
 સરસાઈ પામવા સદા મેહનત
 કરજે, અને તને આડે આવતા
 દરેક સંજોગમાંથી કાંઈ ને કાંઈખી
 લલાઈ શોધતો રહેજે. તારી
 શક્તીના લંડારને તને નડતી અને
 તારેથી માહતં થતી મુસીબતો
 મારફતે વધુ માલદાર બનાવજે.
 માતેબરી સીવાય ખીજાં કશાંનેખી
 શરણુ થતો ના. જ્યારે તારાં
 સંપૂર્ણ કહિવતની કસોટી થાય ત્યારે
 એક જોરેમંદ કસરતખાજ, જે
 ઇનામ માટે કોશિશ કરતો હોય,
 તેની માફક ખુશી થજે.

તાલ ૬ ઠી આગખટ

તુ' હવસ, ઘાલ, અને એશ આરામની હરગેઝ ગુલામગીરી કરતા ના. નાશીપાશી, કંગાળીયત, અને ગમના ગુલામ થતો ના. ચીંતા, શંકા, અને વીલાપને તાપે થતો ના; પણ શાંતીથી તુ' તાર, જીસ્સાએ ઉપર કાબુ રાખજે, અને એ જીસ્સાએ તારા તાપેદાર બનાવજે. જે જીસ્સાએએ ખીજાએને પોતાના ગુલામ બનાવવા છે, અને જે તારી ઉપર શેઠાઈ ચલાવે છે તેને તારા ઉપર સાહેબી ચલાવવાના દેતો. પણ એ લાગણીએ તારા હુકમને વશ થાય એવી તરેહ વરતજે. તારા જીસ્સાએ શાંતીમાં પોઢે અને તારા મગજમાં ડાહપણ સરવોપરી બને ત્યાં સુધી તુ' તેમના ઉપર કાબુ રાખજે. તેમ કરશે તો તુ' સચ્ચાઈ મેળવશે અને જાણશે. ફેરફારની વચે કદી નહી ફેરફાર થાય એવું તત્ત્વ હસવી ધરાવે છે. મારામારીના મધ્યાનમાં સંપુરણ શાંતી હોય છે. દુનયાની અશાંત રીકઝીકના મુળમાં જીસ્સો વસેલા છે. નેએ જીસ્સાની પુઠે જાય છે તેએ દુખ ભાગવે છે, પણ નેએ જીસ્સાને નેર કરે છે તેએ શાંતી મેળવે છે.

ચેલો: હું જાણું છું કે કોઈ જુરસાથી કામ કર્યું તો પરીણા-
મમાં દલગીરી ખેદ વેઠવા પડે
છે; હું જાણું છું કે સધળી
દુન્યવી ખુશાલીમાં ગમ, ઠાઠી
ખ્યાલો અને દીલનું દુઃખ ખતરો
નાખે છે; તોપણ સર્યાપ શોધવીજ
જોઈએ અને તે મળી શકે છે;
અને હું જોકે દલગીરીમાં છું
છતાં હું જાણું છું કે જ્યારે હું
સર્યાપ પામીશ ત્યારેજ મારું
દીલ શાદમાન થશે.

ગુરુ: સર્યાપની ખુશાલીના જેવી
શાદમાની ખીજ એકે નથી
જેઓનું અંતઃકરણ સ્વચ્છ હોય છે
તેઓ સુખના સાગરમાં તરે છે.
તેઓ તે દલગીરી કે દુઃખ કદી અનુ-
ભવતા નથી. એકસરખી રમતાની
દુન્યાને જોઈને કોણ દલગીર થાય?
તેની માહિતગારીજ સુખી બનાવે
છે. જેઓ સંપૂર્ણતાએ પહોંચ્યા છે
તેઓ ખુશાલ બને છે. તેઓજ
જીવે છે, જાણે છે અને સર્યાપનો
ભેદ પામે છે.

એક ભણું આદમી ધનશાનયતના
 એક કુલ મીસાલ છે અને તે પોતાનાં
 દીલ માટેની સ્વારથી વળણુને જર
 કરીને રાજ વધારે સ્વચ્છ, અમીરી
 ખવાસનું અને ખુદાઈ ખુબીઓ,
 વાળું બનવું જાય છે, અને તે ખુદા
 તરફ ખેંચાય છે. “જેને મારો ચેલા
 થવાની મરજી હોય તેણે દરરોજ
 સ્વારથી લાગણીનો ભાગ અપવો
 જોઈએ” એ ખુદાઈ શીક્ષણુ વીશે
 કોઈનાખી મનમાં ગેરસમજુતી
 ઉત્પન્ન થઈ શકેજ નહીં. એ દર-
 માનની એક આદમી ગમે એટલીખી
 દરકાર નહીં કરે તોપણ તેના
 તરફ ખેંચાય છે અને તેના
 ગેર ઉપયોગ કરી શકતો નથી. આ
 દુનયામાં ભલાઈની જગ્યા રાખે
 એવો એક પણ ખીજો સદગુણ
 નથી; અને જ્યાં સુધી એક આદ-
 મીના દીલમાં ભલાઈ પ્રવેશ નહીં
 કરે તો માનવું કે તે કાંઈ લાયકાતમાં
 ટકી રહે એવો સદગુણ ધરાવતોજ
 નથી. ભલાઈ ધરાવનાર માટે
 એકજ મારગ હોય છે, અને તે
 એ કે ભલાઈની વીરધ જવું દરેક
 સધણું કામ તજ દેવું; દરેક એકલ-
 પેટી ધ્રુવજાને દીલ માંહેથી કહાડી
 નાંખવી; દરેક અસ્વચ્છ વીચાર
 ફેંકી દેવો; આપમતને વળગી
 રહેવાની લાગણીનો ભાગ આપવો,
 અને એ પ્રમાણે ચાલવું એ ખુદાઈ
 મારગે ચાલવા બરાબરનું છે.

કહ્યા કંકાસના વીસતારમાંથી
 નીકળીને માયા મહેરની રીઆસતે
 પહોંચવાની આખી મુસાફરી નીચે
 પ્રમાણે પુરી કરી શકાય:- તારે વર-
 તન નીચમીત અને સવચ્છ રાખવું.
 આ મારગેજ તું જો ખંતથી ચાલ્યો
 તો આયંદે સંપુરણતો શીખરે
 પહોંચશે. વળી એવું પણ માન્ય
 પડશે કે એક આદમી પોતાના
 દીલ માંહેલા ચોકસ જુસ્સાઓ
 ઉપર મજબુત કાબુ મેળવી શકે
 છે, ત્યારે તે એ જુસ્સાઓની
 રીઆસતના અમલમાં મેળાતા
 સંધળા કાયદાઓથી પણ માહિતગાર
 બને છે, અને તે જો પોતાની
 બાવીનની લાગણીઓના મુજ
 તથા તેની અસર સંભાળભરી રીતે
 ચાલુ તપાસતો રહે છે તો તે તેના
 બેદ પામે છે, અને તે લાગણીઓ
 ઇનસાનીયતાના શરીરમાં કેમ
 ગોઠવાયલી રહે છે તેની તે માહિતી
 મેળવી શકે છે. આ પ્રયોગ વળી
 મગજને બહુજ સાફ બનાવે
 છે-તે માંહેલા સંધળો કચરો
 ચુંટીને બાહર ફેંકી દેવામાં આવે
 છે અને ચારીઝ માટે જરૂરી
 સાનુજ તે પોતાની સાથે રાખે છે.

દરેક આત્મા, જાણીજોઈને યા
આણુજાણુપણે, નેકીને માટે બુખ
રાખે છે, અને દરેક આત્મા
પોતાની તે બુખ પોતીકી અમુક રીતી
મુજબજ તથા પોતાના સ્થાનની
ચોક્કસ સ્થિતિને અનુસરીનેજ વ્રત
કરવા માહે છે. બુખ એકજ પ્રકારની
રહે છે-નેકીખા એક તરાંહની
હોય છે-પણ નેકીની શોધ માટેના
રસ્તાઓ અનેક છે. જેઓ જાણુ
બુજીને તે રસ્તાઓ શોધે છે, તેઓ
આપીષ પામે છે, તેઓને કુંક
મુદતમાં આત્માઓનો સેવકનો અને
કાયમનો સંતોષ-(જે માત્ર એકલી
નેકીજ બક્ષી શકે છે)-મળવા
વગર રહેશે નહી, કે જે તેઓને
સાચા માર્ગની માહિતી મળેલી
છે. જેઓ નેકી માટે આણુજાણુ
પણે શોધમાં રહે છે તેઓ-થોડીક
મુદત મજાહના દરીયાવમાં સ્નાન
કરવા છતાં-આપીષ પામતા નથી;
કારણ કે તેઓ પોતાને માટે
સંકટનો એક રસ્તો ખણી કઢાડતા
માસે છે-કે જે રસ્તા ઉપરથી
તેઓને કાઢેલા અને જખમી પગે
હંડવાનું છે, અને ત્યારે આત્મા
પોતાનો નેકીનો વારસો જાણેલાની
નો ગુમાવ જવા માટે કાર કરશે.

કાંઈપી કચાસ વગરના સંપૂર્ણ
 સુખવાલી જીંદગીને પહોંચવા માટેની
 મુસાફરી હાંપી અને કંટાળા ભરેલી
 થઈ પડે એ બનવાભેદ છે, અથવા
 તે કુંડી અને ઝડપી થઈ પડે એ
 પણ તેટલું જ સંભવીત છે. એ
 મુસાફરી કદાચ એક મીનીટમાં પુરી
 કરી શકાય, અથવા તેને પુરી કરતાં
 કદાચ એક હજાર જમાનાઓની
 લાગે. એવી સુખવાસી જીંદગી
 શોધનાર કેવી માન્યતા ધરાવે છે
 અને કેવા ઇતખાર રાખે છે તે
 ઉપર સંધળો આધાર છે. લોકોને
 મોટો ભાગ એવી સુખી જીંદગીમાં
 દાખલ થઈ શકતો નથી; કારણકે
 તેમાં ખર્ચ સુખ છે, એમ તે માનતો
 હોતો નથી. નેકી જરૂરની છે અને
 તે અખત્યાર કરી શકાય તેવી છે,
 એમ જો સોકો માનેજ નહી, તો
 પછી તેનો લાભ તેઓ કેવી રીતે
 પીછાણી શકે? વળી નેકી અખત્યાર
 કરવા માટે જેમ બાહેરની દુન્યા
 ત્યાગ કરવાની જરૂર નથી તેમજ
 દુન્યામાં આપણી ફરજો અદા કરવાનું
 માંડી વાળવાનીની અગત નથી.
 ના એટલું જ નહી, પણ તેથી ઉલટું
 આપણી ફરજો ખમિસ્વાર્યે બજાવ્યા-
 થીજ તે સંપૂર્ણ સુખ મળી શકે છે.
 જે સંધળાઓ નેકી અખત્યાર કરવા-
 ની જરૂરયાત માને છે અને તે
 અખત્યાર કરવામાં ફતેહ મેળવવાના
 અભીલાસા રાખે છે, તેઓ જો
 દુન્યાદારીની પોતાની સંધળી ફરજો
 વચ્ચે નાહીમત થાય નહી અને
 નમુનેદાર ભલામને પોતાની નજર
 આગળથી ખસાડે નહી અને મક્કમ
 ઠરાવ સાથે “સંપૂર્ણતા ભણી આગળ,
 અને આગળ ધસવા”નું ચાલુ રાખે,
 તો તેઓ સંપૂર્ણ સુખ મેળવવાની
 ફતેહ આગળ ઘોડે વહેસે જરૂરજ
 જઈ પુગશે.

ધનસાનના બીતરમાં એક એવી
 ધંધરી શક્તી છે કે જે વડે તે
 આત્મીક કૃતેહની સૌથી ઉંચામાં
 ઉંચી ટોચે પુગી શકે છે. તે
 વડેજ તે પાપ, ખેનલત અને
 ગમગીનીને અંખેરી કહાડીને સર
 વોતમ લલાઈના ભંડાર જેવા તે
 પીતાની મરજી મુજબ વરતી શકે
 છે. તેજ ધંધરી શક્તી વડે માણુ
 સ પોતાના બીતરમાંના અંધકારના
 બળને જોર કરે છે, અને પોતે
 તેજસ્વી બનીને કાંઈબી આંકોશ
 વગરની સ્વતંત્ર હાલતમાં આસ્ત-
 વાર ખડો રહે છે. તેજ ધંધરી
 શક્તી વડે માણુસ દુન્યાને જોર
 કરી શકે છે અને ખુદાને પહોંચવા
 અગાઉ માર્ગમાં આડા પડેલા
 બીકટ પહાડની ઉંચી શીખરો
 આસાનીથી પસાર કરી શકે છે.
 માણુસ પોતાની રાજપુશીથી,
 પોતાના મકકમ કરાવથી અને પોતાના
 ધંધરી બળથી એ સમજી કરી
 શકે છે. પણ ફક્ત તાબેદારીથીજ
 અને તાબેદાર રહેવાથીજ એ સમજી
 તેનાથી કરી શકાય છે. તેણે
 અંતઃકરણની નમ્રતા અને અસી-
 લાઈ પસંદ કરવાં જોઈએ; મનની
 સ્વચ્છતાને આતર મનના જીરુસા
 એને દૂર કરી નાંખવા જોઈએ;
 પ્યારને આતર ધીકારને બાજુએ
 મૂકી દેવા જોઈએ; જલ્દીબાગ
 આપવાને આતર અંગત લાભને
 હડસેલી દેવા જોઈએ અને નેકી
 ફરી ને તે નેકી વડેજ બદને
 જીતવી જોઈએ.

તેઓ પરમેશ્વર સાથે એક થઈ શાંતી ભોગવે છે તેઓ દુન્યવી મીરાસમાં કાંઈ સુખ માનતા નથી. તેઓ જુઓ છે કે એ દુન્યવી અસકયામત માત્ર થોડા વખતની તક લીધી છે; જ્યારે જોઈએ છે ત્યારે તે મળે છે, અને તેનું કામ પૂરું થતાંજ તે જતી રહે છે. તેઓ પૈસા, કપડાં, ઘોરાફાળે નવી ચીજોના ખર્ચા કરતા નથી. તેથી તેઓ સંઘળી મુશ્કેલી અને ચાંતાથી મુક્ત થયેલા હોય છે, અને માયાને પોતાનો જીવ અર્પણ કરેલા હોવાથી તેઓ સંપૂર્ણ સુખ ભોગવે છે. સ્વચ્છતા, દયા, ડાહ્યાપણ, અને માયાના અક્ષય નીયમો ઉપર આધાર રાખતા હોવાથી તેઓ અમરગ રહે છે, અને તેઓ જાણે છે કે તેઓ અમરગ છે. તેઓ પરમેશ્વર-સરવોત્તમ લલાઈ. સર્યાઈ-સાથ એક થયેલા છે અને તેઓ જાણે છે કે તેઓ પરમેશ્વર સાથે એક થયા છે.

આપમતને વળગી રહેવામાં નેટલી એકલપેટાઈ અને ગુનાહ છે તેટલાંજ અસ્વચ્છ ધૃત્તાઓને વળગી રહેવામાં પણ એકલપેટાઈ તથા ગુનાહ છે. તે જાણીને એક ભણે આદમી પોતે માયાની લાગણીને ખીનશરને વશ થાય છે, સધળાઓ સાથે માયાથી વરતીને રહે છે, કાંઈ પણ કુંબેસ જગાડતો નથી, કોઈને વખોડી કહાડતો નથી, પણ સધળાંઓ સાથે માયાપ્રીતીથી વરતે છે, તેઓના મતની, તેઓની માન્યતાની, તેઓના ગુનાહની પાછળ જીએ છે, તેઓની ગુંચવણ, તેઓના સંકટ, અને તેઓના શોકાતુર હૃદયોના બાતીનમાં જીએ છે. “જે આદમી પોતાની જીંદગીનેજ આહથે તે તે ખોહથે.” અમર જીંદગી તેનીજ થાય છે કે જે તાબેદારીથી પોતાના નાના, સાંકડા, ગુનાહ આહનારાં, કુંબેસ જગાડનારાં અંગત સ્વાર્થને તજી દે છે, કારણ કે તેમ કરવાથીજ તે માયાથી ભરપુર, વીશાળ, સુંદર છુટાપણું ધરાવનારી અને પ્રતાપશાળી જીંદગીમાં દાખલ થઈ શકે છે. જીંદગીની એજ રાહ છે—તેનો જે સીધા દરવાજો છે તે ભલાઈનો દરવાજો છે.

એમના ધારતા કે ખુદાઈ સુખના ઉમીદવારે। એશઆરામમાં અને આજસાઈમાં જીવે છે (આ બે એવા ગુનાહ છે કે જે ખુદાઈ સુખના અવવાનમાં દાખલ થવાના માર્ગની શોધ કરતી વખતે સદંતર નાખુદ કરવા જોઈએ)। તેઓ શાંતીભરી અળવળમાં રહે છે; હકીકતમાં તો તેઓજ ખરી જીંદગી ગુજારે છે, કેમ કે સ્વાસ્થી એકલપેટી જીંદગીની સાથે હિરાનગતી, ગમ, અને ચીંતા જોડાયેલી છે. પણ તે કાંઈ ખરી જીંદગી નથી. એ ઉમીદવારે। પુર કાળજીભર પોતાની સંધળી ફરજ, આપસ્વારથનો જરાએ ખ્યાલ કર્યા વગર બળવે છે, અને પોતાની સંધળી શક્તી, બળ તથા મગજ બુદ્ધા બીજાઓના દીલમાં તેમજ પોતાની આસપાસની દુન્યામાં સદા ચરણનું સ્થાન સ્થાપવામાં વાપરે છે, અને તેથી તેઓની ઉપલી શક્તીઓ વધારે ખાલે છે. ખુદાઈ સુખના ઉમીદવારે।નું કામ પહેલું એ છે કે ખુદ પોતેજ સદાચારી થવું અને પછી બીજાઓને સદાચારને ઉપદેશ કરવો. તેમ થતાં તેઓ વધુવાર દલગીર થતા નથી, પણ સદાકાળ ખુશાલીમાંજ રહે છે, કારણ કે તેઓ દુન્યાના દુઃખ સ કટ જીએ છે તો પણ તે સાથે તેઓ વળી સેવકનું સુખ, અને નીત્યનું સુખાશ્રમ પણ અનુભવે છે.

“હું બાળ ઝોની સાથે કેમ વરતું છું?”

“હું બાળ ઝોને માટે શું કરું છું?”

“હું બાળ ઝોને માટે શું વીચાર રાખું છું?”

“શું બાળ ઝો માટેના મારા વીચારો—અને બાળ ઝો પ્રત્યેના મારાં કામો તદ્દન બીનસ્વાસ્થી પ્રીતથીજ દારવાયલાં હોય છે? હું ધ્રુવ છું છું કે બાળ ઝોના વીચારો અને કામો મારી તરફ ધણાંજ બીનસ્વાસ્થી હોય—પણ તેમ શું હું પોતે વીચારું છું યા વરતું છું? અથવા તે મારા વીચારો અને કામો અંગત તાસુબી, વ્યવહાર કીના, યા સાંકડા મનનાં ઝગુની તીરસ્કારના પરીણામો તો નથી?” જેમ જેમ એક ધનશાન પોતાના આત્માની પવીત્ર ચુપકીદીમાં આ તીક્ષ્ણ સવાલો પોતાના જીવને પુછે છે—અને પોતાના પચ્ચમખરનાં મુળ શીક્ષણને આધીન થઈ પોતાના પુરંગોને અને પોતાનાં કાર્યોને જેમ જેમ આકાર દે છે—તેમ તેમ તેની સમંજશક્તિ ખીલે છે, અને તે ગફલતીયાં-ગોઠાં ખાવા વગર જોઈ શકે છે કે તે અત્યાર વુલ્લીક કયાં ઠાકડાતો હતો, અને તે દખ્ખી શકે છે કે પોતાના હૃદયને સ્થગ્ય છે બનાવવા ખાતર—પોતાની વરતણુંક સુધારવાને ખાતર—શું કરવાનું છે અને કેમ કરવાનું છે.

જ્યાં તુલીક ઇનશાન પાપની વાતાવરણમાં વસે છે ત્યાં તુલીક તેને ખ્યાલ આવે છે કે તે પોતે પાપને આધીન થઈ ગયેલો છે— અને ખુદાઈ અંશથી તે સદાનો બાકાત થયેલો છે, કે જે ખુદાઈ અંશ તે પોતાથી પારકો અને પોતાથી દુર હોયલો માને છે. પ્રથમમાં તો માનવી એક આત્મીક પ્રાણી છે—અને તે રીતે તો તે અમર આત્મા, યાને કાયમની હસ્તી જેને આદમ જાન ખુદા તરીકે પીછાને છે તેનીજ આસ્યત અને વસ્તુનો છે. પાપ નહીં, પણ લલાઈ તેની ખરી હકદાર સ્થિતી છે; અપુર્ણતા નહી, પણ સંપુર્ણતા તેના વારસો છે; અને આ સમગ્ર એક માણસ જે પોતાનો સ્વાર્થ, પોતાની ઇચ્છાઓની ખી-મારી, પોતાની ગરરીલરી ગુમાની, પોતાની એકલપેટાઈ અને અંગત લાભ શોધવાનો અભખરો છોડી દીધે તો હમણાજ સંપાદન કરી શકે—અને મહાત્મા કહે છે તેમ એક “કુદરતી માનવી” ના પદે પુગી શકે.

જ્યારે પયગમબરે કહ્યું કે
 “મારા વગર તમે કાંઈપી કરી
 શકશો નહી” ત્યારે તેણે પોતાના
 ખાકી બદલ માટે એશારો કર્યો
 હતો નહી—પણ ખુદાઈ પયારની
 સામાન્ય લાગણી માટે કહ્યું
 હતું—કે જે પયાર તેણે ખુદ
 પોતાની વસ્તુકંઈ સંપૂર્ણ રીતે
 પ્રદર્શીત કર્યો હતો. આ તેનું
 વચન માત્ર એક સાદી સત્યાઈ
 સીવાય બીજું કશું નથી. કારણકે
 જ્યારે આદમ જાતના કામો તદ્દન
 સવારથી હોય છે—અને જ્યારે
 તે પોતે અંધકારમાં સંબડતો
 અને મહોતથી બીહતો એક ફાની
 ધનશાન રહે છે—જ્યારે તે પોતાની
 અંગત બડાઈ માટેજ જીવતો
 રહેવા માંગે છે—ત્યારે તેનું
 કોઈપી કામ સદંતર વ્યર્થ અને
 તકલીફી હોય છે. ધનશાન જાતમાં
 જે જનાવરી તતવ છે તે કદીપી
 ખુદાઈ અંશનો પ્રતીકિતર કરી
 શકશેજ નહી. માત્ર ખુદાઈ
 તતવજ ખુદાઈ અંશને જવાબ
 દઈ શકશે. આદમીમાં કીના
 કપટનો જે ગુણ હોય છે તે કદીપી
 ખુદાઈ પયારના ગુણ સાથે એક-
 સરખું બદલની ધરાવી શકશેજ
 નહી. પયાર એકસો માત્ર પયારને
 સમજી શકશે--અને તેની સાથ
 બેડાઈ શકશે. માનવીમાં ખુદાઈ
 અંશ બેશક છે—માનવી પયારનું
 સ્વરૂપ છે. જે માનવી પોતાના
 અસવચ્છ અને સવારથી તતવો,
 જેની પાછળ તે અત્યાર વુહીક
 અંખ વીચીને ધસડાતો આવ્યો
 છે તે, તજ દેશ તો તે ખુદાઈ
 પયાર સમજી શકશે.

આપણને તેમજ દરેક જણને પારકાની લલાઇમાંથી-ખુદ ખુદાની વડીક લલાઇમાંથી-હાર્ગેઝ સંતોષ, સુખ તથા શાંતી જડી શકતાં નથી. જ્યાં વુલીક આપણે પાતે તે લલાઇ કર્યે નહી-જ્યાં વુલીક લલાઇને આપણે પોતે આપણી માલુ કાશેશથી આપણા જીવનમાં આમિજ કર્યે નહી--ત્યાં વુલીક આપણને તેના આપીશ અને તેની શાંતી મળી શકે એમ નથી. એટલા થકી વું, (જે તારા પયગમખરને તેની ખુદાઇ ખાસ્યેને ખાતર પુંજ્યા કરે છે, તે) વું પોતે તે ખાસ્યતો મુજબ અમલ કરવા માંડ, અને વું પોતેખી ખુદાઇ અંશનો બની શકશે. પયગ-મખરના શીક્ષણે ઇનશાનોને માત્ર એક સાદી સાચી બાબદ ઉપર પાછા દારવી લઇ જાય છે; અને તે એકે નેકી અથવા નેક કર્મ સદંતર એક માણસની પોતાની વર્તણૂકનું જ પરીણામ હોય છે; તે માનવીના વીચારો તથા કામિયા કાંઇ વેગળી આસ્માની ગુપ્ત બાબદ નથી; દરેક આદમીએ ખુદ પોતે નેકીવંતા બનવાનું છે-તે શબ્દ “નેકી” દરેક માણસે પોતે બનાવવાનો છે-અને અંતરની ખુશાલી તથા શાંતી એક માણસના પોતાના કામિયા ઉપજવી શકાય છે, પારકાનાં કામિયા ઉપજવી શકાતી નથી.

તાલ રહ મી આગળ.

પયગમ્બરના કોષ્ટખી બોધ ઉપર અમલ કરી શકે તે અગાઉ તમારે તમારાં કોષ્ટ એકલપેટાં અને અંગત તત્વનો વગર શરતે ભાગ આપવોજ પડશે. માનવી જ્યાંતુલીક તકલીદીને વળગી રહેશે ત્યાં તુલીક તે સંગીનને પીછાની શક્યેજ નહીં. જ્યાં તુલીક તે ગફલતીને ચીટકી રહેશે ત્યાં તુલીક તે સમ્બાધનું કામ આરંભી શક્યેજ નહીં. જ્યાં લગણુ એક ઇનશાન પોતાની છાતીમાં હવસ, કીનો, ગરરી, ટુમાખી, સ્વાર્થી, ઇસ્છા, સોલ સમાવી રાખે છે ત્યાં લગણુ તે કશુંખી કરી શકવાનો નથી—કેમજે આ સરવે પાપી તત્વોનાં પરીણામો તકલીદી તેમજ ફાની હોય છે. માત્ર જ્યારે તે ખુદાઇ પ્યારનો અંશ પોતાના અંતરમાં સમાવી તેનો આશરો લીયે છે ત્યારેજ તે ધીરજવંતો, નરમાશ ભરયો, સ્વસ્થ, દમણુ, અને દર ગુજરભરયો બની શકે છે—તથા ને કીના કામો બજાવી જીંદગીનાં મીઠાં ફળ આપે છે. દ્રાક્ષનું ઝાડ તેની ડાંખળીઓ વીના જીવી શકતું નથી—અને ડાંખળીઓપર ફળ નીપજે નહીં ત્યાં સુધી ડાંખળીઓ સાયનુંખી દ્રાક્ષનું ઝાડ સંપૂર્ણ કહેવાતું નથી. સહ કોષ્ટ સાથે જીગરમાં, મનમાં અને કામોમાં પ્યાર રાજીંદા ધરાવી રાખી—કોષ્ટખી નુકસાનકારક કે અસ્વસ્થ પુરંગો મળજમાંથી હાંકી કહાડી—માનવી પોતાની હસ્તીનાં અમળ અને અમર નીયમો થોધી કહાડી શકે છે.

પયગમ્બરે જે એકલી એક મુક્તી પીછાણી છે અને શીખવી છે તે પાપની મુક્તી છે—બધકે પાપનાં પરીણામોની મુક્તી-છે; અને એ ચીઝ તમે પાપને સદંતર ત્યાગ કરવાથી હાંસલ કરી શકશો. તેથીજ તમે પરમેશ્વરના મુલકની કીમત તમારાં અંતરમાં કરી શકશો—અને તેથીજ તમે સંપૂર્ણ સ્થાન, સંપૂર્ણ સુખ, સંપૂર્ણ શાંતી પ્રાપ્ત કરી શકશો. “જ્યાં સુધી એક માણસ પુનર્જન્મ લે નહીં” ત્યાં સુધી તે ઇશ્વરી મુલકને દેખી શકશેજ નહીં” એક ઇનશાનને નવુંજ પ્રાણી બનવુંજ જોઈએ—અને તે જીની સ્થિતિને સમજાવી છોડી છે નહીં, ત્યાં સુધી નવી હાલતે પુગી શકેજ કેમ? જો એક આદમી કાંઈ અમુક ધાર્મિક પંથને સ્વીકારીને યા ધામાક બોધી અખત્યાર કરી ને પોતાના મનમાં એમ ફાંકો રાખતો હોય કે કોઈ બેદલરી અને નહીં સમજ પડી શકે તેવી રીતે તે પોતાના આગલાજ મીઝાઝ, આગલીજ તકોબરી; આગલી હુજત, આગલી એકલપેરાઈ જાળવી રાખવા સાથે પોતે એક “નવુંજ પ્રાણી બની જશે” તો તેવા આદમીની હૃદયી હાલત તેની પહેલી સ્થિતિ કરતાં અચીતજ વધારે બદલતર છે.

પયગમ્બરનો પેગામ જો ધનશાન
 ને તેની ખુદાઈ શકતીઓનો ભાસ
 આપે છે તે ખરેખરા શુભ સમાચાર
 છે, આ પેગામ પાપમાં કુબેલી
 આદમ જાતને દુકમાં ઐટલુંજ
 કહે છે કે “તારી સુસ્તી છોડ
 અને ચાલવા માંડ”-યાને તે માન-
 વીને કહે છે કે “નેકીમાં વીધાસથી
 જોડું માનશે અને જો તું તકે-
 દારીમાં રહી ચાલુ કોશિશ સાથ તારી
 જીંદગીમાં પાપ વીનાની ભલાઈ
 આમેજ કરવામાં ફતેહ પામશે
 તો તું વધુ વાર અંધકારમાં,
 અસાનતામાં અને પાપમાં સખડ
 શેજ નહી. અને આ રીતે વીધાસ
 રાખવાથી તેમજ યકીન ધરાવવાથી
 આદમીને પયગમ્બરની નસીખ
 હતાના સંપૂર્ણ કાયદાનીજ રાહરી
 માત્ર મળે છે એમ નથી-તેને તેના
 પોતાના જીગર માંહેના સમ્બાધનાં
 અવાજની રાહબરીખી મળે છે.
 “આ સમ્બાધની રોશની દુન્યામાં
 જન્મ લેતા દરેક આદમીને
 પ્રકાશ આપે છે”-અને તેની પુઠે
 ચાલવાથી અચુક રીતે પયગમ્બરની
 નસીહતોનો ખુદાઈ અંશ પુરવાર
 થાય છે.

બધીની સામે ટક્કર ઝીલવામાં
એક આદમી જ્યારે રોકાયેલો હોય
છે ત્યારે તે કાંઈ નેક કામ બજાવ
તો નથી, એટલુંજ નહીં-પણ જે
જીવંતો અને જે તાસુખી તે ખીજા
ઓની આંદર નાપસંદ કરે છે તેજ
જીવંતો અને તેજ તાસુખી તે
પોતેની દેખાડે છે! તેના મનની
આવી વળણને પરીણામે તે આદ-
મીને પોતાને પણ પારકાઓ એક
બધી તરીકે લેખી તેની સામે થાય
છે. તમે એક માણસ, એક પંથ,
એક મહાજન યા એક સરકારને
નુકસાનકારક લેખી તેની વીરુધ્ધ
થાઓ-અને જીવો કે તમને પોતાને
નુકસાનકર્તા તરીકે લેખવામાં
આવશે અને ખીજાઓ તમારી
પોતાનીજ વીરુધ્ધ થશે. કોઈ સખ્શ
પોતાની સતાવણી થાય યા પોતાની
ઝાટકણી નીકળે તેને એક જો મોઢી
બધી તરીકે લેખતો હોય તો તેણે
ખીજાઓની સતાવણી કરતાં
યા ખીજાઓની ઝાટકણી કહાડતાં
અટકવું જોઈએ. અત્યાર સુધી
સખળી ચીઝ જેને પોતે
બધ તરીકે ગીછાણતો હોય
તેનાથી તેને અલગ થઈ જવાદો-
અને માત્ર ભલી ચીઝ પાછળજ
તેને વળગવા દો. આ બોધ
એડેલો તો ઉંડો છે-તેની અસર
એડેલી તો જખરી છે-કે તેની
ઉપર અમલ કરવાથી એક ધનશાન
આત્મીક શાન અને આત્મીક
સંપૂર્ણતાએ ધણું ઉંચો ચઢી શકે છે.

ધ્રુવરી મુલકના બચ્ચાંઓ
તેઓની જીંદગીપરથી ઓળખાઈ
આવે છે. ખુદાઈ અંશના ફળો
તેઓ પ્રદર્શીત કરે છે: પ્યાર,
ખુશાલી, શાંતી, સહનશક્તી, માયા,
લલાઈ, વફાઈ, નમરતા, મીતાહાર
પણું, જાતી આંકોશ—આ સઘળું
હરેક સંભોગે તળે, હરેક મુસીબ
તો તળે તેઓ પ્રગટ કરી શકે છે.
તેઓ ગુસ્સો, ધાસ્તી, શક, અદે-
ખાઈ, ફાંટા, ચીંતા અને ગમગી
નીથી સમુજામાં નીરાળાં હોય છે.
તે કીરતારની નેકીનાજ રાહ ઉપર
જીવી તેઓ ઝેરી ખાસ્યતો રજી
કરે છે કે ને આ દુન્યામાં સાધા
રણુ રીતે નજરે પડતી ખાસ્યતોથી
ઉલટાજ પ્રકારની હોય છે, અને
જેને આ દુન્યા મુખાઈભરી માને
છે; તેઓ કશાખી હકો માંગતા
નથી. તેઓ પોતાનો બચાવ કરતા
નથી. તેઓ કદીખી પાછો વળનો
ફટકો મારતાજ નથી. જેઓ
તેમને ગુક્સાન કરવા માંગે છે તેઓ
સાથ આ માણસો સામી લલાઈ
કરે છે. જેઓ તેમની સાથ ઝીકમ
ત થાય છે તેઓ તરફ અને જેઓ
તેમની વીરધ થઈ તેમની ઉપર હુ
મલા કરે છે તેમની તરફ આ
માણસો ઝીકસરખી નરમાશભરી
વળણુ ધારણુ કરે છે. તેઓ પારકાં
ઓની ઉપર કશાખી મત ઓચરતા
નથી. તેઓ કોઈખી આદમીને-
કોઈખી સીસટમને—હરકાટી કાહડતા
નથી, અને સર્વ સાથ સુલેહ
શાંતીમાં રહે છે.

નેકીનું મંદીર બાંધવામાં આ
વેલુ તૈયાર છે, અને તેની ચાર
દીવાલો ચાર મુખ્ય નીચમા છે-
સ્વચ્છતા, શ્યાનપણ, દયા, પ્યાર-
શાંતી તેનું છાપડું છે, અને
મક્કમપણું તેની જમીન છે; તેનો
દાખલ થવાનો દરવાજો ખીનસ્વાર્થી
ફરેજ છે; તેની વાતાવરણ ખુદાઈ
જીસ્સો છે, અને તેનું સંગીત સંપૂર્ણ
ખુશાલી છે. આ મંદીરને દાદરાવી
શકાતું નથી, કેમજે તે કામનું
છે, અને નાશ પામે તેવું નથી-
અને આવતી કાલે શું થશે તે
ચીંતાને સખમે તેનું રક્ષણ કરવા
નો વીચાર કરવાની જરૂર રહેતી
નથી. પરમેશ્વરનો મુશ્કેલ મનવીના
અંતરમાં હસી બોગવે છે, અને
તેથી જીંદગી માટે અગત્યની જડ-
વાદી હાજતો બાપેકશોખી અંદરો
કરવાની જરૂર રહેતી નથી; કે
મજે હંચામાં હંચી, ખુશંદમાં
ખુશંદ ચીઝ જડવાને સખમે આ
નાની નાની જડવાદી વસ્તુઓ માત્ર
અમુક કારણોની અસરે, વચીકે
સખવામાં આવે છે અને તેથી
જીંદગી જીગવવાનો ઝપડો બંધ
પડે છે. આત્મીક, માનસીક અને
જડવાદી હાજતો ત્યાર પછી રાજી
“સર્વ સામાન્ય સુખાળ” માંથી
પુરી પાડવામાં આવે છે.

માત્ર સાચા અને અંતઃકરણ
પુર્વક શબ્દોજ ઓચરજો. સખુનથી,
દેખાવથી યા ચાળાથી કોઇને ઠગતા-
ના. જેમ એક કાલીલ સાંપથી તમે
દુર નાસો તેમ બદગોષ્ઠથી દુર રહેજો,
કેમજો નહીં તો તમે તેના ફંદામાં
સપડાઇ જશો. જે શબ્દ પીળાં
માટે ખુર પોલ છે તેને શાંતીનો
રસ્તા જડી શકતોજ નથી. હરેક
પ્રકારની વગર અર્થની કાનાસોરી
કરવાની કુટેવ છોડી દેજો; પારકાંઓની
ખાનગી બાબદો વીશે વાત કરતાંજ
ના—સોસાયટીની રીતી નીતી વીશે
તકરાર કરતાં ના—જાણીતાં માણસો-
વીશે નુકતેચીની કરતાં ના. ખાર
રાખીને વર્તતા ના—ખીજાઓની
ઉપર આરોપો મુકતા ના—પણ
તમારી સામે કાંઈખી આક્ષેપ મુકાય
તો તમારી સ્વચ્છ ચાલચલણથી
તેનો જવાબ દેજો. જેઓ નકીના
રાહ ઉપર ચાલતા નહીં હોય તેઓને
દોશ દેતા ના—પણ માયાથી તેપનો
બચાવ કરજો, અને તમે પોતેખી
તેજ રાહપર ચાલજો. ગુસ્સાના
આતશને સચ્ચાઇનાં નીરમળ પાણી-
થી ખુજવજો. તમારા શબ્દોમાં તમે
નરમાશભર્યા રહેજો—અને કોઇખી
હલકી, વાહીયાત અને ના—રવા ઠઠા
બાજીમાં સામેલ થતા ના. ગંભીરતા
અને મર્યાદા એ સ્વચ્છતા અને
ઉઠાપણની નીશાનીઓ છે.

ગમે એવી લાલચ તને લલચાવે
પણ સચાઈથી વેગળો જતો ના.
હથકેરણીને વશ થતો ના. જ્યારે
દીલના જુસ્સાઓ જાગરત થાય
ત્યારે તેમના ઉપર કાબુ રાખજે
અને તેમને દાખી દેજે. તારું મગજ
જ્યારે ભમવા લાગે ત્યારે તેને
પુરત શાંત કરજે અને હિંમત ખયા
સામાં મશગુલ થજે. એમ નહીં
વીચારતો કે ગુરૂ કનેથી યા ચોપડી
ઓમાંથી તું સતયતા મેળવીશ.
વહેવાર કામોથીજ તું સતયતા
જીતશે. ગુરૂ અને પાઠપોથી માત્ર
શીક્ષણ આપ્યા સીવાય કંઈ વધુ
કરી શકતાં નથી. તેમનાં મારફત તું
જે શીખ્યો તે મુજબ વહેવાર રીતે
તારે અમલ કરી દેખાડવો જોઈએ.
જેઓ કાયદાકાનુનો અને શીક્ષણીનું
સાર આણે છે અને આપણજ ઉપ
રજ આધાર રાખીને વરતે છે તેઓજ
સાની થઈ શકે છે. સતયતા મહેનત
કરીને મેળવવી જોઈએ. અલ્પુત
દેખાવોથી દોરવાઈ જતો ના;
અથવા ભુતચારા સાથે યા તો
મરણ પામેલાઓના આતમા સાથે
સંદેશા મલાવવા તજવીજ ના કરતા.
પણ સતયતાને વળગી રહીને,
તેના કાનુનો મુજબ અમલ કરીને
સદાચરણ, ડાહપણ અને જ્ઞાન
મેળવજે, ગુરૂ ઉપર વાંચવાસ મેલજે;
કાયદા ઉપર એતખાર રાખજે, અને
સદાચારના મારગ ઉપર પુર ભરોસો
મેલીને આગળ વધજે.

આદમી હાલમાંજ સધળું જોઈતું
બળ ધરાવે છે. પણ તે પોતાના
અસાનપણમાં કહે છે કે “હું
આવતે વરસ, અથવા આઠલાં
વરસો પછી, યા તો આઠલાં
જન્મોબાદ, સુધરીને સંપુરણતાએ
પહોંચીશ.” ખુદાઈમારગે આલના-
રાએ, જેઓ હાલના વખતમાંજ
જીવે છે તેઓ કહે છે કે “હું હમણાજ
સંપુરણતાએ પહોંચ્યો છું,” અને
તેમ કરીને તેઓ હમણાથીજ
યાને આજથીજ ગુનાહોથી
દુર રહે છે અને પુર આલ કાળ-
જીભર પોતાના મગજના સધળા
દરવાજાઓની પાસખાની કરે છે,
ગયા વખત ઉપર ધ્યાન દેતા નથી,
યા ભવીષ્ય તરફ નજર કરતા નથી,
ડોખા હાથપર યા જમણા હાથપર
વળતા નથી, પણ સદાકાળ પવીત્ર
જીવન ગાળે છે અને તેઓ
આશીશ પામે છે. આને હાલમાંજ
સ્વીકારયલો સમય છે-આનેજ
મુક્તીનો દિવસ છે. માટે તું તારા
જીવને કહે કે મારી અભીલાષા
યાને મારા આપ્તીયલ્લ મુજબ
હું મારું જીવન ગાળીશ, આને
જ મારા આપ્તીયલ્લ મુજબ
ચાલીશ, અને મને મારા આપ્ત
તીયલ્લથી દુર ખેંચી જતાં તત્વોની
હું દરકારજ નહીં કરીશ-તેમના
તરફ ધ્યાને ન દઈશ. હું માત્ર
મારા પોતાના દીલના આપ્તીય
લ્લના અવાજ મુજબજ અમલ
કરીશ.” તું જો આવા ઠરાવ ઉપર
આવશે, અને આ મુજબજ અમલ
કરશે તો તું હિંચ મનોવર્તીથી
કદી વેગળો જશે નહીં અને સદાકાળ
સત્યતાની ખુદાઈ રાહે રહેશે.

ખરેખરી મોજુદ-હસ્તી ધરા-
વતી-જે કોઈની ચીજ એવી હોય
કે જેમાં વખત સમાયેલા હોય તે
તે હાથનો સમો છે. હુમણાની
ધડા-એ વખતના કરતાં કાંઈક
વધુ છે - કાંઈક વધારે બુદ્ધિ છે.
હાથનો સમો તમારી સમક્ષ સદા
હોતી રહેવી એક ખરેખરી મુસ્ત-
ક્રીમ બાબત છે. તેને બુતકાળ મા
ભવીષ્યકાળ સાથે તાલુકો નથી -
તે કાયમ વૃક્ષીકનો જોરેમંદ અને
નક્કર છે. દરેક ધડી, દરેક દહાડો,
દરેક વર્ષ જેવું પસાર થઈ મરુ
કે એક સ્વપ્નું થઈ પડે છે-અને
જે તે સદંતરજ બુસાઈ જવું
નહીંબી હોય તોયે યાદદાસ્તમાં
માત્ર એક વકલીદી અપુરણ
પીકચરતો તે જરૂરજ થઈ પડે છે.
બુતકાળ અને ભવીષ્યકાળ ખરેજ
સ્વપ્ના સમાન છે; વરતમાન કાળજ
માત્ર ખરી હસ્તી ધરાવતી મોજુદ
ચીજ છે. દરેક વસ્તુ હુમણાનીજ
છે-દરેક કામ હુમણાનુંજ છે.
હુમણા તમે કાંઈ કામ બજાવો
નહી, હુમણા તમે કાંઈ પરણામ
નીપજાવો નહી તો કામ યા
પરીણામ જેવું કશું તમે હરગેઝ
નીપજાવશો નહી તમે શું બજાવો
શકો તેના પુરંગોમાં તમે જીવ્યા
કરો--યા તમે શું હવે પછી
બજાવવા ધારો છો તેના ખર્ચા
તમે જોયા કરો--એ મુરખાઈ છે.
દીલની ગમખાતી બાજુએ મેળવી-
હમેદ ને જીવરમાં વાસો કરવો--
અને હુમણાજી કામ મંડી જવું--
એમાં ડાહ્યાણ છે.

બદલાની કાંઈ પણ આશા વગર
તું તારી ફરજ પુર વફાદારીથી
અદા કરજે. મીઠામીઠા યા
સ્વારથના કોઈ પણ ખ્યાલથી
લલચાઈને તું તારી ફરજ બુલતો
ના. તું ખીજાઓની ફરજની વચ્ચે
આવતો ના. સખતમાં સખત
કસોઠી હેઠળ, તારું સુખ અને
જીવ જીવનમાં હોય તોપણ ખરા
માર્ગથી વેગળો જતો ના. નહી
જીતી શકાય એવું સાચવટ ધરાવતો
આદમી અજીત હોય છે; તે
ચુંચવાતો ગભરાતો નથી; અને
શક તથા મુઝવણની દુઃખભરી બુલ
બુલામરીમાંથી આસાન છટકી જાય
છે. કોઈ તારી ઉપર કાંઈ આક્ષેપ
મલતો હોય, કોઈ તને માળો
ભાંડતો હોય યા તારે માટે ખુદ
બાલતો હોય તો મુગોજ રહેજે;
અને અંત સ્વભાવ ઉપરનો કાબુ
જળવી રાખજે. એમજ સમજજે
કે ભુંડુ બાલનાર યા કરનાર—જ્યાં
સુધી તેનું વર સવાને તલપે
નહી અને મગજની તેવીજ
સ્થિતિમાં આવી પડે નહી ત્યાં સુધી—
તને કદી નુકસાન કરી શકનાર
નથી. વળી એ ભુંડુ કરનાર ખુદ
પોતાને કેટલું નુકસાન કરે છે તે
જોઈને તેના તરફ દયા રહેમદીલીથી
વરતજે.

વેરલાવ રાખતો ના, ગુસ્સાને
દાખી રહે અને ધીકકારને
વશ કરને. સધળાઓ તરફ
એકસરખી માયા અને દયાથી
ભેળે અને તેવીજ દયા માયા
સાથ તેમના તરફ વરતને.
સખતમાં સખત કસોટીનો સમા
આવી ચઢે તોપણ કડવાશને વશ
થતો ના, અને કોઈને માફ લાગે
એવા કડવા વેણે આચરતો ના;
અગર કોઈ ગુસ્સો કરે તો તેના
સાથ માયાથી કામ લેને, કોઈ
ચેષ્ટા કરે તો ધીરજથી સહન
કરને, કોઈ ધીકકાર બતાવે તો,
માયાથી જવાબ વાળને. કોઈનીથી
તરફ પક્ષાપક્ષીની વળણ
અખતયાર કરતો ના; પણ પક્ષકારો
વચે સુલેહ સમાધાની કરાવને.
આદમી અને આદમી વચેનો
મતફેર વધારીને તેમની વચેનો
અંતર વીશાળ બનાવતો ના,
અથવા એક પક્ષની તરફદારી કરીને
બીજી પક્ષ સામેનો વીરોધ વધાર
તો ના, પણ સરવેને એક સરખો
ધનસાફ, એકસરખી માયા,
એકસરખી ભલામણી નવાળને.
બીજા ગુસ્સાને, બીજા ધરમા
ને, યા બીજા આચાર વીચારવાળા
સમુહને નીંદવીને ઉતારી પાડતો
ના. શ્રીમંત અને ગરીબ વચે,
કે યાપણુદાર અને કામદાર વચે,
સરકાર અને રાહત વચે, શેઠ અને
નોકર વચે અંતર પડાવતો ના,
પણ તેઓને જે જુદી જુદી કરને
અઠા કરવાની છે તે ધ્યાનમાં
રાખીને સધળા તરફ એક સરખી
નજરે ભેળે. મગજ ઉપર ચાલુ
કાનુ રાખવાથી, કડવાસ અને
ગુસ્સાને દાખા દેવાથી, અને મકકમ
માયા દયા બતાવવાથી ભલાં
જીવનનો જશ મેળવી શકાયે.

સમજી સ્ત્રીનેના બાબમાં તમારું
આચરણ કુદીનો ઉપયોગ કરો.
સમજી વસ્તુઓની કસોટી કરી
નેજો. જાણવા અને સમજવાને
આગુર રહેજો. વીચાર કરતી વખતે
ખરું શું અને ખોટું શું તેનું
જરાબર તોલ કરજો. માહડથી જે
કાંઈ ધોસા તેજ પ્રમાણે જરાબર
ચાલજો. મનની હાલતને સરળ
બનાવવા અને તેની બુલચુકો દુર
કરી નાંખવા માટે સાનની રીશની
તેની ઉપર નાંખજો. ધણીજ બારી
કીધી તમને પોતાને મનમાં સ્વાલ
પુછી જોજો. તમારી માન્યતાને,
ઉડતી ઉડતી સાંભળેલી વાતોને
અને તમારી અટકળોને દુર કરી
નાંખજો અને ખરેખરાં સાનને
તમારા કબજામાં લેજો. જે ધણી
મહાવરાથી મળેલાં સાન ઉપર ખડો
રહે છે, તે કીરતાર ઉપરના ધણીજ
ઉંચ પ્રકારના અને તે છતાં
નમ્ર હૃતબારથી છળાછળ ભરાઈ
ગયેલા હોય છે અને તે સચ્ચાઈ
માં શબ્દ જ્ઞેશ સાથે ઝોચરી શકે
છે. ખરાં ખોટાંનું જરાબર તોલ
કરવાના કામમાં કુશળતા મેળવજો.
નેકી અને બદી વચેનો તફાવત
પારખતાં શીખજો. જીંદગીમાં
બનતા બનાવોનું સાર્યક અને તે
બનાવો એક ખીજ સાથે શું
સંબંધ ધરાવે છે તે પીછાનતાં
શીખજો. દુન્યવી લેમજ માનસીક-
સમજી સ્ત્રીનેમાં કારણ અને
અસરનો કાનુન કેવો અચુક રીતે
કાર્ય કરી રહ્યો છે તે પીછાનવાને
તમારાં મનને જાગૃત કરજો.
એ રીતે પાપ તથા મજાહ બાગ-
વવાની કોશિશ કેવાં નકામા છે તે
તમારી નજર સામે ખુલ્લું થશે
અને ધણી ઉંચ પ્રકારનાં સંયુક્ત
તથા ડાખા વગરની નીતીથી ઉપજતી
ખુશાલી અને મજલી કારતી
તમને સ્પષ્ટ રીતે માલમ પડશે.

તાલ ૭ મી સપ્ટેમ્બર.

તમારી ખાખી આંખોથી જોતા
 ના— પણ સરખાઈની સ્વચ્છ અને
 એકપુરી આંખોથી જોજો ! પછીજ
 તમે તમારી કુદરતી સ્થિતિ સમજ
 શકશો; એક બુધ્ધીવાળા ધનશાન
 તરીકે અનુભવના અસંખ્ય જમા-
 નાઓમાંથી તમે કેમ પ્રમટીકરણ
 લીધું છે તે તમને ત્યારેજ સમજ
 પડશે. ત્યારેજ તમને સમજ પડશે
 કે જીંદગીઓની એક વગર ભાંગેલી
 હાથમાળામાંથી ચાલ્યા જઈને—
 નીચી હસ્તી ઉપરથી ઉંચી
 હસ્તીએ જઈને—ઉંચી હસ્તીપરથી
 હજી વધારે ઉંચી હસ્તીપર
 જઈને—તમારાં મનની સદા ફેરવાતી
 આસ્પતો કેમ તમારા પોતાના
 વીચારો અને તમારાં કામોથી
 રચાતી ચાલે છે; ત્યારેજ તમને
 સમજ પડશે કે તમે આજે જે
 છો તે તમારાં કર્મોનુંજ પરિણામ
 છે ! આ રીતે તમે જો તમારી
 પોતાની આસ્પતને સમજશો તે
 તમે તમામ અલકતની આસ્પતને
 સમજશો. પરિણામમાં તમે સદા
 દયામાંજ વાસી કરશો. ખુદાઈ
 અચળ કૃપદાને તમે પીછાણશો—
 માત્ર સામાન્ય રીતેજ નહીં, પણ
 દરેક છુટા છુટા આસામીઓના
 બાળમાંથી તે પીછાણશો. પછી
 તમારો સ્વાસ્થ્ય સમાપ્ત થશે. તે
 એક વાદળાં મીસાલ વીખેરાઈ
 જશે—અને સરખાઈને જય થશે.

તાલ ૮ મી સપ્ટેમ્બર.

સુખાધ અને ડહાપણ—નબળાધ અને કઠિવત—એક ધનશાનની અંદર પોતાની છે; કોઈખી બાહરની ચીજમાં તે નથી; કોઈખી બાહરના કારણથી ઉત્પન થતાં નથી. કોઈખી પારકાં માણસને ખાતર તમે મળ્યુત થાઓ એ બની શકવું મહાલ છે—તે ફક્ત ખુદ પોતાને ખાતર મળ્યુત બને, એ બનવા જોગ છે. તમે પારકાંને ખાતર કોઈ બાબદમાં સરસાધ મેળવશોજ નહી—તમારે પોતાને ખાતર તમે એકાદ બાબદમાં સરસાધ મેળવશો. કદાચ તમે ખીજાંઓ માટે કાંઈક શીખી શકશો—પણ પરીણામ તો તમે તમા પોતાનેજ માટે ઉપજવશો. બાહરના દરેક ટેકા તમે બાળુએ મેલજો —અને તમારી પોતાની અંદર જે સરસાધનો અંશ છે તેનોજ ટેકો લેજો ! કોઈ પંથનું શીક્ષણ તમને લાલચની લડીમાં આડે આવશે નહી—તમને તમારાં અંતરના સાતથીજ લાલચને વશ કરવી પડશે. આફતની વખતે એકાદ તક-રાશી શીલસુશી માત્ર એક પડછાયા સમાન નીવડશે. ગમીનો છેડો લાવવા ફક્ત અંતરના ડહાપણનીજ જરૂર છે, ચાલુ મનશની અને કુતશનીમાંજ અચુક ડહાપણ છે; સુંદર, પ્યારી અને સારચી ચીજોમાંજ મન અને જીગર રોકવાથી અચુક શ્યાનપતનો ખ્યાલ ઉપજે છે.

તા.૦ ૬ મી સપ્ટેમ્બર.

જ્યારે એક ધનધાનને બરાબર માહિતી થાય છે કે દુનયાની આતમીક કારસાજમાં સંપૂર્ણ ધનસાફ જાયજ છે ત્યારે તેના મીનોપ પચારનો જીવસી પડતો નથી. ઉલટો તે વધે છે અને વધારે જડ બને છે—કેમજ તે માણસ સમજવા લાગે છે માનવી જાત અસાનપણાને સમજેજ દુઃખ સેહવે છે અને ખીનમાહિતગારીને પ્રતાપેજ ઠોકડાય છે. ગરીબો કરતાં તવંગરો વધારે મુંઝવણમાં પડે છે—અને તે તવંગરો પોતાના સુખ અને દુઃખની વાવણીના પરીણામો ભાગવે છે. સર્વોત્તમ ધનસાફનું શીક્ષણ તવંગરો માટે તેમજ મુશ્કેલો માટે એક સરખુંજ છે; તવંગરો—જેઓ એકલપેટા અને જીલમગાર છે, અને જેઓ પોતાની દાહતનો ગેરઉપયોગ કરે છે—તેઓને આ સર્વોત્તમ ધનસાફ કહે છે કે તેમને (એટલે તવંગરોને) તેમના કરમોના ફળ આપવાંજ પડશે; દુખીઓ અને હાંદસાથી પીડાતાઓને આ સર્વોત્તમ ધનસાફ કહે છે કે “તમે તમારાં આગલાં ભવોના કરમોના ફળ આપો છો—જો તમે હવે સ્વચ્છતા પચાર, અને શાંતિનાં ખી વાવશો. તો જરૂરજ તમે તમારી હાલની કંગાળમતમાંથી બાહર નીકળશો.”

તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર.

સારી જગતને માટે એક મહાન
ખુદાઈ પાઠ શીખવાનો નીર્માણ
થયો. છે-અને સંપૂર્ણ
ખીનસ્વાર્થીપણાનો છે. દરેક
કાળના મહાત્માઓ, આત્માઓ
અને પવનમયરે તેઓજ થઈ ગયા
કે જેઓ આ દુરજને આધીન થયા
અને જીવીને તે પાઠ મુજબ અમલ
કર્યો. દુન્યાના તમામ મહાજ્યો
બસ માત્ર આ એકલો એકજ પાઠ
શીખવવા માટે રચાયેલાં છે-દુન્યાના
તમામ મહાન શીક્ષાગુરુઓએ
તે પાઠ ફરીથી અને ફરીથી આપ્યો છે.
દુન્યાના લોકો તેને ધણીજ
સહેલો સમજીને તેને તરછોડે
છે-અને તેમ કરતાં પોતે એકલ
પેદાઈના ગુંચવણભર્યા રસ્તાઓ
ઉપર ઠોકડો ખાઈ જાય છે. આ
ને કીવંતો પાઠ શોધી કાઢો-અને
તમે સચ્ચાઈના અને શાંતીના
અચળ રસ્તા ઉપર ચાલવા માંડશો.
જે ધનશાન આ રસ્તા ઉપર એક
વાર દાખલ થયો તેને તે અમર
જીંદગી દેખાવા માંડશે કે જ્યાં
જન્મ અને મરણ જેવું કશું છેજ
નહીં; તે ધનશાનને દેખાઈ આ
વશે કે આ શ્રદ્ધીની ખુદાઈ રચના
અંદર નજીવીમાં નજીવી ફેરવેલ
ખાલી જતી નથી. જ્યાં તુલીક
દરેક આદમી પોતાના અંતર માંહેલા
ખુદાઈ અંશનો ખુશાલી ભર્યા
ખ્યાલ ઉપજવી શકશે નહીં ત્યાં
તુલીક આ જગતની લાંબી મુસાફરી
સમાપ્ત થઈ શકનારજ નથી.

માનવીના મનની અમુક નક્કી વળણથી તેની ચાલચલણને આકાર મળે છે-અને ચાલચલણના તે આકારને પ્રતાપે સુઃખ યા દુઃખની અસરો નીપજે છે. આ ઉપરથી ત્યારે એમ કહે છે કે અમુક અસર ઉપજવવી હાલત બદલવા થકી માનવીએ તે અસરનું મુળ કારણ-વીચાર-ને બદલવો જોઈએ. કંઠાલ્યતને જો તમે સુખચેતનમાં અદલાબ હકી કરવા ચાહતા હોવ તો તમારાં મનની નક્કી વળણ અને તમારી ચાલ ચલણનો રાહ-જે આ કંઠાલ્યતનું કારણ છે-તેને ઉલટી દીશો એ જીવી આપવાની તમને જરૂર પડશે, અને ત્યારેજ ઉલટી અસર તમારાં મનમાં અને તમારી જીંદગીમાં પ્રગટ થશે. જો એક ધનશાન બસ એકલપેટાઇભરી રીતે વીચારો કરતો હોય તો અમલ કરતો હોય તો સુખી થવાની તે શક્તી ધરાવતોજ નથી. જ્યાં સુધી તે ખીન સ્થાયા પછે વીચારો કરે છે ત્યાં વસતે છે ત્યાં સુધી તે અસુખી થઈજ શકતો નથી. જ્યાં જ્યાં ખી કારણ હોય ત્યાં ત્યાં પરીણામ તો નીપજવાનુંજ. માનવી અસરને નીરમુલ કરી શકતો નથી-પણ તે કારણને બદલી નાખી શકે છે, તે પોતાના ખવાસને સ્વચ્છ કરી શકે છે-તે પોતાની ચાલચલણને નવેસ રથી આકાર દઈ શકે છે. ખુદ પોતાની ઉપર જીત મેળવવી એમાં મહાન શક્તી સમાયેલી છે; ખુદ પોતાને જીદમાં રૂપમાં રજૂ કરવું એ એક મહાન પુરાણીનું પ્રાકમ છે.

જે ધનશાનનું મન શકીલું,
લાભી, અદ્યુ છે તે માણસ
બાપે દરયાફત કરે. હરેક ચીઝ
તેને કેવી નહાની, ગુચ્છ અને
ઉજડ લાગે છે! તેનામાં પોતાનામાં
કાંઈખી દબદબો નથી—ઐટલે તે
કેયેખી ખીજે દબદબો ભેડ શકતોજ
નથી. તે પોતે હલકત છે—
ઐટલે કોઈખી ખીજાં આસામીમાં
તે દીલની મોટાઈ ભેવાને અશકત
છે. તે પોતે ઐકલપેટો હોવાથી
ગમે તેવાંખી માતેખર ખીનસ્વાર્થી
કામીમાં તે માત્ર નીચ અને હલકી
મકસદોજ ભેડ શકે છે. ઐથી
હલકી રીતે તે ઐક ધનશાન,
જેનું મન વેહમેથી નીરાળું, ઉદાર
અને મોટાઈભરયું છે તેનો
વીચાર કરે. તેની દુન્યા કેવી અબ-
યખીલરી અને સુંદર છે! તે હરેક
આસામીને સાર્યોજ દખે
છે—અને હરેક આસામી તેની સાથે
સાર્યોજ નીવડે છે. તેની
હાજરીમાં નીચમાં નીચ સખીખી
પોતાની હલકો ખવાસ બુલી જાય
છે, અને તેનીજ માફક ધડીભર
ઉમદા ખસલતના ખને છે. તેઓને
આ ગુરત વેળાની ચઢીયાતી
મન—ખીલવણીમાં હાલના કરતાં
અતી ધણી વધારે ઉમદા અને
વધારે સુખી જીંદગીનો ઐક ઉડતો—
ભેડે ગુંથવણ ભર્યો—ખ્યાલ
આવી જાય છે.

મીનોડ જેહાનનો આપીષ કાંધ
 ભેર જખરદસ્તીથી મેળવી શકાતો
 નથી. તેના નીચમાને અનુસરીને
 જે કોઈ ચાલે છે તેને ત્યાં દાખલ
 થવા માટેનો “પાસ-વર્ડ” મળે
 છે. એક ચંડાળ ચંડાળોનીજ
 મંડળીમાં ફરેફરે છે. એક સાધુ કોઈ
 એવાં ખાસ ચુંટી કહડાયલાં ભાઈ-
 બાંધ મંડળનો સલાસદ હોય છે
 કે જેનો મુળ ધર્મ ખુદાઈ સંગીત
 હોય છે. હરેક ઇનશાનો પોત
 પોતાની સપાટી મુજબ પડછાયા
 ફેકતા આવના મીસાલ છે, સરવે
 આસામીઓ જ્યારે આ ઇનશાન-
 ભત તેમજ વસ્તુ ભતની દુન્યા
 ગમ જીવે છે ત્યારે તેઓ એક
 એવી આરસીમાં જીવે છે કે જે ખુદ
 તેમના પોતાના ઓળા પાછા ફેંકે છે.
 હરેક શખ્સ પોતાનાજ વીચારોના
 સાંકડા યા બોહળા કુંડાળામાં
 હીલચાલ કરે છે. તે કુંડાળાની
 બાહરની બાબદા તેને માટે હસ્તી
 ધરાવતીજ નથી. તેજ ચીઝો તેને
 માલમ પડે છે કે જે તેના
 વીસ્તારમાં આવે છે. જેમ જેમ તે
 સરહદ સાંકડી હોય છે તેમ તેમ તે
 માણસને પાક્કી ખાત્રી રહે છે કે
 હવે વધારે કાંઈખી બોહળા
 હદયા વધારે માદું કુંડાળું છેજ
 નહીં. નાનામાં મોટાંનો સમાવેશ
 કદી હોઈ શકતો નથી—નાના મગએ
 પાસે બોહળાં મગએને સમજી
 શકવાના સાધનોજ હોતાં નથી. •
 આ માહિતગારી તો રફતે રફતે
 આગળ વધવાથીજ આવે છે.

જેમ મહાસાગરની હંડાધને
જલમમાં જલમ વૃક્ષાન પોંદથી
સકવું નથી, તેમ ધનશાનના
જીગરની મુંગી પવીત્ર હંડાધને
પાપ અને ગમી હરમેજ હેરાન કરી
થકતા નથી. જીગરની આ ચુપકી-
દીને પુગવું—અને તે ચુપકીદીમાં
અંતકરણપુરવક વાસી કરવો—એ
મીનાઈ શાંતીને પુગવા બરાબર
છે. શરૂશદીના બાહેરના દેખાવમાં
ગમે તેવો ઝગડો હશે—શરૂશદીના
અંતરમાં તો ખચીત અખંડ
સમાધાની છે. માનવી જાતનો
આતમા હરદમ આંખ બીચીને એક
પાપ વીનાની સથીતી તરફ જ હેડે
છે, અને આ સથીતીએ પુગવું
તે હંમેશગીની શાંતીએ પુગવાની
નીશાની છે. ટુંક મુદત માટેની
તમે બાહેરની દુનયરી મજાહોમાંથી—
તમારી ઇંદરીઓની માહિનીએ—
માંથી—તમારી મગજબુધીની
માંગણીઓમાંથી—આ જગતની
ધમત્તકરી અને ગડબડાટમાંથી—
બહાર આવો, અને તમારાં પોતાના
જીગરના બાતેનમાંજ આશરો લ્યો
ત્યાં તમારી એકલપેટી ધરશાઓથી
નીગળા થઈ તમે એક પવીત્ર
શાંતી મળો શો—એક આશીશભરી
આશાએશ પામશો, સચાઈની
અચુક આંખયો તમારે માટે ત્યાં
ખેલેલી થશે. તમે તયારેજ હરેક
ચીજને તેના ખરા રૂપમાં જોશો.

એક આદમી એવું વીચારે છે કે સંજોગો જો તેને નડતા નહીં હોય-પૈસાની તંગી, વખતની કોટાઈ, વગવસીલાની ગેરહાજરી અને કુટુંબી સનેહ તેના મારગમાં નહીં આવતા હોય તો તે મહાન કાર્યો કરી બતાવે. પણ ખરી રીતે તો આ આદમીના મારગમાં ઉપલી બાબતો હરકત કરતી નથી. તે, પોતાના મનમાં, ઉપલા સંજોગોને એટલું વળન આપે છે કે જે બળ તેઓ ધરાવતા નથી, અને તે સંજોગોને નહીં પણ માત્ર પોતાના મતને શરણ થાય છે એટલે કે તે પોતાના મનની નબળાઈને વસ યાય છે. જે ખરી હરકત તેને નડે છે તે “મનની ખરી વલણની ગેરહાજરી છે.” જ્યારે તે ઉપલી હરકતોને પોતાની મુશકેલી દુર કરનારાં હથીયાર તરીકે વાપરશે, અને જ્યારે તે જોશે કે મજકુર કહેવાલી ખામીઓ તો જીંદગીના હપતેખાનં વટાવી જઈ ક્તેહ મેળવવાની પગથીઓ મીસાલ છે, અને તે જો તેવી રીતે ક્તેહ મેળવવાનો નીશચય કરશે તો તેનું બુદ્ધી બળ તેના મગજમાં કાંઈક નવાજ ઉપાયો લેવાની સોધન શક્તી ઉત્પન્ન કરશે કે જેથી મજકુર નડતળો ક્તેહ મેળવવાના મદદ ગાર તત્વો તરીકે તેને કામ લાગશે.

યુવામગીરી જેવી તમારી સ્થિતિ
 તેમજ તમારાં છુરાંપણાના મુળ
 કારણ ખુદ તમારી બાલીનમાં છે.
 બીજાઓથી તમને જે નુકશાન
 થાય છે તે ખુદ તમારાં પોતાના
 કામનો પ્રતીકર છે, તમારા મગજ
 ખુબીની વળણનો છાપ છે.
 તેઓ હથાયાર છે અને તમે પોતે
 તેના મુળ છો. જીંદગીના ફળ,
 કડવાં કે મીઠાં, બંને દરેક આદ-
 મીને વાજબી પ્રમાણમાં જ મળે
 છે. સદાચરણી આદમી મુકવી
 ભાગવે છે. કોઈ પણ આસામી તેને
 નુકશાન કરી શકતાં નથી. કોઈ
 આદમી તેનો નાશ કરી શકતો
 નથી. કોઈ પણ માણસ તેની શાંતી
 ખુંચવી લઈ શકતા નથી. આદ-
 મીઓ તરફની તેની સમજદાર
 વળણ તેને નુકશાન કરવાને તેઓને
 અશક્ત બનાવે છે. તેને નુકશાન
 કરવાની તેઓ જો કોઈ પણ
 કોશિશ કરે તો તે ખુદ તેઓની જ
 સામે પાછી આવી અથડા તેઓ-
 ને જ હાનિ કરશે, અને તેને જરા
 પણ અલવલ પહોંચશે નહીં. તેની
 ભલામીઓ તેને બારે માસ
 સુખનો ઝરો પુરો પાડશે, અને
 તે તેને સદાકાળ કહિવતના સાધન
 મીસાલ કામ લાગશે. શાંતી તેનું
 મુળ છે, અને તે ઉપર પ્રથમ
 નું કલ ઉગી નીકળશે.

એક માણસ ને શારીરિક દુઃખ દરદાયા પીડાતો હોય, અને તે ને પોતાના મનને નીતીના તથા ધર્મવશી ધોરણે ઉપર દારવવાનું શરૂ કરે, તો તેથી તે કાંઈ તુરત જ સાંભળે થઈ જશે નહીં. તેથી ઉલટું, કેટલોક વખત સુધી તેનું શરીર જ્યારે ધણીજ કટોકટી હાલતે પુગે અને આગલી ધર્મવશી ધોરણેથી ઉલટી જાંદગીની અસરો દુર કરી નાંખે, તે વખતે તેની શારીરિક વેદના ધણી વધી પડેલી માલમ પડે એ બનવાનું છે. જેમ નેકાનો મારગ અપત્યાર કરનારો માણસ તુરતજ સંપૂર્ણ શાંતી મળવતો નથી પણ તેને, ધણીજ થોડા અપવાદો સીવાય, નવી જાંદગીમાં ઠીકામ થવાની દુઃખદાયક મુદતમાંથી પસાર થવું પડે છે, તેજ મીસાસે મનને નીતીના ધોરણે ઉપર દારવવાનું શરૂ કરનાર માણસને પણ તુરતજ સંપૂર્ણ તંદરોસ્તી મળતી નથી. શરીરને તેમજ મનને નવેસરથી ઠીકામ થવા માટે વખતની જરૂર છે અને એકબારગી તંદરોસ્તી ને તુરતજ મળતી ન હોય તો પણ આયંદ તો તે જરૂર મળશેજ. મનને ને કસીને મજબુત બનાવવામાં આવે, તો તે ધણી શારીરિક સ્થિતિ બીજી અને ઉતરતી જગા સે, અને અગાઉની પેઠે પહેલી અગત્યતા મેતી અટકશે, કે ને અગત્યતા ધણીજ તેને આપે છે.

ખરી વાત છે કે માણસ પોતાના મનની શક્તિઓના હાથાર નેવો છે-અથવા વધારે ચોકસાઈથી બોલીએ તો તે પોતેજ તે શક્તિઓ છે-પણ તે છતાં એ શક્તિઓ કાંઈ આંધળી નથી, અને માણસ તેઓ ને નવા મારગોએ દારવી શકે એમ છે. ટુંકમાં માણસ ખુદ પોતાને પોતાના હાથમાં યાને કાબુમાં લઈ શકે અને પોતાની આદતોને નવે સરથી સુધારી શકે એમ છે. સખળ માણસ જોકે ચોકસ ચારીત્ર સાથે જનમેલો હોય છે તેથી ખરી વાત છે, તોપણ તે ચારીત્ર અસંખ્ય જીંદગીઓની પેદશ છે, કે જે જીંદગીઓ દરમયાન તે ચારીત્ર, તેની પોતાની પસંદગીથી તેમજ કાશિશથી ધીમે ધીમે બંધાયલું હોય છે અને આ જીંદગીમાં નવા અનુભવોથી તેમાં પુરકળ ફેરફાર થઈ શકે એમ છે.

એક ખરાબ આદતના અથવા એક ખરાબ ગુણના જીલ્લમાત હેઠળ એક માણસ દેખાઈ શકે તે ગમે એટલો લાચાર બની ગયેલો હોય તેની શીકર નહીં-અને આદત તથા ગુણ એ બંને ખરેખર તો એકજ છે-પણ જ્યાં સુધી તેનું મન સાવધ છે અને તેનામાં અકલબુદ્ધી છે, ત્યાં સુધી તે માણસ પોતાની ખરાબ આદત દુર કરી નાંખીને તેમાંથી છુટે થઈ શકે એમ છે.

શરીર જાણે કાયમનું ટકી રહે-
વાનું હોય તેમ હનશાનો ખાકી
માંસને વળગી રહે છે-બલકે ખાકી
માંસને વૃક્ષ કરવા ચાહે છે. શરીરનો
નાશ ફૂંક મુદતમાં થયેજ અથવા
તે મીઠી સાથ મળી જવા વગર
રહેવાનું નથીજ એ ખીના
જે કે માનવીઓ બુદ્ધી જવાની
કોશિશ કરે છે-છતાં માતના ડર
અને પોતાની માલોમતાની ફનાની
ધાસ્વીથી તેમનાં સુખમાં સુખી
કલાકો ઉપર સીધા વાદળાં પંથરાય
છે; તેમના પોતાના સ્વાર્થપિણ્ણનો
દીલ કંપાવનારો ઓળો તેમની
પાછળ એક દયાહીણુ બુત મીસાલ
પુઠેપુઠ દોડે છે. આ જંગલની
જડવાદી અયશ આરામના એકઠા
થવા સાથ આદમ જાતનાં અંતરમાં
જે ખુદાઈ અંશ મોજુદ છે
તેના ખીગાડ થાય છે-અને માન
વીઓ જડવાદીપણમાં તથા હંદ્રી-
ઓની મૃત્યુ જાંદગીમાં વધુ અને
વધુ કુખતાંજ ચાલે છે, ત્યારેજ
શરીરની અમર્ગીને લગતી તરકો
હનશાનો સહેસાજ મગજખુદીતા
ખળે અચુક સાચી થીયરીઓ
તરીકે માન્ય કરતાં ચાલે છે.

બાતેનના મામલાથી હરદમ બહેરના મામલા ઉપર અસર થાય છે. જે ચીજ માટી હોય તે હંમેશ નાની ચીજને પોતા નામાં લેપેડી લે છે. પદારથ—એ મનનું એક બેડયું સાંધણુ છે. બનાવો—એ આપણા વીચારોના ઝરા સમાન છે. સંલેગો—એ આપણા પુરંગોનાં એકત્ર બેડાણુના પરીણામો મીસાલ છે. પારકાંઓની બાહેરની સ્થિતિઓ તથા તેમનાં કાર્યો સાથે કોઈ ધનશાનને બે લાગવું વળગવું હોય છે તો તે સ્થિતિઓ અને કાર્યો મજકૂર ધનશાનની પોતાની-મનની હાજરો અને મનની ખીલવણી માટે અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. માનવી ખુદની પોતાની આસપાસની બાબદોનો એક ભાગ જેવો છે. તે પોતાના ભાઈબંધ માનવી ઓથી કોઈખી રીતે અલગ નથી-કેમજ તેઓ સાથે તે પોતે કાર્યો ની અરસપરસ અસર અને ઘાડી સોબતથી તેમજ વીચારશક્તીના મુળ કાયદાઓ (જે માનવીજાતના મંડળનાં મુળમાં મીસાલ હોય છે તે)થી ધણીજ મજબુત રીતે સંધાયેલા છે. કોઈખી માણસ પોતાનાં હાથુભંગુર ધખારા કે ફાંટા-મુજબ બાહેરની ચીજોને બદલી શકનાર નથી. પણ તે પોતાની ઇચ્છા કે ફાંટો બાંજુએ મેલી દબ શકશે. તે બાહેરની ચીજો પ્રત્યેની પોતાના મનની વળણું એવી રીતે બદલી શકશે કે તે ચીજો કાંઈ જુદાજ રંગરૂપમાં તેને દેખાશે. પોતા ભણીની ખીજાંઓની વરત હુકંને તે આકાર આપી શકવાનો નથી. પણ તેઓ ભણીની ખુદ પોતાની વરત હુકંને તે જુદી રીતે રૂપ આપી શકશે.

બરાબર ખરે તદ્દાવત પારખી
કાઠડવાની શક્તીમાં અને રામબાણ
પસંદગી કરવાની કાયનાતમાં
માનવીની મજબુતી સમાયલી છે.
સુધીનાં સંજોગો અને કાયદાઓ
ઉપજવવામાં માણસ એક કતરાભા-
રખા ફાળો આપતો નથી. આ જગ-
તમાં હસ્તી ધરાવતી દરેક વસતુના
મુળ નીયમો તરીકે આ સંજોગો
અને કાયદાઓ હસતી ભાગવે
છે—તેમને કોઈ બનાવવું જી નથી
અને તેમને કોઈ નાશ કરી શક
વું જી નથી. આદમજાત માત્ર તે
નીયમો શોધી કઢાડી શકે છે—ઉપજવી
શકતો નથી. દુન્યાની તમામ
મુસીબતોના હેઠાણમાં જોશો તો
આ નીયમો પ્રત્યનું અસાનપણું
છે. તે નીયમોની સામે માણસ
હંમેશાં એ મુરખાઈ અને હઠી
લાઈ છે. કયો શબ્દ વધુ છુટો
છે?—એક ચોર જે પોતાના દેશના
કાયદાને તરછોડ કરે છે તે કે
એક પ્રમાણીક શહેરી જે પોતાના
દેશના કાયદાને માન આપે છે તે?
પાછું કહો—કયો શબ્દ વધુ છુટો
છે?—એક મુર્ખ જે એમ માને
છે કે પોતે જમીન તે પ્રકારે છંદગી
ભાગવી શકશે તે, યા એક રથાનો
માણસ જે માત્ર વાજખી ચીઝજ
કરવાનું પસંદ કરે છે તે? દુન્યાના
કાયદા મુજબ માનવી પોતાની
આદતોને વશ છે; તે આદતોથી
સદંતર અલગ તો રહી શકવાનો જ
નથી—પણ તે પોતાની આદતો
બદલી શકે એમ છે. માણસ
પોતાના ગુણદોષનો કાયદો બદલી
શકવાનો નથી—પણ તે કાયદાને લે
અનુસરતો થઈ પડે એવા પોતાનો
ખવાસ માણસ અખત્યાર કરી શકશે.

તાળુસ માં સરદારભર.

તાળુસ- આત્મા ધરથી જી
 નહીં પડે તેવા છે, અને ધર
 સીવાય બીજા કયાંથી તે સંતોષ
 પામી શકતો નથી. જડ પદારથની
 સ્વપના જેવી દુન્યામાં ભટક્યા કર-
 વાનું જ્યાં સુધી તાળુસ બંધ કરતો
 નથી, અને ધરનું અસ્તીત્વ
 પૂરું ને તેનું મુળ રહેઠાણ છે,
 ત્યાં તાળુસ જ્યાં સુધી પાછો
 જતો નથી, ત્યાં સુધી દુખના
 જોગનો ભાર તેના અંતરમાં ઉપર
 પડ્યા કરે છે અને ગમગીનીના
 જોગો તેની હાંડગીના મારમને
 અંધારભરમાં બનાવ્યા કરે છે.

મોટા મહાસાગરથી છુટું પડેલું
 પાણીનું સહી નાનું ટીપું, જેમ
 તે મહાસાગરના જેવાજ ગુણધર્મો
 ધરાવે છે, તેજ મીસાસે પોતાના
 જાનમાં ધરથી છુટો પડેલા
 તાળુસ, તે ધરના જેવાજ ગુણ-
 ધર્મો પોતાના બીતરમાં ધરાવે છે;
 અને કુદરતના કામદાને અનુસરીને
 જેમ પેલું પાણીનું ટીપું આપદ
 પાછું મહાસાગરમાં જવું જોઈએ
 અને તેના થાંત ઉંડાણમાં જઈ
 પડવું જોઈએ, તેજ મીસાસે
 તાળુસે પોતાની પ્રકૃતિના અચુક
 કામદાની રૂઝી આપદ પોતાની
 હિપતીના મુળસ્થાનમાં પાછું
 જવું જોઈએ અને ધરના ઉંડાણ
 માં જઈ પડવું જોઈએ.

જ્યાં તુલીક ચોક્કસ વીચારો,
ચોક્કસ કામો અને ચોક્કસ અનુ-
ભવો એક ધનશાનની હસ્તીના
અંશ તરીકે તેનામાં પેવશ થઈ
જતાં નથી—જ્યાં સુધી તે વીચારો,
કામ તથા અનુભવો તેની આસ્પ-
તની અંદર રચાઈ જઈ તેના
પોતાના એક ભાગ તરીકે બની જતાં
નથી—ત્યાં સુધી મજકુર ધનશાન
તેના તેજ વીચારો, કામો તથા
અનુભવો પાછા અને પાછા રજૂ
કરવા જાય છે. પ્રગટીકરણ—એ મનનું
એક જ જમાવ થવું છે.
આજનો માનવી—એ કરોડો વખત
ફરી ફરીથી થયેલા વીચારો તેમજ
કામોનું એક પરીણામ છે. આદમ
કાંઈ ઝડ ને પટ આપતો તઈ
યાર બનેલો નથી—તેને બનવું
પડ્યું છે, અને હજી બનતો જાય
છે. તેની આસ્પત તેની પોતાની
પસંદગીથી આગમજથી નીરમાણ
થયેલી હોય છે. આ રીતે દરેક
માનવીએ વીચારો તથા કાર્યોનો
એક એકઠો થયેલો જાય છે.
ફરીથી કોશિશ વીના પ્રેરણાપ્રદીથી
તે જે જે ચુલ્લુદોશો દેખાડે છે
તે લાંબા વખતના ફરી ફરીથી
અમલમાં મેલાયેલા વીચારો તથા
કામોની આપસી મેળે પ્રગટી
બીટીએ છે. આદતની આસ્પતજ
એ છે કે આખરે અંજ.
જીવણમાં વર્તવા માંડવું, આદત
પરાવતો આસામી દેખીતી રીતે
ફરીથી કોશિશ થા પસંદગી વીના
પોતાનીજ રીત પ્રમાણે પાછો અને
પાછો અમલ કરવાનું કરે છે.
આદત આપુંદે ધનશાનની ઉપર
એક સંપૂર્ણ કાબુ મેળવી શકે છે
કે જલ્દી દેવની સામે થવા માટે
તેની મરજી તકનજ લાખલાજ
બની રહે છે.

તા. ૨૮ મી સપ્ટેમ્બર.

જેખી સખ્શ અંગતપણાને આધીન છે તેને ધ્રુવરી અવતાર કદી સમજ પડતો નથી—જનહાર સમજ પડી શકવાનોખી નથી. અંગતપણું, એકલપેટાઈ—એ ત્રણુડે એકમેકને મળતાંજ છે, અને તેઓ ડહાપણ અને ખુદાઈ સાનથી સદંતર ઉલ્લટીજ દીશાએ છે. તમારું હું પણું, તમારું એકલવાઈપણું, તમારું એકલપેટાઈપણું એકદમ તજી દા અને તમે આદમજાતના ખુદાઈ વારસા—જે અમર્ગી અને અણુહદ છે—તેના તમે માલીક બનશો. અંગતપણું આ રીતે ત્યાગ કરવું એ દુન્યવી અને એકલપેટા માણુસોને મનથી એક જખુનમાં જખુન આકૃત સમાન હોય છે; તેઓ તેને એક નહીં દરસ્ત કરી શકાય તેવાં ગુકસાન તરીકે લેખે છે; પણ ખરેખર તો તે એક સહીયા શ્રેષ્ઠ આધીપ છે, એકલો એક કાયમનો સંગીન લાલ છે. હસ્તીના બાલેન કાયદાઓ બાપે તેમજ ખુદની પોતાની ખાસ્યત તથા તકદીર બાપે મન અસાન હોવાથી તે બાહરના તકલીદી દખાવોને વળગી રહે છે—અને જે વસ્તુઓમાં કાયમનું સંગીનપણું હોતું નથી તેનીપર જીપલાં મારે છે. આમ કરતાં તે (મન) ખુદના પોતાનાજ, ધખારાઓના ભાંગાવુટા કાટ વચ્ચે થોડા વખત સાર મરણ પામે છે.

તા.૦ ૨૯ મી સપ્ટેમ્બર.

આદમી ભેડે ખીનફોકડે એવા
ખપાલમાં રહે છે કે આ દુન્યાની
માન્યમજાહો ખરી તથા સંતોષ
આપનારી છે, તોયે દુઃખ અને
ગમી તેને સદા યાદ આવે છે કે તે
માન્યમજાહો જીહી અને અસંતોષ
ઉપજવનારી છે. ભેડે ઇનશાન
સદા એવી માન્યવા રાખવાનો
યત્ન કરે છે કે ખાકી વસ્તુઓમાંથી
સંપૂર્ણ સંતોષ સંપાદન કરી
શકાય છે, છતાં આ માન્યતાની
વીરૂધ્ધ તેના જીવનમાં મક્કમ બળવો
ઉઠ્યા કરતો હોવાનું તેને ગુસ્સા
લાલુ આગ્રાહ કરે છે. આ બા
તેનનો બળવો એક રીતે દખાડી
આપે છે કે મજકૂર માણસનો
આત્મા ફાની યા મરણ પામતો
નથી-અને તે માણસ પોતાનો
કાયમનો સંતોષ તથા અખંડ
શાંતી માત્ર અમર, જીવેદાનીનાં
અને અનહદ બાબદામાંથી મેળવી
શકશે તેનો તે એક સદા જીવતો
પુરાવો રજૂ કરે છે. ઇનશાન
પોતાના આત્મામાં અને પોતાના
અંશમાં ખુદાઈ તેમજ અમર છે-
અને તે ફાની જીંદગી તેમજ ચાલુ
અશાંતીમાં કુબેસા હોવાથી તે સદા
પોતાની ખરી ખાસીયત પીછાન
વા માટે કોશિશ કરતો રહેલો છે.

જેખી કોઈ માણસ પોતાના સ્વાસ્થ્યપણા સોમ, સહેજખી અંદર્યા વગર ચાલુ લડત અધાવતો હોય અને તે સ્વાસ્થ્યપણાની જગાએ, સંધળાએને એકસરખા પ્યારથી ચાહવાનો ગુણ ગ્રહણ કરવાની કોશિશ કરતો હોય, તેજ ખરો સાધુ છે-પછી તે દાહત અને વગવસીલાની રેલછેલમાં લોટતો હોય યા એકાદ નાની ઝુપડીમાં વસવા ટકરતો હોય; યા તો તે સંધળે ફરીને વાયઝ કરતો હોય અથવા તો એકજ ઠેકાણે ગુપ્ત પડી રહેલો હોય, -પણ ખરો સાધુ નેજ છે.

દુનયાદારીમાં અને સંસારમાં પડેલો જે માણસ હિંમત પ્રકાશની વસ્તુએ મેળવવાની હિંમત રાખવાની શરૂઆત કરતો હોય, તેને મનથી સેંટ ક્રાનસીસ યા સેંટ એનથની જેવો એક સાધુ જેવો, તે એક મહાપ્રતાપી અને બસારત કરનારો દેખાવ જેવો જેવું છે. તેજ મીસાલે એક સાધુને મનથી ખુશાલીથી છળાછળ કરનારો દેખાવ એક રૂશી મુનીનો છે, કે જે શાંતી અને પરીત્રાઈમાં બેઠેલો હોય છે, જે પાપ તથા દુલગીરીને છૂટી ચુકેલો હોય છે, જેને સંતાપ અને વીલાપ વધુ વાર હેરાન કરતાં નથી, અને જેની આગળ લોભ લાલચ વટીકં જઈ શકતાં નથી. પણ વળી તે રૂશીમુનીખી એ કરતાં વધારે પ્રતાપી દેખાવ તરફ ખિંચાય છે. તે હંશ્વરનો દેખાવ છે, કે જે હંશ્વરખીનસ્વાસ્થ્ય કામિમાં પોતાના જ્ઞાનને જોશભર ખુલ્લું કરે છે અને જે માણસ જાતના ઉછળતાં, વીલાપ કરતાં અંતક્રમમાં પોતાને કુખાડી દધને પોતાની હંશવરી શક્તિને ભલાં કામ માટે વધારે બંજવાન બનાવે છે.

તાલ ૧ લી અક ટોખર.

માણસો “ શાંતી-શાંતી ! ” ને પોકાર કરે છે. પણ તે પોકાર એવે ઠેકાણે કરે છે કે જ્યાં શાંતી નથી, પણ તેથી ઉલટું અશાંતી, માગ માસી અને ઠંડાઈસાદ છે. સ્વત્યાગ, યાને ખુદ પોતાના અંગત લાભ છોડી દેવાના ગુણ સાથે ને ડહાપણ હંમેશ નેડાયણું રહે છે, તે ડહાપણ મેળવ્યા વગર ખરેખરી અને ભયુક્તની શાંતી મેળવવાનો ખીજો કાંમ રસ્તો છેજ નહીં.

સંસારી સુખસગવડથી, બેહદ મોજમજાહથી, યા દુન્યાદારીની ફતેહથી ને શાંતી મળે છે તે પણ વારમાં ફના થઈ જાય એવી હોય છે અને મુસીબતની આતશી ઝર-મીમાં તે બળીને ભશમ થઈ જાય છે. ફક્ત બહેશતની શાંતીજ સધળી મુસીબત વચ્ચે ટકી રહે છે અને માત્ર સ્વત્યાગવાળું, યાને પોતાના લાભને તરછોડી ડહાડનાર અંતઃકરણ તે બહેશતની શાંતી ભાગવી શકે છે.

ખુદ પવીત્રાઈજ અમર્ગ શાંતી છે. સ્વકાબુ યાને મનના જીસ્સાએ ઉપર રાખેલા કાબુ આપણને તે શાંતી તરફ દારવી લઈ જાય છે, અને ડહાપણની સદા વધતી જતી રાશની, તે શાંતી ભણી આગળ વધતા માણસની રાહખરી કરે છે. સદગુણના માર્ગમાં નેવા દાખલ થવા કે પુરતજ તેનો લાહવો થોડોક દરજ્જે આપી શકાય છે. પણ તેનો સંપૂર્ણ અને પુરેપુરો લાહવો તો ત્યારેજ અપાય છે કે જ્યારે કલંક પગરની જીંદગી સેવક સુધી ગુજરવા માટે માણસના મનમાંથી પોતાનો યાને પોતાના લાભને વીચાર સદંતર સુમથાય છે.

અરે, ઓ વાંચનાર! કાંઈખી
હદ વગરની ખુશાલી અને કાંઈખી
લંઘાણ પડી ન શકે એવી શાંતી
તું જો ભાગવવા માંગતો હોય;
તારાં પાપો, તારા હાંદસા, તારી
ચીંતાઓ અને તારી મુંઝવણી
તું જો હંમેશને માટે તારી પાછળ
મિલી આવવા માંગતો હોય; હું
કહું છું કે, તું જો આ મુક્તીનો
અને એવી શરેષ્ટ મહાપ્રતાપી
જીંદગીનો લાહવો આપવા
માંગતો હોય, તો તું તુંને પોતાને,
યાને તારાં મનની લાગણીઓ
ને તથા જીવસાક્ષીને છૂટ અને
તે ઉપર કાબુ મેળવ. તારા દરેક
વીચારો, દરેક જીવસાક્ષી અને દરેક
આત્મિસને, તારાં અંતઃકરણના
ભીતરમાં રહેલી ધ્રુવશી શક્તિની
સંપૂર્ણ રીતે તાબેદારી કરતાં બનાવ.
શાંતી મેળવવાનો એ સીવાય
ખીજે કાંઈ રસ્તો છેજ નહી.
તું જો એ મારગે ચાલવાને ના
પાડતો હોય, તો પછી ધણી ધણીખી
જીંદગી કરવા છતાં અને ધારમીક
કીયાઓને ધણીખી ચીવટાપથી
વળગી રહેવા છતાં, તે સંધ્યું
ફાકટ જશે અને કાંઈખી રીતે
કારગત લાગવાનું નથી, અને
દેવતાઓ યા શીરેસ્તાઓ તુંને
મદદ કરી શકવાના નથી. ફક્ત
જો માદસ પોતાને છૂટે છે,
તેનેજ નવી શુદ્ધ જીંદગીનું સફેદ
નંગ આપવામાં આવે છે, કે જો
ઉપર નવું અને વરણવી નહી
શકાય એવું નામ લખેલું હોય છે.

તા. ૪ થી અક્ટોબર

એક ચોક્કસ નેમલા માગ ગીવ દાખથી આગળ વધવાથી જરૂર એક એવાં મથકે જઈ પુગાય છે કે જે મથક તે માર્ગ સાથે મળ જીવીથી જોડાયલું હોય છે. પણ વારંવાર આડે રસ્તે નીકળી જવાથી અથવા આગળ વધવાને બદલે પાછું ફરવાથી, આગળ વધવાની શરૂઆતની કોશિશ નકામી થઈ પડશે. કોઈપણ મથકે જઈ પુગાશે નહીં, અને ક્તેહ દુરની દુર જવી રહેશે.

કોશિશ કરો, અને વધુ કોશિશ કરો, અને તે પછી ફરીથી કોશિશ કરો-તેજ ક્તેહ મેળવવાની સુખ્ય ચાવી છે. એક પુરાણી સાદી કહેલીની એજ મતલબની છે કે :

“પહેલાં જો તમે ક્તેહમંદ નહીં નીવડો, તો ફરીથી કોશિશ કરો.”

ક્તેહમંદ પંખાદારી પુરેથી, જીંદગી જોમવવાંના જે સંધળા નીયમો રજુ કરી ગયા છે તે ચાલુ ઉદ્યમ કરવાના નીયમો છે. ડહાપણવાળા ગુરૂઓ જે સંધળા શીખ આપી ગયા છે, તે ચાલુ મહેનત કરવાની શીખામણ છે. મહેનત વાકામ કરવાનું બંધ કરવું, તે જીંદગીની બ્યવસ્થામાં ઉપયોગી થઈ પડતાં અટકી જવા સમાન છે. મહેનત કરવાનો અર્થ એ થાય છે કે કોશિશ કરો-શ્રમ સેવો.

ધાર્મી હુકમત હેઠળના ધરસં-
સારમાં એક બાળકને જે પેહેલું
શીક્ષણ આપવામાં આવે છે તે,
તાબેદારી કરવાનું અને સંબળા
સંજોગો વચ્ચે ધરતી મર્યાદાથી વર્ત-
વાનું છે. તે બાળકને જણાવવામાં
આવતું નથી કે તેણે આમ કાંય
કરવું જોઈએ; પણ તેને હુકમ
કરવામાં આવે છે કે તેણે તેમજ
કરવું; અને જ્યારે તે ખરી તથા
ધરતી રીતે વરતે છે ત્યારેજ તેને
જણાવવામાં આવે છે કે તેણે શા
માટે તેમ કરવું જોઈએ. કોઈ પણ
પીતા પોતાના બાળકને એક પુત્ર-
પુત્રી તરીકેની ફરજ અદા કરવાની
તથા સંસારી સદાચારથી વરતવાની
તેને ફરજ પાડવા અગાઉ નીતી
શાસ્ત્રનું શીક્ષણ આપવાની કોશિશ
કરેજ નહીં.

સદાચાર એ શું છે તે, કરી
બતાવ્યાથીજ જણાય છે; અને
સદાચારથી વહેવાર રીતે વરતીને
પોતાને આમીરહીત બતાવ્યાથીજ
સત્યતા શું છે તેનું જ્ઞાન આવે
છે. તમે જો સદાચારનો સદગુણ
પુરેપુરે પ્રાપ્ત કર્યો તો સમ્યાકનું
સંપૂર્ણ જ્ઞાન પામશો..

નીચાળને શીક્ષક પોતાના શીષ્યને
ગણીતના પૃથક નીયમા એકદમ
ચર્યાતથીજ શીખવી દેવાની કદીખી
કોશિશ કરતો નથી. તે જાણે છે
કે આવી પ્રકારનું શીક્ષણ તદન
વ્યર્થ જશે-અને તેથી જ્ઞાન હરગેઝ
સંપાદન થઇ શકવાનું નથી.
તે પોતાના એલામ્મે સમક્ષ પ્રથમ
એક સારા સરવાળો રજુ કરે છે-
અને તે સરવાળો કેમ કરવો તે
સમજાવ્યા બાદ પોતાના શીષ્યો
પાસે તે કરાવે છે. જ્યારે વારંવા-
રની નીબંધતા પછી તેમજ પાછી
અને પાછી કોશિશ બાદ તે એલામ્મે
સરવાળો બરાબર રીતે કરવામાં
ફાલ પામે છે ત્યારે તેમ્મે સમક્ષ
એક ખીન્ને જરા વધુ મુશ્કેલ
પાઠ રજુ કરવામાં આવે છે.
આ રીતે એક પછી એક જરા
જરા વધારે કઠણ હિસાબો શીષ્યો
સમક્ષ મેલાંતાજ ચાલે છે. હાંખાં
વર્ષોની ખંતીલી ઉમંગી મહનત
પછી જ્યારે એલામ્મે જ્યારે
ગણીતના સર્વે પાઠો સંપૂર્ણ સમજી
જાય છે ત્યારેજ તે શીક્ષાગુરુ ગણી
તના બાતેનમાં જે મુળ નીયમા છે
તે તેમ્મે સમક્ષ ખોલવા કરવાને
યત્ન કરે છે.

તમામ કુદરત ને હસ્તીના અસંખ્ય સ્વરૂપોમાં પ્રગટે છે તે સદા ફેરફારને પાત્ર છે—દુનુંક વખતની છે—ફના છે. માત્ર કુદરતનો બાતેનનો મુળ નીયમ નીભી શકે છે. કુદરત સંખ્યાબંધ પ્રકારનો વીવીધ છે; તેના જુદા જુદા વીભાગો છે—પરંતુ તેનો મુળ મુદ્દો એકજ છે, અને તે એકયતા ઉપર રચાયેલો છે. માનવી જ્યારે પોતાની ધંદીઓને વશ કરે છે, અને તે રીતે અંતરની એકલપેટાઈ ઉપર કાબુ મેળવે છે, ત્યારે તે કુદરતની ઉપર આંકોશ મેળવે છે:—ત્યારે તેજ તે પોતાના અંગતપણાં અને તકલીદીપણાના ખોખાંમાંથી બાહર નીકળે છે, અને બીનસ્વાધાપણાની ઝળકતી રાશનીમાં ઉડવા માંડે છે તથા રાસ્તીના મુલકમાં ચકરકુંડે છે, કે જે રાશનીવાળા મુલકમાં થીજ સર્વે નાશવંત આકારો પ્રગટવા પામે છે. તેથી ધનશાન, વૃં હમેશ તારી લાગણીઓ ઉપર આંકોશ રાખવાની આદત રાખ, તારી જનવરી ધરછાઓ ઉપર વૃં જીત મેળવ, અયશ અને માજમજનહનો ગુલામ થવાને વૃં ના પાડ, સદગુણી થવાની કોશિશ કર—અને જ્યાં વૃંનીક વૃં જુદાઈ અંશમાં આમિજ થાય તહી ત્યાં સુધી રાજ બરોજ હંચા અને વધુ હંચા સદગુણના તબક્કા ઉપર ચઢતોજ રહે.

તમે સેહલાઈથી જોઈ શકશો કે મનને તાલીમ આપવાનું સહીય પહેલું પગલું એ છે કે સુસ્તીને દાખી નાખવી. આ પગલું ભરવું બહુ સીધું છે—અને જ્યાં સુધી તે તમે ભરશો નહીં, ત્યાં વૃક્ષીક તમે ખીજાં કશાંખી પગલાં ભરી શકવાના નથી. સુસ્તીને વળગી રહેવાથી સ્વચ્છાઈના રસ્તાની વચ્ચે એક સંપૂર્ણ નડતળ તમે મેલો છે. શરીરને ઘટે તે કરતાં વધારે આરામ અને ઉંઘ આપવી—જોઈએ તે કરતાં વધારે ઠીક દરે ચીજમાં કરવા કરવી—જે ચીજો ઉપર તાકીદનું ધ્યાન આપવું જોઈએ તે ચીજો બાંધે અખાડા કરવા યા તો તેઓ ભણી આંખ વીધામણું કરવાં—એ સરવનું નામ સુસ્તી છે. સહ વારના સકાળેથી ઉઠવાથી, શરીરને પાછું તરપત થતા જોડણી ઉંઘ જોઈએ તેટલીજ તેને આમવાથી, અને ગમે તેવીખી નાની કે મોટી દરેક ફરજ ઝડપડ તેમજ જુસ્સા ભરી રીતે બજાવવાથી આ પ્રકારની આજસાઈ દાખી નાખી શકાય છે.

એક ચોક્કસ દિશાએ મનને
વમાસવું રાખવામાં ફતેહનું મુળ
રચાયલું છે. તમારી એક અમુક
આસ્થા-યાતો તમારી અનેક આસ્થા
તોના ભેગાં જોડાણ-ઉપર તમારી
ફતેહ આધાર રાખે છે; તે અમુક
સંજોગ યા સંજોગોની કોઈ હાર
માળા ઉપર તેનો આધાર નથી.
અલખતાં સંજોગો પહેલી નજરે
ફતેહના એક ભાગ તરીકે દેખાવે
છે ખરા, પણ જો તે સંજોગોનો
ઉંડાણ અર્થ સમજી શકવા માટે
તેમજ તે સંજોગોને ઉપયોગમાં લઈ
શકવા માટે તમારી પાસે મન મોજુદ
નહીં હોય તો તે સંજોગો તમારે
માટે નકામા છે. દરેક ફતેહના
ભીતરમાં જોશો તો કોઈ બરાબર
સંધરી રાખવામાં આવેલી
અને રાખ્યાણુ ગતે લગાડવામાં
આવેલી શકવી હોવીજ જોઈયે. ત્યાં
કોઈ યોજના ઉપર મક્કમપણે
ગતીમાં મેલવામાં આવેલી મનની
વીચારશક્તિ મોજુદ હોવીજ જોઈયે.
ફતેહ-એક કુશળી મીસાલ છે.
તે કદાચ થોડે ઘણે દરજ્જે એકદમ
પ્રગટી નીકળવું હશે-પણ આગલા
તબક્કાઓની તૈયારીઓમાંથી તેમજ
લાંબા કંઠાણોની કોશિશમાંથી
પસાર થઈને ઉપજવવામાં
આવેલું એક સંપૂર્ણ પરીણામ છે.
ધનસાન પોતાની ફતેહ જોઈ-શકે
છે પણ શું તૈયારીઓ પછી-કય
અસંખ્ય મનના પ્રયોગો મારફતે-
તે નીપજી છે તે ધનસાન જોઈ
શકતો નથી.

જ્યારે એક શખ્સ ત્રાંબાને બદલે રૂપાંના પૈસા તથા રૂપાંને બદલે સોનાના પૈસા અદલાબદલ કરે છે ત્યારે પૈસાનો ઉપયોગ કરતો તે સદંતર બંધ પડતો નથી. તે વધારે ભારી જગ્યાને બદલે વધારે હથકો, વધારે નાનો-પણ વધારે કીમતી-જગ્યો માત્ર ફેરબદલી કરે છે. તેજ સુવાઈક જ્યારે એક ઇન શાન ઉતાવળને બદલે ઉંડા વીચાર, ઉંડા વીચારને બદલે ઠંડા સ્વભાવ અદલાબદલી કરે છે ત્યારે તે કાંઈ પોતાની કોશિશ તજી દેતો નથી તે માત્ર પોતાની એક વધુ પંચરાયલી અને ઓછી કારગત શક્તીને કાંઈક વધારે સંકોચાયત્તી, વધારે રામબાણુ, વધારે કીમતી આકારમાં બદલી નાખે છે. પણ તોખી પ્રથમ કોશિશના સહથી ઓછા ખીલેલા તબક્કા વગર તમને ચાલવાનું નથી-કેમજ તેઓથી શરૂઆત કર્યા વગર તમે કોશિશના સહથી ચઢીયાતા તબક્કાપર પુગી શકવાના નથી. એક બાળક ચાલી શકે તે આગમજ તેને ફસડયાં માર્યા વગર છુટકોજ નથી; તે વાતચીત કરી શકે તે આગમજ ભાંગીવુટી રીતે તત-પપ કયા વગર તેનાથી આગળ વધાવાનું નથી; તે કાંઈખી ભાષાથી શકે તે આગમજ તેને વાતચીત કરતાં તો આવડવુંજ જોઈએ. માનવી હંમેશ નબળાઈમાં શરૂઆત કરે છે, અને શક્તીમાં તેનો ઉડો આવે છે. પણ શરૂઆતથી ઉડા સુધી તે માત્ર તેની પોતાની કોશિશથીજ-પોતાના ઉદ્યોગથીજ-આગળ વધી શકે છે.

જ્યારે પોતાના અસાનપણમાં
માનવીઓ ખુદનો પોતાનો નાથ
રે છે ત્યારે ખુદાઇ ડહાપણનાં
જવેદાનીના હાથે તેઓની આસ
પાસ એક જાતના પયારથી-જો કે
બાંહે વખત કાંઈક દુઃખભરી રીતે-
વીંટળાઇ જઇ તેમને રક્ષણ આપે
છે. આપણે જ જો આવીવાનાં
ફળ આપ્યે છીએ તે કુદરતના
અળ કાયદાની સંપૂર્ણતાની આપ
અણને ગવાહી આપે છે-અને
જ્યારે ધનશાન ખુદાઇ સાનનો
પોતાનો વારસો પામશે ત્યારે તેની
ઉપર કેટલો પુરેપુરો આશીરવાદ
ઉતરશે તેનો આપણને ખ્યાલ
આવે છે. આપણે કેળવણી લેતાજ
આગળ વધ્ય છીએ અને આપણે
ચોક્કસ હૃદ દુઃખ અમતાં
અમતાંજ ઉંચે તળકડે ચઢ્યે
છીએ. જ્યારે પયારથી જીવર નરમ
પડેલું હોય છે ત્યારેજ તે મહાન
પયારનો કાયદો તેની અદ્ભુત મીઠી
મમતા સાથે દેખાઇ આવે છે.
જ્યારે ડહાપણ સંપાદન થાય છે
ત્યારેજ શાંતી ચોક્કસપણે સ્થા
પીત થાય છે. કુદરતનો આ કાય
દો આપણે કદીખી ફેરવી શકીશું
નહીં-કેમજ તે સંપૂર્ણતાની ટોચ
ઉપર છે. પણ આપણે તે સંપૂ
ર્ણતા સમજીને તેની મોટાઇ આ
પણની પોતાની કરી શકવા માટે
આપણને પોતાને બદલી નાખવા
ને સામર્થ્યવાન છીએ.

માનવી ! તું ગમે તેની સ્થિતિ
માં હશે, પણ તું રાસ્તીને શોધી
કાઢવા ચાલશે તો તું તેમ કરી
શકશે. તારી હમણાની હાલતને તું
એવે પ્રકારે ઉપયોગમાં લે કે જેથી
તું ભોગવર અને ડહાપણવાળો થાય.
પનામાં થકીનો બાયલાસહી અમ
ખરો તેમજ સજ થકીનો હિમકા
રો તારો ધડકપુજારો તું સદા માટે
બાળુએ મેલ-અને તારી સર્વે ફરજો
થકીનદારીથી બળ લાવવા પાછળ
ખુશાલી સાથે મંડી જા! તારી
એકલપેટાઈ અને તારી તકલી
દી માજમજાહ બસ બુલી જા!
સ્વચ્છ અને મજબુત ખીનહાંસલ
જાંદગી જીવવા! ત્યારેજ તે મહાન
કીરતારનું અચળ ડહાપણ, તેની
મીનોઈ કીરજ, તેની અપાર શક
તી તને જરૂરજ જડશે. આ જમ
તમાં જે જેની ચીજો ખરેખરી સું
દર અને આશીષભરી છે તે ખુદ
તારામાં પોતાનામાં છે-તારા પાડો
શીની દાક્ષતમાં નથી. શું તું ગરી
બ છે? જો તું તારી મુશ્કેલીની
સામે ટકી શકવા માટે ભેર બતા
વી શકતો નહીંજ હોય તો તું ખ
ચીતજ ગરીબ છે! શું તારીપર
આફતો વરસી છે? મને કહે-શું
તું તારી આફતોનો ઇલાજ માત્ર
તેમાં ચીંતાનો વધારો કર્યોથી ઉપ
જવી શકશે? કાઢખી કુઃખ એવું
નથી કે જેનો ઉપાય ડહાપણથી શો
ધવાથી આપણે તેને દુર કરી નહીં
જ શક્યે.

જે કોઈ માણસ બીજને બળભેરીથી જીતે છે તે ભેરાવર હોય છે--જે કોઈ માણસ ખુદ ને પોતાને સાલેસાધથી જીતે છે તે બળવાન હોય છે. પારકાંને કોઈ શખ્શ ભેર જળથી વાપરી જીતશે તે ખુદ પોતે કોઈવાર તેવીજ રીતે જીતાઈ જશે. જે શખ્સ સાલે સાધથી ખુદને પોતાને જીતે છે તે કદીખી માહત થઈ શકવાનો નથી--કેમજે ધનશાન જાત ધંધલરી હાથતને કદીખી હેઠી પાડી શકનારજ નથી. સાલેસાધવાળો પુરુષ ભે હારયો તો તેની જીતજ છે. સોફ્ટીસને મારી નાખ્યો--તો તેથી તે ઝોરખી આજ વુલીક વધુ જીવતો રહેવા પામ્યો છે. જીસસને ક્રીસ્ટીકાઈ કર્યો તો તેથી ઝોરખી પાછા જનમેલા કાઈસટની નેકી પ્રગટી નીકળી ચકી છે. જે ખરેખર સંગીન હસલીમાં છે તેનો તમે નાશ જીન હાર કરી શકવાના નથી. જે તકલીદી છે તેજ નાશ પામશે. જયારે ધનશાન પોતાના અંતરમાં તેજ સંગીન, કાયમની, ટકાઈ, અને સ્થીર લાગણી મેળવી ચકે છે તયારે તે ખરેખરી હસલી ભાગવતી હાથતનાં દાખલ થાય છે, અને પોતે સાલેસ બને છે. અંધ કારની તમામ શીઠા શકલીઓ તેની વીરૂધ્ધ જશે--પણ તેઓ તેને જરાખી ધજ પુગાડી શકશે નહીં, અંતે તો તેઓ તેનાથી વીખુટીજ પડશે.

તા. ૧૫ મી અક્ટોબર.

અને જ્યાં ભલાઈ વાસો કરે છે ત્યાં પયગમબરની હાજરી છે. જે શખ્સ રોજ બરોજ પોતાના સવારથ અને પોતાની એકલપેટા-ધની સામે ટકકર ઝીલતો રહે છે, તે શખ્સ પોતાનાં મનને સચાઈ અને સવચ્છતા માટે અનુકુળ બનાવતો જઈ પોતાના અંતરમાં તે મહાન શીક્ષકની હાજરી ચોકસપણે શોધી કઢાડી શકવામાં ફતેહ પામે છે. જે ઇનશાન ખુદની પોતાની ઉપર સરસાઈ મેળવે છે, અને પોતાની જીંદગી ધૃશવરી ધારણ ઉપર પવીત્ર બનાવી પોતાની સોડેથી તમામ ઝગરો બસ હાંકી જ કઢાડે છે—જે ઇનશાન ધીકકારને અને હવસને, સાલને અને યુમાનીને (જેમ્મા ખુદના તેમજ નેકીના વીરાધીએ છે તેને) કચડી નાંખી પાપની ઉપર જીત મેળવે છે—તેની શાંતી મોટી છે, તેની દુઃખ અને ગમીમાંથી મુક્તી ચોકકસ છે. • સવચ્છ જીવનમાં જ ખુદનો વાસો છે. જે આદમીએ નેકીનો રાહ પકડ્યો તે આદમીએ પયગમબરની જ ખુદાઈ જીંદગી શોધી એમ સમજજો !

તાલ ૧૬ મી અકટોબર.

કારણનાં કારણોમાં પેસી તું
આ દુનયાની મીથયા માયાનો દરેક
પરદો તું એક પછી એક હંચ-
તોજ જા! તેમ કરવાથીજ તું
આપ દે હસતીનાં સહિયો ખાતેનનાં
મુળને પોંહચી શકશે. આ રીતે
તું તારી પોતાની જીંદગીથી
માહિતગાર થવે તું કુદરતની તમામ
જીંદગી પીછાણી શકશે-અને
ખરેખરી હસતી ધરાવતી ચીજો શું
છે તે જાણવા સાથ, તેમજ દરેક
ખાખદના કારણનો ખ્યાલ તેને
આવવા સાથ, તું તારે પોતાને
માટે, પારકાંઓને માટે તેમજ
દુનયાને માટે વધુવાર અંદેશમાં
રહેજ નહી, પણ તું જોઇ શકશે
કે જે જેની ચીજો હસતીમાં છે
તે એક મહાન કાયદાનાં યંત્રોની
ગરજ સારે છે. તારી પોતાની
ઉપર નરમાશનું છત્ર ચઢવાથી તું
એવે ઠેકાણે આશીશ દેશે કે
જ્યાં ખીજાંઓ શ્રાપ દેતા હશે!
તું એવે ઠેકાણે પયાર દેખાડશે
કે જ્યાં ખીજાંઓ ધીકાર દેખાડતા
હશે! તું એવે ઠેકાણે દરગુજર
કરશે કે જ્યાં ખીજાંઓ દયાનત
વરસાવતા હશે. તું એવે ઠેકાણે
નાખતી કરશે કે જ્યાં ખીજાંઓ
હઠ કરતા હશે! તું એવે
ઠેકાણે મુકી છુટશે કે જ્યાં
ખીજાંઓ તુટી પડતા હશે! તું
એવે ઠેકાણે ખોલી બેસશે કે જ્યાં
ખીજાંઓ નફા કરતા હશે! તેઓના
કહેવાતાં જોરમાં તેઓ નબળા
પુરવાર થશે-તું તારી કહેવાતી
નબળાઈમાં જોરાવર સ્થિત થશે.
હાં-તું બહુજ કઠિવતમંદ રીતે
અંતે જીતશે. તેથી યાદ રાખ
-“જ્યારે ખુદા એક માણસને
બંધાવવાજ માંગે છે ત્યારે તેને
નરમાશમાં પ્રથમ લપેટી લે છે.”

નેક માણસને કોઈની જીવી શકશે નહીં. કોઈની દુશ્મન તેને કોઈની રવેશ હરાવી યા હંકારી શકનાર નથી. તેની પોતાની સાચવટ અને તેની પોતાની પવી-ત્રાઈ ઉપરાંત તેને ખીજાં કશાંની રક્ષણની જરૂર નથી. જેમ નેકીને ખુરાઈ કદીખી માહત કરી શકતી નથી, તેમ એક નેક શખ્સને એક બદકાર માણસ કોઈ કાળેખી હેઠા પાડી શકનાર નથી. બદગેઈ, અદખાઈ, હસદ, કપટ એક નેક અપો નરની અડાસે હરગેઝ જઈ શકતાંજ નથી—તેને કોઈ સંજોગો વચ્ચે હાણી પુગાડી શકતાંજ નથી. જેઓ તેવા એક પુરૂષને ગુકમ્માન પુગાડવાની કોશિશ કરે છે તેઓ આપદ ખુદ પોતાની ઉપરજ માત્ર લ્યાનત લાવવા પામે છે. એક નેક પુરૂષને કોઈની ચીઝ સાંતી રાખવાની જરૂર હોવીજ નથી—તેને કોઈની કામિ ચોરી છુપીથી કરવાની અગત રહેતીજ નથી—તેને કોઈની વીચારે એવા આવતાંજ નથી કે જે તે ખીજાં ઓથી છુપાવવા માગતો હોય! તેથીજ તેને કોઈનીખી ખીક રહેતી નથી—તેથીજ તે કોઈથીખી શરમાતો નથી! તેનાં પગલાં મક્કમ છે—તેનું શરીર ઓસ્તવાર છે—તેની ભાશા ગોલગોલ નથી. તે દરેક જણની સાંધે ટગર ટગર જોઈ શકે છે. તે કોઈનેખી છેતરતો નથી—એટલે પછી તે શરમાયજ શેનો?

દુન્યાના ભવીષ્યવેતાઓ આ સૃષ્ટીને આપી સંપૂર્ણ રીતે રચાયેલી જુઓ છે, અને તેને જુદાજુદા અપૂર્ણ ભાગોના મડબડગોટાથી બનેલી માનતા નથી. દુન્યાના મહાન ગુરુઓ જાયુક ટકી રહે એવી ખુશાલી ધરાવનારા તથા બેહસ્તના જેવી શાંતી ભોગવનારા આસામીઓ છે. વીલાશી આદમીઓની ખાહેશ એવી હોય છે કે તેઓ કાયદા વીરધની મોજમજાહ કાંઈ પણ આંકોશ વગર તેઓ ભોગવે અને તેના કાંઈની દુખ્નિઃ કાયક પરીણામ તેઓ ભોગવે નહીં. આવા પ્રકારના આદમીઓ સૃષ્ટીને વગોવે છે. તેઓ આહે છે કે તેઓની મરજી અને ખાહેશ મુજબ શરૂથીએ નમવું બેધઓ. તેઓને નીતીરીતી બેધવી નથી, પણ નીતી બ્રષ્ટ રૂઢીઓ પસંદ છે. પણ ડાહ્યા પુરુષો પોતાની ખાહેશ અને મરજીને દાખી નાખીને સીધી ખુદાઈ રાહ તરફ દોરવે છે, અને આ નાના ભાગોની બનેલી શરૂઆત કીર્તિવંત સંપૂર્ણતાની ટોચે પહોંચેલી જગત સેય છે.

જે ધનધાનો ઉપર મીનાઈ રાશની પ્રકાશ છે અને તેઓ અશોધમાં વસે છે તેઓ સૃષ્ટીને અને સૃષ્ટીમાં સમાયલી તમામ ચીજોને માત્ર એકજ અચળ કાયદાના સ્વરૂપ તરીકે જુવે છે: અને તે કાયદો ખુદાઈ પ્યારનો છે. આ પ્યારને તેઓ તમામ જીવતી તેમજ જડ ચીજોની અંદર એક જાતની આકાર દેવી, ટેકવી રાખવી, રક્ષણ કરવી, સંપૂર્ણ બનાવવી શકવી તરીકે પીછાણે છે. આ અશો પ્યાર એવાં માણસો માટે માત્ર એક જીંદગીનો કાનુનજ નથી—તે એક જીંદગીનો સખત કાયદો છે: બલકે તે ખુદ જીંદગી પોતે છે. આ જાણવાથીજ તેઓ પોતાની આખી જીંદગી આવા પ્યાર ઉપરજ રથે છે—અને પોતાના સ્વાર્થને દાખી દે છે. આ રીતે હંચામાં હંચાં ખુદાઈ પ્યારને તાણે થઈ તેઓ તેવા પ્યારના ફળ પોતેજી ચાખવા માંડે છે, અને પછી તેથીજ પોતાની તકદીરની ઉપર સંપૂર્ણ આંકોશ ધરાવવા માટે તેઓ પુરેપુરું છુટાપણું ધરાવે છે. ખુદાઈ પ્યારમાં સંપૂર્ણ એકયતા છે—સ્વચ્છ આવીષ છે—અને તેમાં એ કારણે જરાખી દુઃખનો અંશ નથી. કોઈખી માણસને એક પણ એવું કામ ના કરવા દા કે જે ખરા પાસેસ ખુદાઈ પ્યારને અનુસર વું નહી હોય; અને પછી તેને દુઃખ કદીખી આડે આવશે નહી.

જે એક સખ્સ ખુદાઈ પ્યારને
 જાણતો હોય, જે તે તેના અપાર
 આપીષમાં હિસ્સો ધરાવતો હોય,
 તો તે શખ્સ તેવા પ્યારને પોતાના
 જીગરમાં ધરાવતો હોવોજ જોઈયે.
 તે પોતે એ પ્યારનું સ્વરૂપ બનતો
 હોવો જોઈયે. જે માણસ માત્ર
 ધંધર પ્રીતના રાહ ઉપર અમલ
 કરતો હોય તે માણસ જીનહાર એ
 કણા અદુષ્ટો પડી જતોજ નથી—
 તે માણસ કદીખી મુરકેલીના ખુ-
 લ્લામાં ધેરાતોજ નથી. કેમજે પ્યાર-
 સ્વાર્થ વીનાનો પ્યાર-એક ધનશાનને
 સાત તેમજ કહિવત બંને સાથે
 બહે છે. જે માણસ પ્યાર કરતાં
 શીખ્યો તે માણસ હરેક મુરકેલીને
 દાખી નાખતાં શીખ્યો એમ
 સમજજો; તે માણસ હરેક નીચક
 જતા ને ફતેહમાં બદલી નાખતાં
 શીખ્યો એમ માની લેજો; તે
 માણસ હરેક બનાવ અને સ્થિતિને
 આપીષ તેમજ ખુબસુરતીનાં
 લુંગરામાં સજ કરતાં શીખ્યો એમ
 ચોક્કસ સમજી લેજો ! પ્યાર કરતાં
 શીખવાનો રસ્તો એજ છે કે
 તમારા પોતાની ઉપર આંકોશ રાખો.
 તે રસ્તે મુસાફરી કરતાં એક પુરૂષ
 પોતાનાં જ્ઞાનનો કોટ બાંધતો
 ચાલે છે. પ્યારના મયકપર આવ-
 તાંજ તે પોતાનાં શરીરનો સંપૂર્ણ
 ફંખજો ધરાવે છે—કેમ જે તેણે
 ખુદાઈ શકવી મેળવેલી છે.

મીનાબ જીંદગીમાં કોઈની
જાતની ફરમાનબરદારી નેવું છેજ
નહી. ત્યાં સંપૂર્ણ છુટાપણું છે.
એજ તેની સાથી માટી કીર્તિવંત
માટાઇ છે. પણ આ મહાન
છુટાપણું તમે માત્ર તાપેદરીથીજ
પ્રાપ્ત કરી શકો છો. જે શખ્સ
પરમાત્માને તાપે થાય છે તે શખ્સ
પરમાત્માની સાથે સાથે આથે છે.
તે શખ્સ પોતાના અંતરની તમામ
શક્તિઓને તેમજ પોતાની
બાહેરની સ્થિતિઓને નેર
કરી શકે છે. એક માણસ કદાચ
નીચી પંક્તીને પસંદ કરી હંચી
પદવીને મણકારતો નહી હશે—
પણ યાદ રાખજો કે નીચી પદવી
જીનહાર હંચી પંક્તીને ઉઠાવી
શકનાર નથી. એક ધનશાન જો
હંચી પંક્તી પસંદ કરીને નીચાં
પગથયાંઓથી દુર રહેજે-તો તે દરેક
મુસીબતની ઉપર ફાવી જઈ
સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપંદે પામ્યા
વગર રહેજેજ નહી. તમારી ધૂર
શાઓને બેલગામ દોડવા દો એના
નેવી ગુલામગીરી ખીજી કોઇ નથી.
તમારી પોતાની ઉપર જીત
મેળવો-એના નેવું છુટાપણું ખીજું
કોઇ નથી. સ્વાર્થને આહનારો
માણસ પોતાની આસપાસ જકડા
પલી સાંકળોને આહે છે--તે આ
સાંકળ તોડવા માંગતોજ નથી કે
મને તેને માટી ધાસ્તી એજ
રહે છે કે રખે તે કોઇ પોતાની
ખારી માનમજાહ બેઠી રે!
આ રીતે ખુદ રીતે ખુદને પોતાને
હરાવે છે--ખુદને પોતાને ગુલામ
બનાવે છે.

જે મહાન પુરુષ હોય છે તે હંમેશાં ભલો પુરુષ હોય છે. તે સદા સાદાજ છે. તે પોતાના અંતરમાં વહેતા ખુદાઈ નેકીના અખુર ઝરા માંથીજ પોતાની જીંદગીનો વેહ મેળવે છે. તે ધૈર્ય જગ્યાએ વસે છે—તે જીવતગુજન થયલા મહાન આસામીએ સાથે સંબંધ રાખે છે—તે અલુદીઠ મહા શક તીની સાથે સાથેજ જીવે છે. તેને ખુદાઈ બસારત થતીજ રહે છે—બેહશતનીજ વાતાવરણનો તેને ભાસ થાય છે. જેને મહાન થવું હોય તેને ભલો પ્રથમ થવા દે. તે મોટાઈને શોધશે નહીં ત્યારેજ તે ખરેખરો મોટો માણસ થશે. જે માણસ મોટાઈની પાછળ વળખાં મારશે તે આયંદ નાચીઝપણામાં સળડતો રહી જશે. જે માણસ સદા નાચીઝપણાને ધુંડતો રહેશે તે આયંદ મોટાઈએ પુગવા વગર રહેવાનો નથી. જે પુરુષે મોટાઈ માટે આરજુ રાખી તે પુરુષ આખર કરેને તુરંજ છે એમ ફર સમજી લેજો. તેનો તે હાંફરો તેના અભીમાન—તેની આપ વડાઈની નીચાની છે. જે સખ્શ લોકવાહુવાહમાંથી છટકવા હંમેશ હાંતેજર રહે—જે સખ્શ પોતાને આગળ પીડવા માટે હરદમ નારાજ હોય—તે સખ્શ બેશક મોટાઈને લાયક છે. હલકતપણું હંમેશ સત્તાને આહે છે. મોટાઈ કદીખી સત્તાધારી થવા માંગતીજ નથી—તેથી તે વખત જતાં એક એવી સત્તા થઈ પડે છે કે જેની આગળ જમાનાઓ અપીલ કરતા રહે છે.

તા. ૨૫ મી અક્ટોબર.

આપણા ગુરંગો ખીયાં સમાન છે, કે જે મનની જમીનમાં પડતાંજ ત્યાં ફણગામાં ફુટે છે અને પછી ઉગે છે, તે પ્રયોગ ત્યાર પછી તેના સંપુરણ તબક્કાએ પુગે છે ત્યાં તુલીક ચાલુજ રહે છે. આ ફણગામાંથી કરમોના ફળ નીપજે છે. જેવાં ખીયાં તેવાં ફળ-સારાં યા માઠાં, ઝળકતા યા મુર ખાઈભર્યા-મળે છે. આ ફળ-માંથી નવેસરથી પાછાં ખીયાં મળે છે કે ખીજાં મગજમાં રાપાવા માટે તૈયાર બને છે. એક શિક્ષક ખીયાંએ રાપનાર આસામી છે-તે એક આત્મીક ખેડુત છે. જે આદમી ખુદને પોતાને કેળવે છે તે ખુદના પોતાના મઝજની જમીનને ખેડનારે. એક શ્યાનો ખેતીકાર છે. વીચારનું ઉગવું એ એક છોડવાના ઉગવા બરાબરજ છે. બર વખતેજ તે ખીયું રાપાવું જોઈએ-અને તે સાનના રાપામાં પ્રગટી નીકળે તથા ડહાપણના કુલ તે ઉપર ઉગે તે માટે તેને ધટતો વખત મળવો જરૂરનો છે. એક મહાન શિક્ષાગુરૂએ પોતીકા ચેલાએ સલાહ આપી હતી કે “હંમેશ તદન જગદત રહે જો!” આ શીખામણનો ભાવારથ બહુજ સંક્ષેપમાં એટલોજ છે કે “જો તમને તમારી મકસદ હાર પાડવીજ હોય તો ચાલુ અઠાગ શ્રમ ખેંચતાજ રહેજો!”

થું તું તે પરમાત્માનું શીક્ષણ
 દુન્યાને આપવા માંગે છે? તો
 તારો સ્વયં તજીને શીક્ષણ મુજબ
 તારે પોતાને આશ્રય પડશે. તારે
 એક બીના શ્રદ્ધા કરવીજ પડશે,
 કે મનુષ્ય માત્રના જીવનમાં ભલાઈ
 છે—તે જીવ આપર કરને
 ખુદાઈ છે. તારે એક ધારણે તો
 જીંદગી જીવવવીજ પડશે—અને
 તે પ્યારને ધારણે છે. તું પોતે
 બધામાં માનશેજ નહી—બધાને
 ભેશેજ નહીં—અને પછી તું
 સર્વે કોઈને આહિ. ત્યારબાદ તું
 ભેડે બાણેજ થોડું બોલશે, તોય
 તારી દરેક હિલચાલ એક સ-તા
 સમાન થશે—તારો દરેક સુખન
 એક બોધ તરીકે સંજાશે. તું તારા
 દરેક ગમે તેવાખી છુપા સ્વચ્છ
 વીચારોથી, તા i દરેક ગમે તેવાં
 ખી ખાનગી કે ખીનસ્વાર્થી કામોથી,
 જન્મારામ્મિને અને અસંખ્ય
 આશાવંત જીવોને તું મુંગી વાયજ
 કર્યોજ જશે. જે માણસે નેકાને
 પસંદ કરી સ્વભાગ આપ્યો તે
 માણસને સર્વસ્વ મળ્યું એમ
 સમજજો. તે દરેક સહથી ઉત્તમ
 થીજ પામે છે—સહથી મહાન
 શક્તી સાથ તેનો સંબંધ થાય
 છે—અને મહાત્માઓની સંક્રમાં
 દાખલ થાય છે.

બાહરથી જો કાંઈની સખતાઈના ચીન્હો પ્રદર્શીત થતાં હોય તો જાણીએ કે તે બાતેનમાં ગુજરવી ખરેખરી સખતાઈનો પડછાયો- તે સખતાઈનું પરીણામ છે. જે વર્ગ સદંતર છુંડાઈ જતો રહેલો છે તે આજે જમાના થયા છુટાપણા માટે પુકાર ઉઠાવતો રહેલો છે- અને મનુષ્ય જાતથી રચાયેલા હજારો કાયદાઓ ત છુટાપણું હજી મજકુર વર્ગને બક્ષી શક્યા નથી. આ કકળાટ કરતો વર્ગ છુટાપણું માત્ર ખુદ પોતેજ પોતાની કોથે-શથી મેળવી શકશે-તેઓના જીગર ઉપર જે ખુદાઈ કાયદો લખેલો છે તેને તાલિય થઈને આ વર્ગ જો ચાલશે તોજ તેઓ સ્વતંત્ર થશે. તેઓના અંતરમાં છુટાપણાનો છે જે પવીત્ર ખ્યાલ છે તેનેજ વળગી રહેવા તેઓને કહો- અને જુલમાતનો સીધો ઓળો પછી દુન્યાની સપાટીને એબલગામ બનાવી શકશેજ નહીં. કાંઈની આદમી જો ખુદની પોતાની વીરધ સખત રીતે યાય નહીં તો આ જગતમાં ધનશાનો પોતાના લાઈબંધો ઉપર સખતાઈ ગુજરેજ નહીં. આદમજાત બાહરની સ્વતંત્રતા માટે તરેહવાર કાયદાઓ રચે છે પણ તેજ આદમજાત પોતાના અંતરમાં એક જાતની ગુલામગીરીની સ્થિતિને મજબુતી આપ્યા કરીને સ્વતંત્રતા તદન અશક્ય બનાવી દે છે. આ રીત તેઓ બાહરના પડછાયોની પુઠે ચાલે છે-બાતેનની ખરી સંગીન ચીઝ ઉપર આંખ વીચામણા કરે છે. જ્યારે માનવી ગુસ્સા, ગાલતી અને ગુમરાહીનો ગુલામ રાજખુશીથી બનતો અટકે છે ત્યારે બાહરની સખતાઈનાં તમામ બંધનો તુટી જશે.

માઠા મહાન શીક્ષાગુરુએ
 માંહેલા એક મહાત્માએ પોતાના
 ચેલાએને સલાહ આપી હતી કે
 “સદા આખ્યો ઉંઘાડી રાખીનેજ
 ચાલજો!” આ નસીહતનો અર્થ
 સંક્ષેપ એટલોજ છે કે જો તમને
 તમારી મક્કસદ હાર પાડવીજ હોય
 તો નીચમીત કાચમનો શ્રમ ચાલુજ
 રાખજો! એ સલાહ નેટલી
 એક સેક્સમેનને માટે કીંમતી છે-
 નેટલીજ તે એક સાધુને માટેખી
 અવશ્યની છે. છુટાપણાની કીંમત
 તમને જે આપવી પડશે તે ચાલુ
 જાયુકની જાગૃતી છે-અને છુટા
 પણું એ તમારી મુરદાની સાથી
 સેવકની વાવટાકાઠી હોવીજ
 જોઈએ. તેજ શીક્ષાગુરુએ કહ્યું છે
 કે “જો, માનવી, તારે કાંઈખી
 બજાવવુંજ હોય તો તે એકદમ
 બજાવ! તેની સાથે જોશ અને
 ઝનુનથી હુમલો લખ જા!” આ
 સલાહનું ડહાપણ તમે ત્યારેજ
 જોઈ શકશો કે જ્યારે તમે યાદ
 કરશો કે ઉદ્યોગ હમિશ કાંઈ પેદા
 કરી શકે છે-અને ઉદ્યોગની પેદા
 થયેનો વાજખી ઉદ્યોગ કરે તો
 વધારા અને ખીલવણીમાં તેનું
 પરીણામ નીપજે છે. તમે તમારી
 માજુદ શક્તિનો પુરેપુરો ઉદ્યોગ
 કરો તો તમને ઓરખી વધારે
 શક્તી મળશે. જે માણસ બસ
 કોઈખી કામ પાછળ પુરેપુરાં જોશ
 સાથે મંડી જાય છે તે માણસની
 આગળ સત્તા અને છુટાપણું
 આપ્યાં આવે છે.

તા. ૨૬ મી અક્ટોબર.

જ્યાં શાંતી હશે—ત્યાં ચઢતામાં ચઢવી સત્તા હાજર હોવીજ જોઈય! એક જોરાવર, તાલીમ પામિલા, ધીરજથી કસાયલાં મનની સાબુત ગવાહી શાંતી છે. ખુબ ખાત્રી રાખજો—એક શાંત પ્રકૃતિ જે શખ્સ પોતાનું કામ તદન બરાબર સમજે છે, તે ઘણુંજ થોડું બોલે છે—પણ પરમાર બોલે છે. તેની યોજનાઓ આખાદ ગોઠવાયેલી હોય છે—અને તે એક તદન બારીકબારીક રચેલાં યંત્રની માફક પોતાનું કામ બજાવ્યા જાય છે. તે લાંબે છેલ્લા દુર જોઈ શકે છે—અને તથા તે પોતાની મક્કસદની વસ્તુ ભણી એકદમ હીંડે છે. પોતાના મુદ્દા—મુશ્કેલી—ને તે એક દાસ્તમાં બદલી નાખે છે, અને તેના બરાબર લાભ લે છે, કેમ જો એક હુમનમદની સાથે મળી જઈને કેમ કામ કાઢી લેવું તે તેને બરાબર આવડે છે, એક રથના સરદારની પેઠે તે હંમેશ કટોકટ વખતની મુશ્કેલીઓની આગમજથીજ ગણત્રી કરે છે. ખરેજ એવો શખ્સ કોઈપણ સંજોગ માટે અગાઉથી તૈયાર થઈ રહેલો હોય છે. પોતાના વીચારો દરમ્યાન, પોતાના ચુકાદાઓ ધરવી વખતે, તે હંમેશ દરેક બાબદના કારણોની તલાશ કરે છે—અને દરેક મામલા વખતે બરપા થતા સંજોગો ધ્યાનમાં રાખીને પછીજ અનુમાનો બાંધે છે. તેને તમે કદીપણ અચાનક પકડી શકશો નહીં; તે કોઈ કાળેપણ ઉતાવળમાં પોતે હોતોજ નથી. તે પોતાના મક્કમપણમાં તદન સલામત છે.

એક મુશ્કેલીસ માનવી જે તવં-
મરી આહતોજ હોય તો તેણે છેક
હોળના પગઠ્યાંથી શરૂઆત કરવી
પડશે. પોતાની કાયનાતની ઉપરાંત
કોઇની ચીઝ માટે આરઘુ રાખી
શ્રીમંત થઇ જવાની તેણે હરગેઝ
ખાહેશ રાખવી જોઇતી નથી—બલ
કે કોશશખી કરવી જોઇતી નથી.
છેક તળેડીએ હંમેશાં ફરાગાત મોટી
જગ્યા મોજુદ હોય છે—ત્યાં કાંઇ
બજવા શકવા માટે હંમેશાં મોટી
સવળતા રહે છે—ત્યાં કોઇની
ચીઝની શરૂઆત કરવામાં બહીજ
સલામતી હંમેશાં હોય છે. તેનો
સબબ એ છે કે સહ્યા નીચેનાં
પગઠ્યાંની હોળ હવે ખીજી કાંઇ
હોઇ શકતું જ નથી—જેની કાંઇ
સમજી હોય છે તે ઉપરજ હોય
છે. બહુધા ધંધારોજગારમાં પડેલા
જીવાન સજ્જો અમ સમજે
છે કે કુતેહ માટે ધંધામાં બડાઇ
અને ધામધુમ અગત્યની છે—અને
તે પોતાના ધખારા મુજબ અમલ
કરવા જતાં તેઓ ઝટ ખતા ખાય
છે. તે જાતની ખોટી ધાંધલ કોઇને
ઠગી શકતી નથી—તે પોતેજ એ
કલો તેથી ઠગાય છે અને આયંદ
તેથી મુવારીમાં સપડાય છે. તમે
તમારી પોતાની અગત્યતા અને
દરજાની બધી અતીશયોક્તીભરી
જહેર ખખર આપો તેના કરતાં
નાના પાયા ઉપર એક મુંગે
મ્હોડેની પણ સંગીન શરૂઆત કરશો
તો કોઇની ધંધામાં તે રીતે વધારે
ફાવશે.

શાંત મનોવૃત્તિ એ સુસ્તીના એવા
 હાથી વદન જીવીજ ચીઝ છે. એ
 જાતની શાંત મનની હાલત તમારી
 તમામ કાયનાતનું મધ્યસ્થીંદુ છે.
 ત્યાં તમારી મનશક્તિ એકજ પોષ્ટ
 ઉપર જમાવ થયતી છે. આજ
 ઉરકેરણીમાં અને ઉકળાટમાં તમારી
 મનશક્તિનો જરૂરો વીખેરાઈ
 જવા પામે છે. એવી સ્થિતિમાં મન
 કશાંત્રી આંકેશમાં રહેતું જ નથી—
 અને પરીણામમાં તે પોતાનું જોશ
 અને પોતાનું વજન ખોલી દે છે.
 એક ધાનધુમ્યો, ચીરડાઈ, રડકંડો
 આદમી પોતાનો લાગવગ વધારી
 શકતો જ નથી. તેનેથી સદા
 બધા દુર નહાસે છે—તેની તરફ
 કોઈ જ ખેંચાણ નથી. તે અજબ
 થાય છે કે તેનો સુખ્યારો પાડોશી
 આમ એટલો બધો હમિયાં ફાવે
 છે શા માટે? તે પોતે આખો
 વખત દાડાદાડી કરતો જ રહે છે—
 ખટખટ કરતો રહે છે, મહેનત મજુરી
 કરતો રહે છે (દે જોને તે ખોટી
 રીતે પોતે વલન કરતો રહેલો ગણે
 છે) તે છતાં તે નીચકળ જાય છે,
 લોહો તેનેથી દુર નહાસે છે, જ્યારે
 તેનો પાડોશી ફાવી જાય છે, તેનું
 કારણ શું? તેનો પાડોશી વધારે
 શાંત મનનો માનવી છે—તે સુખ્યારો
 નથી, પણ મક્કમ વીચારનો
 માણસ છે; તેથી જ તેને વધારે
 કામ મળે છે—જે કામ તે વધારે
 ચાલાકીથી બજાવે છે—અને તે
 પાડોશી વધારે ઠાવડો તેમજ
 વધારે મદાનગીભર્યો છે. તેની કલેહ
 અને લાગવગનો એજ ભેદ છે.
 તેની શક્તિ કાજમાં રહેલી છે અને
 બધી વપરાસમાં આવે છે—જ્યારે
 પેલા ખીજ માણસની શક્તિ બધી
 વીખેરાઈ જવા પામે છે અને ગેર
 ઉપયોગમાં આવે છે.

પોશાક અને ધરણ્યાંગાંઠાની
 એક ધામધુમભરી રચના એક
 વલ્લભ અને એક પોકળ મગજની
 નીશાન છે. નમનતાપૂર્વક તેમજ
 હંચી મનશક્તીના માનવીઓ
 પોતાના લેખાસમાં હંમેશાં ધણી
 અંદાજસરના હોય છે. તેઓ પોતા-
 ના કાંલગુ પેસો ડહાપણભરી રીતે
 પોતાનું ભંડોળ અને પોતાનો
 સદગુણ વધારવા માટેજ વાપરે છે.
 કેળવણી અને સુધારો વધારો
 તેઓ માટે ખીનજરૂરી, તકલીદી
 પોશાક કરતાં વધારે અગત્યનાં છે.
 તેઓ હરદમ સાહિત્ય, આર્ટ અને
 સાયન્સન ઉત્તેજન આપે છે. ખરી
 મોટાઈ મગજની ઉનંતીમાં-અને
 તમારી વર્તણૂંકની મોતેબરીમાં-
 છે; જે મગજ સદગુણ અને અક્ષ-
 હમંદીથી મઠાયલું છે તે પોતાની
 ખેંચાણશક્તીમાં માત્ર બાહરના
 શરીરના ભપકાબંધ દેખાવથી
 કદીખી વધારો કરી શકનાર નથી-
 (ઓરખી કદાચ તે તેથી બટાકો
 કરી શકશે!)

પુરતો વીચાર કરવા માટે અને
 યોજનાઓ ધડવા માટે-તેમજ
 હરેક ચીજ માટે દરીયાફત કરી
 અગમચેતી કરવા ખાતર-જે માણસ
 સકકાળે ઉઠે છે તે માણસ હંમેશાં
 ખીજ કોઈ સખ્શ (જે છેલ્લી
 ધડી સુધી ખીજાનામાં અરડાઈ
 રહે છે અને માત્ર નાસ્તાનેજ માટે
 ઉઠે છે) તેના કરતાં પોતાની
 કોશિશમાં હંમેશાં વધારે ફાવ્યા
 વગર રહેતોજ નથી. આવી રીતે
 નાસ્તા અગાઉ એક કલાક વાપરેલો
 સદા એક માણસની ફતેહમંદ
 કોશિશમાં સૌથી કીમતી જગ્યા
 રાકશે. તેમ કરવાથી મગજ
 શાંત થાય છે, સ્વચ્છ થાય છે-
 અને મનની શક્તી એકજ અણી
 એ જમાવ થવાથી વધારે અસરકારક બને છે. સહવારના આઠ
 વાગતાની અગાઉ તમે જે કાંઈ
 કરશો તેને સૌથી વધારે મોટી
 ફતેહ મળશે. પણ જે માણસ સવા-
 રના છ વાગતે હંમેશાં પોતાની
 ફરજ પર હાજર થશે તે માણસ
 હંમેશાં આઠ વાગતે ઉઠતાં
 માણસની ઉપર સરસાઈ બોગવ્યા
 વગર રહેશેજ નહીં.

તાલ ૪ થી નવેમ્બર.

હરેક ચીઝ બરોબર બનવવા માટે માત્ર એક રસ્તો હોય છે— પછી તે ચીઝ ગમે તેવીખી નહીં હોય તો થું થયું ! અને તેજ ચીઝ ખોટી થીતે બનવવાના હઝારો રસ્તા હોય છે. ખરી ચતુરાઈ મજદુર એકપૂરો ખરો રસ્તો શોધી કહાડવામાં અને તેને વળગી રહેવામાં છે. અણુધડ માણસ પેલા હઝાર ખોટા રસ્તાઓપર ફાંફાંજ માર્યા કરે છે. તેને ખરો એકરો રસ્તો દેખાડવામાં આવે છે, તોખી તે અખત્યાર કરતો નથી. એવો અણુધડ પ્રથ પોતાના અસાનપણમાં ખોટો રસ્તો જતાં એમજ માને છે કે તે પોતે ધણીજ સમજદાર માણસ છે. તેમ કરવાથી તે પોતાને એક એવી હાલતમાં મુકે છે કે જ્યાં તેને માટે કાંઈખી શીખવાનું ખીલકુલ અશક્ય થઈ પડે છે—પછી તે માત્ર એક બારી સાફ કરવાનું કે જમીન ધોવાનું તુરંજ કામ હોય તેખી તે શીખી શકતો નથી. વિચાર શક્તિની અને ખબરદારીની કોતાહી ધણીજ આજે સાધારણ છે. વિચારવંત તેમજ ખબરદાર માણસો માટે આજે દુન્યામાં પુરુષ જગ્યા છે. મજૂરોને ચાકરીએ રાખનારાએ આજે જાણે છે કે કુશળ કામદારો મળવવા આજે કેટલું મુશ્કેલ છે. એક સારો કામદાર—પછી તે હવિયારોથી કામ કરતો હોય, યા ભેનંઓથી કામ કરતો હોય, પોતાની વાક્યાત્રીથી યા વિચાર શક્તિથી કામ કરતો હોય—તે સદા પોતાની કુશળતા માટે એક જગ્યા શોધી કહાડવા વના રહેતોજ નથી.

તા. ૫ મી નવેમ્બર.

જેમ પાણીનો પરપોટો લાંબો વખત ટકી શકતો નથી, તેમ એક ડગાઈ ઝાઝી મુદત નીભી શકતી નથી. એક ડગારો પૈસા મેળવવા માટે એક જાતની જીવતોડ રંજ એવું છે - અને પછી અંતે હપડ પડે છે. ડગાજીવી કદીની નહીં મેળવી શકાયોજ નથી - મેળવી શકાયેખી નહીં. કદાપી સહેજ વખત માટે કાંઈક તમે લાભ મેળવશો, પણ તમને તે ચક્રવૃત્તી બ્યાજ સાથે પાછો વાળવોજ પડશે. પણ ડગાઈ કાંઈ માત્ર એકલી એક અંતઃકરણ - વીનાના લુપ્તચાથીજ રજી થતી નથી. જેમ્મી કાંઈખી બદલો આપ્યા વગર પૈસા મેળવે છે - અથવા પૈસા મેળવવાની તજનીજ કરે છે - તેમ્મી ડગાઈ કરે છે. જે પુરૂષો મહેનત કરવા વગર પૈસા કેમ મેળવવા તે બાબે અંદાજાલરી ચુકતીમ્મી રહે છે, તેમ્મી ડગારા છે. મમઝની હાલતે તપાસતાં તેમ્મી ચોર - ગણક ડગાખાલો છે. એજ ચોર વ અથવા દગલખાજ વર્ગના સપાટામાં તેમ્મી પોતે માડવહુષ આપ્યા વગર રહેવાનાજ નથી.

તમારે બે સંપૂર્ણ અને મજબૂત બનવું જ હોય તો તમારા બદનની રગેરગમાં હિમાનદારી પસરી રહેવી જોઈએ. તેજ સામ્યવદ તમારી જીંદગીની બારીકબારીક બાબદોમાં પેસ થવાની જરૂર રહેશે. તે તમારું પ્રમાણીકપણું એટલું તો પુખ્ત તેમજ કાયમનું હોવું જોઈએ કે જેથી તે કોઈ પણ તરાંહની લાલચ સામે ટકી રહી શકે અને કાંઈક નમતી હાથ તે ડમમગેજ નહીં. એક બાબદમાં નીચૂળ નીવડશે તો સર્વે બાબદોમાં નીચૂળ નીવડશે. કોઈ દવા છુ તો એકાદ વખત જીવું બોલી સહેજ ઠીંગડાં મારવા જશે—(પછી તે જીવું ગમે તેવુંખી અગત્યનું અને નજીવું કાં નહીં હોય)—તો તમે તમારી હિમાનદારી ઠાલફેંકી દશે અને બદીના મારાની સામે રક્ષણ વગર હિંમત ધણ હિલા રહેવા પામશે. જે માણસ પોતાના શેઠની ગેરહાજરીમાં તેમજ તે શેઠની અંગત દખલગીરીએ એકસરખી કાળજીથી અને પ્રમાણીક દયાનતથી કામ કરે છે, તે માણસ લાંબો વખત પોતાની નીચી સ્થિતિએ રહેવાનો જ નથી. ફરજમાં આવી દયા નતદારી, પોતાનું કામ બજાવવી વખતની આવી બારીક કાળજી તે પુરૂષને ઝટ આપાદીના ફળદ્રુપ વીલાગોમાં દારવી લઈ જવા વગર રહેશે જ નહીં.

ફતેહ માટે સર્વેથી ખાત્રીપૂર્વક
 ગુસ્કો પ્રમાણીકપણું છે. અતે
 એક આખેરી દિવસ આવો આવે
 છે, ને જ્યારે એક અપ્રમાણીક
 પુરુષ ગમીથી અથવા દુઃખથી આ
 નેજ થઇ પડતાયા વગર રહેતોજ ન
 થી. પણ કોઇખી આદમીને કદી પણ
 પ્રમાણીક બનવાને માટે પસ્તાવું
 પડ્યું હોય એમ તો થયુંજ નથી—
 થશેખી નહીં કવચીત કોઇ દાખ
 લામાં એક પ્રમાણીક માણસ નિષ
 ફળ નીવડે છે (કેમજ કોઇ કોઇ
 વાર તે ફતેહના ખીજ સ્તમભા
 ધરાવતો હોતો નથી: જેવાં કે
 તાકાત, કરકસર અથવા રૂઢી)
 પણ તેવા દાખલામાંખી તે પ્રમા
 ણીક આદમીની નિશફળતા તેને
 એક અપ્રમાણીક આદમીને જેટલી
 ખટકે તેવી ખટકવી નથી. કેમ
 જ તે પ્રમાણીક પુરુષ હમિશાં એક
 ખીના માટે હમિશાં ખુશાલ રહી
 શકે છે, કે તેણે કોઇખી ભાઇબંધ
 માનવીને ક્યો નથી. પોતાના
 કાળામાં કાળા કલાક દરમ્યાનખી
 એક પ્રમાણીક પુરુષને સાથી
 માટે સંતોષ એજ હોય છે કે
 તેનું પોતાનું અંતકરણ સાફ છે.

એક આદમી જે કોઇની ચીજમાં હારતો હોયજ નહીં તે અલખત તેની તે કીરતી તેને માફ રક્ષણ કરતા થઇ પડે છે; પણ જે માણસની યજ્ઞીનદારી સંપુરણ રીતે સ્વચ્છ તેમજ ખેતકરાર હોય છે, તેનેજ આ કીરતી ઉપયોગી છે. ગમે તેવીખી નણવી બાબદમાં સાચવદનો ભગ નહીં કરવો એ મુદ્રાસેખ જેણે અમલમાં મેલ્યા, તે ગમે એવાખી અસેમસેના અણકાઓ, નીંદાઓ અને જુડી અફવાઓના હુમલા સામે સંપુરણ અછત છે. જે માણસ એકખી બાબદમાં નખજો પોચો પડ્યો તે પછી સમજી વખતે હાર પામવાને કામીલ છે. બદીને ભારે (એચીલીસની એડીમાં ભાંકાયલા તીરની માફક) તેને કોઇખી પણે જમીનદોસ્ત કરશે. સ્વચ્છ અને સંપુરણ પ્રમાણીકપણું કોઇખી જાતનાં હુમલાની સામે-કોઇખી જાતની ધજની સામે-એક જાતના રક્ષણ મીસાલ છે. એવું પ્રમાણીકપણું ધરાવનારો ચપ્પસ ગમે તેવીખી વીરધતા તથા સતાવણીની સામે દહેશત વગરની હિમ્મત અને ખોદાઇ શાંતી સાથે ઓસ્ત વાસીયા ખડો ઉભો રહે છે. નીતીનાં આ બુલંદ ધારણનો સ્વીકાર કરી કેળવાયલા મગજે તેનો અમલ કરનાર માણસના મનને જે કોવત મળે છે-અને તેના જીગરને જે શાંતી ધરપા થાય છે-તે કોવત અને શાંતી તમારી ગમે તેવીખી હંચી બુધ્ધી, મનશક્તી અથવા પંધાદારી કુશળતા ઉપજવી શકવાની નથી.

“દિલસોજી” એક એવી ચીજ છે કે જે ઉપર ટપકેની અને તકલીદી લાગણી સાથે બળી નાંખવી જોઈતી નથી. કુંક વખતની મેલગુ લાગણી મુજબ વિનાના એક સુંદર કુલની માફક ઝટવારમાં કરમાઈ જાય છે; એવા કમ જોર કુલો કદીખી પોતાની પાછળ ખીયાં કે ફળ મેલી જતાં નથી. વિખુદા પડેલા એક દોસ્ત માટે હિસ્તીરીયાઈ પેરડાપીટ કરવી-અથવા દશાવરમાં બિમારી ભાગવતા કોઈ સ્નેહી માટે હાથ અફસોસ કરવો-એ કાંઈ “દિલસોજી” નથી. જોઈ લાખલાઓમાં પારકા ગેરબંનસાફ અથવા ધાતકીપણાંની વિરુદ્ધ કોઈખી પ્રકારનો જુસ્સો દાર ગુસ્સો રજુ થતો નથી, દિલસોજી મમઝની ત્યાં નિશાની મળવીજ નથી. જે આદમી પોતાના ઘરમાં ધાતકી હોય છે-જે મરદ પોતાની ઝિરતને હાડમાર કરે છે-અથવા પોતાના બચ્ચાંઓને માર મારે છે,-અથવા પોતાના નોકરોને મારો દે છે,-અથવા પોતાના પાડોશીઓને તરેહવાર ટીક્કાઓથી વિંધી નાખે છે-તે આદમી કુન્યા ના કુઃખી ઘોકો માટે જો લાંખી લાંખી વાતો કરતો હોય તો તેના પ્રિત અને માયાના એવ. ઢોંગમાં કેટલી હદનું જુઠાણું હોવું જોઈએ! પોતાના અંગત આંકોશ માંહેલા ઘોકોની બાહર તે “દિલસોજી” જો બતાવવા માગે તો તે ઉપર કેટલું વજન મેલવું? અને ત્યારબાદ પોતાની આસપાસ ગુજરતા ગેરબંનસાફ અને થતો સખ્તાઈ બાપે જો ગુસ્સાથી તે લાલ પીળો થઈ જતો હોય, તો તેની તે ગુસ્સાની લાગણી કેટલી પાછળ હોવી જોઈએ તેનો તમેજ વીચાર કરો!

દીક્ષાસાગર આપણને સર્વે ધન-
માનાના જીવનમાં જેવી લાજ
લાય છે; પરીણામમાં આપણે
તમામ આદમ જાત સાથે આત્મીક
રીતે એકત્ર થઈએ છીએ, અને
જ્યારે તેઓપર મુશીબત વરસે
છે ત્યારે આપણને દુઃખ થાય છે;
જ્યારે તેઓ પુત્રીમાં હોય છે
ત્યારે તેઓ સાથે આપણેની
સુશાલ જન્યે છીએ; જ્યારે તેઓને
કોઈ તુરંતકારે છે અથવા સતાવે
છે ત્યારે આપણેની આત્મીક રીતે
તેઓની સાથે ઉંડી લાગણીમાં
ઉતરી તેઓની ગમી અને શરમી-
છી આપણા અંતરમાં વસાવ્યે
છીએ. જે માણસ આવી જાતની
દીક્ષાસાગર એકત્ર કરનાર, તોડી
નાખનાર, ખમીર ધરાવે છે તે
માણસ કદીની કોઈની તરફ
ખામીઓ અથવા વાંધાઓરો થઈ
સકતોજ નથી-કદીની ખીજાઓ
માટે વગર વીચારના અને ધાતકી
અભીપ્રાયો દર્શાવતો નથી; કેમજે
તે પોતાના જીવનના નાજુક
ભીતરમાં પારકાઓના દુઃખમાં
હંમેશ ભાગીદાર હોય છે. પણ
આવી જાતની પાકટ દીક્ષાસાગરને
તપકડે પુગવા માટે એક આસામી
માટે અવરણનું છે કે તેણે પુષ્કળ
પ્રમાર અનુભવેલા હોવા ભેદયે પુષ્ક-
ળ દુઃખ સહન કરેલું હોવું ભેદયે,
અને ગમખારીનાં અંધારા ઉંડા
ધુમાં ઉતરી ચુકેલા હોવા ભેદયે.
દીક્ષાસાગર-એ બહુજ ગંભીર અનુ-
ભવોની પીછાન પછીજ પ્રાપ્ત
થાય છે; અને તે એકવાર ભે
આદમ જાતે મેળવી, તો બધાનું
કે તેના અંતઃકરણમાંથી ગરમી,
કમસમજ, અને એકલપેટાઈ સહની
સંદંતર નીકળી જઈ ચુકેલી છે.

લોભ, હલકાઈ, હસદ, અદ-
ખાઈ, શંકા-એ ચીંતેથી સદા
ચોકેલા રહેજે; જો એ લાગણીઓને
તમારા અંતઃકરણમાં વાસો કરવા
દીધી તો જીંદગીની અંદર તમારે
માટે જેની કાંઈ સહીયા ઉત્તમમાં
ઉત્તમ નિર્માણ થયલું છે તે
તમારી કનેથી ખુંચવાઈ જશે.
તમારી ખાકી માલમતામાંજ નહીં,
પણ તમારી આસીયતમાં-તમારા
સુખમાંની-જે કાંઈ સર્વોત્તમ હશે
તે નાબુદ થશે. જીમરના મોટા
રહેજે, હાથના છુટા રહેજે, ફુલો
જીવના રહેજે, દરેકપર ભરસો
મેલી મનના ખુલ્લા રહેજે. આપો
તો ખુશાલ હૈયે આપજો. તમારા
મીત્રો તેમજ ભાઈબંધાને વિચાર
નું તથા હિલચાલનું છુટાપણું
આપજો. એવા નિવડજો, અને
માનપાન, ધનદોલત, આખાદિ
તમારાં મીત્રો અને પરાણાંઓ તરીકે
કે પોતાની મેળે તમારે ત્યાં બારણું
ઠોકતાં આવશે.

જે માણસ નરમાયપણામાં
સંપૂર્ણ છે તે કદીખી કોઈ સાથે
વહતો નથી. ગમે એવોખી કઠોર
અપશબ્દ તે જીનહાર પાછો વાળતો
નથી. તેવાં કઠણ વેણુને તે પડવુંજ
મલ છે-યાતો તેનો બહુજ
નમ્ર રીતે ઉત્તર વાળે છે-કે જે
જવાબ યુસ્સાભયા પ્રતીઉત્તર કરતાં
અતી ધણી વધારે જોરાવર થઈ
પડે છે. નરમાય-એ ડહાપણ સાથે
નીત્ય શાદીના ગાંઠથી જોડાયલું
છે. રમાનો પુરુષ પોતાના ખુદમાં
જેખી કોઈ હોય તેને મહાત કરી
ચુકેલો હોય છે-એટલે પછી તે
પારકાંઓમાં નજરે પડતા કોઈને
સેહલાઈથી મહાત કરી શકે છે.
કેશ વાએક અગરના પુંરંધાની
બર જે જંજલો અને મુસીબતો
પાછે વખત ટુટી પડવીજ રહે છે
તે માટે ભાગે એક નમનતાઈભર્યા
આસામીને નડવીજ નથી. જ્યારે
ગરમ સ્વભાવના આદમીઓ ખીન
જરૂરી અને બરબાદીભર્યા ધસા
ડાથી મળાતા જાય છે ત્યારે એક
નમ્ર આસ્યતનો માનવી શાંત અને
સમધાત રહે છે અને તેની તેવી
શાંતી અને સમાધાની તેને
જીંદગીની લડાઈ જીતવા માટે
અતીશય જોરાવર સાધનો તરીકે
કામલાગે છે.

ધણુંજ અમર્યનું છે કે
 આપણે આપણા પોતાના ખરા આ
 કારમાં હંમેશ પ્રગટ થવું જોઈએ.
 આપણે જે ચીજ નથી તે ચીજના
 રૂપમાં દેખાવ દેવાની હંમેશા
 કદીખી આપણે રાખવી જોઈવી
 નથી. કયાખી સદગુણો ધરાવવાનું
 ખોટું ડાળ ધાલતા ના-કોઈખી
 જીવું વડપણુ સેવાનો ફાંકો
 રાખતા ના-કોઈખી ખોટો વેશ
 ધારણુ કરતાજ ના. જે માણસ
 ઢોંગી અને ખુતારો છે તે એમ
 ફાંકો રાખે છે કે તે આખી
 દુન્યાને અને દુન્યાના અમળ
 કાયદાને ખેંહકાવી શકે છે. હા-
 એકજ માણસને તે ખેંહકાવી શકે
 છે, અને તે ખુદાને પોતાને છે!
 તે માટેખી દુન્યાનો કાયદો તેની
 ઉપર એક જબરદસ્ત નેક દંડ
 નાંખે છે! આ જમતની એક
 અસહ માન્યતાં છે કે જેઓ હદ
 બાહેરનાં બદ છે તેઓ આખંદ
 નાશ પામે છે. હું પારં છું કે
 એક જીવું તરકટી પુરુષ જનવું
 એ નાશ પામવાની અસુક નીશાની
 છે—કેમકે તે તબક્કામાં માનવી
 પોતાની અક્ષય ગુમાવીજ દે
 છે, અને માત્ર ખ્યાલી પોકળ
 ઓળાઓ. પછવાડેજ વળખાં
 મારે છે.

જેમ જેમ આપણાં અંતરમાં
 નેકના નવા નવા અનુભવો ઢાળ
 થતા ચાલે છે તેમ તેમ બદીના દુઃખ
 ફાયક અનુભવો હળવે હળવે દૂર
 થતા જાય છે અને નેકીના નવા
 અનુભવો શું શું છે? તેઓ
 મુંઝાળાં છે—બહુજ સુંદર છે.
 સાંભળો:-ગુનાહમાં તમે સામિલ
 નથી એ બાબત તમારી ખુશાલી
 લગી માહિતી; પરંતુ આપ અને
 મેજલસમાંથી તમારું બાકાત રહેવું;
 લાલચની તમામ વેદનામાંથી
 તમારું છટકી જવું; અગાઉ જે
 સ્થિતિમાં તમને સખત વેદના ખમવી
 પડી હોય તેજ સ્થિતિમાં તમને
 હવે ખુશાલી લાગવા માંડે તેવા
 સંજોગોનું રજૂ થવું; પારકાઓનાં
 ક્રમથી તમને થતાં નુકશાન બાબતે
 તમારું બેદરકાર રહેવું; મોટી
 સંખ્યા અને મીઠી આસ્પતના
 ગુણોનું તમારામાં વધવું; ગમે
 તેવાખી સંજોગો વચ્ચે તમારા મનની
 સુમાધાનીનું જળવાઈ રહેવું;
 મંકા, ચીંતા અને ધાસ્તીમાંથી
 તમારું સંદાનું ફારેજ રહેવું; અણ
 ગમા, અદેખાઈ અને દુશ્મનીમાંથી
 તમારું અલગ રહેવું—આ
 સુધળા અનુભવો ખચીતજ ધણા
 સુંદર છે.

ધનસાન સદા શાંતીને માટે
 પ્રાર્થના કરે છે-છતાં તેઓ જીવસાને
 વળગી રહે છે. તેઓ પોતે ઝગડાને
 ઉડેરે છે છતાં તેઓ મીનાધ
 આસામિશની આરકુ રાખે
 છે! આ અસાનતા છે-પરંતુ
 અવિશય હંડી આત્મીક અસાનતા
 છે. ખુદાધ ચીજોની બારાખડીને
 પહેલા અક્ષરખી નહીં સમજવા
 નેટલી એ ખીનમાહિતગારી છે.
 ધીક્કાર અને ખ્યાર-ઝગડો અને
 શાંતી-એકજ જગરમાં એકી વેળા
 કદીખી ભેગાં વસી શકવાના નથી.
 જો એકને તમે આવકારદાયક પરોણા
 તરીકે દાખલ કરો તો ખીજાને
 તમારે એક નહીં હથેલવાળો
 ત્રાહેત અજાણ્યા તરીકે હાંકી કાઢા-
 ડીજ પડશે. યાદ રાખજો-જે
 સખ્શ ખીજા કોઇને હરકારી
 કાઢે છે તે પોતે સદા ખીજાઓથી
 હડધુત થવા વીના રહેતોજ નથી.
 જે માણસ પોતાના જાત-બંધુઓ
 ની વીરુધ્ધ થાય છે તેની પોતાની
 વીરુધ્ધ કોઇને કોઇથી થવા વગર
 રહેવુંજ નથી. એવા સખ્શ પછી
 માનવી જાતમાં આટલી ફાટકુટ છે
 તે બાબે અજાણ્યો દખાડવી
 જમ નથી. તેણે જાણવુંજ જોઇએ
 કે તે પોતે આગળ રહીને ઝગડાને
 પુખ્તી આપે છે. શાંતીમાં તે
 પોતે કદાચ પછાત છે-તે તેણે
 જરૂર સમજવાનું છે.

“મનશની તમને દુરદ્રઘી બહે છે!” જે ધનશને પોતાને અંગત સ્વાસ્થ્ય છતી લીધા તેને માટે મનની માત્ર એકજ વળણ બાકી રહે છે-અને તે સરવે કોઈ તરફની કુનસની (ભલી લાગણી)ની છે. તે આદમીને એક જાતની ખુદાઈ દુરદ્રઘીની બહેથ થયલી હોય છે, જે વડે તે ખોટાં અને ખરાં વચ્ચે જાડ તફાવત ભેદ શકે છે. જે અતીધણી ભણે છે તે આ રીતે અતીધણી સ્થાનાત્મી હોય છે. તે ધનશી સાત ધરાવતો હોય છે-તે પ્રગટીકરણમાં બહુજ આગળ વધેલો આત્મા છે-તે અમર છંદગીને પીછાણુ-નારોત્તી હોય છે. જ્યાં તમને એકસરખી નરમાય, કાયમની સજુરી, માતેબર નમનતાઈ, ભાશાની ભલમણસાઈ, સ્વઆંકોય, દરગુજર કરનારી દીલની મોટાઈ, હંડી અને અઠાગ દીલસોજી જડે ત્યાં તમે જરૂરજ હંઆમાં હંઆંકું ડહાપણુ થોપી કાઢકવા માટે ખાત્રી રાખજો. તેજા કોઈ માણુ-સની સોબત માટે તલપાપડ રહેજો કેમજે તે પરમેશ્વરી સ્થિતીસમજી ચુકેલો છે, તે અમરગીમાં વાસો કરી ચુકેલો છે, તે કાયમીનેા એક ભાગજ છે. જેઓનો આત્મા આ રીતે જગજત થયેલો હોય છે તેઓજ માત્ર સરવટીને સમજી શકે છે-અને તમામ બાહેરના દેખાવો અને ખ્યાલી ધખારાઓ. તેઓની નજર આંખળથી દૂર થઈ ગયેલા હોય છે.

જ્યારે એક ધનશાન પોતાનો
હવથ, પોતાની ભુષા, પોતાનું
સતા અભીમાન, પોતાની તાસુખીના
ત્યાગ કરી રહે છે ત્યારે તેને
પમમેશ્વરનું ભાન ખરેખર થવામાં
છે; ત્યારે તે બહેશત માટેની
એકલપેદી આરકુ દાખી નાખી
શકે છે, અને સાથ સાથ જ
વળી દાજખ માટેની અસાનતા
ભરીદહસ્ત કુર કરી શકે છે. ખુદ
જીંદગી માટેના પોતાનો હાંફરો
તે છોડી દેવા તૈયાર થાય
છે-અને તેમ કરતાં અમર મીનોષ
જીંદગીનું અનુપમ સુખ તેને
મળવા માંડે છે-કે જે મીનોષ
જીંદગી તેને માટે હસ્તી અને
નીસ્તી વચ્ચેના એક પુલ મીસાલ
થઈ પડે છે, કે જે જીંદગી તે
જાણે છે કે અમર કાલની છે
દરેક ચીજ ખીનસરતે છોડી દેવા
તે તૈયાર થવાથી દરેક ચીજ
તેને ખીનસરતે તેને મળવીજ નય
છે અને એ રીતે તે ધનશાન
કાયમની હસ્તીની છાલ પર પોતાનું
માથું શાંતીથી ટેકવી શકે છે.

જે માનવી પોતાના અંગત સ્વાર્થના બાંધમાંથી એકાદ સુધી છુટો થઈ શક્યો હોય કે જે જીવતાં જીવત મરવા-યા મુવેલી હાલતે જીવવા-એકસરખી રીતે નથી તાપ્ત થી તૈયાર હોય છે તેજ માનવી એકલા નક્કી અમરગીમાં દાખલ થવાને કાપીલ છે. જે ધનશાન પોતાની કાની હસ્તી ઉપર વધુવાર ભરસો મેલતો નથી, પણ મહાન લાલાહના અચળ કાયદા ઉપરજ સંપૂર્ણ અખંડ વીચાસ રાખે છે તેજ ધનશાન માત્ર જીવેદાનીના અપાર સુખનો લાહવો ચાખવા માટે પુરેપુરો લાયક છે. ખ્યારનો જળવંત જુસ્સો-જે સંપૂર્ણ અને સુંદર જીંદગીનું એક સ્વરૂપ છે-તે આ દુન્યાપરની હસ્તીનું અને સાનનું ચઢતામાં ચઢતું શીખર છે. મુસીબત અને લાલચ તળે એક માણસ કેવી રીતે વરતે છે ? બધા પુરુષો-જેઓ સહેજ નેવીની પહેલી મુસીબતની કસોટી આવતાંજ દબાઈ જાય છે અને જેઓ ગમી, નાસીપાસી અને જુસ્સાને આ ધીન બની જાય છે તેઓ-બડાઈ હાંકે છે કે તેઓ સચ્ચાઈને વળગી રહેલા છે. હવે સચ્ચાઈ હરમેઝ બદલાતી નથી-અને જે પુરુષ સચ્ચાઈના પાયા ઉપર મદાર બાંધ્યો તે નકીમાં એટલા તો ઓસ્તવાર બની જાય છે કે તેને પોતાના જુસ્સાઓ અને પોતાની લાગણીઓ તળે દબાઈ જવાની જરૂર પડતીજ નથી. તેવા શખ્સની મનોવૃત્તી બદલાવીજ નથી. જે માણસ ગમગીન બન્યો, નાસીપાસ થયો, ગુસ્સે થયો, યા નહિંમત બન્યો તે માણસ સચ્ચાઈને વળત્રેલો હોઈ શકેજ નહીં.

આદમીઆ નાથવંત કૃતવામી
બાહેર પાડયાજી જાય - છે અને
પછી તેમણે "સર્યાપ" નું નામ
આપે છે! જણાવું: સર્યાપ કાંઈ
એવી ચીજ છે જ નહીં કે જેને
તમે અમુક આકાર તમારી ગળ
ખુશીથી આપી શકો! તે તમારા
કબજામાં નથી—તે તમારી
મનશક્તિની બાહેર છે. માત્ર
આલુ કાશિયથીજ તમે તેના
અનુભવ મેળવી શકો છો. એક
તદન નીરમળ ચોખ્ખાં જીવમાં—
એક તદન સંપૂર્ણ જીવમાં—
તે પ્રદર્શીત થઈ શકે છે. તમે
માઠા માઠા ભાષી શબ્દો વાપડીને
યા બહુજ કાચેલ, વીરથી લખીને
"સર્યાપ"ને જીવંત પુરવાર
કરી શકવાના નથી. જો તમે
અખુદ ધીરજથી, અમરગીની દર
ચુજરથી અને અનહદ દયાથી
"સર્યાપ"ની શોધ કરી શકતા
નહીં જ હોવ તો પછી યાદ રાખજો
કે ખીજ કોઈની સુરતે તમને
તે આવીને ભેટી શકનાર નથી.

મને તેવાખી ગુસ્સાવાળો સખ્ત
 બે ઐકષા પડે તો તેને ઠંડા પડી
 જવા માટે તેમજ ધીરજવંતો
 બનવા માટે સહેલ થઈ પડે છે. તેજ
 કુવાડેઠે ઐક ઢાધાબળવા માણસની
 સાથે બે તમે ભલમણસાધથી
 વરતો તો તેને નરમાશભર્યો અને
 યાભર્યો બનતાં મુશકેલી નડવી નથી.
 પણ જે પુરુષ પોતાની સખ્તરી અને
 શાંત મનોવૃત્તી મને તેરીખી સખ્ત
 કસોટી દરમ્યાન જાળવી રાખી શકે
 છે-જે માણસ સહિયો ભલમ
 સંભોગો તળેખી પોતાની નમનતાઈ
 અને નાકેશપણું ટેકાવી શકે છે-તે
 અને તેજ પુરુષ ઐકલાને સર્વો-
 તમ સ્વસ્થ સર્યાઈ જડેલી છે
 એમ માની લે. આમ છે તેનું
 કારણ એ કે આવી જાતના માતે-
 બર સદગુણો ખુદાઈ છે-અને જે
 સખ્ત હિંચામાં હિંચા ડહાપણને
 પુગી શક્યો હોય છે, જે સખ્ત
 પોતાના ગુસ્સાએ અને ઐકલ
 પેટાઈને ત્યાગ કરી શક્યો હોય છે,
 જે સખ્તને સહિયો ખુદાઈ અને
 અમળ મીનોઈ કાયદાનું લાણ
 થયલું હોય છે જે સખ્ત તે આલા
 કાયદાને અનુસરીનેજ જીવે છે,
 તેજ સખ્ત આ મદગુણો પ્રદર-
 શીત કરી શકે છે.

અરે! જો માનવી જાત માત્ર
 ઐશ્વર્ય સમને કે કોઈ ખીજનાં
 પુરાં કરમને આપણા પોતાનાં પુરાં
 કરમથી બુસારી નાખી શકાતું જ
 નથી—જો આદમ જાત માત્ર ઐશ્વર્ય
 સમને કે આપણાં પોતાનાં
 પીકકારથી સામાને પીકકાર ઈશ્વરખી
 વધવાજ પામી છે—તો માનવી
 ખચીત પોતાનાં જીવરોને સવચ્છ
 કરી દે, પોતાના કરમોને સફા
 કરી દે, અને પોતાના મગજમાંથી
 તમામ પુરા ખવાયો હાંકી કઢાડે!
 પણ તે ક્યારે? જ્યારે માનવી
 સમને ત્યારે! અરે જો તે સમને
 કે જે જીવરમાં પાપ છે તે જીવર
 મારે મમખવારી ચોકકસજ છે—
 જો તે ઈશ્વર સમને કે જે મગજમાં
 ક્રોધો છે તે મગજ આવવી
 કાલે રાયા વીના રહેશેજ નહીં,
 વીછીલું પછી પેકરાર થઈ સદા
 જગમગ રહેશે—તો તે માણસનું
 આપ્તું બદન મમતા અને મહો-
 ખનથી ભરાઈ જવા વગર રહેજ
 નહીં; તે માણસ દયાની આંખ
 સીવાય જોયા વીના રહેજ નહીં!
 પણ તે ક્યારે? જ્યારે ઇનશાન
 સમને ત્યારે! અરે—તે ઇનશાન
 જ્યારે સમને ત્યારે!!

એક પછી એક ચાલુ વીપવી
એ અને કમનશીખીઓમાંથી
એક જુવાન શપ્ત પસાર થતો
હતો ત્યારે તેના મીત્રો તેની
મથકેરી કરતા હતા અને વધુ
કાશિશ નહીં કરવાને શીખામણ
દેતા હતા. તે વેળા તેણે જવાબ
વાલ્યો હતો કે, “થોડાજ વખતમાં
તમા મારી ફતેહ અને મારાં
ફરવાયલાં નસીબથી અભય
થશે.” તેનો આ જવાબ
ખુદખુદ પુરવાર કરતો હતો કે,
તેનામાં પેલી સ્થિર અને અચળ
શકતી છુપાયેલી હતી કે જે શકતી
એ તેને અનેક મુશ્કેલીમાંથી
બહાર કઢાડ્યો હતો અને તેની
જાંદગીએ આપંદ ફતેહ મેળવી
હતી.

જો તમારામાં એ શકતી નહીં
હોય તો તમા તે અભયાસ અને
સેવનથી મેળવી શકશો અને એ
શકતી મેળવવાની શરૂઆત કરવી
તે ખુદ ઠહાપણ મેળવવાની શરૂઆત
ત કરવા જેવું છે. તે મેળવવા
માટે શરૂઆતમાં તમા જે નજીવી,
નીરથક અને દમ વગરની તેવાના
રાજખુશીથી ભાગ થઈ પડેલા
છો તેને ટાળવી જોઈએ.
ખીખી ખાખા કરવા, આંકોશ
વગરનું અમર્યાદ હસવું, નીંદા
કરવી, ફકત હસાવવા માટે મજાક
કરવી, અરથ વગરની વાતો કરવી—
એ સધળી ચીજો તમારી કીમતી
શકતીની ખરબાદી કરવા જેવી છે
અને તે એકદમ તજ દેવી
જોઈએ.

બધી અને ક્રમમાં તમામ જંગલોમાંથી બાકાત રહેવું, બધી વીરધ થવાનું જી મોકલ કરવું જેથી નેક બાબદ હાય તેને પડતી મેલતાં અટકી જવું, અને અંતરની પરીત્ર શાંતિને બસ મક્કમ પાણી તાપે થવું. એ પેલા મહાન અમર અને અનંત કાયદાનું રાજીંદી જીંદગીમાં ભાન ધરાવવા બરાબર છે; તેજ મહાન કાયદો જે આ પાકી દુન્યાની માત્ર બોધ શકનારી દ્રષ્ટીથી સદાનો છુપાયેલ છે. જ્યાં વૃક્ષીક એ બળવાન અમળ કાયદો તમે સમજી શકશો નહીં ત્યાં વૃક્ષીક તમારો આત્મા શાંતિમાં સ્થીર થવાનોજ નથી. જે માણસ એ કાયદો સમજીયે તે માણસ સર્વ જ્ઞાનો છે; તે માત્ર કેળવાયલા પુરુષોના જ્ઞાનથીજ જ્ઞાનોજ નથી, તે એક વગર ડાઘન જીગરવાળા આદમીની સાદાઈ સહીત - એક ધૃતરપદ પામેલા ધનશાનની સાદાઈ સહીત - જ્ઞાનો છે, યાદ રાખો, એકજ મહાન મીનોઈ કાયદો ખીનસરતની તમારી તાપેદારી તમારી પાસે માર્ગે છે. તે તમામ તફાવતને એકત્ર કરનારો એકજ મુળ મુદ્દો છે. તમામ દુન્યવી સવારો અને મુશ્કેલીઓ તે મહાન મીનોઈ કાયદો આગળથી એક અમરગીની સત્યાઈમાં ગળાઈને માત્ર પડછાયાઓ મીસાલ પસાર થઈ જાય છે.

મીનોપ અમરગીમાં હાખલ
થવાનો બનાવ કાંઈ માત્ર એક
“ધીઅરી” કે ખાલી ખખારોજ નથી;
અંતરની સ્વચ્છતા સંપાદન કરવા
માટે ખંભીયા કૌશલ્ય કરવાથી જે
પસીલામ નીપજે છે તેનો એ એક
સંગીન અનુભવ છે. જ્યારે એક
હનશાનનું ચરીર તેનાં પોતાના
ખરા આત્મા સાથે છેટેથી ની કાંઈ
સંબંધ ધરાવતું હોતું નથી, જ્યારે
તે હનશાનની તપામ વ્યાસનાઓ
અને અભીલાષાઓ સદંતરજ
સ્વચ્છ બનીને આંડોશમાં મેલાઈ
ગયલી બને છે, જ્યારે તેના જીવસાઓ
હંડા અને શાંત પડી ગયલા
બને છે, અને જ્યારે તેનું મગજ
ટાળા ખાતું બધ પડી ખીલકુલ
સંપૂર્ણ સ્થિરતા રજી થાય
છે—ત્યારે, અને ત્યારેજ તે
હનશાનનું અંતરલાલુ મીનોપ
અમરગી સાથે એકત્ર થાય છે. એમ
બનવું નથી ત્યાં વુલીક બચ્ચાં
સહી નીર્મળ, ડહાપણ તથા હંડી
શાંતી મળવી શકાવીજ નથી. જીંદ-
ગાનીના કાળા ગુપ્ત સવાસો બાપે
આદમજાત બેજીનું ચેરવતા થાકી
ગયો છે—અને જ્યારે તે પોતાના
અંધારા અંગતપણાની બાહર
બેઠને એ સવાસોના જવાબો
આપી શકતોજ નથી, ત્યારે તે
ચાલ્યો જાય છે અને તે એમના
એમ પડતા મળે છે. પોતાની અંગત
સીમામાં તે એટલા જકડાયેલા
હોય છે કે તે વધુ જાંખી દ્રવ્યો
બેઠ શકતોજ નથી.

તમારા સવારથને બસ જો તમે
ચંહાતાંજ હોવ, તો તમે સ્વા-
ધ્યાની સદાના દુર થશો; તમારું
પોતાનું સુખ પુરુંડવા જતાં તમે
વધારે ઉંડો-વધારે સવચ્છ-અને
વધારે કાયમનો આશીષ પોષ
રશો. કારણપદ કહી ગયો છે કે
“માનવી જાત માટે અયશ-આરામ
કરતાંની એક વધારે માનેજર આશી
રવાદ હસતી ધરાવે છે. પુનઃજાન
અયશ-આરામ વગર જીવી શકશે-
અને છતાંની આશીરવાદ ભાગવી
શકશે. તમે માનવજાતને ચાહતા
નહી-પોતાને ચહાજો! અહીંજ
જાવેદાનીનો ‘હા’ છે-કે નેથી
તમામ ઉદ્ધટસુલટ સવાલોનો તમને
જવાબ મળી જાય છે. એજ
અમર ‘હા’ નાં ધારણુપર ને કોઈ
ચાલવો તેનું આપંદે ભણુંજ થશે.”
ને માણસ પોતાનું અંગતપણું
હોડ્યું, -ને માણસ પોતાના
બદનનો સવારથ તણ્યો-(અને
અફસોસ! માનવીજાત એજ શાશ્વી-
રીક સવારથને કેટલા ચીવટાપ્રથી
વળગી રહે છે)-તે માણસ કુનયા-
દારીની ગુચવણોમાંથી સદાનો દુર
થયા એમ સમજજો. તે માણસ
એક એવી અયાગ સાદાઈમાં
દાખલ થાય છે, કે ને સાદાઈને
આ કુમરાઈમાં ગુંગળાવી કુનયા
પ્રરખાઈ માને છે.

એક સાધુની, એક આશ્રમાની
અને એક મહાત્માની કીર્તિજ એ
કે તેણે સર્વથી અદના નમનતા
ધનું નીચાણ અનુભવેલું હોય
કે, સર્વથી બુદ્ધ બીનસ્વાર્થીપણ્યું
સ્વીકારેલું હોય છે. તેણે દરેક
ચીજનો ત્યાગ કરેલો હોય છે-
પોતાનું ખુદનું અંગતપણ્યુંથી
તેણે પડતું મેલેલું હોય છે-તેથી
તેના સવ કર્મો પવીત્ર તેમજ કામ-
મના હોય છે, કેમજે તેમાં પછી
સ્વાર્થનો છાંટોથી રહેલો હોતો
નથી. તે આપે છે-મળવવાનો તો
તે ખ્યાલ વઢીક કરતો નથી. તે
મજુરી કરે છે-પણ ભુતકાળ માટે
તે ખટરાહ કરતો નથી, ભવીષ્યકાળ
માટે તે આશ્રય રાખતો નથી,
ધનામ માટે જરાખી હાંકરો કરતો
નથી. જ્યારે ખેડુત જમીનને હળે
છે અને ખીયાં વાવે છે ત્યારે તે
જણે છે કે તેણે પોતાથી બનતું
કર્યું છે, અને હવે કુદરતી તત્ત્વો
ઉપર ધૃતભારી રાખી તેને બસ
ધીરજથી પાક માટે ખોદી થવાનું
છે. તે ગમે તવી આતુરતા રાખશે
તેથી કાંઈ પરીણામ ઉપર અસર
થવાની નથી. તેજ મુજબ જે
માણસ સત્યાઈ સમજ્યો હોય
છે તે નેકી, પવીત્રાઈ, ખાર અને
શાંભીનાં ખીયાં વાવતો જાય છે
અને પછી કાંઈખી તલબ રાખતો
નથી, પરીણામીની વાત જોતો
નથી, કેમજે તે જણે છે કે મહાન
કુદરતનો અચળ કાયદો જોઈતો
પાક તો ધરતા વૃક્ષતમાં લાવશેજ-
અને તે કાયદો હસ્તી તથા નીસ્તીનું
એકસરખું મંડાણ છે.

જે કાંઈ સાધુઓ, આત્માઓ અને માહાત્માઓએ કરી બળવું તે તમે પાતેની કરી બળવી શકશો; થરત માત્ર એજ કે જે રસ્તો આ મહાન નરોએ કાપ્યો અને તમને સ્વભાગનો રાહ બતાવ્યો તેજ રસ્તો તમારેની કાપવો ! સર્યાપ બહું સહેલી સાદી છે. તે કહે છે કે “તમા સ્વાર્થ તજી દા, મારી સોડે આવો, તમને અલડાવી મેલવી હરેક બાબદથી જુદા પડો, અને હું તમને આશાએશ આપીશ.” સર્યાપ બાપે નુકતેથી નીના કુંગરો થયા છે;—પણ તેથી કાંઈ નેકીને ધુંડતાં જીગરોથી સર્યાપ છુપાઈ શકાવાની નથી. રાસ્તી પામવા માટે ભંડોળની જરૂર નથી—ભંડોળ વગરની તમને સર્યાપ જડશે. મફલવીમાં ગોતાં ખાતા એકલપેટા માનવીઓથી જુદા જુદા આકારમાં મઠાયલી હોવા છતાં સર્યાપની સુદર સાદાઈ અને પારદર્શક સફાઈ કદી બદલાવી નથી—કદી ઝાંખી પડવી નથી. જે જીગર ખીનએકલપેટું છે તે તે રાસ્તીની આ ઝળકમાં ભાગ લે છે. તમે તરેહવાર ગુપ્ત ‘થીઅરીઓ’ જમાવ કરશો—અટકળભરી શીલસુ શીઓ રજુ કરશો—તો તેથી તમને સર્યાપ મળનાર નથી. ખાતેનની સ્વચ્છતાની જાળી બરપા કરો, વગર છાંટાની એક છાંટીનું મંદીર ઉભું કરો. અને સર્યાપ તમને આવીને બેઠશે.

તમારા નોકરો ઉપર માયા મહે-
રબાની રાખજો, તેમનાં સુખસગવડ
ઉપર હંમેશ ધ્યાન આપજો, તેમની
પાસે નાકે દમ આવે નવું સખત
વહીતરું કદી થતાં તો-તમો
પોતે તેમની જગ્યાએ હોવ અને
તેવું સખત વહીતરું કરવા તમો
ના પાડો તેવું વહીતરું તેઓ પાસે
થતા ના. પોતાના શેઠના ભાઈમાં
પોતાને બુલી જનાર નોકર ખચીત
નમનતાપનો એક ખુખીવંતો-નાદર
નમુનો હોય છે, પણ એક શેઠ
પોતાનું સુખ બુલી જઈને તેની
સત્તા હેઠળનાં તેમજ તેની ઉપર
પોતાનાં ગુજરાન માટે આધાર
રાખનારાં માણસોનાં સુખનોજ
ચિંતાર કરે છે તે શેઠનો આત્મા
વધુ ખુખીવંતો, વધુ નમુનેદાર
અને વધુ નમનતાપી હોય છે-આવો
માણસ પોતાનું સુખ દશગણું
વધારી મુકે છે, તેને પોતાનાં હાથ
હેઠળનાં માણસોની કદી પણ
ફરીયાદ કરતી પડતીજ નથી. એક
પ્રખ્યાત માણસ જેના હાથ હેઠળ
માણસોની ઘણી માટી સંખ્યા
રાખીને લાગેલી હતી તેના નીચલા
કબ્દા ગોખી રાખવા લાયક
છે:-“મારાં માણસો સાથેના મારા
સંબંધ બહુજ સુખી છે. તમો
મને તેનું કારણ પૂછશો તો હું
એણુંજ કહીશ કે મારાં માણસો
તરફથી જેવી વર્તણૂકની હું આશા
રાખું છું તેવીજ વર્તણૂક તેઓ
તરફ હંમેશ ચલાવવાની મેં પોતે
પહેલાંથીજ નેમ રાખી હતી.”

તમારાં અંતરમાં જે ખુદાઈ
અંશ છે તે ખરેખર તો શાંતીનું
ધર છે-ઠહાપણનું મંદીર છે-અ
મરગીનું રહેઠાણ છે. જીવરના આ
તેનના આશ્રમથી, મીનાઈ દ્રષ્ટીયની
આ ટેકડીથી, જે તમે દુર
ગયા તો ખરી શાંતી તમને મળનાર
નથી-ખુદાનું ભાન તમને
ધનાર નથી. જે તમે ત્યાં એક
દિવસ, એક કલાક એક મીનીટખી
રહી શક્યા તો તમે ત્યાં હંમેશના રહી
શકશો. તમારા સંધળા ગુનાહો,
ગીરફતારીઓ, ધાસ્તીઓ, અને
ચીંતાઓ, તમારા પોતાના મગજ-
નીજ બનાવટના પરીણામો છે.
તેઓને ચીટકી રહેવું કે તેઓને
પડતાં મેલવાં એ તમારાજ હાથમાં
છે. તમારી રાજખુશીથી તમે
બેકરાઈ જીવપર લાવો છો-તમારી
રાજખુશીથીજ તમે તે પડતી મેલી
કાયમની શાંતી મેળવી શકો છો.
તમારું પાપ તમારે માટે ખીજે
કોઈ પારકો તજ દઈ શકનાર
નથી; તમારે પોતાનેજ તે તજવું
પડશે. મહાનમાં મહાન શીક્ષાગુરુ
ધણું તો સમ્યાપનો માર્ગ પોતે
આલેશે, અને તે રાહ તમને બતા-
વશે. પણ તે રસ્તા ઉપર આલવા
નું તો તમારું પોતાનું જ કામ છે.
તમારી પોતાની કોશિશથી માત્ર
તમે સવતંત્રતા અને શાંતી મેળવી
શકશો; તમારા આત્માની આસપાસ
જે બંધ છે તે છોડી નાખો, અને
તમારા મનની શાંતીમાં અલલ
કરનારા વીચારોને ફેંકી દેવો.

તાલ ૬ ઠી ડીસેમ્બર.

અરે તું પુરુષ! તું આદમજન-
 તને સ્વચ્છાઈ શીખવવા નીકળ્યો
 છે-પણ કહે! શું તું પોતે શંકા-
 ઝીના વેરાનમાંથી પસાર થયો છે?
 મમીના આતશી મારફત શું તારો
 આત્મા પાક બન્યો છે? શું સ્વચ્છા-
 ઈ તારાં માણસાઈ જીવનમાંથી
 બહાઈના દેલોને હાંકી કઢાડ્યા
 છે! શું તારો આત્મા ઝિંટણી
 સુંદર છે કે ત્યાં ઝિક્ખી ખોટો,
 વીચાર પ્રવેશ કરી શકતોજ નથી!
 અરે, તું કે જે આદમજનતને
 પ્યાર શીખાડવા નીકળ્યો છે તે
 ખોલ તું પોતે નાઈમેદીના ગારમાં
 થી પસાર થયો છે કે? તું પોતે
 દલગીરીની આખખી અંધારી રાત
 રડી ચુક્યો છે કે? અને તારું
 માણસાઈ અંતઃકરણ હવે જદા
 અને જંગલથી મોકળું બનીને
 પુરાઈ, કપટ અને ચાલુ જંગલ
 તરફ જોતાં દયા અને નરમાસ
 તરફ જો છે કે? આ તું કે જે
 આદમજનતને શાંતી શીખવવા
 નીકળ્યો છે તે કહે શું તું પોતે
 મુશીબતના મહાસાગરો ઝીળંગી
 ચુક્યો છે? શું જીંદગાની તમામ
 જંગલી મેકરાશીમાંથી તને ચુપકીદીના
 કીનારા કિપર છુટકારાનો અનુભવ
 મળ્યો છે? શું તારા માણસાઈ
 જીવનમાંથી સ્વચ્છાઈ, પ્યાર અને
 શાંતી સીવાય ખીજી તમામે તમામ
 લાગણી દઈ થઈ ચુકી છે.

જેમ હમતો સુર્ય સર્વ નીર્બળ
પડછાયાઓને નસાડી મથે છે,
તેમ તમારાં સ્વચ્છ અને હિમાન-
દાર છગરમાં પ્રકાશના રૂડા અને
રાસ્ત વીચારોનાં કીરણો તમામ
બદીના ભેરમંદ ભેથને હાંકી
કહાડે છે. જ્યાં ખરું ચક્રીન અને
વગર ભેળની સ્વચ્છતા હાજર છે
ત્યાં તંદરેસ્તી, કૃતેહ અને સત્તા
માણુક છે. એવા દાખલામાં
ખીમારી, નીચકૂળતા કે આકૃતની
જગ્યા હોવીજ નથી—કેમજે એ ચીજો
ત્યાં પોખાઈ શકવીજ નથી. તમારી
શારીરિક સ્ત્રીવી તમારાં મનની
હાલત ઉપરથી આકાર લે છે; સામ-
નક્રીશીક દુન્યા આ ખીનાની સચાઈ
હવે જલદી સ્વીકારવી ચાલી
છે. આગલી જડવાદી માન્યતા એ
હતી કે જેવું તમારું કુદરતી શરીર
હશે તેવા તમે ઇનશાન બનશો;
પણ એ માન્યતા હવે સપાટાબંધ
નાબુદ થતી ચાલી છે. તેને બદલે
હવે એવી ઉલટ ઉથકેરનારી
માન્યતા રજુ થતી રહેલી છે કે
એક આદમી જો ચાહે તો પોતાના
કુદરતી શરીરથી વધારે ચઢીયા
તો બની શકે—એટલુંજ નહીં,
તે આદમીનું શરીર તેના પોતાનાજ
વીચારના બળ તળે ટીપાઈને
તેના આંકોશ તળે આવી શકે
એમ છે.

તા. ૮ મી ડીસેમ્બર.

જો તમને ગુસ્સે થવાની, ચીંતા
 કર્યા કરવાની, અદેખા બનવાની,
 લાલચુ થવાની-અથવા એવી કોઈ
 બીજી મનને અશાંત કરનારી
 લાગણી ઉત્તપન કરવાની-આદતજ
 પડેલી હોય, અને પછી જો તમે
 સંપૂર્ણ શારીરિક તંદરોસ્તીની વજી
 રાખતાં હોવો, તો તમે એક તદ્દન
 અશક્ય ચીઝની આશામાં રહો
 છો; કેમજે તમે બાહુ તમારા
 પોતાનાં મગજ માંહે દુઃખદરદનાં
 બીયાં વાવતાંજ રહો છો. મનની
 આરી સ્ત્રીવીએ સ્યાણા માણસો
 હમેશ સંભાળથી તજતાં રહે છે;
 કેમજે તેઓ જાણે છે કે આવું
 દર્દી મન એક ખરાબ ગટર યા
 એક એવી ધર કરતાંબી વધારે
 ધારવીભર્યું છે. જો તમારે શરીરની
 તમામ વેદના યા દુઃખોમાંથી
 મોકળાં રહેવું હોય-જો તમારે તનની
 સંપૂર્ણ આસુહી બાગવચીજ
 હોય, તો પ્રથમ તમે તમારાં મનને
 ખરાખર રાહ ઉપર મુકો અને
 તમારા વીચારોને શાંતીમયી રીતે
 ગોઠવો. ખુશીભર્યા તુરંગોથી વીચાર
 કરો. પ્યારના વીચારો મનમાં
 વસાવો-તમારી નસોમાંથી લલા-
 પનો પ્રવાહ વહેતો થવા દો-
 અને, પછી તમને બીજાં કશાંબી
 એસડની જરૂર રહેશેજ નહીં.
 તમારી અદેખાઈએ, તમારા
 વહેમો, તમારી મુઝવણી, તમારા
 ધીક્કારો, તમારા એકલપેટા ધખારા
 એ તમે બસ ખસેડી નાખો-
 અને તમે તમારી બદહજમી,
 તમારું પીત, તમારી ધુજરી અને
 મારા દુઃખતા સાંધાએને એકદમ
 ખસાડી નાખી શકશો.

કામ, ક્રોધ અને બદ્ધમાનીના તોફાની મોજાઓ ઉપર શાંતિનું તેજ નાંખશે. તો બદ્ધમાનીનાં ગમે તેવાં લયભીત તોફાનો છાંડીના દરીયા ઉપરથી મંજલ કાપતાં તમારા આત્મીક વહાણને કદી પણ નાશ કરી શકશે નહીં અને જો તમારા આ વહાણને ઉમંગ અને અચુક ચક્રીનથી દરવશે તો તેનો મારગ વધુ સરળ બનશે અને અનેક જોખમોમાંથી તે આસાનીથી પસાર થઈ જશે. ચક્રી નથી દરેક કહણ અને મહાભારત કામ પાર પડે છે. ધ્રુવર ઉપર ભરોસો કુદરતના અચુક નીયમ ઉપર આસ્થા, તમારા કામમાં ચક્રીન અને તે કામ પાર ઉતારવાની તમારી શક્તિમાં તમારો પોતાનો વીચાસ-ચક્રીન એક જંગી ખડક છે અને જો તમારું ફોલો મેળવવા માંગતા હોવ અને તમારા પગ ઉપર ઉભા રહેવા માંગતા હોવ તો આજ ખડક ઉપર તમારે બાંધકામ કરવાનું છે.

નીરમળ અને ખીનએકલપેટો
 ખવાસ ધીમે ધીમે ગ્રહણ કરતા
 આલો-પાકીજગી અને હમાનદારી
 સાથે મનનું ખાલેસ પ્રમાણીકપણું
 સાથે જોડો-અને તમે કુદરતનાં
 તત્વોમાંથી કાયમની કૃતેહ મોટાઈ
 અને સત્તા ઉપજવી શકશો. જે
 તમારી હમણાની સ્થિતિ તમને
 નાપસંદ હોય, જે તમારું દીલ
 તમારાં કામમાં આમિજ નહીં હોય,
 તેખી બસ તમારી ફરજે તમે ખરાં
 યકીનથી અને ખંતથી બળ
 લાવજો. તમારાં મન આગળ સદા
 એક ખ્યાલ તાજે રાખજો કે વધારે
 ચઢવી સ્થિતિ અને વધારે મોટી
 તક તમારે માટે રાહ જીવે છે;
 જરાખી સજોગો કાયદાકારક જડી
 આવે તે માટે તમારું મગજ લીક્ષણ
 કરી મેલી નીગાહ રાખતા રહેજો;
 તેથી બનશે એમ કે જ્યારે તે કટો
 કટની ધડી આવશે-જ્યારેખી એકદ
 નવો માર્ગ નજરે પડશે-ત્યારે આ
 સારીથી તે કામ માટે તદ્દન તૈયાર
 બનેલાં એક મગજ સહિત, તાલીમ
 લીધેલાં એક મનની ચતુરાઈ
 અને કુદરતી સાધ, તમે તે બોલો
 ઉપાડી શકશો. તમારું સોંપાયલું
 કામ ગમે તેવુંખી હોય, તમે
 તમારાં મગજને બસ તેની ઉપર
 સંકેતી રાખજો. તમારી તમામ
 કાયનાત તેની ઉપર રેડી રજો.
 નાના કામોને સેહજખી ચુક વગર
 બળવ્યાથી હમેંશ મોટાં કામો
 ઉપર જવાય છે.

તમારી સ્વાર્થી મતલબોમાંજ
અને તમારી ઐકલ્યપેટી પૂર્યા
ઓ તરત કરવાની કોશિશોમાંજ
તમે પુગેલાં રહેશો-તો તમે જીવતાં
દાનખર્ચમાં બસ પુખ્તમાંજ જશો.
તે હાલતમાંથી તમે તમારા અંતઃ
કરણના અવાજ સુજળ તમારા
સ્વાર્થને ભુલી જઈ બાહર નીકળો,
અને તમે જીવતાં બહુશતમાં
દાખલ થશો. યાદ રાખજો-ઐકલ્ય
પેટાપણું જો અકલબુદ્ધી વગરનું
હોય છે, જો તેમાં સાચું જ્ઞાન
હોય નથી, તો તે આંધળું હોય
છે અને તે હમિયાં ગીરફતારી
તરફ તમને ધસડી લઈ જાય છે.
બરાબર દીર્ઘદ્રષ્ટી, ખીતતાસુખીની
દરબાફત શક્તી, અને ખરી માહિ
તગારી માત્ર ઇશ્વરી હાલતે પુગેલા
આદમીથીજ સંપાદન કરી
શકાય છે. જ્યાં વૃક્ષીક તમે તમારાં
પોતાના સુખને, માટે સ્વાધા
મતલબથી થોડા અલાવવાની બજી
દાખ કર્યોજ કરશો, ત્યાં વૃક્ષીક
સુખ તમારેથી દુર નાહસવુંજ
રહેશે અને તમે હંગામતનકં ખીયાં
વાવતાંજ રહેશો. જ્યારે તમે પાર-
કાઓની સેવામાં તમારું પોતાનું
અંગતપણું ભુલી જવામાં તમે
ફતેહ પામશો ત્યારે તમારી નેકીનાં
પ્રમાણમાં સુખ તમને મળશે-અને
તમે આવીપને ઐક પાક વાવી
શકશો.

હરિજન વસ કરવાથી જે સંતોષ
 થરપા થાય છે તે દુઃખ મુક્તનો
 અને તકલીફી હોય છે—અને હંમેશ
 કાંઈ વધારે પ્રમાણમાં તે હરિજન
 વસ કરવાની લાગણી પેદા થવા-
 વીના રહેતીજ નથી. હરિજન એક
 મહાસાગર મીસાલ કદીબી છીબી
 થકાતીજ નથી; જેમ જેમ તમે તેની
 માંગણીઓ પુરી પાડતા જાઓ છો
 તેમ તેમ તે વધારે અને વધારે
 માટે જ્યાં જુલુંદ આવશે ખીજી
 માંગણી કરતીજ રહે છે. પોતાનાં
 દારવાઈ ગયલા લાવીક સેવકો
 કનેથી હરિજન વધુ અને વધુ સેવા
 માંગતીજ રહે છે—અને જ્યાં સુધી
 તે સેવકો મનની કે તનની વેદનાથી
 પરકાઈ પડતા નથી તથા દુઃખના
 સ્વરૂપ આતશમાં ગળડી પડતા
 નથી ત્યાં સુધી તે પોતાનું માંગવું
 ચાલુજ રાખે છે. હરિજન—એ
 દાજખનો મુલક છે; તમામ મુસી
 ખતો ત્યાં જમાવ થયેલી છે. હરિજને
 છોડી દો—અને તમને બેહસ્તનું
 લાભ થશે. ત્યાં હજ કરવા જનારા
 આસામી માટે હરેક પ્રકારની
 ખુશાલી તે જગ્યાએ ખોટી થતી
 હોય છે.

આત્મીક બાજરો માટે ગોર
રવાથી હિંચરી પદ બણીનો રસ્તો
ગર થાય છે. તે એક જાતની
સિનોપ નીસરણી છે કે જે આ
જગતથી ઠેઠ સ્વર્ગ સુધી પોંદાયે
કે-જે ગદ્ગદીથી રાસ્તી સુધી
બાંધી છે જે સંકટથી ઠેઠ સાંવી
સુધી પુગી વળેલી છે. દરેક પવીત્ર
શાસ્ત્ર તે નીસરણી પર ચઢી ચુકેલો
ભાય છે. દરેક પાપમાં કુપ્રેમ
પ્રજ્ઞ માડવહેલો તેની નજીક
બાંધ્યા વીના રહેવાનોજ નથી.
દરેક કંટાળેલો હાથ, જે આ કુન્યા
તમ તેમજ સ્વાર્થ ગમ પોતાની
ઠેઠ મરડીને મહાન પીતાના
પર તરફ મક્કમપણે ડોક્યું કરે
કે તે, આ નીસરણીના સોનેરી
ગાંધાર પર પોતાના પગો ઠેરવવા
ગર રહેવાનોજ નથી. એ સીડીની
ઠેઠ વગર તમે હિંચરી સ્થિતિમાં
આગળ વધી શકવાના નથી.
સુદાવું ભાણું, ખુદાઈ સાંવી,
અને સમ્યાપની કદી ગ્રાંપી ન
હોતેવી કીતા તેમજ સ્વચ્છ
નજીક તે વગર તમારે સદા
કુપાયલાંજ રહેશે.

દિવસના વખતનો એક ચોક્કસ
ભાગ તમારા હિંડા ગોર માટે
ફાજલ પાડો—અને તે તમારી
મફસદ માટે પરીત્ર લેખીને પાળતા
રહો. એ કામ માટે સહીય ઉત્તમ
વખત બડી બામદાદનો છે—કે
જ્યારે હરેક ચીજ ઉપર આશા
એશનો હાથે પંડરાયણ હોય છે.
પછી તમામ કુદરતી સ્થિતિઓ
તમારી તરફથી જશે. તમારે
જીવસો, આખી રાતના શારીરિક
લાંબા અપવાસ પછી દપટ પડેલા
હશે; આગલા દિવસની ઉંચકેરણી
ઓ તેમજ જંજલો બધી યુગ્મર
પામલી હશે; અને તમારું મન
ઠાક લીધા પછી સુસ્તકીમ બનીને
આત્મીક શીક્ષણ ઉપાડી લેવા
માટે તદ્દન તૈયાર બનેલું હશે.
ખચીત—પહેલી તમારી કોશિશમાં
તમે આગળ વધી શકશો નહીં; પણ
ફરી ફરીથી કોશિશ જરીજ રાખ-
જો—કેમજે આત્માની માંગણીઓ
સહેલથી ઉડાવી શકાય તેવી હોવી
નથી.

જો તમને કપટ અને ગુસ્સા તરફ વલણ હોય તો નરમાશ અને માણી બાપે હંડા ગોર કરજો; તેથી તમને તમારી કઠોર અને મુર્ખાઈ ભરી આશ્ચર્યલુનું જ્ઞાન થશે. પછી તમે પ્યારના ખ્યાલોમાંજ વસવા માંડશો—માયા અને દરગુજરની લાગણી તમારાં હૈયામાં પસરી રહેશે. જેમ જેમ તમે નીચા ગુસ્સા-ઝોને હંચા વીચારોથી આંકોશમાં લાવતા જશો, તેમ તેમ તમારાં જીવનમાં પ્યારના ઇંદ્રી કાયદાની માહિતગારી ગુપ્તગુપ્ત આમિજ થવી આશ્ચર્ય—અને તમે જીંદગી અને માણસાઈ વર્તણૂકની સર્વ પેચવણ મુશકેલીઓ વધારે ખુલ્લી રીતે સમજતા થશો. આ માહિતગારીને તમે તમારા દરેક વીચાર, શબ્દ કે કામમાં ગતે લગાડશો તો તમે વધારે ને વધારે નમનતાઈભયા, વધારે મોહબતવાંતા, વધારે ખુદાઈ પ્રકારના બનતાજ આશ્ચર્ય. દરેક જુલ, દરેક ઝેકલપેટી ઇંદ્રી, દરેક માણસાઈ નખજાઈના બાપમાં ઝિમજ બને છે; ગંભીર દરીયાઈત કીધાથી તે કાજુમાં લાવી શકાય છે. જેમ જેમ ગુનાહ અને ગદલવી હંકરાઈ જાય છે તેમ તેમ સ્વચ્છા-ઈની રાશની હજ કરતા આત્માં માટે વધારે સ્પષ્ટ નજરે પડે છે.

શાંતીથી હંડા ગોર કરવાની શકવી વડે તમે નેમ નેમ ડહાપણમાં આગળ વધતા જશો, તેમ તમે સ્વાસ્થી ધન્યછામ્મી વધુ અને વધુ હોડતા જશો, કે જે ધન્યછામ્મી અસ્થીર, કુંક મુદતની, અને દુખ તથા ગમગીની ઉત્પન્ન કરનારી છે. તે હોડ્યા પછી વધવી જવી મજબૂતાઈ અને ઇતિહાસ સાથે અમળ નીયમો ઉપર તમે ઠરીઠામ થશો અને બિહેશતની શાંતી અનુભવી શકશો. અખંડ નીયમોના જ્ઞાનની હાજત, તે હંડા ગોરનો ઉપયોગ છે અને હંડા ગોર કરવાથી જે શકવી મળે છે તે એ નીયમો ઉપર આધાર અને ઇતિહાસ રાખવાની અને ઇશ્વર સાથે એકત્ર થવાની શકવી છે. તેટલા માટે હંડા ગોરની નેમ સચચાઈનું અને જોડાનું પરભાર જ્ઞાન મેળવવાની તેમજ સંપૂર્ણ ઇશ્વરી શાંતી અનુભવવાની હોય છે.

માલમીલકતને વળગી રહેવાની સંધળી સ્વાસ્થી ધન્યછામ્મીને તણ દબને અને જીવ વગરના અજ્ઞાન પણાને દૂર કરી નાંખીને, હંડા ગોરના બળ વડે વધારે હંચ સ્થિતિએ પુખવાની કોશિશ કરો.

તાલ ૧૮ મી ડીસેમ્બર.

યજ્ઞીન રાખો, આશા રાખો,
 હંડા ગોર કરતા રહો અને તમારા
 આત્મીક અનુભવો ખુદાઈ પ્રકારે
 મીઠા તેમજ ખુબસુરત થતા
 જશે,—તમારાં અંતરની દ્રષ્ટીએ
 કીર્તિવંત દેખાવો પડતા રહી તમને
 ખુશાલ કરશે. જેમ જેમ તમે
 મીનોાઈ પ્યાર, મીનોાઈ ઇનસાફ,
 નેકીના સ્પર્શ કાયદાને—યાને ખુદ
 ખુદાને પોતાને—સમજતા જશો,
 તેમ તેમ વધુ મોટું તમારું સુખ
 અને વધુ હંડી તમારી થાંવી
 બનવી જશે. પુરાણી ચીઝો પસાર
 થઈ જશે—દરેકે દરેક ચીઝ તમે
 માટે નવી બનવી જશે. આ જડ-
 વાદી જગતપર ફરી વળેલો પરદો
 (જે ગુમરાઈની આંખ માટે અવીશ્ય
 ભડો અને અપારદર્શક છે—જે
 સરચાઈની આંખ માટે અવીશ્ય
 બોરીક અને નેદની વણતનો
 છે તે) આપોઆપ હંચકાઈ જઈ
 તમારી સાંમિ આત્મીક દુનિયાને
 ખુદાની રજુ કરી મુકશે. પછી
 વખતનો વેહ સમાપ્ત થશે, અને
 તમે માત્ર અમરગીમાં વસવા માંડશો.
 સ્થિતીનું બદલાવું, યા માત,
 પછી તમને અંદરો કે અકસોસ
 હપ્તવશેજ નહી—કેમજ તમે
 પોતે એક એવી સ્થિતીમાં મુકરર
 થઈ ચુકેલા હશો કે જે સ્થિતી
 કદી બદલાવીજ નથી. ત્યારે તમે
 કાયમની જાંબીના ભિતરમાં વસી
 ચુકેલા હશો.

માનવી જાતનો આતમા એક જંમજુમી ઉપર સદા યુદ્ધ મચાવતો રહેલો છે—અને ત્યાં જે સરદારો આગેવાનીના તાજ માટે લડતા રહેલા છે; તેઓ જીગરની હકુમત માટે અને અંતઃકરણની શાહી સત્તા માટે, હમિશની ટકકર ગ્રાસે છે. આ જે સરદારો માંહેલા એક સ્વાર્થનો માલિક છે, તેને ઘાડો “આ દુન્યાના શાહા-ઝાદા” કરીને કહે છે. ખીજો “સરચાપનો શેઠો” છે જે વળી “બોદાઈ પીના” તરીકેખી ઝાળ ખાય છે. ‘સ્વાર્થનો માલિક’ હુલ્લુ ડખોરો છે; ગુસ્સો, ગરરી, ચાલ, હલકાઈ, હુંપણું—એ તેના હથીયારો છે. આ અંગ્રેમ-યુસના તે સખળા અંધકારના ઝોળરો છે. “સરચાપનો શેઠો” નરમાથ લવા અને લલમનસાઈલ । છે; તેના હથીયારો માયા, ધીરજ, સ્વચ્છતા, સ્વભાગ, નમનતાઈ, પ્યાર છે. સ્પેનતેમ-યુસના એ રાશનીના હથીયારો છે.

જે પ્રમાણે તમે હંડી વીચાર
શક્તીના પ્રયત્ને સ્થાનપત્રમાં આગળ
વધતા રહે છે, તે પ્રમાણે જ
તમે તમારી સ્વાસ્થી વ્યાસનામ્મી
(જે બીજકુલ તકલીદી હોય છે, તથા
કુલ મુદતની અને ગમી ગઝબ
બરપા કરનારી હોય છે તે) વધુ
અને વધુ તજતા ચાલો છે. હંડો
ગોર કરવાની તમે હથી તમે વધુ
અને વધુ મક્કમ પછાંથી અને
વીસવાસથી હરગેઝ નહીં બદલાતા
નીયમે ઉપર મદાર બાંધી શકો છો—
અને આયંદ ખુદાઈ આશાએશનું
તમને ભાણુ થાય છે. મીનોઈના
કાયમના નીયમે શું છે તે
ભણુવા માટે હંડા વીચારની જરૂર
પડે છે; આવા ગંભીર હંડા
ગોરનાં પરીણામ તરીકે તમને આ
મીનોઈ નીયમે ઉપર આધાર રાખ-
વાની—તે ઉપર વીસવાંશ રાખવાની—
તમને શક્તી પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી
સેવટે તમે સેવટ—કાળની કાયમી
માટે તર્ક્યાર બનો છો. હંડા
ગંભીર ગોરનું પરીણામ એજ છે
કે તમને સચ્ચાઈ વીશેનું, ખુદા
વીશેનું, અને હુશવરી ખુદાઈ શાંતી
વીશેનું સીધું જ્ઞાન સંપાદન
થાય છે. તમારા પોતાના દંસાક-
તથી તમે હંચે ચઢવાની દાશિય
કરો! તકલીદી દેવતાઓ અને પક્ષા
પક્ષીના બાહુએને એકલપેટાઈથી
વળગી રહેતા બંધ પડે; તદ્દન
મરણ પામલી માન્યતાઓ અને
વગર જીવનાં અજ્ઞાનપણાથી બસ
આગળ વધો,

દરેક માણસનો આત્મા એક
આણુ જંગમાં સામેલ છે, જેમ
એક સીપાહ બચે એકઠી વેળા
એ દુશ્મન લશ્કરોની સામે યુદ્ધ
શકતો નથી, તેમ દરેક જીવ
એકઠી વેળા યાતો સંસ્વાધની બાળુ
એ લડે છે કે યાતો સ્વાસ્થ્ય તરફ
થી હુથીઆર ઉગામે છે. આ બેની
વચે વચગાળેનો મારગ છેજ નહીં.
યાદ રાખજો ! તમે બે શેઠોની
નોકરી સામઠી વેળા કદીમી કસી
શકવાના નથી કારણકે જો તમે
એકને ધીકકારશો તો બીજાને
ચલાશો. કદાચ તમે એકને વળગી
રહેશો, અને બીજા ગમ વીરસ્કાર
દેખાડશો, તમે ખુદાની અને
પરમાત્મા દેવની આકેષી વેળા કદી
પણ સેવા બજવી શકવાના નથી.
શું તમેને “સંસ્વાધ” જાણવી છે ?
“સંસ્વાધ”ને પીછાનવા માટે શું
તમે કોશિશ કરો છો ? તો તમારે
સ્વભાગ છેકના છેડા સુધી આપવા
માટે તૃપ્તિયાર થઈ રહેવું પડશે
કારણકે “સંસ્વાધ” તેની સરવે
ઝળકલી કીરતીમાં લારેજ દેખાય
છે અને સમજાય છે, કે જ્યારે
“સ્વાસ્થ્ય”નો સરવથી છેલ્લામાં
છેલ્લો સંસારો બેમાણુમ થઈ
ગયલો હોય છે.

તમારી ધર્યામિની સામે થવા માટે તમે તૃપ્તાર છો? તમારા હવસો, તમારી તાસુખીઓ, તમારા ધખારાઓ છોડી દેવા તમે રાજી છો? ને તેમ હશે તોજ તમે સ્વચ્છાઇના સાંકડા મારગમાં દાખલ થઇ શકશો; અને ને શાંતીથી દુન્યા બાકાત છે તે શાંતી તમે શોધી શકશો. સદંતર આપણી ધર્યામિની વીરૂધ્ધ થવું—આપણા સ્વાતંત્ર્યનો સમુળગો નાશ કરવો—એમાંજ “સ્વચ્છાઇ”ની સંપૂર્ણ સ્થિતિ સમાવિતી છે. આ મોતેબર પંકતીએ પ્રગવા માટે સઘળા ધરમો અને સઘળી શીલસુરીઓ માત્ર મદદકરતા સાધનો મીસાલ છે. જ્યારે ઇનશાન ગુપરાહી અને સ્વાર્થમાં ગુંગળાઇ જઇને પોતાનો “ધર્મશ્રી અવતાર”—સ્વચ્છાઇ અને પવીત્રા ઇતી સ્થિતિ—ખુલી જાય છે, ત્યારે તે સામાન્ય માણસ વીધે મત બાંધવા સાર પરીક્ષાના તરેહવાર બનાવટી સ્ટેનડરડો બરપા કરે છે; પછી “સ્વચ્છાઇ”ની કસોટી માટે ખુદના પોતાના ફતવાઓ આગળ પાડી તેને પોતે વળગી રહે છે. પરીણામમાં ઇનસાન ઇનસાનની વીરૂધ્ધ થાય છે—કાયમની દુરમની અનેઝપડા બરપા થાય છે—અને અંદ્રોઝાંજની મુશીબત તેમજ વેદનાઓ ફલાઇ રહે છે.

તા. ૨૪ માં ડીસેમ્બર.

“સુઆધ”માં જન્મ સેવા
 જિટ્ઠે યું તેના અરથ તમારે
 સમજવો છે ? તો બસ સ્વારથને
 મરણ પામવા દેજો, ને હવસો, બુખો,
 હુઆઓ, ધખારાઓ, સાંકડા
 વીચારો, અને તાસુખીઓને તમે
 અત્યાર તુલીક ચીવટાઈથી વળગી
 રહેતા આવ્યા છો તેઓને તમારાથી
 વીખુટાં પડવા દો. તમે તેઓને
 વધુ વાર વશ થવા ના પાડો-અને
 “સુઆધ” તમારી થશે. તમારે
 ધરમ ખીજ બધા ધરમે કરતાં
 ચઢ્યાતો છે એવું યુમાન રાખતાં બંધ
 પડો, અને સખાવતનો ઉમદા પાઠ
 નમનતાઈ સાથે શીખવાની કોશિશ
 કરો. ચરસ્તીમાં પ્રસાર પામલા
 મહાન મીનોઈ કાયદાને બરાબર
 સમજો અને તમારા મનની હાલત
 તે પંક્તીએ પુગશે કે જેને “તાબે-
 દારી” તરીકે ઓળખવામાં આવે
 છે. ઇનસાફ, સમાધાની અને
 ખ્યાર આ જગતમાં સરવોપરી છે
 એમ જો તમે એકવાર જાણી લ્યો
 તો તમને માલમ પડી આવે કે
 તમામ મુશીબતભર્યા અને
 દુઃખદાયક સંજોગો મજકૂર મહાન
 કાયદાને તાબે નહીં થવાનાં
 પરીણામો માત્ર છે.

તા.૦ ૨૫ મી ડીસેમ્બર.

કદાપી તમારી ગરદને ગરીબાઈની સાંકળાં મોટા વજન સાથે પડેલી હશે; કદાપી તમે તદન એકલા અકુલા સ્નેહી-મીત્રો વગરના હો, અને તમા બહુજ ઉંડી લાગણીથી ધૃત્વતા હો, કે તે તમારી ઉપરનો બાળો હલકો પડી જાય. પણ તે બાળો તો ચાલુજ રહે છે અને તમે જાણે વધુ અને વધુ સિદ્ધા બનતાં અંધકારમાં લપેટાયાજ જતા દીસો છો. કદાપી તમે ફરયાદ કરતા હો-તમારાં ભાગ્ય માટે તમે અફસોસ કરતા હો,- તમારા જન્મને, તમારાં માત પીતાને, તમારા માલિકને, ખુદ તે ગેરબનસાથી શાકતઝ્મ (નેઝ્મા) એ તમારી ઉપર ગેરવાજબી સુકસેસી અને ધુસીબતો એટલી બધી રડી દીધી છે, અને ખીજ-ઝોની ઉપર અપમ અને આરામ એટલા બધા વસાવી મેલ્યો છે, તેને) દાષ દેતા હો. પણ તમારો બડબડાટ અને તમારો ખળખળાટ બંધ પાડો. તમે જે જે ચીજોને દાષ દેવો છો તેઓ માંહેથી કાઢી તમારી લંબદસ્તી માટે ભેખમદાર નથી. તેનું ખરું કારણ તમે પાતે છો; અને જ્યાં કારણ માણુદ હોય છે ત્યાં ઉપાયખી માણુદ હોવાજ ભેખમ છે.

તા. ૨૭ મી ડીસેમ્બર.

તમારી આસપાસના છવલી તેમજ છવ વગરની દુન્યા તેજ રંગ આકાર પકડશે કે ને રંગ આકાર તમારા વીચારો તેને આપશે! “આપણા વીચારોને બરાબર અનુસરવીજ આપણે હસી ધરાવ્યે છીએ. આપણી હાલત આપણા પુરંગોની ઉપર રચાયેલી હોય છે; આપણી છાંદગીજ આપણા વીચારોની બનેલી છે.” બુદ્ધ આ પ્રમાણે કહી ગયો છે. તેટલા માટે દબાઈવું છે કે એક માણસ સુખી હોવાનો સબબ એજ છે કે તે પોતે સુખી વીચારોમાં વસે છે; એક માણસ કંબાળ છે તેનો સબબ એ કે તે પોતે કમલોર કરી નાખનારા અને નાહિમેદ બનાવનારા પુરંગોમાં રાત દહડો રહેવાનું પસંદ કરે છે. તમો ધુજરા હોવો યા હિમ્મતવાન હોવો, એવકુદ હોવ, યા હાનાવ હોવ જંગલમાં હોવ, યા નચીંત હોવ—યાદ રાખજો, તમારી સ્થિતીનું એકલું કારણ તમારા પોતાના બાતેનમાં છે, તમારી બાહર તો નથીજ અને હવે હું ઘણાક અવાજોને એકઠી વખતે પુછતાં જણે સાંભળું છું કે “શું ત્યારે તમે એમ કહેવા માંગો છો કે બાહરના સંબોગથી આપણા મન ઉપર કાંઈજ અસર થતી નથી!” હું તેમ નથી કહેતો; પણ હું એટલું તો કહું છું—અને હું તે તદ્દન ખાતરી પૂર્વક સરચાઈ તરીકે જણું છું કે સંબોગે એવી બાબદ છે કે જે તમે પોતે મંજુરીઆત આ પોતે તેટલીજ હવે તમારીપર અસર કરે છે: વધારે નહીં.

મન્યુત મનનાં આસામીઓ
 પાતાની ખીમડેથી સારીરીક ક્ષીલી
 માટે ડાહો બનાવેા કરતાં નથી;
 તેઓ તનની નબળી હાથત વીધે
 વિપરવાહ રહે છે, અને બધું કામ
 કર્યાજ નય છે-છવ્વાજ નય છે
 બધું કે તંદરોસ્તીમાં કાંઈખી
 ખામી હોયજ નહી. સરીરને માટે
 ડાહી નહી ખટરાહ કરવાથી મન
 ભેરાવર અને આકલવાળું રહી શકે
 છે; ના ઓહુ'જ નહીં, મન્યુત
 મનથી ઓરખી સરીર સુખાકારી
 વધારવાનું એક સાધન પેદા થાય
 છે. જો તમે એક સંપૂર્ણ
 આસુકું સરીર ધરાવતાં નહી હોવ,
 તોપણ એક સંપૂર્ણ આસુકું મન
 ધરાવવાનું તો તમારા હાથમાં છેજ.
 અને એક સુખાકારીભર્યું મન
 એક સુખાકારીભર્યાં તન તરફ
 હાથ જવા માટે સૌથી હિતમ રસ્તો
 છે. એક બિમડેલાં સરીર કરતાં
 એક ખીમાર મન ધરાવવું વધારે
 અહસીસકારક છે. મનની નાદરસ્ત
 તખીયત સરીરની નાદરસ્ત તખીયત
 તરફ જરૂરજ હાથ જાય છે.
 મનની ખીમારીથી પીડાતાં શખ્સ
 સારીરીક વેદનાથી પીડાતા શખ્સ
 કરતાં વધારે દયાને પાત્ર છે.
 સંખ્યાબંધ દરદીઓ એવાં હોય છે
 (અને દરેક તખીયત તેઓને ઓળખે
 છે) કે જે દરદીઓને તેમનાં
 સખળી રીતે ઓળખત સરિરની
 ખાત્રી આપવા માટે માત્ર તેમનાં
 મનને વધારે મન્યુત, વધારે
 ખીનએકલપેકું અને વધારે સુખી
 ક્ષીલીમાં લાવવાનીજ યાય ખોટી
 હોય છે.

જ્યાં પણ એક ચીજનો કાંઈ સળથ હોય ત્યાં તેની અસર માલમ પડવા વગર રહે નહીં; અગરજે અનીલીનો સળથ દાહતની રેલ છેલનો હોય—અગરજે નામીશીનો સળથ ગરીબાધનો હોય—તો દરેક તવંગર શખસ અનીલીવાન બને દરેક ગરીબ શખસ નામીશીમાં ગળડી પડે.

એક ખરાબ કામ કરનાર શખસ તો કોઈપણ સંભોગમાં બદીનું કામ કરવા વગર રહે નહીં. પછી તે ભલે તવંગર હોય મા ગરીબ હોય મા એ બે સ્થિતિઓની વચ્ચેની કોઈ હાલતમાં હોય. તેજ મુજબ એક ભલું કામ કરનાર શખસ ભલું કામ કરશે—પછી તેને કુદરતે બમ તે સ્થિતિમાં મળ્યો હોય. એક હલનહારના સંભોગો બદી કે જે ફક્ત પોતાની તક ભેલી ખોટી થવી હોય, તેને બહાર લાવવામાં મદદ કરશે, પણ એ સંભોગો એ બદીને મુલમાં ઉત્પન્ન કરી શકશે નહીં.

ગરીબાધનો ડંખ ખીસામાં કરતાં ધણીવાર મનની અંદરજ હોય છે. જ્યાંસુધી એક માણસ વધુ પૈસા માટે બુખ્યો હોય ત્યાં સુધી તે પોતાને ગરીબ તરીકેજ ગણશે, અને તે રીતે ભેતાં તે ગરીબજ છે, કેમકે સાલ એ મનની ગરીબાધ છે.

કુદરતનું જોર મને ઝીંકી પી
અભયખીભર્યું હશે પણ તે
માનવીજાતના મગજના અદ્ભુત
જોશ અને વીચારવંત સકલી
આમળા અલી પણું ઉતરતા પ્રકારનું
છે. આદમજાતનું મન હંમેશ
કુદરતની આંધળી શક્તિઓ-
દારવે છે બહાર તેની ઉપર સર્વોપલ્લું
ભાગવે છે. એનું એકજ
અનુમાન એ છે કે મગજ પુદીના
અક્ષતના-પ્રચ્છાઓના-જુસ્સાઓ
ના-અંતરના રોહને સમજવા રાહે
પાડવા આકાશમાં રાખવાથી
આદમજાતની અને પ્રજાઓની
તકદીરની લગામ હાથમાં આવી જાય
છે. જે પુનશાન બાહરની કુદરતના
જોશને સમજી શકે છે-તેની ઉપર
હકુમત ભાગવી શકે છે-તે કુદરત
ના એક સાયનટીસ્ટ છે; પણ જે
મગજના બાલેખનાં જુસ્સાઓ
સમજીને તેની ઉપર સર્વોપલ્લું
ભાગવે છે તે પદ્ધતી કાયદાનો સાય-
નટીસ્ટ છે. ખુબ ગોખી રાખજો-
બાહરના દખાવોનું જ્ઞાન મેળવવા
માટે જે કાયદાઓ કામ લાગે છે
તેજ કાયદાઓ ખરી “સૂચના”નું
જ્ઞાન મેળવવા માટેની કામ
લાગે છે.

આખી જમત એક સંપૂર્ણ
 ઇન્સાફના પારણ પર ચાલે છે.
 ઇન્સાન જાતની જીંદગી ઇન્સાફના
 નીપજ પરજ રચાયલી છે. આદમ
 જાતની વર્તણુકનું માપ ઇન્સા-
 ફનીય થાય છે. જીંદગીની જીંદગી
 જીંદગી સ્વીકારી, જે આને દુન્યામાં
 જાય છે, તે આ ઇન્સાફના
 અંતર કાયદાના પરીણામ છે;
 અને તેથી માનવી જાતની આજીવ-
 નીક પર મોટી અસર કરે છે.
 ઇન્સાન દરેક બાબદનાં કારણો
 પસંદ કરી શકે છે—તેને ગલીમાંની
 મેલી શકે છે; પણ તે મજબૂર
 બાબદની અસરને બદલી શકતો
 નથી. શું વીચારો કરવા તે બાબે
 શુકાદા ઉપર આવી શકે—શું
 કામો આરંભવાં તે બાબે નીરણુ
 ઉપર આવી શકે—પણ તે
 વીચારો અને તે કામોનાં પરીણામો
 ઉપર તે કશીની સ-વા પરાવતો
 નથી. એ તો ફક્ત તે સર્વ શકવી-
 માન કાયદાનેજ આધીન હોય
 છે. કોઈની કામ આટોપવાને
 માનવી જાત કને શકતી છે—પણ
 નેવું તે કામ આટોપાઈ રહ્યું કે
 તે શકતી પુરી થાય છે. મજબૂર
 કામનું પરીણામ બદલી શકાવું
 નથી—તે છેકી શકાવું નથી—તેમાંથી
 છટકી શકાવું નથી. તે
 બસ સેવટનુંજ હોય છે.

જીંદગાની—એને હિસાબના
એક દાખલાની સાથે સરખાવી
શકાયે. એક શીબ્ય જેને હાથ
મણીત ધરાવર કરવાની કુંચી પુરે-
પુરી આવેલી હોતી નથી તે જેમ
પ્રથમ અકળાઈ જઈને મુશકેલી
વેડે છે અને પાછળથી મણીતમાં
પ્રવીણ થતાં તેને જેમ હિસાબના
દાખલા કરવાનું અભય જોવી
રીત સહેલું લાગે છે—તેનીજ
માફક જીંદગીના બેરો ઉકેલવામાં
જોને છે. જીંદગાનીની સહેલાઈ
અથવા મુશકેલીનો ખ્યાલ ત્યારેજ
આવી શકે છે કે જ્યારે તમા
ધરાવર સમજી શકો છો કે હિસા-
બનો કોઈ દાખલો ખોટી રીતે
કરવાની હાડારો રીતીઓ છે, પણ
હિસાબનો તેજ દાખલો ખરી રીતે
કરવાની તો ફક્ત એકજ ખરી
રીત માન્ય હોય છે. જ્યારે તે
ખરી રીત મળી આવે છે ત્યારે
શીબ્ય જણે છે કે તે ખરીજ રીત
છે—તેની મુશ્કેલી મટી જાય છે,
અને પોતાનો “પ્રોબલમ” ધરાવર
હાથ ધરવાને પોતે શકીલાન છે
એમ તે જણે છે.

જાંદગાની—એ એક કપડાનાં
કટકા મીસાલ છે; આ કપડાના
દારાઓ ગોચા છુટી-છુટી જાંદગીઓ
બરાબર છે. જ્યાં વૃક્ષીક આ
દારાઓ બરાબર સ્વતંત્ર રીતે
ગોઠવાયલા હોય છે, ત્યાં વૃક્ષીક તે
એકમક સાથે ગુંચવાઈ ગયલા
હોતા નથી. દરેક દારો પોતાનો
જુદા મારગ લેતો રહે છે. તેજ
પ્રમાણે જાંદગીની અંદર દરેક
જુદા જુદા ધનશાન ખુદના પોતાના
કામનાં માઠાં પરીણામો મેળવે છે,
ફળો ફળો ભોગવે છે; પારકાંઓના
કામનાં પરીણામો તેને ભોગવવાં
પડતાં નથી. દરેક આસામીની
પોતાની જાંદગીનો રસ્તો સહેલો
અને સુકરર થયેલો હોય છે;
પણ બધી જાંદગીઓ સાથે મળ-
વાથી પરીણામોની એક લગાર
ગુંચવાયલી પણ ટકોરાળું હાર-
માળા રજુ થાય છે. કામ હોય ત્યાં
સેવટ હોવું જ નોંધ્યો—કરતબ હોય
ત્યાં ફળો હોવાં જ નોંધ્યો—કારણ
હોય ત્યાં અસર હોવી જ નોંધ્યો. દરેક
ચીજને જાંદગીમાં સમતોલ રાખ-
નારો ઉલટ-જવાળ હંમેશ માન્યુદ
હોવાં જ નોંધ્યો; અને તે ઉલટ-
જવાળ હંમેશ પ્રથમ ગલીના પ્રમા-
ણમાં જ હોવાં નોંધ્યો.

તાલ ૪ થી જાનેવારી.

“બદીને સવાલ” એક ઇનશા-
નના પોતાના ખુરા કરમા સાથ
નીકટ સંબંધ ધરાવે છે; જ્યારે
આદમ જાત પોતાના કરમાને
સ્વચ્છ કરે છે ત્યારે તે આ
સવાલનું ખંડણ કરી શકે છે.

હસી કહે છે કે “માનવી ! તું
બદીનું મુળ શોધવાની કોશિશ ના
કર—કેમજે તું પોતે તે મુળ છે.”

જાણી—અસર ને તેના કારણથી
તમે છનહાર છુટું પાડી શકનાર
નથી. કારણ અને અસર એક-
મકથી જુદી ક્રીસમનાં કોઈ
કાલેખી થનાર નથી.

ઈમરશન કહે છે કે “ઇનસાફ
કદીખી તમે મુશ્કેલી રાખી શકશો
નહી. છંદગીના સરવે ભાગો ને
એક સંપૂર્ણ “ન્યાય” હંમેશ
સમતોલ રાખે છે.”

આ છંદગીમાં આદમ જાતને
કુદરતે એક એવી ઉંડી બુદ્ધી બક્ષી
છે કે જેથી તે કારણ અને અસર
ના એકી વેળા વીચાર કરતો
રહે છે અને એ બંને ચીજથી
એક સંપૂર્ણ સેવટ લાવતો રહે
છે. દાખલા તરીકે—જ્યારે એક
માણસ (કહો કે) એક ધાતકી
કામનો ફરીયાદ કરે છે ત્યારે તે
માણસ તેજ ધડીએ પોતાના
મનને ઇજા કરે છે. એક પણ
અગાઉ જો માણસ પોતે હનો તે
માણસ તે હવે રહેલો હોતો નથી!
તે જરા વધારે ખરાબ—જરાક
વધારે અસુખી બનેલો હોય છે.
આ પ્રમાણે જો સંખ્યાબંધ
ખરાબ વીચારો અને ખરાબ કામો
એક પછી એક થયાં ક્રીષાં તો
તે માણસ તદ્દન કંગાળ ઇનશાન
તરીકે રજૂ થાય છે.

તા. ૧ મી જાનેવારી.

“કુરુકુટર”ની સ્પીરતા અને મકકમપણું તેમ ઉત્પન્ન કરે, અને તેમ “મન શકવી” પેદા કરી શકશે. આ “મગ્ગ બળ” ઉપજાવવાની ધનશાનની સરવથી પહેલી ફરજ છે; કેમજે તે આદમ જાતના આ દુન્યવી વહેવાર માટે અને તેની ખાકી ઉત્તરી માટે તદ્દનજ અવરખનું છે. દરેક ફલેહમંદ કોશિશના મુળમાં ભેશે તે દ્રઢતા છે; ફાની કે મીનોષ દુન્યામાં ઐજ દ્રઢતા અંતે ફાવે છે. દ્રઢતા વગરનું માણસ કંગાળ અને પરતંત્ર હોવા સીવાય ખીજું કંઈખી થઈ શકતું નથી. તમારા “મગ્ગ બળ” ને દ્રઢ કરવાનો ખરો રસ્તો તમારી પોતીકી રાજીંદી જીંદગીમાં મળી આવશે. તે રસતો ઐદ્યો તો સાદા સહેલા અને રૂપધતો છે—કે જેઓ કાંઈ પશ્ચિજ યુગવલ્લભરયો અને બેદી રસતો શોધી કહાડવાને વલખાં મારે છે તેઓ આ ખરો રસતો બેવા વગર ચુકી જઈને આગળ ચાલ્યાજ નય છે.

જે શખસ પોતાનાં મનની ઉપર કાબુ રાખવાની સાધી મુજ સમ્યાધને વળગી રહેવાને ક્ષેત્ર-મંદ નીવડે છે, તેને માલમ પડશે કે મનશક્તીની ખીલવણીનું તમામ સાધનસાધન નીચલા સાત કાયદા-ઓમાં સમાઈ જાય છે !

૧. ખરાબ ટેવો છોડી દેવો.
૨. સારી ટેવો રચો.
૩. હાલની પળની ફરજ તરફ અંતઃકરણપુરવક ધ્યાન આપો.
૪. જેબી કામ કરવું હોય તે મક્કમ રીતે અને એકદમ કરો.
૫. કાયદા મુજબ રહો.
૬. જીભપર કાબુ રાખો.
૭. મનપર કાબુ રાખો.

તાલ ૭ મી જાનેવારી.

જે માણસ પોતાના આત્માની તાલીમ અખાડા કરીને કોઈની અગત કોશિશ વગર-મા બહુજ થોડીક મેહનત વડે-મગજ-બળ પ્રાપ્ત કરવા સારું કાંઈ ગુપ્ત મંત્રો શોધવાનાં ફાંફાં મારે છે તે માણસ માત્ર ખુદ ને પોતાને છેલ્લે છે, ઐહુનું નહીં પણ તે પોતાના મગજની નેટલીની થોડીબણી તાકાત ધરાવતો હોય છે તે નીર્બળ કરી નાખે છે. તમારી ખુરી આદતોને આંકોશમાં લાવવા ફતેહ પામવાથી તમે જે મન-બળ ઉપજવી શકો છો, તે તમને પાછ-વથી સારી આદતો મહલુ કરવા માટે કામ લાગે છે. કારણ કે જ્યારે એક ખરાબ આસ્થતને દાખી નાખવા માટે ફક્ત મક્કમપણાંની જરૂર પડે છે ત્યારે એક નવી આસ્થતને પામવા માટે તમને તમારા મક્કમપણાંનો કાંઈ અકકલવંત ઉપયોગ કરવાની અગત્ય પડે છે. આ પરીણામ નીપજવવા માટે એક ઇનશાનને હરહંમેશ અંચળ અને ઉદ્યોગી રહેવું જ પડે છે-અને તેને પોતાની ઉપર ચાલુ તકેદારી રાખવાની ફરજ પડે છે.

અર્થ:-મનને જુદી જુદી બા-
બદોમાં વહેંચી નહીં નાંખવાથી-
પણ તેની સમક્ષ રજુ થવી દરેક
અલાહેદી બાબદ ઉપર સધળું
ધ્યાન આપવાથી મગજની દ્રઢતા
અને લીધે ઐકાગ્રતા ધીમે ધીમે
આવે છે-આ બે ઐશી મનશકવી
ઐશી છે કે જે ચારીત્રને બળવાન
તથા હિમદા બનાવે છે અને તે
સદગુણો ધરાવનારને શાંતી તથા
આનંદ મેળવી આપે છે.

જે કાંઈ કરવું, તે ઝપાટા સાથે
તથા ઐકદમ કરવું, તે પણ તે-
હુંજ અગત્યનું છે. કાંઈખી કર-
વાની આજ્ઞાસાધ અને મજબુત
પ્રયત્ન શકવી એક સાથે નીભી
શકવી નથી અને સુશત્રવી રાખ
વાની ટેવ ધારેહું કામ પાર ઉ-
તારવામાં એક સંપૂર્ણ નડતર
મીસાલ છે. કોઈખી ચીજ ખીજે
વખત આવતાં સુધી અથવા તે
થોડી મીનીટ સુધીખી સુશત્રવી
રાખવી નહીં જોઈયે. જે કાંઈ
હમણાં કરવું જોઈયે તે હમણાંજ
કરી નાંખવું જો કે આ એક
નજીવી વાત લાગે છે તે પણ તે
એક બહુ અગત્યની બાબદ છે.
તે કહીવત, ક્ષેત્ર અને સુલેહશાંતી
તરફ દોરવી લઈ જાય છે.

તાપ ૧૦ મી જાનેઘરી.

છંદગીની નાની ચીઝો ધણા મહત્વની હોય છે એ ખીના સાધારણ રીતે સાકોના ધ્યાનમાં ઉતરવીજ નથી. ઊઠી ઊઠી બાબદાને ઘેર-કાચીયા બાળુએ ફંકી દઈ શકાશે-એ તુરંત બાબદાના સંબંધમાં અખાડા કરી શકાશે-એવા બીચારીની મગજશક્તીની તે કોટાઈ બરપાયાય છે, કે ને મગજ શક્તીની કોટાઈ અસંપૂર્ણ કામી અને અસુખી છંદગીઓનાં આયંદ પળીણામી નીપજવે છે. જ્યારે એક ઇન્ધાવ સમજવા માંડે છે કે આ દુન્યાની અને આ છંદગીની કહેવાલી મોટી ચીઝો હંમેશ નાની નાની બાબદાના એકત્ર સંગ્રહથીજ ઉપજાયેલી હોય છે-જ્યારે એક ઇન્ધાન ભેવા માંડે છે કે ઊઠી ઊઠી ચીઝો વગર મોટી ચીઝો હસ્તી બોગવી શકેજ નહીં—ત્યારેજ તે ઇન્ધાન એવી બાબદા ઉપર સંભાળ પૂર્વક ધ્યાન આપવાનું શરૂ કરે છે કે ને બાબદા તે અત્યાર આગમજ નજીવી વાહીયાત લેખતો હોય.

મજૂરોને ચાકરીએ લગાડનારો
 હરેક શખસ જાણે છે કે પો-
 તાના કામમાં વીચાર અને કઠિવત
 આમજ કરીને તેને તદ્દન
 સંપૂર્ણ તથા સંતોષકારક રીતે
 હાર પાડનારાં મરદો તથા સ્ત્રીઓ
 મળવાં કેટલાં કઠણ છે. આને
 હાથહવાથ રીતે કામ કરવાનું
 કેટલું બધું સાધારણ છે. કામની
 અંદર કુશળતા અને સરસતાઈ
 પછાંજ થોડાંઓથી મળવી શકાય
 છે. આને વગર વીચારે કામ
 કરવાની ખાસીયત, બેરકારી
 અને સુસ્વી જિંદગી સાધારણ દુર-
 ગુણો થઈ પડ્યા છે કે તમારાં
 “સંસારી સુધારાઓ” છતાં બેકારી
 વધતી ચાલે છે. જો કદાચ અભ-
 યખીભરતું લાગતું હોય-પણ તેથી
 અભયખી હવે બંધ પડવી જોઈએ.
 કેમને જોઈએ આને પોતાના કામના
 સંબંધમાં અખાડા કરે છે-
 તેઓ આવતી કાલે, ગરજ પડતાંજ,
 વગર મનનું કામ શોધવા મંડી
 જશે. આ જમતમાં “જેસઉથી લા-
 ચક છે તે સઉથી વધુ લાખો વખત
 નીચે છે”—આ નીચમ પાતકી-
 પણા ઉપર રચાયેલો નથી. ખુદાઈ
 ન્યાયનું તે એક સ્વરૂપ છે, કે જે
 ન્યાય હરેક કોણે જાણે છે.
 કહેલી છે કે “જો ઉપર ચોમરનો
 માર હોય છે;” તેમ જો નહીં હોય
 તો સદગુણ ખીલીને કેમ શકે ?
 દુરઅંદેશ અને ઉદયોગી શખસની
 સરોળર એક બેવકુફ અને આ-
 જસુ માણસથી અલગત રહી
 શકાય નહીં જ.

તાલ ૧૨ મી જાનેવારી

કાંઈખી ચીજ પુરેપુરી બળ
લાવવી એજ સંપૂર્ણતા છે; તેનો
અર્થ એ થાય છે કે તમે એક
કામ એટલું તો સરસ રીતે બજાવ્યું
છે કે હવે વધુ કશુંખી કરવાનું
બાકી રહ્યુંજ નથી. તેનો
અર્થ એ થાય છે કે તમે એક
કામ એવી રીતે હાર પાડ્યું છે
કે અગરબો તે ખીજાંઓનાં કામ
કરતાં વધારે ચઢીપાવું નહીંખી
હોય તોયે તે ખીજાંઓના સહથી
સરસ કામ કરતાં ઉતારતાં પ્રકાર
નું તો નથીજ. તેનો અર્થ એજ
છે કે તમારે પુખ્ત બીચાર કામ
લગાડવોજ જોઈયે—તમારી તમા
મે તમામ શક્તી ગતે લગાડવીજ
જોઈયે—તમારી મક્કસદ પાછળ
તમારે મક્કમપણે ચાલુ મગજ
કસવુંજ જોઈયે—તમારે ધીરજથી,
ખંતથી અને ફરજના ઉમદા
ખ્યાલથી આગળ વધવુંજ જોઈયે.
એક પ્રાચીન ઉસ્તાદ લખી
ગયો છે કે “જો કાંઈખી કરવુંજ
હોય—તો તેની સામે તમારાં તમામ
જોશથી હુમલો લઈ જજો!”
એક ખીજો શિક્ષાગુરુ કહી ગયો
છે કે “તારો હાથ જેખી કાંઈ
કામ આટોપે—તે કામ તમારાં
પુરેપુરાં કામથીજ આટોપજો!”

નાહમેદી, ખીજવાટ, ચીંતા, બડબડાટ, છીટાં, ફરીઆદ— આ સરવે આપણા વીચારોને કોતરી ખાતા કીડાઓ તથા મન-શકલીની ખીમારીઓ છે. મમજની દરદી હાથતની તેઓ નીચાની સમાન છે, અને તેથી પીડાતાં દર દીઓ પોતાની વીચાર કરવાની અને વરતણુંક ચલાવવાની રીતમાં ફેરફાર કરશે તો તેઓને માટા ફાયદોજ છે. આ દુનયામાં પાપ અને મુસીબત અથાગ છે, એ ખરું છે—અને તેથીજ દુનયાને આપણાં તમામ પયાર અને દયાની ગરજ પડે છે, પણ તેથી આપણી પોતાની મુસીબતનો વધારો શા માટે કરવો જોઈએ? અરે, દુનયામાં મુસીબત હવે જોઈએ તે કરતાં વધારે છે. ના-જેની ખરે ખરી જરૂર છે તે આપણી ખુશાલી અને આપણાં સુખની છે. આહ—આ બે ચીજો જોઈએ તે કરતાં ઘણી વધારે આ દુનયામાં કમલી છે. આ દુનયાને તમે સૂઝી શરેશટ શું બક્ષેશ આપી શકશો? જીંદગીની સુંદરતા પીછાણવાથી! વરતણુંકની સુંદરતા પીછાણવાથી! આ બે ચીજ વગર ખીજું બધું રદ છે. એમાંજ દુનયાનું તમામ સુખ—દુનયાના તમામ આશીશ સમાપ્ત થયલા છે.

તા. ૧૪ મી જાનેવારી.

બાહરની ગમે તેવીખી વીરપતા
 છતાં તમે તમારી વર્તણૂંક નીવ-
 મીત રીતે મીઠાસભરી રાખો-તો
 તે તમારા તદ્દન સ્વ-આંકોશમાં
 આવી ચુકેલા આત્માની એક
 અચુક ધ્રુવાણી છે. તે તમારાં ઠહા-
 પણની—તમારી સાચવટની એક
 માતેબર ગવાહી છે. એક ખુશાલ
 અને મીઠો છવ રયાનપતના
 પાકેલાં ફળ મીસાલ છે. તે ચોમર
 પોતાની અસરનો પમરાટ ફેલાવે
 છે — ખીજાંઓના છગરો શાદ
 કરે છે—જગતને સ્વચ્છ કરે છે.
 જે પારકાંઓને સાચ્યાં થયલાં
 તમે જેવા ધ્રુવતાં હોવ, તો
 તમે પોતેખી સાચ્યાં થાજો. જે
 તમે સાચી ખલકને ગુનાહ
 અને ગમખારીમાંથી બચી ગહણી
 જેવા માગતાં હોવ તો તમે પોતે
 પ્રથમ તેમાંથી બાહર નીકળી
 પડજો. જે તમને તમારું
 ધર અને તમારી આસપાસના
 સંજોગો ખુશાલ જેવાં હોય, તો
 તમે પોતે ખુશાલ થવાની કોશિશ
 કરતાં રહેજો. જે તમારાંમાં જેખી
 કોઈ બધો અંશ છે તે જમ
 સમજતાં થશો તો તે પડીએ
 તમે આ પરીણામ કુદરવી રીતે
 નીવળવી શકશો.

અમર છ'ંદ્ર ને વખત સાથે
કથુંજ લાગવું વળગવું નથી;
વખતનાં પેટામાં અમર છ'ંદ્રી
સમાયલી કદીખી જણાયે નહીં.
અમરગી-- તે તો હુમેશગી
સાથે સંબંધ ધરાવે છે. જેમ વખત
આ જગતમાં, આ છ'ંદ્રમાનીમાં,
છે તેમ હુમેશગીખી અહીંજ
ધર્મી ઉપર, હમણાજ છે. ને
ધનશાન પોતાનું અંગતપણું લજ
દ--(કે ને અંગતપણું હરદમ
ફાની અને ક્ષણભંગુર અસંતોષકા-
રક વસ્તુઓમાંથીજ પેદા થયા કરે
છે)--તો તે આ હુમેશગીને
અહીંજ શોધી શકે અને તેમાં
મુકરરખી થઈ શકે એમ છે. જ્યાં
વુલીક એક આદમી પોતાના ગુ-
સ્સાઓ, ધરશાઓ અને રાજાંદી
તકલીદી બનાવેના યોગ તળે
દબાયેલા રહે છે--અને જ્યાં વુલીક
તે આ ગુસ્સાઓ, ધરશાઓ
તથા તકલીદી બનાવેના પોતાને
જીવણનાં સહથી મુળ અંશ તરીકે
લેખ્યા કરે છે--ત્યાં વુલીક તેને
અમર છ'ંદ્રીનું જરાખી સાન
ઉપજી શકેજ નહીં. આવો એક
આસામી ને ચીઝની ઇચ્છા રાખે
છે--તથા ને ચીઝને તે બુદ્ધમાં
“અમરગી” સમજયા કરે છે--તે
ચીઝ “બજાદાપ” છે. તે માત્ર
વખત તુસાર બનતા બનાવો અને
આજ ઉપજ્યા કરતા ગુસ્સાઓની
એક હારમાળા સીવાય બીજું
કથુંજ નથી.

તા. ૧૭ મી જાન્યુઆરી.

રહેા કાંઈ ધનશાનોથી જુદા પ્રકારનાં હોતાં નથી. તેઓ પોતાનાં અંતરજ્ઞાનની જાણી (જે ભાંગેલી-ટુટેલી હોય છે) તે એક જાતની મદદી બોખાર સાથે જુગલે છે; તેઓએ ફરફારને આધીન હોય છે-તેઓની પાછાં મરજી પામે છે. આ જાતનો ખાકી પુરુષ-જે પોતાના કુંપ-જ્ઞાની માન્યમજાહને ફરી ફરીથી રજી થયેલી જોવાનીજ બસ તબબ કરવા કરે છે-તે માત્ર પામવા પછી ખી પાછો મરજી પામવાને કાખીલ છે. તે ફક્ત પોતાની ખીજ જાણીમાં એક નવા શરૂઆત અને એક નવા છેડા સાથે ફરીને પ્રવેશ કરે છે. તેમ કરતાં તેને જીવનકાળનું યા ભવીષ્ય કાળનું જરાખી ભાન હોવું નથી. જે ધનશાન તકલીદી અને કાલુભંજુર ચીંતેથી પોતે વીખુટો પડ્યો અને નહીં બદલાય તેવાં સુકરર ભાણુની સ્થિતિએ રહ્યાંયો તથા કુંક વખતના બનાવો અને જીવસાક્ષીથી અલગ રહી શક્યો-તે ધનશાન ખરેખર જાણીવાળો છે તે એક એવી જાતનો શખ્શ છે કે જે પોતાના ખ્યાલોમાંથી વુરત નો જાણી દેડ્યો હોય-અને જે જાણુતો હોય કે તેનો પોતાનો ખ્યાલ કાંઈ ખરેખર અનેસા બનાવ હતો જ નહીં.

અમર છંદગીવાળો માણસ
 હરેક પ્રકારના ફેરફારોની અસર
 તળેખી સમાધાન અને મક્કમ રહે
 છે; હંમેશાની રે બાણમાં તે
 રહે છે તેમાં તેના શારીરીક
 મરણથી કશીખી ખલલ પહોંચવી
 નથી. એવી જાતના આસામીને
 વસ્તે કહેવામાં આવે છે કે “તેને
 માતનો અનુભવ હોતોજ નથી”;
 કેમજે તે ખાકી સંભોગોમાંથી
 અત્યાર આગમજ ને બાહર નીકળી
 ચુકેલા હોય છે, અને માત્ર
 સ્વચ્છાઈમાંજ જીવે છે. શરીર-
 અમુક નામો-પ્રજાઓ-કુળો-
 પસાર થઈ જશે, પણ સ્વચ્છાઈ
 સદાકાળ રહીજ નશે! વખતના
 વહેવા સાથે સ્વચ્છાઈની ઝળક
 ઝાંખી પડવાની નથી! તે પછી
 અમર છંદગીવાળો માણસ તે તેજ
 છે કે નેણે ખુદને પોતાને જીવી
 બીધા હોય. તે માણસ પોતાના
 અંગતપણાના એકલપેટાં ભેરને
 વશ થતો નથી—પણ તે ભેરને
 એક શીક્ષા ગુરના બળથી સારે
 રાહ દારવીને સ્વછીની તમામ ખીજ
 શકવીઓની સાથે એકજ સુરમાં
 ગણમણાવે છે.

તા.૦ ૧૯ મી જાનેવારી.

સ્વાર્થનો નાશ કરવો
 યા તેને આંકોશ તળે લાવવો—
 જિના જેવો સેહલ અને સારો
 નીચમ ખીલો એકે નથી. તે
 ખરેજ એટલો તો બહુવાર અને
 સેહલો છે અને તે ઝટ કરતો
 એટલી તો આસાનીથી ગ્રહણ કરી
 શકાય તેવો છે કે એક પાંચ
 વર્ષની વયનું બાળકખી—(જેના
 મગઝમાં તરેહવાર ફતવાઓ અને
 આત્મીક યોજનાઓ તથા અટકળ
 રૂપી શીલસુશીઓ ભરાઈ હોવી
 નથી તે—) એક માઠી ઉમરના
 માણસ કરતાં વધારે જલદી સમજી
 શકે છે (કે જે માઠી ઉમરના
 માણસો ઔત્ર વીચીત્ર ગુંચવણુભરી
 થીઅરીઝને ગ્રહણ કરીને સાદી
 અને ખુબસુરત સરચાઈ ઉપરનો
 પોતાનો કાજુ ગુમાવી પેઠેલાં હોય
 છે.) આપણા આત્માની અંદર
 જે જે ખરાબ તત્વો માણુદ
 હોય છે—કે જે આપણને મતફે
 રી, ઝગડા, મુસીબત, ખીમારી
 અને ગમખવારી તરફ દોરવી લઈ
 જાય છે—તેને ઉખેડી કઢાડવામાંજ
 સ્વાર્થનો નાશ સમાયેલો હોય છે.
 તમારા પોતાનામાં જે લલ્લી, નેક
 અને સુંદર શાંલી ઉપજવનારી
 ખાસ્યતો છે તેનો નાશ કરવાથી
 કાંઈ સ્વાર્થ કમડાઈ જતો નથી.

લાલચ—એ નબળાઈની સાથે
 બેથુમાર પીડાએ. બેડાયબી હોય
 છે. પણ લાલચને અને તેની
 પુઠે આવનારી તમામ પીડાએને
 તમે અહીંજ—આ છંદગીમાંજ—
 હુમલ્લાંજ ઉઠાવી નાખી શકો
 તેમ છે. અને તે સાધી? સાનથી!
 લાલચ—એ માત્ર અંધકાર,
 અથવા અરથ અંધકાર,નું પરી-
 ણામ છે! જે આત્મા સદંતર
 સાનની રાશની બેઠ ચુકેલા
 હોય છે તે આત્મા લાલચને વશ
 થતોજ નથી. બે એક ઇનસાન
 લાલચનું મુળ-લાલચની આશ્વ-
 ત-લાલચનો અરથ સમજતો
 યાય, તો તેજ પડીએ તે સલામત
 થઈ જાય, અને પોતાની જંજળો
 માંથી ફારેમ યાય. જ્યાં મુખી તે
 ઇનસાન અસાનતામાં સંબઠયા
 કરશે ત્યાં મુખી ચાહે તેવી પારમીક
 કીર્તિ, મમે તેવાની પરમ પ્રસ્ત
 ડાનો અભ્યાસ, માંગો તેવીની
 પ્રારથના તેને શાંતી મળવી આપી
 શકવાર નથી.

માનવીઓ લાલચને વશ કરવામાં નીચકૂળ નીવડે છે; ને તેઓની એ દીશામાં લડત ચંદ્રે કાળ સુધી લંબાયાળ કરે છે- કારણકે તેઓ સરવે, લગભગ એક સરખી રીતે એ ધખારાઓમાં મુંઝળાયાળ કરે છે. પહેલા ધખારે એ હોય છે કે તમામ લાલચો આપણી પોતાની બાહરથી આવે છે; ખીલે ધખારે એ હોય છે કે આપણે નેક છીએ તેથીજ આપણને લલચાવવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી એક ધનશાન આવા ખોરા ખ્યાલોમાં જકડાયેલા રહેશે ત્યાં સુધી તે હરગેજ આગળ વધવાનો નથી. જ્યારે તે એ બેહુદા માન્યતાઓ ફેંકી દશે ત્યારેજ તે એક ફતેહપરથી ખીજી ફતેહપર ચાલવા માંડશે અને આત્મીક ખુશાલી અને આત્મીક આશાઓનો અનુભવ તેને મળશે. દરેક લાલચનું મુળ અને કારણ તમારી પોતાની બાતેનની ઇચ્છા છે. તે બાતેનની લાગણી સ્વચ્છ કરો. બલકે હપેડી માઓ-અને પછી જીવે કે ગમે તેવાખી બહારના એ સંલેગો, બહારની ચકલી ઓ અને બહારની વસ્તુઓ તમામ આત્માને ગુનાહ મા લાલચ તરફ ખેંચવાને લાઈલાજ થઈ પડશે. બહારની કોઈ વસ્તુ તો ફક્ત લાલચને બરપા કરનાર એક બહાણું છે- લાલચનું તે કદીખી એક કારણ છેજ નહીં. ખરું કારણ તો લલચાવવા માણસની ઇચ્છામાં સમાયલું છે.

આદમ જાતની પોતાની અંદર
 ને બદી છે તેજ ઉચકેરાય છે
 અને લલચ્યાય છે. એક પુનશ્ચાન
 પોતે નેટલી હૃદ અપવીત્ર હશે તે
 ટલીજ બરાબર હૃદ તે લલચ્યાયે
 જ્યારે એક માણસ પોતાનું
 જીવન સ્વચ્છ કરી રહે છે, કે તેજ
 બડીએ લલચ્ય અટકી જાય છે,
 કારણ કે જ્યારે એક ગેરકાયદાસ
 રતી પુચ્છા તમારા જીવનમાંથી
 તમે હાંકી કઢાડો છો ત્યારે એક
 લલચ્યાવનારી વસ્તુ—(જે અમારે
 તમારાં જીવનને પ્રણીજ એવા-
 લુકારક લાગતી હતી તે)—હવે
 તમારાં જીવનને અપીલ કરતી બંધ
 પડે છે. તમારાં અંતઃકરણ માટે
 પછી તે લલચ્યાવનારી વસ્તુ
 જીવ વખરની કમજોર થઈ
 પડે છે—કારણ કે તમારા અંતઃક-
 રણમાં પછી એવું કંઈજ રહેતું
 નથી કે જે તે વસ્તુ સાથે દીલસીજી
 ધરાવી શકે. જમી તેવીજી અચ્છી
 તક મળવા છતાં એક પ્રમાણીક
 માણસ ચોરી કરવાને લલચ્યાવાનો
 નથી. સ્વચ્છ ભુખવાળો એક
 માનવી કદીજી ખાધસપણું અને
 છાટકપણું તરફ લલચ્યાવાનો
 નથી. જે શખ્સનું મગજ શાંત છે
 અને ખાતેનના સદગુણમાં ભેરાવર
 છે તે જીનહાર ગુસ્સે થવાને
 લલચ્યાવાનું નથી. રદખાતલ
 ઝિરતોના નખરાં અને ફેલફેલા
 હંમેશા એક સ્વચ્છ જીવનની ઉપર
 માત્ર પોકળ અને વખર અર્થના
 પડછાયાની માફકજ જઈને પડે છે.

જે સખ્ત પોતાની હમણાની
 મોજમજાહ અને દુન્યવી ક્ષિપ્રા
 આરામ થોડી રવાની પાસીએ
 પોતાના અંતરમાં આવાજ કરવી
 સુઝ્યાહ ઉપર જાણી જોઈને આંખ
 બીચામણાં કરે છે, તે સખ્ત
 હજી પામવાને, હુડાવાને, નામી
 શીએ પોહવાવાને, અને પુજમાં
 રમડોળાવાને કામી છે-કેમજ
 તેણે ખુદ પોતે આગળ રહીને
 પોતાના આત્માના ઉત્તમ ભાગને
 હજી પોહાચાડી છે, પોતાના
 અશોષભર્યા ભાગને હુડયો છે,
 નામીશી લગાડી છે, પુજમાં
 રમડોળાવા દીધા છે. પણ જે
 આંદમી સદગુણમાં આસ્તવાર છે,
 સામવટ અને નેત્રીમાં ચોખ્ખો છે,
 તે કદીખી આવી હાલતે પુમવાનોજ
 નથી-કેમજ તે હરગેઝ પોતાના
 સ્વાર્થના હલકેત અવાજ ઉપર
 ધ્યાન આપતો નથી, અને હંમેશ
 બસ સુઝ્યાહમાંજ આસરે છે.
 યાદ રાખજો એક માણસ યા
 અનેક સાંકળો એક માણસને
 ગુલામ બનાવતાં નથી; એક
 માણસ ગુલામ બને છે કે ન
 હે પોતે અવલમીજ ગુલામ છે.

તાઈ રથે મી જોનેવારી.

જયારે એક સાચા માણસની
 મખત કસોટી ક'વામાં આવવી
 હાય, તો તેને ખુશી અને મગન
 થઈ રહે! સરવોત્તમ ટકીના
 નીચેના માટે વહાણથી પુરવાર
 કરવાની તેને તક મળી છે, તે માટે
 મજદૂર માણસે ઉપકારી બનવું
 જોઈયે. તે માણસે પોતે વીચારવું
 જોઈયે કે "હવેજુ પતીજ તક
 મને મળી છે! હવેજુ સમ્માન
 હોતો દીવસ આવી લાગ્યો છે!
 અગરજો હું આખી દુનિયાની
 ખોજી રહું તો મી મને સંતોષ
 છે કે મેં સાચવડને છોડી નથી!"
 આ પ્રમાણે વીચાર કરતાં મજ-
 દૂર માણસ ખુરખને ઠેકાણે
 મલાઈ આપે છે, અને પોતાને
 નુકસાન કરનારાં માટે હમિયાં
 ભણાજ ચીયાર ધસાવે છે. એક
 નીંદાખોર, એક ચુમખોર, એક
 લગાખોર આદમી, કદાચ થોડા
 વખત ફારી જતે તમને જણાયે-
 પણ મીનોઈ બનજાઈનો કાલેદો
 હમિયાં સરવોપરીજ નીચડ છે.
 એક સાચો માણસ કદાપી થોડા
 વખતો માટે નીચકુગ નીચડતો
 તમને જણાયે; પણ તેને તમે
 કદાપી છોડી શકવાના નથી. આ
 રખીલી મા અણસિક દુનિયામાં
 એવું એકખી હજીયાર હજી
 પુલીક પેલ પાણું નથી કે જે ખરે
 ખરા સાચા માણસને જમીન-
 કોઈની રીતે લે.

એક ધનશાનનું મન અને તેની છંદગી હંમેશાં યુગ્મવાડાથી નીરાળી રહેવાં જોઈએ. ગમે તેવીખી માનસીક, ખાકી કે આ-ત-મીક યુગ્મકેલી સામે રક્ષક ઝીલવા માટે તેણે તક્યાર થઈ રહેવું જોઈએ છે; જેમ સંખ્યાબંધ ઘાટો શંકા, વસવસા અને અચોક્કસ-પણાંની જાળમાં યુગ્મકેલી તથા કહેવાલી કમનસીખીઓ વખતે બીંટળાઈ જાય છે તેમ તેણે પોતાના જાનમાં થવા રૂવું જોઈવું નથી. ગમે તેવીખી યુગ્મકીક ઘડીને માટે તેણે હથિયારબંધ બની રહેવું જોઈએ છે. પણ આજલની મનની તક્યારી અને મજબૂત બળની કાયનાત ઠાવકાપણા વગર હરગેઝ પ્રાપ્ત કરી શકવાની નથી. અને આપણી મન શકલી-ને હરદમ હરેક ચીઝનું પૂથકરણ કરવા માટે સરજાયલી છે તે મનશકલી-ને સદા કસાયલી રાખ્યાથીજ તે ઠાવકાપણું ખીલવી શકાયે!.

પાતાના વીચારો ખરા છે કે
 જોડા છે તે બાબે ઉંડાણથી ચોધ
 કરવાને જે માણસ ખીલતો હોય-
 જે માણસ પોતાની સંધીથી બાબે
 બારીકાથી જુસતેજે કરવાને
 ડરતો હોય-તે માણસને ઠાવકાપણું
 પોતે મેળવી શકે તે આગમજ
 નહીંક હિમત જમાવ કરવી પડશે.
 એક ધનશાન પોતે સચાઈના
 સ્વચ્છ નીચેના સ્પર્શને ભેડી શકે
 -સચાઈની સરવે પ્રજાળ રોશની
 મેળવી શકે-તે આઠ તેને
 પાતાનાં ખુદનાં સંબંધમાં સાચા
 નીવડવું જ ભેડશે. નેહથી તમે
 સચાઈની વધારે ખણખોડ કરશો
 -તેહથી તે વધારે ઝળકથી પ્રકા-
 સવી રહેશે. ગમે તેવીખી પરીક્ષા
 અને પ્રયત્નથી તમે સચાઈ અં-
 ખવાણી પડનાર નથી. નેહથી તમે
 યુમરાણીને યુદ્ધ કરશો તેહથી તે
 વધારે કાળી બનશે. વીચારના
 સ્વચ્છ અને લીધણ દરેક સામે
 તે (યુમરાણી) ટકી શકશે જ નહીં.

તા. ૨૬ થી જાનેવારી.

યકીન-એ દરેક કરમનો મુજ-
પાયો છે; અને તેમ હોવાથીજ
જે યકીન તમારાં મન અને તમારાં
જીમર ઉપર સરવળી વધુ અસર
કરવું હશે તે તમારી જાંઘી
માંથી પ્રગટી નીકળશે. દરેક
ધનશાનના ઠેક ઉંડા અંતરમાં
જેવું યકીન જડ થાતીને બેઠેલું
હોય છે તેવાંજ ધોરણ મુજબ
મજકુર ધનશાન વરતે છે, બીજાંરે
છે અને જાંઘી જુગવે છે. મનને
દારવતા કાયદાઓમાં એવાંતો
સાબુત હિસાબરૂપ મામલો છે
કે એકી વળા એ ઉલટાસુલટી
બાબદાપર યકીન પરાવવું કેવળ
અશક્યજ થઈ પડે છે. દાખલા
તરીકે ધનસાક્ષમાં અને ગેર-
ધનસાક્ષમાં-પ્યાર અને ખીલારમાં-
શાંતી અને ઝગડામાં-સ્વારથ અને
સન્ન્યાસમાં, તમે એકી વળા
કદીબી યકીન પરાવી શકશો નહીં.
અમુક એક બાબદ, યા તેનેથી
સદંતર ઉલટી એક બાબદમાં
દરેક માણસ યકીન પરાવે છે-
બંનેમાં સામટી વળા તો નહીંજ
અને દરેક સખશની રાજીંદી
વરતણુક તેનાં યકીનની બવાલી
પુરે છે.

તાવ રહ્યાં જાનેવારી.

ને માણસ પોતાના ભાષણ'પ
 માનવીશ્મિના ગેરહતસાફ બાપે
 હરદમ કોષમાન બનતોજ રહે છે-
 ને માણસ ખુદ પોતાને ગેરહ-સાફ
 થવા બાપિની વાતો કરવા કરે છે-
 ને માણસ પોતાની આસપાસની
 દુન્યામાં હનસાફની કોતાહી માટે
 લીલાપ કર્યોજ જાય છે-તે પોતાની
 વર્તણૂકથી પોતાના મનની વલણ
 પ્રદરશીત કરી આપતો રહે છે કે
 તે પોતે ગેરહતસાફમાં માને છે!
 તે ગમે તેવાખી ઉલટી પ્રકારનો
 વીચાર મક્કમપણે દરશાવે-પણ તે
 પોતાના બાતેનનાં છગરમાં તો
 જરૂરજ માને છે કે આ શરૂદીમાં
 ગુંચવાડો અને સીહા ગયલ
 મયલ જાયજ છે. પરીણામમાં તે
 પોતે માણ કંઠાસ્યતમાં અને બેક-
 રાશીમાં વસે છે-જુને તેની વર્તણૂક
 બહુજ ખોટી બને છે. હવે ખીછ
 બાજુએ ને માણસ પ્યારમાં, અને
 પ્યારની સ્થીરતામાં માને છે. તે
 ખરેજ પ્યાર ને હરેક સંજોગે
 વચ્ચે પોતે અમલમાં લેલી જાય
 છે-કોખી પ્યારથી દુર જતોજ
 નથી-અને કુશમત કે દોસ્તની
 ઉપર તે સિકસરખી રીતે વરસાવતો
 જાય છે.

તા. ૩૧ મી જાનેવારી.

સમ્બાધ સરવોતમ સંદેશકા-
 ધમાં ચક્રીન રાખવાથીજ ધનશાન
 બદલાવીમાંથી બચી જઈ શકે છે.
 પશ્ચીમતાધ, અને સંપુરણ નેહીમાં
 ચક્રીન ધરાવવાથીજ માનવી
 યુનાહ કરતો અટકે છે. યાદ
 રાખજો છાંદગીમાં હરેક પ્રકારનું
 ચક્રીન પ્રગટી નીકળે છે; અને
 ભલાધ વીધે ક્ષેત્રકાદ ધરાવવાથી
 જ આદમ જલ જાહીમાંથી બચી
 જાય છે. એક માણસની ધરમ
 સંબંધી માન્યતા થું છે તે બાબે
 ઝાઝા પુરછપરછ કરવાની કંઈ
 ખાસ અગત્ય નથી-કેમ જે તેની
 ઉપર બહુજ થોડો થા ખીલકુલ
 નહી જોવો. આધાર રાખવો
 જોઈએ. એક માણસ પોતાના
 ધેગમબરને ખુદાનો પ્રવીનીધી
 સમજતોખી હોય-તો પણ તે
 જાણવું થા ખપનું, અમર જો
 તે સદા હલકત યુનાહભરયા
 ખવાસ સાથે જીવયા કરતો હોય?
 જે પુછવું અવશ્યનું છે તે આ
 છે; “એક માણસ છાંદગી કેમ
 જીવે છે?” “તે બહુ સુશીલ
 અને સંકટનાં સંભોગો વચ્ચે
 પોતાની વરતણક કેવી રાખે છે?”
 આ સવાલોનો જવાબ લેવાને કે
 ખાડી આપશે કે તે ધનશાન
 પુરાધની સકલીમાં માને છે કે
 બદાધની સકલીમાં મારે છે?

જે શબ્દ સરવે બધી ચીજમાં
માને છે, તે શબ્દ ખરાં છત્રથી
બધી ચીજને ચહાય છે, બધકે
બધામાંજ તે છેવે છે. જે માણસ
નજીસ અને ઈકલપેદી બાબદો
ઉપરજ આસ્થા રાખે છે, તે
માણસ અસ્વચ્છ અને સ્વારથી
વસ્તુઓનેજ ચહાય છે—બધકે તે
માણસ નજીસ અને ઈકલપેદી
છ'ંદગીજ ગુનવે છે. ઈક ઝાડની
પરીક્ષા તેના ફળ ઉપરથીજ
થાય છે. અસુક માણસ ખુદા
વીધે, પોતાના પયગમખર વીધે,
પોતાના ધર્મ પુસ્તક બાપે મમ
તેવાખી વીચારો ધરાવતો હોય તે
ઈક બાજુએ સુકો—તે પોતાની
છ'ંદગીમાં કેવાં કર્યો કરે છે તેજ
બસ ખીજ બાજુએ સુકીને
તપાસો. છેલ્લી બાબદ ઉપર વધારે
વજન સુકો. ઈક ઇનશાનની
ધાર્મિક માન્યતા, થું છે તે
ઉપર કાંઈ માટી અમત્યતા મેલી
ચકાશે નહી. તે ઇનશાન થું
વીચારો ધરાવે છે, પારકાંઓ
પ્રત્યે કેવી વરતાણુંક રાખે છે,
તેની આલચલણ કેવી છે,—જિજ
દક્ત તમને સેવડનું રખાડી
આપશે કે મજકુર માણવીનું
છત્ર સાચું છે કે જુઠું છે.

શ્રી ૬૭ શ્રી કૃષ્ણદાસી.

જગરસ્ત માટી લાલચને
 સજાને જગરે એક જનમાનને
 (જે પોતે પશુજા બની સામે
 મક્કમ રહેવા માટે જાણીને હોય,
 અથવા જે અંતીરીની સામે મક્કમ
 રહેવા માટે પોતે મગર હોય તેને)
 —એકાએક કાંઈ જાણુ માટી
 પાપમાં બળડી પડતો તમે જુવો
 ત્યારે તેની એવી પડતી એવીની
 તેમજ વગર કારણની તમે માનશો
 નહીં. આ પડતીના યુગે કુપા
 સજામાં શું છે—અને વીચારોની
 કંઈ રીતથી તે પડતી ઉપજવી
 શકાય છે—તે જો તમે જાણો તો
 તમને એ પરીણામ વગર કારણનું
 લાગશે નહીં. મનની આંદર શર
 યક યુકેશ કદાચ વર્ષો આગમ-
 ચથી જડ લઈ યુકેશ—પુરંગેનું
 આ પડતી માત્ર એક સપુણ
 પરીણામ છે—સેવનો સરવાળો છે.
 તે માણસે પ્રથમ જરૂર એક પુરો
 વીચાર પોતાના મગજમાં લખવો
 થવા લેવો તો હોવાજ નોંધવે;
 ત્યાર બાદ ખીજા ત્રીજા વેળા તો
 તે તેણે મજકુર પુરા પુરંગને પોતાના
 જીવનમાં કાંઈક વાસો આપ્યો હશે-
 જ. રહેતે રહેતે તે સંજ્ઞાને મજકુર
 પુરા વીચારની વધારે અને વધારે
 આડત પડતીજ ચાલેલી હોવી
 નોંધવે; મહી તેણે તે ખરાબ પુર-
 બને હેવામાં પાળી, પાથી અને
 ઉછેરમાં હોજ. આ રીતે તે નાખક
 વીચાર જેમાણુમ પપે બસ તે
 પશુની છાતીમાં ઉમતોજ ચાલ્યો
 હશે—અને છેલ્લે સરવાળે તેણે
 એટલું તો જોર પકડ્યું હશે કે એક
 તંક પોતાની બહી ખેંચી લાવીને
 તે બદ વીચાર પાકડ હાલતમાં
 એકદમ ઉભરી નીકળી એક પાપનું
 કામના આકારમાં પ્રગટ થયે હશે.

“આ સુદીમાં મિક્ષી મિક્ષી
 હુપાયલી ચીઠ હસી પરાવરી
 નથી કે જે વખત જતાં પ્રમદ થવા
 વીના રહે !” — અને તેજ નીચમે
 તમારાં મનમાં વાસી કરતો મિક્ષે-
 મિક્ષે હાનો વીચાર, કુદરતના
 બાતેનના અદ્ભુત જોશને આધીન
 થઈ, આંતે અને આખીરે મિક્ષે
 સારાં યા માઠાં કરતબના આકા-
 રમાં ખીલી નીકળવા વીના રહેવા-
 નોજ નથી; વીચારની જેવી
 આસ્પત હશે તેવીજ તેના પરીણામે
 ખીસલાં કર્મની રહેશે. મિક્ષે માહન
 ખુદાઈ પપચખર યા મિક્ષે હવણી
 કંઠાળ બદકાર બંને પોત-
 પોતાના વીચારોનીજ ઉત્પત્તિ
 મીસાલ છે. તેમજ બંને પોત-
 પોતાનાં જીવનનાં ગુણધર્મમાં જે
 પુરંજોનાં ખીયાં હાથે જાતે રાખ્યા-
 ના તે ખીયાં ત્યાં જઈને પડવા
 લેખાં-અને પછી તેને પાછું પાછ,
 તેની બરદાસ્ત લઈ તે ખીયાંને ઉઘા-
 ડ્યાં, તેના જુદાં જુદાં પરીણામો
 તરીકે પાછળથી તેમજ બંને
 જગતની રજર હાજર થઈ ચકયા
 મિત્ર સમજ બને. તમે તમારી
 તકોની સાથે રહી ઝીલશો-યાને
 જીંદગીમાં તમને મળતા લાભકા
 રક સંભોગેને મળ્યુત પકડી
 લેશો-તો તમે યુનાહ અને લાલ-
 મમાંથી છઠ્ઠી જઈ ચકયા, મિક્ષે
 ખોટા ખ્યાલ રાખતાંજ ના. તમે
 માત્ર તમારા પુરંજો સ્વચ્છ અને
 પાક રાખશો તોજ તમે પાપ
 અને લાલચમાંથી સલામત રહી
 ચકયા.

તમારા તુરંગોને તમારાં બિજાંમાં
 ઉપજવનારા તમે પાતે છે-
 અને જો રીતે તમે તમારી પાતાની
 આસીયત અને તમારી પાતાની
 સ્થીતીના કરતા છે. બીચાર-જો
 કાંઈક પેદાજો રજુ કરવી,
 અને વારંવાર પ્રગટ થવી, બાબદ
 છે-અને તે તમારી ચાલચલણમાં
 અને તમારી છંદગીમાં જો પરી-
 જ્ઞામના આકારમાં પ્રદશાત થાય
 છે. તમારી છંદગીમાં કાંઈ
 પણ પ્રકારનો અકસ્માત છેજ નહીં.
 છંદગીની સુખી બાજુ તેમજ
 છંદગીની દુઃખી બાજુ-જો જાને
 ફક્ત તમારા પોતાના તુરંગોને
 પ્રતી ઉત્તર દેતા પદધારી
 છે. જેવા બીચારો માણસ રાખે
 છે, તેથી તે માણસની છંદગી
 આકાર લે છે. જો તમારાં મનની
 ભેરાવર વળણ યાંતી અને માહબત
 તરફ હશે, તો સુખ અને આશીષ
 તમારી પુઠે ચાલ્યાં આવશે. જો
 તમારાં મનની વળણ કપટપ્રેમી
 અને દુર્જનતપ્રેમી હશે, તો તમારી
 છંદગીનાં મારગમાં જંગલ
 અને મુસીબતના વાદળાં આડે
 પડશે. કીના વેરીમાંથી ગમી અને
 ગીરફતારી નીપજે છે; ભલમણસાઈ
 માંથી સંતોષ અને સખીયારો મળે છે.

તાલ ૫ માં રૂઝવારી.

જીવજાતિના બંધમાં જકડાયેલા અત્મા જ્યારે દુન્યામાં દરેક કંડાણે કંડાત ગેરબનસાદજ બાપી રહેલા ભોય છે, ત્યારે એક ભણા પુરુષ, કે જેણે પોતાના જીવજાતિ ઉપર જીત મેળવી છે, તે દુન્યામાં બનતા દરેક બનાવને, કારણ અને તેથી થતી અસરના નીચમ મુજબ બનેલા ભોધ થકે છે, અને તેમાં સંપૂર્ણ બનસાદ સમાયેલ તેને દેખાય છે. એવા એક પુરુષ પોતાને ગેરબનસાદ થયેલા જોયે એ સદંતર અચકચ છે, કારણ કે તેણે ગેરબનસાદ ભોવાનું બંધ કરી નાખેલું છે. તે જાણે છે કે કોઈપણ માણસ મને હાનિ કરી શકે ના હોય શકે તેમ નથી, કારણ કે તેણે પોતે ખોલજીને હાનિ કરવાનું ના હોવાનું બંધ કરી નાખેલું છે. ખોલજી મને એવા જીવજાતિ ના અભણપણથી તેની સાથે વરતે, તોપણ તેથી તેને કોઈપણ વેદના થતી નથી. સબળ, તે જાણે છે કે મને કોઈપણ થાય—પછી કોઈ મને માળ દે ના હેરાન કરે ના ખોજી કોઈપણ કરે, તે દરેક બનાવ, મેં અગાઉ કરેલાં કામના પરીણામ તરીકે જ બને છે. તેલા માટે તે સખળી ચીજોને સારી જ જોયે છે, સખળી ચીજોથી ખુશાલ બને છે, પોતાના દુઃખમનો તરફ પ્રીત બતાવે છે અને જોઈએ પોતાને આપ દે છે તેજીને તેના બદલામાં તે આશીરવાદ દે છે. પોતાના દુઃખમનોને તે આપણાં પણ બાલકારી હથીમારો તરીકે જોયે છે, કે જે હથીમારો વડે તે, દુન્યામાં કાર્ય કરી રહેલા મહાન કામદાને અનુસરીને, પોતાના નેતીક કરને ભરપાઈ કરી શકે છે.

તાલ ૭ શ્રી દેવુવારી.

માણસનું સમીર જેમ બીણા
 બીકરોનું બનેલું હોય છે અને
 એક પર જેમ ઇંચેથી બંધાયેલું
 હોય છે, તેજ મીસાએ માણસનું
 મન તેના વીચારોથી બંધાયેલું
 હોય છે. માણસોના જુદાં જુદાં
 ચારીત્રો એ જીજ્ઞાસું કાંઈજ નહીં
 પણ જુદી જુદી રીતે જોવાયલા
 વીચારોના મંચરો છે. 'માણસ
 પોતાના અંતઃકરણમાં જેવા વીચારો
 કરે, તેવાજ તે પોતે હોય છે,'
 એ એક કહેવો છે, અને તેની
 ઉંડી સત્યાપ એ ઉપરથીજ જણાઈ
 આવે છે. જુદા જુદા આસામી-
 જ્ઞાના ગુણદાય તેઓના વીચારો-
 થીજ બંધાયેલા હોય છે, એટલે
 એમ કે તે ગુણદાયો તેઓના
 ચારીત્રના એક ભાગ જેવા બની
 મળેલા હોય છે, અને પોતાના
 જુસ્સાઓ ઉપર પ્રચકળ કાળુ
 રાખ્યાથી તેમજ ઇચ્છા શક્તિની
 ચાલુ લાંબી મુદતની કાશિશથીજ
 તે ગુણદાયોમાં ફેરફાર કરી શકાય
 છે અથવા તે દુર કરી શકાય છે.
 જે રીતે એક ઝાડ ઉમે છે અથવા
 પર બંધાય છે, તેજ રીતે માણ-
 સનું ચારીત્ર બંધાય છે-પોતે
 નવો માલ મસાલો ચાલુ ઉમેરવા
 કરવાથી તે બંધાય છે અને તે
 માલમસાલો માણસના વીચારો છે.

તાપ ટ મી પ્રેમુર ।રી.

જો સ્વચ્છ પુરંગોને અક્ષયમં-
 દીપી પસંદ કરો અને ઠાપકાપ-
 લાખી રજુ કરો તો તે એક એવી
 જાતની હાંડવાળી દવાલ તરીકે
 તમને કામ લાગશે કે જે હરજેઠ
 પુદી પડનાર નથી. આ હાંડવાળી
 એક સંપુરણ અને સુંદર
 હમારત જલદીપી બંધાશે-કે જે
 હમારત તેના માલિકને સધારો
 અને આશરો આપવી રહેશે.
 કહેવત, વીચસસ, ફરજનો ખ્યાલ
 ઉપજવનારા આશાવંતા વીચારો-
 મોટી, સ્વતંત્ર, ખીનઆંકોસ,
 અને ખીનસાધી જીંદગીના ખ્યાલ
 ઉપજવતા પુરંગોની મનના
 વીસ્તારનું એક પરખમ મંદીર
 તમે ઉભું કરી શકશો. પણ આવા
 એક મંદીરની સ્થાપના માટે
 અવશ્યનું છે કે તમે તમારા વી-
 ચારોની પુરાણી અને વગર કામની
 આદતો છોડી દો-બલકે તેમનો
 નાશ કરો! જેમ જેમ જખત
 બદલાતો માલ છે તેમ તેમ તમે
 તમારા આત્મા માટે વધુ અને
 વધુ હમામદાર હમારતો બાંધતાજ
 માલજો !

તા. ૬ મી ફેબ્રુઆરી.

માનવી એ એક ફલેહમંદ, જોરાવર અને નકલ કરવા એમ જીંદગી રચનાજ માનતો ।—એ તે એક એવી જીંદગી કે કરવા મહાતો હોય કે જે રીત અને માહિતીના સાથી ૩ નીમાં ઝગુની તોડાનોડી સાથે ૧૧૨૧-વારીથી ઢકી થકે—તો તે માણસે બહુજ થોડા, સાદા પણ સહેલા નૈતિક નીયમાપર પોતાને જીવું પડશે. આ નીયમામાં મુખ્ય નીયલા ચાર છે; ઇનસાફ પ્રમાણીકપણું, સાચવટ અને દયા. એક ધરની બાંધણી માટે જેમ એક સમયોરસ આકરવીની ચાર લીટીઓ જરૂરની થઈ પડે છે તેમ જીંદગીના બંધારણ માટે ઉપલી ચાર ધાર્મિક સૂચનાઓ આવશ્યકની છે. એ ઇનસાન આ નીયમા તરફ બેદરકાર બને, અને એ તે એમ ધારે કે જેરઇનસાફ, હુઆઇ અને એકલપેટાઇથી તે ફાવી જશે—યા ફલેહમંદ થશે—તો તે એક એવા ધર બાંધનારની સ્થિતિમાં આવી પડેલા પોતાને જોયે કે જે ધર બાંધનાર બરાબર સીધી હિસાબી લાઇનેની કામ સેવા વગર એક મજબૂત અને ટકાઉ ઇમારત બાંધવાનાં સ્વપના જીવે છે, અને જેને સેવટે નીચ-ફળતા અને નાસીપાસી સીવાય બીજું કશું મળતું નથી.

જે હનશાન છંદગીના ચાર
ધાર્મિક નીયમાનુસારે, સામ-
વર પ્રમાણીકપણું, અને દયા-
ના પાયા ઉપર પોતાની હસ્તી રચે
છે, જે માણસ તેમની ઉપર
પોતાની વર્તણૂંકની હમારત બાંધે
છે, જે શબ્દ મનશની-મવશની-
કુનશનીમાં આ ચાર મહાન નીય-
માથી કદીખી વેગળા જતોજ નથી,
જે પુરુષ પોતાની રાજીંદી ફરજોમાં
અને રાજીંદા વ્યવહારમાં આ ચાર
નીયમાને ચીઝાપથી વળગી રહે
છે-તે હનશાન પોતાના અંતઃકર-
ણની મજબુતીનો પાયો અલીશબ
હંદા અને ભેરાવર બાંધે તેની
ઉપર પોતાની કીર્તિ, માન અને
હઝતનો અપસા હઠાવ્યા વીના
રહેતોજ નથી. ત્યાં તે પોતાને
માટે ક્ષિક ક્ષિવું મંદીર બાંધે છે
કે જેમાં પોતે શાંતી અને આશીષ
વચ્ચે આરામ લઈ શકે છે. પછી
આ તેની છંદગીનું ક્ષિક ભેરાવર
અને સુંદર ધમ-સ્થળ થઈ
પડે છે.

માનસીખની અને જહવાડી
એક તકલીફી છુંદગીના કરતાં જે
પુરુષ એક ચઢીવલી, વધારે
સ્વસ્થ અને વધારે પ્રકાશીત છુંદ-
ગીએ પહોંચવાને જાનો છુંદગીથી
આજુ રાખે છે, તે આશાના
વચનમાં વીરજાય છે. જ્યારે તેજ
સખ્ય તેવીજ હંચ પ્રકારની
છુંદગી શોધવાને પાતાના પુરંચો
ખરાં અંતઃકરણથી એકઠા કરે છે
ત્યારે તે “સમાધી”માં અનુભવ
થેવા માંડે છે. “આશા” વગર
“સમાધી” હોઈ શકેજ નહીં.
સુસ્વી અને પેદરકારી આ ચીજોને
માટે નાશકારક થઈ પડે છે. એક
પ્રત્યાનનો ખવાસ જોડેથી વધારે
જોશબંધ હોયે તેટલો તે સમાધી
વધારે ઝડપમાં પ્રાપ્ત કરી શકશે-
અને તેટલી જી બાળદ તે મહણ
કરી શકશે. એક મરજ સ્વભાવના
આસામીની “આશા” જ્યારે
સંતોષકારક હોયે જાગરત થયેલી
હોય છે ત્યારે તે સમાધીની હંચા-
પણે પહોંચી ઝડપથી ચઢી
શકે છે.

પહેલાં ખરેખરી સમાધીમાં રા-
કેસો વખત ને કે દુકા હોય છે-
સવારના પરાડીયામાં કદાચ અરધા
કલાક નેટસો હોય છે-તો પણ
તેજદાર અભીલાશા અને ઝિકા-
અહ કરેલા વીચારના તે અરધા
કલાકમાં મળેલું જ્ઞાન આખા
દિવસના કામકાજ દરમ્યાન ઉપો-
ગમાં આવે છે. તેટલા માટે
સમાધીમાં એક માણસની આખી
છાંદગી સમાપ્તી હોય છે. તે તેના
માહવરામાં નેમ નેમ આગળ
વધતો જાય છે, તેમ તે જ નેખી
સંભોગમાં મેલાય તે સંભોગ વચ્ચે,
છાંદગીની દરબે બળવવાને વધુ
અને વધુ હાયક થાય છે, કારણ
કે તે વધારે બળવાન, વધારે પહ
રેજમાર, વધારે શાત અને વધારે
ડાહ્યા બને છે.

સમાધીના ધારણ બેવડા છે,
એટલે કે:-

૧. પત્રીત ચીજોનો દરી દરીથી
વીચાર કરીને અંતઃકરણને
સ્વચ્છ કરવું.

૨. વહેવાર છાંદગીમાં એવી
પત્રીતોને આમિજ કરીને
પ્રચરી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું.

મનને ઈકામહ રીતે સંકોચા-
વ્યા કરવાથી ઈક ધનમાન બાહો-
શીની હંચામાં હંચી ટોચ ઉપર
ચઢી શકે છે; પણ તે સમ્યાધુની
ધનથી હંચાધમ્મ ચઢી શકતો
નથી. આ દીશામ્મ ફાવવા માટે
તેણે સમાધી કરવીજ લેખમ્મ.
મનને સંકોચાવ્યાથી ઈક આદમી
કદાપી અદ્ભુત પ્રકારે બુદ્ધીબળ
ખીલવી શકશે-કદાપી ઈક સીઝર
ની જાંજલર સત્તાખી સંપાદન કરી
શકશે; પણ સમાધીથી તે ઈક
બુદ્ધની સંપુરણ શાંતી અને
ખુદાઈ રયાનપતને પુગી શકશે.
મનને સંપુરણ રીતે સંકોચાવ્યાથી
કઈવત મળે છે; સમાધી સંપુરણ
રીતે કરવાથી હહાપણ મળે છે.
મનને ઈકામહ બનાવવાથી આદમી
પોતાની જાંજીની ચીજો-(જેવી કે
સાયન્સ, આરટ, વેપાર, વગેરે)માં
કુશળતા પ્રાપ્ત કરે છે; સમાધીથી
આદમ જાત ખુદ જાંજીની અં-
દર-વાને અણાધમાં, હહાપણમાં,
મનશની)માં કુશળતા મળે છે.
સાધુમ્મી, મહાત્મામ્મી, પયમખરો,
દાનેશ મહાન નરો અને ખુદાઈ
ધરમ શીક્ષકો-સખળા સમાધીનાજ
સંપુરણ પરીણામો હોય છે.

તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરી.

સ્વચ્છ વીચારો ઉપર રાજીંદ મન રાકવાથી સમાધીવાળો એક આસામી નેક અને સારી મનશનીની આદત સંપાદન કરી શકે છે, અને તેથી આપંદ તે નેક સારી કુતશની તરફ દોરવાય છે તથા સંપૂર્ણ રીતે અદા થયેલી ફરજોમાં તે સફળ નીવડે છે. નેક વીચારો આશુ પાછા અને પાછા કરવા કરવાથી આશુમીને માટે ગોવા ભલા વીચારો કુદરવીજ થઈ પડે છે, અને તે એક સ્વચ્છ માનવી બની સ્વચ્છ કામોમાં અને એક રૂડી સાંતીભરી જીંદગીમાં પોતાની માલેખરી પ્રવૃત્તિ કરી શકે છે. માનવી જાતનો માટે ભાગ ઉદયચુદય પચ્છાઓ, જુસ્સાઓ, લાગણીઓ, અને ધખારાઓની એક હારમાળા સહીત જીવે છે, તેથી બકરાની અચોક્કસાઈ અને બમી નીપજે છે. પણ જ્યારે એક માણસ સમાધીમાં પોતાના મૂલને ખીલવવા માંડે છે ત્યારે એક મહાન મધ્ય નીચમ ઉપર પોતાના પુરંજોને એકી વળા સંકેતોથી પોતાના જીવરના બાલેન માંહેલા ઝમઝાઓ ઉપર રહેતે રહેતે તે કાણ મેળવી શકે છે.

તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી.

તવંચરે અને મુકસસા એકસ-
રખી રીતે પાલાનીજ એકલપેટા-
પના પરીણામ આપણા ખર્ચે છે.
દાખલ તે પરીણામમાંથી છટકી
થકતું નથી. ગરીબોની અસુક
સુસ્તીબતો હોય છે-તેમ વળી શ્રીમં-
તોનીખી સુસ્તીબતો હોય છે. જ્યારે
ધનયવાન ઘોકો પોતાનો મંજ
ગુમાવતાંજ ચાલે છે ત્યારે તંજ-
સ્તો પૈસા પેદા કરતાં જાય છે,
આજનો ભીખારી માણસ આવતી
કાલનો માલિનેઝાર થયે. થઈ
જાય છે. તેમજ આજનો કરોડ-
પત્રી સાહુકાર આવતી કાલે હાથ
એળોતો હાજતમંદ બની જાય છે.
ધાર્ટી-એ માનવી જાતને એક
ભયંકર પડછાયાની મીઝાલ પુઠે
વળમે છે. જે આદમીએ પોતાની
એકલપેટી ભૂરાવરીથીજ સત્તા અને
દાક્ષત મેળવી હશે તે સદા પોતાની
સ્થિતી માટે અચોક્કસ રહી પુજ્યા
કરશે અને તે સત્તા તથા મંજ
ગુમાવવા માટે ધાર્ટી રાખ્યા કરશે;
એક ગરીબ માણસ, જે આ જડ-
વાદી દુન્યાની માલમતા સ્વાર્થી
મતલબથી પુઠેતો હશે તે, સદંત-
રજ પામમાલીના બીચારથી હેમતાયા
કરશે. યાદ રાખજો-એકે એક
જણ આ દાની દુન્યામાં જીવતર-
લે છે તે એકજ ગજબનાક
બીચારથી હંમેશાં તબાયણ રહે
છે: અને તે બીચાર મોતનો છે.

એક આદમીએ શરણુતાના
ત્રણ દરવાજાઓમાંથી પસાર
થઈને જોયું છે. પહેલાં દરવાજા
“પ્રમોદની શરણુતા” નો છે. બીજો
દરવાજો “મતાન્તીમનની શરણુતા”
નો છે. ત્રીજો દરવાજો “સ્વાયંતી
શરણુતા” નો છે. સમાધીમાં
દાખલ થતાં જ પાતાની
પ્રમોદની કસોટી કરવાનું શરૂ
કરે છે; તે પ્રમોદની પાતાના
મનની બાહરે હસીને કહાડવા તે
મટે છે. તે વૃત્ત જોઈ શકાય કે
પ્રમોદનો ત્યાગ કરવા સીવાય એક
આદમી પાતાની આસપાસનાં
સંબંધો અને પાતાના ખુદના સ્વા-
ર્થને ગુલામ સંધાઈ રહેવાનો! આ
જે એક માનવીએ શોધી કાઢ્યું
તે એમજ સમજીએ કે મન-
કર પુરુષ સહી પહેલાં દરવાજો-
“પ્રમોદની શરણુતા” નો દાવાનો-
ઓળંગી ચુક્યો છે. આ દરવા-
જાની અંદર પસવા પછી તે
માનવી એક એવી સ્વભાવ તાલીમ
ધરાવે શરૂ કરે છે કે જે આદમાની
સ્વચ્છતા માટે સહી પહેલાં
પગલું થઈ પડે છે.

તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી.

એક આદમીને બહાદુરીથી
બસ પોતાનો રસ્તો આગળ કાપવા
દો! ત. થી અલગ રહીને તેની
ડા કરતા કહેવાતા દાસતોની-યા
તેની પુઠે લાગીને તેની સામે
બખાળા કહાડતા દુશ્મનોની દર-
કાર તેમ કરવા દેતાજ ના. બસ તેને
આશાવંત છબરે, હર હમિશ કાંઈ
બુદ્ધિથી ચીજની શોધમાં, સદા
કોશિશ કરતો તે માનવીને પયારની
પવીત્ર આંખો સાથે પોતાની સર-
વોતમ ઉમિદે તરફ આગળ વધ-
તોજ રહેવા દેજો! રોજ બરોજ
તે ધનશાનને તેની એકલપેટી મક-
સદથી વીખુટો પડવા દેજો-તેને
તેના અંતઃકરણ માર્હેલી બુદ્ધિ
ધ્રુષ્ટાઓથી નીરાળો બનવા દેજો.
કોઈવાર તે ઠાકર આશિ-કોઈ
વાર તે વૃદ્ધીથી પડશે, પરંતુ તે એ
રીતે હમિશ બસ આગળ અને
ઉંચે વધે તો જશેજ. રોજ
રાત્રીએ જ્યારે તે પોતાના અંત-
રમાં પોલીકો તે દિવસની સુસાદ-
શીનો સિસાળ કહાડવા પડે ત્યારે
જો દિન પછી દિનની લડવામાં
આવેલી લડાઈઓ નીચકળતામાં
આવેલી જીવે-જો દિવસ પછી
દિવસની સુંગી ફેલેહની તજવીજ
નીરમુજ થવી તે જીવો-તો તેને
નાસીપાસ બની આશા રહીત થઈ
જવા દેતા ના!

પોતાના આત્માને નમનતાઈનું
રંગરણીત વસ્ત્ર સજ્જીને એક
આદમી પોતાના તમામ અત્યાર-
વૃક્ષીકના હરણીત અને હોશિયર
ધખારાઓને ઉપેડી કહાડવા માટે
પોતીકી તમામ શક્તીઓને બલે
લગાડી શકે છે. ત્યારેજ તે પુન-
સાન ખરી “સુઅ્યાધ” (જે
હરગેજ બદલાતી નથી, જે સદા
ફક્ત એકજ હોય છે) અને પોતાના
તેમજ પારકાઓના ખ્યાલો મુજ-
બની કહેવાતી “સુઅ્યાધ” (જે
સંખ્યાબંધ પ્રકારની હોય છે અને
જે હંમેશાં બદલાયા કરે છે) તે
બંનેની વચ્ચેના તફાવતની પીછાન
કરી શકે છે. ત્યારેજ તે આદમી
જોઈ શકે છે કે નેકી, પશીત્રાધ,
દયા અને ખ્યાર માટેના તેના
પોતાના અભીપ્રાયો ખુદ આચાર
સંદગુણો જે ખરેખર નીરમાણ
થયલા છે તેનેથી કાંઈક જુદાજ
હોય છે. ત્યારેજ તે માણસને
માલમ પડે છે કે આ સંદગુણો
જો મહણ કરવાજ હોય તો તે
મજકુર ખરા ખુદાઈ નીયમોની
પરજ-અને નહીં કે ખુદાના
પોતાના ધખારાઓપર-તેને ઉભું
રહેવું જોઈએ. અત્યાર વૃક્ષીક તે
શખસે પોતાના અભીપ્રાયો માટે
બહુ ઉંચી કીંમત આંકી હશે,
પણ હવે તે પોતાના વીચારો તે
અલીધણું વજન આપતાં અટકે
છે; ખીજાઓનાં વીચારોની સામે
પોતાના વીચારોનો બચાવ કરતાં
તે અચકી જાય છે; બહુ ખુ-
દાના પોતાના વીચારોને નકામાં
અને કીરના તે સંખ્યાબંધ વગ
માટે છે.

તા. ૧૧ મી રેબુવારી,

ને માણસ એવો નીચપ કરે
 કે જે હવેથી બંધ બાહિરના ખેડા
 દખાવે, પોકળ પડછાયાઓ અને
 ખાલી ખખારાઓથી સંતોષ
 પામવું નહીં, તે માણસ પોતાના
 કરાવની આરખાર પ્રકરણની રીતની
 રહે તમાપ તકલીબ અને વાહિ-
 યાત કલ્પનાઓ હાસિલી કહાણી
 થકે છે. અને છાંદગીની પરી-
 ખરી માતે પર હાલતમાં દાખલ
 થાય છે. છાંદગી કેમ જીવતી
 ને મજકુર ઇનશાન ત્યારેજ
 શીખે છે-અને ખરી છાંદગી
 ત્યારેજ તે ખરી પર જીવતે છે.
 ત્યારે તે ક્યાંની જીવસાક્ષીનો
 યુક્તિ થતો નથી-ક્યાંની મતા-
 ભીમાનના નોકર બનતો નથી;
 ત્યારેજ તે કોઈની યુમરાહીનો
 પુંજરી બનતો નથી. ઇશ્વરી
 મધ્યની કુ ત્યારેજ તેના પોતાના
 છત્રમાંજ તેને મળી આવે છે-
 અને તેથી મળે તેવાની સંજોગો
 વચ્ચે તે રહેલ, શાંત, શકીલામ
 અને રાહિયે રહી થકે છે. ત્યારેજ
 તે ખરી ખુદા છાંદગીનો બાસ
 આસપાસ રીતોથી ગરે છે-કેમજ
 તેની પોતાની છાંદગી ખુદા
 હાય છે.

ભાગ ૨૨ શ્રી રૂપરુદ્રાચાર્ય.

અપવીત્ર માણસોને પવીત્રાધ
વરદ હજવા દેવા અને તેઓ
પવીત્ર બનશે, નબળાંમાંને મળેના
આશરે. એવા દેવા અને તેઓ
મળવાન થશે, અભણોને શાન ભણી
જવા દેવા અને તેઓ ડાહ્યા
બનશે. સુધળી ચીતે પ્રાપ્તિ
નીજ છે અને તે જ કાંઈ પશંદ
કરે તે તેને મળશે. આને તે
અશાનપણમાં એક ચીજ પશંદ
કરશે તો કાંઈ તે ડાહ્યાપણથી ખીજી
ચીજ તરફ નજર રાકાવશે.
તે માનતો હોય કે નહીં માનતો
હોય, તોપણ તેની શુકતીને લગતું
કામ તો તેને પોતાનેજ બળવણું
પડશે, કારણકે પોતાના આતમાને
લગવી હમિયની ભોખમદારીમાંથી
તે ભેગ છડી જઈ શકે તેમ નથી,
તેમજ તે ભોખમદારી તે ખીજને
ગળે ઘેરવી શકે તેમજી
નથી. હસવણી વીરવાના ડાહ્યા
ધવપેચથી તે પોતાની હસવીના
કામદાને હાથતાથી આપી શકશે
નહી. નેક વીચાર અને નેક કામો
નહી કરવા માટેના તેના સુધળાં
બહાનાઓ તથા તેના સુધળાં
સવારથી ઈમારતોને એ કાવરો
ભીજીને ફકડા કરી નાંખશે. તેજ
સુધળ જે કામ બળવવાનું તેના
આતમાની સરજતમાં લખાઈ
છે તે કામ તેને માટે ખોદા પોતે
કરી આપનાર નથી.

તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી.

માનવીઓ પોતાની ધૃત્તિઓને
સદા ચઢાય છે—કેમને કામી
હવસોને તરપ્ત કરવાનું તેઓને
બહુ મીઠું લાગે છે; પણ તેનું
સેવટ સદા દુષ્પ અને બેકરાશીમાંજ
આવે છે. ધનશાનો હંમેશ
પોતાની મગજ બુદ્ધિની રક્તીકો
ને ચઢાય છે; હું પણ તેઓને
મનથી ધણુંજ ધૃત્તિવા જોગ હોય
છે.—પણ એ બકાધારી હું પણ—
નું પરીણામ શરમીંદગી અને
ગમી સીવાય ખીજું કશું હોઈ
શકતું નથી. જ્યારે તમારો આત્મા
તમારી વ્યાસનાઓ તરપ્ત કરવાની
તમારી અધીરાઈની ગેરિએ જઈ
પુગે છે ત્યારે—અને જ્યારે તે તમારાં
હું પણનાં કડવાં ફળો વાવીને
દપટ પડે છે ત્યારે—તે ખુદાઈ
ડહાપણ મેળવવા માટે અને ખુદાઈ
જીંદગી જીવવવા માટે તમયાર
બને છે. સ્વાર્થને મારી નાખવા-
થીજ તમારાં જીવરનો ખુદા અમર
જીંદગાનીમાં પાછો જન્મરૂત થઈ
શકે; અને સ્વાર્થને નાખુદ કરવા-
થીજ તમે ડહાપણના શીખર
હિર પ્રકાશતા ઉભા રહી શકશો.

માનવી એક હુમાન ઉપરથી
ખીજાં હુમાન ઉપર દાડે છે; અને
એવેની સીવાય ખીજું કંઈ તે
શોધી શકતો નથી. તે એક દશથી
ખીજે દશ મુસાફરી કરે છે;
પણ નાસીપાસી સીવાય ખીજું
કશું તેને મળતું નથી. હનશાન
સુંદર મહેલો બાંધે છે, આલીશાન
બગીચાઓ રોપે છે; પણ પરી-
ણામમાં તેને કંટાળા અને અમ-
વડ સીવાય ખીજું કશું મળતું
નથી. જ્યાં સુધી આદમી પોતાના
છગરની સુઅ્યાધ ઉપર પોતાની
આશાઓને પાથો રચતો નથી,
ત્યાં સુધી તેને કદીખી આશા-
ઓ અને સંતોષ મળતેજ
નથી. જ્યાં સુધી માનવી ચુક
વગરની વર્તણૂકનો પોતાનો મહેલ
બાંધતો નથી ત્યાં સુધી તેને
આલુહદ અને અચુક ખુશાલી મળી
શકતીજ નથી. જ્યારે માનવીને
તે મળે છે ત્યારે તે આ દુન્યાના
તમામ પોતાના કામોમાં અને
તમામ પોતાની મતાઓમાં તે
ખુશાલી આપી શકે છે.

તાલ રૂપ મી પ્રચુરવારી.

જ્યારે એક આદમી ભુતકાળમાં
 બની ગયલા બનાવો ઉપર અથવા
 તે ભવિષ્ય કાળમાં બનનારા
 બનાવો ઉપર ચાલુ ગૌર કર્ય
 કરે છે, ત્યારે વર્તમાન કાળમાં
 બનતા બનાવો તે ચુપી જાય છે.
 ગાંધીકાલે તે કેમ જીવ્યો, આપલી
 કાલે તે કેમ જીવશે તેનો અંદેશો
 કરતાં આજે તે કેમ જીવે છે
 તેનું તેને લાન રહેતું નથી. હમ-
 ભાજી-આ પડીએજ-દરેક ચીજ
 બની શકશે: હમભાજી-ખીજ
 કોઈખી વાપને નહીજ. કહાપણની
 રાહબરી વગર-“પોકળ”ને ને
 “સંગીત” માત્રી લખને--પ્રનશાન
 પોતાના જીવ સાથે તકરાર કરે છે
 કે, “ગયે આઠવાડીયેજો મેં ફલાણું
 ચીણું કર્યું હોને-ગયે મહીને
 યા ગયે વરસે જો હું ફલાણી
 ચીણી રીતે વર્તયો હોને-તો આજે
 મારા બાળમાં ફાયદો થપ્પ ગયો
 હોને.” વળી તે આદમી હમિશ
 બડબડ કર્યા કરે છે કે “હવે શું
 કરવું તે હું જાણું છું, અને તે
 હું આવલી કાલે કરીશ.” આમ
 તકરાર કરનારાંએ એકલપેટાં હોય
 છે; તેઓ વર્તમાન કાળની જખ-
 રદસ્ત મહાન અગત્યતા પીછાન-
 વાને અશક્ત હોય છે. આજની
 ઘડી,-વર્તમાનકાળ-ના માત્ર પોકળ
 પડછાયાએ તરીકેજ ભુતકાળ
 અને ભવીષ્યકાળ હોય છે એવું
 મજકુર પ્રનશાનોનાં મગએમાં ઉત-
 રતુંજ નથી.

તા ૧૦ ૨૬ મી ફેબ્રુઆરી.

ઓશીયાળાંપણાંની હરેક ગલી
 ગુંચીમાં ભટકવાનું મોકુદ કરે;
 લાલચ મોહિનીની હરેક સાંકડી
 થેરી—(જે તમારા આત્માને ભુતમાળ
 અને ભવિષ્ય કાળની અંધારી
 જગ્યાઓમાં દારવાઈ જવાને લલ-
 ચાવતી હોય તેને)—પડવી મેસા;
 તમારું ખરું અસલ ઇશ્વરી ખમીર
 હુમણુંજ દેખાડો. આજનાં
 ઉંધાડાં મેદાનમાં બસ બેસીકર
 બહાર આવો. જે તમો થવા ઇચ્છો
 છો—જે તમો થવાની આશા
 રાખો છો—તે તમો મધ કાલે થઈ
 શક્યા નથી, આવતી કાલે થઈ
 શકનાર નથી; માત્ર આજેજ
 થઈ શકશો. તમારી ચાલુ ઢીલમાં—
 તમારી કાયમની મોકુશીમાં,—તમો
 સદા તમારું કામ પડવુંજ મેલ્યા
 કરશો. મુલતવી રાખવાની જો
 તમો શક્તિ ખરાવો છો તો બજ
 લાવવાની—જથુક માટે બજલાવવા
 ની—તમો શક્તિ ખરાવો છો.
 આ સરચાઈની અગત્યતા પીછાની
 અને લમી. આજને માટે—રોજને
 માટે—તેજ સર્વોત્તમ પ્રકારના માનવી
 બનશો કે જે જાતનાં માનવી
 બનવાના તમો ખુશ સ્વપનાઓ
 જોતા આવ્યા છો. હુમણુંજ
 કામ બજવો, અને તે ઝડપથી;
 આજને માટેજ જીવો, અને
 તમો આખાઈ બનશો; હુમણું-
 નીજ ધડી માટે વર્તો, અને તમો
 સંપૂર્ણ થશો.

તા. ૨૮ મી ઇશ્વરવાર.

કોઈની બાબતને માટે “આ-
વતી કાલ” અતીત અસુરી થઈ
પડે છે. જે આદમી “આવતી
કાલ” માં મદદ અને મુક્તિ જીવે
છે તે સદાજ “આજે” પડવાનો
તથા નીચકૂળ નીવડવાનો! તે
“ગઈ કાલે” ઠોકડ ખાધી હતી!
હા-“ગઈ કાલે” તે ગંભીર
ગુનાહ કયા હતો! આ ખીના બે
પું માન્ય રાજતોજ હોય તો તે
તારી મફલવી એકદમ હમણાજ
—અને જાગ્રુકને માટે—છોડી દે,
અને ખુબ ચોકસી રાખ કે હવે
તેનીજ ઠોકડ પું “આજે” ખાશે
નહીં; એવાજ ગુનાહ પું
“આજે” કરશે નહીં. ભુતકાળની
ભુલ સાફ જ્યારે પું રૂકન કરતો
હશે ત્યારે વર્તમાનકાળ દરમ્યાન
તારા આત્માનો દરવાજો ગુનાહને
પેસી જવા માટે વગર ચોકીખાને
ખોલ્લોજ કદાચ રહી જશે તે
ભુલતો ના! એક સુરખો જે હુમ-
લાની કોશિશના ધોરી રસ્તો છોડી
દબને ભગીજ્યની ઢીલનો કાલવ-
કીચલવાળો માર્ગ વધુ પસંદ
કરે છે, તે કહે છે કે “આવતી
કાલે હું વહેણા હીશ;
આવતી કાલે હું કગળમાંથી
બહાર નીકળીશ; મારી મકસદો
હું આવતી કાલે હાર પાડીશ.”
પણ જે ઇનશાન રવાનો છે તે
હુમલાની જવેદાનીભરી અમલ્યતા
પીછાને છે અને આજેજ વહેણા
હો છે—આજેજ કરજમાંથી
બાહર નીકળી જાય છે—આજેજ
પોતાની મકસદ પાર પાડે છે.

જે બાળક હજી આવી પુગી નહીં હોય તેને પડવી મેલવામાં-
અને જે બાળક નજર સામે
ખડી હતી હોય તેની ઉપરજ ધ્યાન
આપવામાં-હાઉપણુ છે. તે છેલ્લી
પ્રકારની બાળક ઉપર તમે તમારા
આત્માની તમામે તમામ પત્રી-
ત્રાપથી, તથા તમારી કાશિયનાં
તમામે તમામ અંતઃકરણપુરવક
જોશથી, એવું તો ધ્યાન આપજો
કે પાછળથી કોઈની સુરતની
દલગીરી પેશવા માટે સેહજ પણ
ખાંચો ખુંચો રહેજ નહીં.
ઇનશાન જાતની આત્મીક બુદ્ધી
પોતાનાજ સ્વારથના ખખારાઓથી
એવી તો ઢંકાઇ જાયલી હોય છે
કે તે પોતાના જીવસે બડબડે છે
કે-“હું કેટલાંક વરષો અગાઉ
ફલાણા દિવસે એ જન્મયો હતો,
અને જ્યારે નસીબમાં હશે ત્યારે
હું મરણ પામીશ”, પણ તે
ઇનશાન જન્મયો હતોજ નહીં-
અને તે મરી જવાનોખી નથી
જ. કેમજે જે ચીજ અમર છે-જે
ચીજ જાવેલાની. વૃત્તીકની છે-તે
જન્મ અને મરણને આધીન
હોઇ શકેજ નહીં. એક શખ્શને
પોતાના ખખારાઓ એકવાર છોડી
દેવા દા, અને પછી તે પોતેજ
જોશે કે તેના ખાકી બદલનો
જન્મ અને ખાકી શરીરનું માત
એ માત્ર એક માટી મુસાફરીના
છુદા છવાયા બનાવો મીસાલ છે;
ત્યારેજ તે જોશે કે જન્મ કાંઈ
આ મહાન મુસાફરીની શરૂઆત
નથી-માત્ર કાંઈ આ અમર મુસા-
ફરીનો છેડે નથી.

જીંદગીને એક માત્ર નાનકડા
અલાહદા દુકડા તરીકે ગણતા
તમે બંધ પડો, તમારી હસલીને
એક સંપુરણ આપી બાબદ
તરીકે સખીને જીવ ને તયારેજ
તમને સંપુરણતાની સાદાઈ
દેખાઈ આવશે. વીચાર કરો -
એક નાનો દુકડો આપી વસતુને!
તમને કેમ ખયાલ આપી શકે ?
પણ આપી વસતુ એક નાના
દુકડાને ખયાલ ઉપજાવી શકે એ
કેટલું સહેલું છે ! પાપ - એ
પવીત્રાઈનો તમને કેમ ખયાલ
આપી શકશે ? પણ કેટલું સાદું
સમજ પડે તેવું છે કે પવીત્રાઈ
તમને પાપનો ખયાલ આપી શકે
છે. જે માનવીઓ મારાઈએ પુગવું
હોય તેણે નજીવી ચીજો ત્યાગ
કરવીજ નોંધયે. પાદ રાખો -
કોઈની ગમે તેવી આકર્ષીતા
એક ગોળાકાર કુંડાળું બંધ બેસી
જવાનું નથી; પણ દરેક પ્રકારની
આકર્ષીતામાં તમે એક ગોળાકાર
કુંડાળું, બંધ બેસાડી શકશો.
કોઈની રંગમાં તમે ઝગઝગીત
રેશની સંકોચાવી શકનાર
નથી - પણ ઝગઝગીત રેશનીમાં
તમે હરેક રંગો આમિજ કરી
શકશો. એક માનવીને પોતાના
સવારથની આકર્ષીઓનો નાથ
કરવા દો અને તે સંપુરણતાનું
ગોળાકાર કુંડાળું ખુલ્લું નોંધ શકશે.

આદમ જાતના જીવરમાં તું
માયા મોહ્યતથી વાસો કર, અને
તારાં જીવરમાં તું બહેસતની ખુશ-
નુદ શાંતી વસાવી મેલશે સરવે
હનશાનો ભણીના અનહદ પયારમાં
તું ગેાયા પીગળી જ, અને તું
અમર કાળના કામો બજાવશે,
તથા આશીશના જાવેદાન મહાસા-
ગરમાં પોતે પીગળી જશે. બહારથી
માણસ એક ગુંચવણ ભર્યા
તબક્કા તરફ વધતો જઈને પ્રગટે
છે—અને પછી પાછો સાદાઈના
એક મહાન મજબબીંદુ તરફ હટતો
ચાલી પોતાને સંકોચાવે છે.
જ્યારે એક માણસને માલમ
પડે છે કે ખુદને પોતાને સમજી
શકવા અગાઉ આ શરૂદીને
સમજવી કેવળ મણીતની
નીયમે વઢીક અશક્ય છે, ત્યારે
જ તે માણસ ખરી મીનોઈના
મહાન મારગે ઉપડવાનું શરૂ કરે
છે, કે જે મહાન મારગ કુદરતની
અસલ મુળ સાદાઈ ભણી તેને
દારવી લઈ જાય છે. એ મારગ
ઉપર જેમ તે આગળ વધે છે,
તેમ તેમ આ શરૂદીની સમજણ-
માંખી તે આદમી આગળ વધે છે.

જે આદમી પોતાનો જુપો
હવસ, પોતાનો ઘોળ, પોતાનો
ગુસ્સો, પોતાનો ધખારો છોડી
દેતો નથી તે માણસ કદીખી કોઈ
ચીજ ભેષ શકતો નથી સમજી
શકતોજ નથી. ડહાપણની નીચા-
ળમાં તે એક ઘાંકડાપોઠ રહીજ
ભય છે-જે કે તે કાઠી દુન્યવી
કોષભેમાં ધણે “કેળવાયલો”
લેખાય છે. જે તમારે સાનની
કુંચી શોધવી હોય, તો તમારે
પ્રથમ તમારી પોતાની હાલત શોધી
કહાડવીજ પડશે. જાણો! તમારાં
પાપો જે માણુદ છે, તે તમે
પોતે નથી; તમારાં પોતાના અં-
ગત જીવણનો એ પાપો કશીખી
ભાગ નથી, તે ગુનાહો માત્ર દહો
મીસાલ છે-કે જે દહોને તમે આ-
હતાં શીખ્યા હો. તેને વળગવાનું
માફુ કરો-અને તેઓ તમને
વળગતાં બંધ પડશે. તેઓને
તમારી સોડેથી ખરી પડવા દો-
અને તમે તમારા ખુલ્લા આકા-
રમાં બાહર આવી શકશો. પછીજ
તમે અજીત નીયમ-અમર જીંદગી
અને જીવેદાનીની નેકી સાથ
એકત્ર હો એમ સમજી શકશો.

નમનતાઈ, ધીરજ, પ્યાર, દયા,
અને ડહાપણ—એ કુદરતની અસલ
સાદાઈની મુખ્ય ખાસીયતો છે.
જે માણસ આ પાંચ બાબદોમાં
અપૂર્ણ હશે તે મજકુર સાદાઈ
સમજી શકવાનો નથી. ર્યાનો પુર-
વજ સ્વાનપતને પીછાની શક્યે.
એક મુખ્યાજ હંમેશા કહેવા નીકળે
છે કે, “આ દુનીયામાં કોઈ
ડાહ્યું છેજ નહીં.” એક અપૂર્ણ
માણસજ હંમેશા કહેવા નીકળે
છે કે “આ દુનીયામાં કોઈખી
માણસ સંપૂર્ણ છેજ નહીં.” આમ
કહેનારાં આદમીઓ પોતે જ્યાં
હોય છે ત્યાંજ ઠરીઠામ થઈને રહે
છે—આમળ વધતાંજ નથી. ખોડ
ખામીવાળો માનવી પોતાની
આખી જીંદગી એક સંપૂર્ણ
માણસ સાથે ગુજારશે, તો એ તેની
સંપૂર્ણતા તે જોઈ શકનાર નથી.
નમનતાઈને તે હિમકારાપણાની
હિપમાં આપશે; સખુરી, મોહાબત,
માયા તેને નંબળાઈના ચીન્હો
લાગશે; સ્વાનપત તેને મનથી એવકુ-
દાઈ માલમ પડશે. અશુક બાબ-
દને ખરી રીતે પીછાનવી હોય તો
તે બાબદને આખીજ તપાસજો-
ડકડે ડકડે તેને લેતા નહીં. તમે
જ્યાં વુલીક તમારી આખી
સંપૂર્ણ જીંદગી પ્રદરશીત કરી શકો
નહીં, ત્યાં વુલીક કોઈખી બાબદ
હિપર તમારો અભીપ્રાય આપશે
નહીં.

તાં ૭ મી માર્ચ.

તમારી પોતાની છાતીમાં ને
 હૃદયની અંતઃકરણ પડકે છે તે બે
 તમા સમજી શકો તો તમામ મનુ-
 પ્ય જાતના અંતઃકરણ તમને સમજ
 પડશે. જે પુરુષે ખુદના પોતાના
 વીચારો ઉપર કાબુ મેળવ્યો તે
 પુરુષને સરવે માણસોના વીચારો
 સમજતાં સુથકેલી પડવી નથી.
 તેથીજ એક નેક આદમી
 પોતાનો બચાવ કરતો નથી—પણ
 ખીજાઓના મનને પોતાના આચાર
 વીચાર સુજળ દોરવવા તે હંમેશ
 મઠે છે. જ્યારે સ્વચ્છ નેકીએ
 તમે પુગો છો, ત્યારે તમારી સરવે
 ગુંચવણો દૂર થાય છે. જ્યાં
 પાપ હસ્તી ધરાવતું જ નથી ત્યાં
 કંઈ ગુંચવણ તમને ગુંગળાવી
 શકે? ઓ, તું કુદરતને સમજવા
 માટે અછાડ પછાડ કરીને સદા
 બેચેન રહેતા ધનસાન! તારાં
 પોતાનાં અંતરની પવીત્ર ચુપકાદીમાં
 જઈને વાસો લે! ત્યારેજ તને
 સ્વચ્છ નેકી જડશે ને ત્યારેજ
 તું તારી આખોપર ફરી વળેલા
 બખારાઓનો પડદો બે ભાગમાં
 ફાડી નાખી શકશે—ત્યારેજ તું
 સજીવી, શાંતી અને સંપુરણતામાં
 દાખલ થઈ શકશે. કેમજે જાણ,
 કે સ્વચ્છ નેકી અને કુદરતની
 અસહ્ય સાદાઈ એ બંને એકની
 એકજ બાબત છે.

બાહરની દરેક ચીજથી સદંતર
 બીજુટા પડી જવું—અને ભીતર-
 નાજ સદ્યુણ ઉપર ઓસતવ રીથી
 આધાર રાખી ઉભા રહેવું—
 એજ તે મહાન ડહાપણ છે કે
 જે કદીખી ઠાપ આવું નથી જે
 આદમી આવું ડહાપણ ધરાવે છે
 તે તવંગીરીમાં તેમજ મુદ્દેસીમાં
 એકસરખોજ તમારી સમક્ષ રજી
 થાય છે. પછસા તેના કહિવતમાં
 ઉમેરા કરતા નથી—તંગદસવી તેના
 મનની ચાંત સમાધાનીમાં ખલત
 કરી શકતી નથી. જે ધનશાને
 પોતાના બાલેનની તમામ ગંદકીને
 ઘાઘ નાખેલી હોય છે, તે ધનશા-
 નને ધન દાલત મલીચ બનાવી
 શકતી નથી, જે ધનશાન પોતાના
 આતમાના મંદીરને જરાબી નામોશી
 પોહ્યાડવાથી બસ આટલી બપસ,
 હોય છે તે ધનશાનને માલો
 ખજનાની ગેરહાજરી નામોશી
 પહોંચાડી શકતી નથી.

આપણી આસપાસ જેથી કાંઈ
ત્રાહેત ચીજો અથવા બનાવો બને
તેથી આપણા મનને ગુલામગીરીમાં
જકડી નાંખવાની ના પાડવી
અને આવી સધળી ચીજો અથવા
બનાવોને જાણે આપણા પોતા-
ના જ ઉપયોગ માટે હોય એવી
રીતે મણવા-એજ ડહાપણુ છે.
ડાહ્યા માણસોને મનથી સધળા
બનતા બનાવો સારા છે અને
તેઓ બધી તરફ કાંઈથી નજર
નહી રાખતા હોવાથી તેઓ દિન
પરદિન વધુ અને વધુ ડહાપણુ-
વાળા બને છે. તેઓ સધળી
ચીજોને ઉપયોગ કરે છે અને આ
મુજબ સધળી ચીજોને પોતાના
પગની હેઠળ મૂકે છે, તેઓ પોતાની
સધળી બુધ્ધિ જેવી યાવ છે કે
પુરતજ ભેષ લે છે અને તેઓને
નકકર કાંમતના નસીયતના પાઠ
તરીકે સ્વીકારે છે, કેમકે તેઓ
જાણે છે કે ખુદાઈ હાકમમાં
કાંઈથી બુધ્ધિ નથી.

પાતાના અંતરમાં એક ઇનશાન સંબંધું જોર, શ્યાનપત, સત્તા અને ભંડોળ થોડી શક્ય-પરંતુ એ ચીજો તેને હંપણામાં જડવાની નથી. ન બળદો તેને માત્ર તાલિદારી, નમનતા અને શીખવાની તલબગારીમાંથી મળી આવશે. તે થકી તેને હિંમત પ્રકારની શકલી-એને તાલિ થવું પડશે-નીચ પ્રકારની શકલીઓમાં વડાઈ લેતાં તેને બંધ પડવું પડશે. જે માણસ ઇપકાને, નસીહતને અને અનુભવના પાઠોને હટકારી કહાડી માત્ર આપણડાઈ ઉપરજ હોમી રહેવા માંગે છે તે જરૂરજ પડવાનો. અરે-તે હંમેશનોજ અત્યાર આગમજનો પડેલો છેજ! એક મોટા ધર્મ શીક્ષકે પાતાના એલાએને કહ્યું હતું કે “જેઓ પોતાને ખુદ ને માટે પોતાનાજ અંતરની જોત વાપરે છે, જેઓ પોતાની ઉપરજ બસ પોતાનો આધાર રાખીને આગળ વધે છે, જેઓ બાહરની મદદ ઉપર કશીખી મદદ બાંધતાજ નથી, જેઓ પોતાની રાશની તરીકે માત્ર સૂચ્યાઇનોજ ઉપયોગ કરે છે, જેઓ માત્ર સૂચ્યાઇમાંજ પોતાની મુકલીમાની પોતાના સીવાય ખીજઓની મદદ ચાહતા વઢીક નથી-તેવાજ મારા એલાઓ સહથી મથાળે રાંચ ઉપર ચઢી શકશે. પણ તેવાઓએ શીખવા માટે તલબગારી દખાડવીજ જોઈશે.

દરેક ચીજ અને દરેક વિચારના છુટા છુટા ભાગોને જો મજબુત રીતે અને સમજદાર રીતે તમે એકત્ર કરો, તોજ મજબૂત ચીજ અને મજબૂત વિચાર તમને ઉપયોગી થઈ પડશે. ડોઢ પછ મહસૂદ ધરાવશી—એ અમુક વિચારને સંપૂર્ણ તમારાં જોશથી એકત્ર કરવા બરાબર છે. “મહસૂદ” —એટલે શું? તમારાં મનની તમામ શક્તિઓ એક અમુક ચીજ મેળવવા પાછળ તમે ગતે લગાડો—અને મજબૂત ચીજ અને તમારી પોતાની વચ્ચે નડતી દરેક મુશ્કેલીઓ તમે તોડતા ચાલો. એ પ્રયોગનો ખીલો અથ “મહસૂદ ધરાવશી” એવો થાય છે. ફતેહનાં મંદીરનો મુળ પાયોજ “મહસૂદ” છે. એક સંપૂર્ણ આખી ચીજને “મહસૂદ” બધી ગમથી બાંધેલી તથા એકત્ર રાખે છે “મહસૂદ” વગર તે ચીજ વીખેરાઈને ખીન ઉપયોગી થઈ પડે! પાકળ ખખારાઓ, તકલીદી શોખો; અડકબડી હરહાઓ અને મન વગરના ઠરાવોનો ગમાવેશ “મહસૂદ” માં થઈ શકતોજ નથી. અમુક ચીજ હાર પાડવાના દ્રઢ ઠરાવમાં એક એવી અજીત શક્તિ સમાવણી હોય છે કે જે તમામ ઉતરતી પ્રકારના વિચારોને ગળીજ લાય છે, અને સીધી ફતેહ ભણી કુચકરતી રહે છે.

શક, ચીંતા અને બળાપો, એ હું પશુને લગતા રહી ન શકે એવા ઝોળા છે. જે ધણી આત-
માની સ્વચ્છ હંચાઈએ ચહડશે તેને એ ઝોળાએ વધુવાર હેરાન કરશે નહીં. વળી જે પોતાની હસ્તીના કામદાને બરાબર સમજશે તે પોતાનાં દુઃખને હમિશનું હાંકી કઢાડી શકશે. જે એવી રીતે સમજે છે તે જીંદગીનો સરવોપરી કામદા સમજી શકશે અને તેને માલમ પડશે કે તે કામદા તે પ્યાર છે અને તે નાશ નહીં પામી લેવા પ્યાર છે. એવા પ્યાર સાથે એકત્ર થશે, અને સખળા ધીકાર તથા મુરખાઈથી નીરાળાં બનેલાં સખળાંએ પ્યારથી માહીને તે અજીત રક્ષણ મેળવશે, કે જે રક્ષણ પ્યારજી આપે છે. કોઈની ચીજ મેળવવાનો દાવો તે કરતો ન હોવાથી તેને કશી ખોટ જવી નથી, મનહ મેળવવાની કોશિશ તે કરતો ન હોવાથી તેને દુઃખ હવેજનું નથી. ખીજાએની સેવા બજાવવાનાં હયાયારો તરીકેજ પોતાની સખળી શકવીએ તે લેખતો હોવાથી તે હમિશ આશીરવાદભરી સુખી સંપત્તિમાં રહે છે.

બમે ઝિવાં જ્યારાં તોફાનથી
પરવત વાંકો વળતો નથી, પણ
તે મંદાં તથા તુરતની પાંખ
આવેલાં પક્ષીઓનું રક્ષણ કરે છે.
જોકે સઘળાં માણસો તેની ઉપર
પગ મેલીને ચાલે છે, તોપણ તે
તેઓનો બચાવ કરે છે. તેવીજ
હાલત ઝેક રાંક માણસની છે.
જોકે તે કોઈથીજી ઉભમમતો નથી,
છતાં ધણીજ તુચ્છ પ્રાણીનું
રક્ષણ કરવાનેજી તે રૂયાથી વાંકો
વળે છે. જોકે તેને ધીકકારવામાં
આવતો હોય તોજી તે સઘળાં
માણસોનો હેતથી બચાવ કરે છે
અને તેઓને ઉંચ હાલતે લાવે છે.

મુંગી ચુપકીદી વચ્ચે ઝેક પર-
વત જોડેલા દમામદાર છે તેઓજ
ઝેક હંશ્વરી પુરુષ પોતાના મુંગા
રાંક ખવાસ વચ્ચે મહાપ્રતાપી
હોય છે. ખરેખર તેનું શરીર પહા-
ડની પેઠે નીચાણ ખીણમાં અને
ધુમસમાં ધંકાયલું રહે છે પણ
તેના આત્માનું શીખર હંમેશ
વાદળોથી ઝાંખા પડ્યા વગરના
ઉજ્જ્વલમાં પ્રકાશીત રહે છે અને
ચુપકીદી સાથે જીવે છે.

તાલ ૧૫ મી માર્ચ.

રાંક પુરુષ અંધારામાં પ્રકાશી રહે છે અને ઈકાંત ખુણામાં આબાદી ભાગવે છે. રાંક ખવાસ બડાઈ મારતો નથી, યા પેતાને જાહેરાત આપતો નથી યા સાકાશીય-તાથી તેની ચઢવી થતી નથી. રાંક ખવાસ ઈક માણસની વરતણકમાં વપરાય છે અને ત્યારેજ તે દેખાય છે યા દેખાતો નથી. તે ઈક આત્મીક ગુણ હોવાથી ફક્ત આત્માની આંખ વડેજ તે જોઈ શકાય છે. જેઓ આત્મીક રીતે જાગૃત થયલા હોતા નથી તેઓ તે જોતા નથી અથવા તેને આહતા નથી, કારણ કે ખોટા દુન્યવી દેખાવો ઉપર તેઓ શીદા થઈ મયલા અને તે દેખાવોથી આંધળા બની મયલા હોય છે. વળી તવાસી-ખખી ઈક રાંક ખવાસના માણસની કશી નોંધ લેતી નથી. ઇતી-હાસીક મોટાઈ તો મારામારી અને આપમડાઈમાં સમાયલી હોય છે, જ્યારે રાંક ખવાસના પુરુષની મોટાઈ શાંતી અને નરમાશમાં સમાયલી હોય છે. તવાસીખમાં દુન્યા-દારીના કામકામેની નોંધ લેવાય છે અને નહીં કે ઇશ્વર રાજી થાય તેવાં કામોની. પણ તે છતાંખી ઈક રાંક માણસ ખુણે પડેલા હોવા છતાં તે છુપો રહી શકે તેમ નથી, કારણ કે રાજનીને કેવી રીતે છુપી રાખી શકાય ? દુન્યાથી પેતાને વેગળા કરવા પછીખી તેનો પ્રકાશ આલુજ રહે છે, અને જે દુન્યા એ તેને પીછાનયો હતો નહીં તે દુન્યા તરફથી તે પુંજાય છે.

જે માણસ એમ ધારતો હોય કે ખીજાઓ મને ગુફસાન કરી શકશે, અને એમ ધારીને જે પોતાને ખરો ઠરાવવાની કોશિશ કરતો હોય અને ખીજાઓ સામે પોતાનો બચાવ કરતો હોય, તે માણસ રાંક ખવાસ તે શું સમજતો નથી અને છુંદગીનો અર્થ તેમજ સત્વ શું છે તે જાણતો નથી. “તેણે મને ગાળ દીધી-તેણે મને માર્યો-તેણે મને હરાવ્યો-તેણે મને હુર્યો. જેઓ એવા વીચારો કરતા હોય, તેઓના મનમાં ધીક્કારની લાગણી ઉત્પન્ન થતી કદીખી બંધ પડવાની નથી. સખબ, ધીક્કાર દખાડયાથી સામા ધણીના મનમાંની ધીક્કારની લાગણી કોઈખી વખતે બંધ પડતી નથી; ધીક્કારની લાગણી ખ્યાર દખાડયાથીજ બંધ પડે છે.” બોલ, હવે તું શું કહે છે? શું તારો પાડોશી તારે માટે જીહું બેલ્યો? વાર, તેથી શું થયું? એક જીહાણું શું તુને ઇજા કરી શકશે? જે જીહું છે તે તો જીહુંજ રહેવાનું અને ત્યાંજ તેનું સેવક આવી ગયું; તે જીહું છુંદગી યાને જીવ વગરનું છે-કાંઈનેખી ઇજા કરવાની તેનામાં શકતી નથી, સીવાય કે જે ધણી તેનાથી ઇજા પામવાની જાણીએછેને કોશિશ કરતો હોય. તારો પાડોશી તારે માટે જીહું બેલતો હોય તેમાં તુને કાંઈખી ઝુજકો નથી, પણ તું જો તેની સામે થાય અને તુને પોતાને ખરો ઠરાવવાની કોશિશ કરે તેમાં તુંને ધણો ઝુજકો છે, કારણ કે તેમ કરીને તું તારા પાડોશીના જીહાણાને છુંદગી અને જીવનશકતી આપે છે અને તેથી તુને પોતાનેજ હરાનગતી થાય છે અને સંતાપ ખમવો પડે છે.

મકસુદ હોય ત્યાં બુદ્ધી હોવીજ
 નેપથે. નેટલી તમારી ચહડતી
 ઉતરવી બુદ્ધી નેટલી તમારી વધવી
 ઝોઘી મકસુદ! એક વીશાળ
 માટું મન હંમેશ કાંઈ જંગી
 માટી મકસુદજ પરાવશે. એક
 નબળી અક્ષતુ માણસ મકસુદ
 રહીતજ રહેશે. અહીં તમિં ડાળા
 ખાતું એકાદ મમજ મવાહી પુરે
 છે કે હજી તે સંપૂર્ણ રીતે ખીલવા
 પામ્યું નથી. દુન્યાના જે આદમી-
 ઝોઝો ઇનશાન જાતની તકલીરના
 તાળાઓ રચ્યા છે, તેઓની
 મકસુદ જળરદસ્ત માટી હતી.
 જેમ રોમન સારો પોતાના રસ્તાઓ
 ગંજવર પાપાપર રચ્યા હતા તેમ
 દુન્યાના મહાન પુરુષો હંમેશ એક
 અમુક સ્પષ્ટ રીતે નીરમાણુ યયસો
 માર્ગ અખત્યાર કરતા આવેલા છે;
 જહા તેમજ માત્ર સામે આવ્યા
 છતાં તેઓ રાસ્તીના સ્તાથી ડગ-
 મગવાને સદાના પાડતા આવ્યા
 છે. મનુષ્ય જાતના મહાન મુખીઓ
 ગોયા આપણા મમજ બળના
 રસ્તાઓના બાંધનારાઓ છે. જે
 બુદ્ધીશાન અને આત્મીક રસ્તાઓ
 તેઓ બનાવે છે—અને વ્યવહાર
 માટે પાકટ કરે છે—તે રસ્તાઓ
 ઉપરથી આદમ જાત પાછળથી
 ચાલ્યો જાય છે.

સરવે કંઠાળ માણસોમાં સહ્યા
કંઠાળ માણસ તેજ છે કે ને
પોતાની જોખમદારી વાંધે અપાગ
કરવા માંગે છે. મુશ્કેલી કંઠેથી
દૂર નહાસવા માંગે અને શ અને
આરામ મળે છે એવો જોડો
ધખારો રાખી-મહેનત અને
મજુરી કરવાનું માંડી વાળવા માંગે
સુખ મળે છે એવો વાહિયાત
વીચાર ધરાવી-તે હનશાન હરદમ
મગ્ગે બેઠગાર અને અસુખી ગ્રહે છે;
તેના જીવનમાં નામોશી અને શર
માંડગીનો એક છુપો ભાર તેને
સદા હેરાન કરે છે; તે પોતાની
મરદાનગી અને સ્વમાન ગુમાવી
બેસે છે. કારલાઇલ કહે છે કે,
“જે પુરુષ પોતાની બુદ્ધી મુજબ
કામ કરવા માંગતો નહીં હોય, તેને
તેની પોતાની હાજતના પ્રમાણમાં
બસ નાબુદ થવા દેજો.” કુદરતનો
કામદાન છે કે જે માણસ
પોતાની ફરજ ચુકે છે, અને પોતાની
શક્તિના પ્રમાણમાં કામ કરવા ના
પાડે છે, તે માણસ અરેખરજ
બે પ્રકારે નાબુદ થાય છે; એક તો
તે પોતાની આશયતમાં નાબુદ થાય
છે--અને બીજું તો તે પોતાના
શરીરમાં તથા પોતાના સંજોગોમાં
નાબુદ થાય છે. જાંડગી અને
કર્મ આ બે વસ્તુ કાંઈજ ફરક
નથી. જે ધડીએ એક માનવીએ
શારીરીક યા માનસિક મહેનત નથી
છરકવા માંગ્યું કે તેજ ધડીએ તે
સખડવા માંગ્યો એમ સત્ય માની
લેજો.

એક ખેડુતે પહેલાં જમીનની
અંદર પાતાના સપળાં ખીયાંઓ
વાવવાંજ નોંધ્યે. અને પછી તે
ખીયાંઓને ઉઠવા માટે તેણે રૂઠ
ઉપર છાડવા નોંધ્યે, આમ કરવાને
બદસે નો મજકુર ખેડુત પાતાનાં
ખીયાંઓને પાતાનાં ધરમાં સંધરી
રાખે, તો તે ખીયાંઓખી ખોપ
બેસે અને ખીયાંઓમાંથી ઉપજતો
પાકખી ખોપ બેસે! કેમજે વાળ્યા
વના તેના ખીયાંઓ તો જરૂર મરી
જાય. અલબત્ત, જ્યારે ખીયાંઓ
જમીનપર રાપાય છે ત્યારે તેઓ
મરી જાય છે ખરાં-પણ એ રીતે
મરી જતાંખી તેઓ વધારે ફળદ્રુપ
પાક ઉત્પન્ન કરી આપે છે. તેજ
પ્રમાણે જીંદગીમાંખી છે. આપ-
વામાં આપણે હાયદા મેળવ્યે છીયે.
આપણી પાસે જે કંઈ હાય
તેને ચોમર ફેલાવવામાં આપણે
શ્રીમંત બન્યે છીયે. નો કોઈ આદમી
એમ કહેતો હાય કે તેની પાસે
ભંડોળ છે, પણ તે ભંડોળ તે
પોતે ફેલાવી શકતો નથી-કેમજે
ડુન્યા તેનું ભંડોળ સ્વીકારવાને
લાયક નથી-તો તે આદમી યા તો
ખરું ભંડોળ ધરાવતોજ નથી,
કે યા તો તે ખરાં ભંડોળથી ટુંક
વખતમાં અલગ થઈ જવા વગર
રહેવાનો નથી. જાણો-તમે સંધરી
રાખ્યો તેટલું તમે બોલો; એકલા
પેટાપથી નેટલું તમે જીવસે બાંધવા
જશો, તેટલા તમે તેજ વસ્તુથી
બાકાત થશો.

વર્ષના

ખાવન

રવીવારો

માટે

ખાવન

વધુ

નેક—

વીચારો !

કપતી શતરૂની નીંતાની કંઠજ
 પરવા કરતો ના. તું તાહરે રસતે
 સીધા ચાલને અને એવી નાસશી
 એને આંધકારમાં દુખતી છાડને.
 એવા નીચ પુરૂષોના બોલવાનો
 જવાબ આપવો, એ ત્રોત્રોત્ર
 લેએને ઉત્તેજણ આપવા જેવું છે
 નીંદાપોરો તાહરે વીથે ને બોલતા
 હોય, તે ને ખરુંજ હોય તો, તારી
 ભુલ જરૂર સુધારને, પણ ને જુદું
 જ હોય તો, એક ઘેલાં કુતરાંના
 ભાંસવા જેટલુંખી વજન તેને
 આપતો ના. તાહરા ઠેડાવમાં મકમ
 રહેને. મનની મજબુતાઈ વીના
 કાબેલ પુરૂષોખી કાવતા નથી, એ
 ખરી વાત છે. જંહડક, શકતી,
 કાબેલીઅત અને ઠેડાવની મજબુ
 તાઈ ને સખશમાં હોય, તે હમેશ
 કાવતો અને જંશ મેલવતો રહે
 છે. ઠેડાવ કરે તે અગાઉ વખત
 દરીઆફત કરને, પણ એક વખત
 તેવો ઠેડાવ કાઢી કે મકમપણાને
 અમલમાં લાવને.

(મનસુખી નીતી વચનનાં ગોહરો.)

તકલીફી કેલવણી અથવા તક-
 લીધી અને હાથાડોલ હુમાનનું
 માણસ ને જોયા તોફાનના પવનની
 એક સેહકી છે, અથવા તોફાની
 હસીયા મધિની વગર સર અને
 સુકાનની એક કીચલી છે, જે હરએક
 તરફ દલી જતાં, તથા હરએક વંમલ
 અને ખરાબ તરફ ધસકાર્જ જતાં
 આઠકી કે બચી શકતી નથી. બાપ-
 હાદાએ મલવેલી કીરલી ઉપર
 નચીંત રેહવાના અથવા તડોબરી
 બતાવવાનાં ફાંફાં મારવાં, એ એક
 જાતનું હરામ ખાનું ખાઇને
 સંતોષ બતાવવા જેવું છે, અથવા
 મુરદાલ કુતરાંની મીથાસે સુકાં
 હાડકાં બુચીને રાગ રેહવા સરખું
 છે, ખરેખર માન તો ખુદ પોતાના
 અકલ, હોશીયારી, જહડક, અને
 હુકમોગથી કીરલીને લાયક થવામાં
 છે.

(મનસુખી નીલી વચનનાં જોહરો.)

એક માણસને પોતાની છંદ-
 ગીમાં કેવી અજબ લડાઈઓ લડવી
 પડે છે। ઘાલ, શીકર, ગરીબાઈ,
 મગરૂરી, લાલચ, અને હવસ, એવા
 જુદા જુદા શતરૂઓ સાંભને ધણી
 વાર એખસે હાથે લડવું પડે છે.
 ધંતેભરી અને ઉમેદ પોતાના
 જહલકતા દખાવોથી તેને કેવો
 લલચાવે છે, અને અંતે નીસશીલ
 જાંડા ગારમાં મેને કેવો ફાંસે છે.
 એ જુદી લડાઈઓ લડતાં જો
 ખમી તેને ખમવા પડે છે, તે
 જખમી માણસ તો નહીં પણ
 વખતજ માતર રજવી શકે છે.
 એવા માહભારત શતરૂઓના સમિ-
 ઠા હોમલાઓથી ધણીઓ હારી
 ખાય છે, અને ધણીજ ઘોડાઓ
 મકમ હાઈડાં સાથે તહરેવાર સંક-
 ઠોને હરાવીને ખરી કીરતોની
 નોખતે પુગવાને લાયક શાલી થાય
 છે. એક શખસની અકલનું અથવા
 તેના શોકનું અને તેની ચાલબંધ-
 લીનું જો ટોલ કરવું હોય તો તે
 શું ચીજની તારીફ અને વખાણ
 કરે છે તે જોઈ કરજે.

(મનસુખી નીલી વચનનાં ગોહરો.)

હરએક જાતની મુશકેલી અને
 દુઃખ દરદની વખતે, ધીરજ અને
 સ્થિર અને શાંત મુજરીથી પોતાનું
 મન મોટું અને જન ખુશી રાખવે.
 ભેદભેદ છે, અને જે પુનરાવર્તન
 એવી આદત રાખે છે, તેજ ખરી
 નેકબખતી અને આખાદી ભરેલા
 દિવસો પાછલથી મેલવી અથવા
 ભાગવી શકે છે. પોદાતાલાનું
 ખરેખર અને ખુબીવંતું દરમાન
 એવું છે કે, જે ચીજ અથવા જેવી
 ચાલચલણથી ગુનાહ થાય, તેવી
 ચાલ ચલાવતો રાખે, -અગર એવાં
 દરમાન મુજબ તાહરાથી ચલાવતો
 આખે જમીન ઉપર, -અથવા
 આખે આકાશનાં છતર હેઠળ, તે
 મુખેથી અને પુર છુટથી રહેજે,
 પણ ભેદ વું મારા હયાને પોદાનાં
 દરમાન અથવા હોકમ મુજબ નહીં
 ચાલે તો, જાંહાંની મારા આકાશનું
 છતર અને મારી જમીનની ખેંક
 વુને નહીં મલી શકે, તે જગા
 તરફ વું જતો રહેજે અથવા દેશ
 નીકાલ થને, હયાને પોદાતાલાની
 સત્તાની હદની બાહર જઈને વસને.
 (મનમુખી નીવી વચનનાં મોહરો.)

એક શખસ ગમે એટલા એકમ
 શીષે અને ગમે એટલા અંચલ
 બને, પણ જ્યારે તે એકમની ખ
 ખુબી ઉપર અમલ નહી કરે
 ત્યારે ઉકરડા પરના કચરાનાં
 ભારબરદાર એક ગધેડા કરતાંખી
 તેને બદલતર ગણવેા જોઇએ. સં-
 ભાલને એ ભાઇ, કે તારી લાગણી
 એ તરફ ને શખસ માનની નજરથી
 જોયનહી, તાહારી ખામીઓ વીથે
 છુપી રીતે વુને ચેરાવે નહી, તાહારી
 પીક પાછલ તાહરેા ધટતો અને
 મજબુત ખચાવ કરે નહી, ખીજા
 તવંગરોની મંડલીમાં તે હોય ત્યારે
 ખી તાહારી સાથે સરેસતાના માન
 અને મમતા સાથે ચાલે નહી-
 અને તેં તેને કહેલી કંઇ ભિદ
 વાતોને પોતાનાં જીગરની તીજેરીમાં
 યુપટ રીતે સાચવે નહી, તેવા
 શખસને તાહારા દાસત તરીકે
 કબુલતાં સંભાલજે ! બલકે એક
 પુરા મુદ્દલ તરીકેજ તેને મણુજે.
 (મનસુખી નીતી વચ્ચનનાં ગોહરો.)

તજવીજ રાખી લાલકારી
ચીજ પાસે રાખજે,

અવસાન છે નુકશાન તે

સામન કાઢી નાંખજે;

વળી સત ખરીદી રાખજે

શત ભવ વિષે પત, ખાર છે,
દાતાર આ અવતારનો

સૃજનાર તે કિરતાર છે.

ભગવાનની દુકાન એમાં

માનવી કુનીમ છે,

સહુ બાળની સંભાળ ધેવી

એ કૃપાળુ નીમ છે;

ભરણ વહિવટ વ્યાજ માગે,

વ્યાજખી સરકાર છે,

દાતાર આ અવતારનો

સૃજનાર તે કિરતાર છે.

સંસાર મધ્યે ચાર !

શુભ આચાર સોદા તોલવો,

આભર અરે માનવ !

નહિજ પાતાળજળમાં બેળવે;

પાતાળથી નિકાલ નહિ,

વિકરાળ એ વિસ્તાર છે,

દાતાર આ અવતારનો

સૃજનાર તે કિરતાર છે.

ધર દયાન, રાખી સાન,

માનવી ! માન માંહે ચિત્તમાં,

રસકસ વજ્ર સંસારનો

થા વશ મનુની પ્રીતમાં;

આરામ રૂથે હૃદ્ય જે

બેહરામનો આપર છે,

દાતાર આ અવતારનો

સૃજનાર તે કિરતાર છે.

[મરહુમ બેહરામજી મલખારી-
(નીતિનિનોદ)]

આજ મને અવકાશ ક્યાં ?

કરીશ કામ એ કાલ;

જે મૂર્ખો આવું બકે,

તેના હાલહવાલ.

એક ધડીપર ભાવ ક્યાં ?

કાલે હી કાલ ?

કાલ કાળ સહ આવશે,

હી જીવે વસાળ.

તરિયો તે વુંજ બાપનું,

આગળ પોર અખાત;

વાટ ભેઈ બેસી રહે,

રહીશ ધસતો હાથ.

ભવખાલી અપવી ચહે,

તરવું અતિ મુસ્કેલ;

મોજાં ચઢશે બેસથી,

સમજ વેઠ્યા બેલ !

નવ કસ્ટો વું વામદ્દ,

કરને સમજું હાલ;

મુંડા ભવિષ્યના પેટમાં,

ગુપ્ત કાળ વિકરાળ.

જે કરવું તે આજ કર,

કાલે શો અવકાશ ?

[મરહુમ પેહરામજી મલખારી-
(નીતિવિનોદ)]

વધુ કામ કામે નહીં,
આજયકી યુલ આસ.

કુંકી મુદત માનવી.

નિત્ય મગણી યાય;

વધુ કામ હાલુ હાલુ જમે,
આયુષ્ય યહુ જાય.

માટે માગે સુખ જો
જમે જવની માંય;

કાલ જાહેસે ના મુદત,
કર જો હમણું યાય.

અગવડથી સજવડ મળે,
દુઃખ વેઠયે સુખ હોય;

કામ કરી આરામ કર,
નહિ તે પાછળ રાય.

ધસડી જમ આ ધરયકી,
પૂછયે જમ આ સવાલ;

જવાબ શો બહેરામ દે ?
કિયા કામની કાલ ?

[મરહુમ બેહરામજી મલખારી-
(નીતિવિનોદ)]

મરણ સમે ગભરાયો રે,

સહુ મરણ સમે ગભરાયો;

પાપથી વેગળા નહાસો રે,

સહુ મરણ સમે ગભરાયો.

પાપની યાપથી

બાકળા વસન્ને,

છત્યો કામ તે છવ્યો

ખાસો રે; સહુ

સુખ સંસારી

હાવીને હસન્ને,

નથી દરયા સો

કે પચાસો રે; સહુ

જીવાની દિવાની રાખો

સદગુણ સાથે,

એના કપડે ચપડ

સપડાયો રે; સહુ

સાલની જાળને રાખો

ન માથે,

સુખ ઉડી પડશે

દુઃખ પાસો રે; સહુ

પરનિંદાયજી હાય ઉઠાવો,

ના પહેરો ઇષકિરો

દાંસો રે; સહુ

[મરહુમ જેહરામજી મલખાસી-

(નિતિવિનોદ)]

(૩૪૨)

સૈને ભડા લાલ

માટે વધાવો,

પરમુખથી ન નાંખો

નિસાસો રે; સહુ

તજી અતિ આજસ

કામમાં યુંથાઈ,

જમ જણો બે દિવસનો

વાસો રે; સહુ

ચોરી લૂંટી અંતે બાંધો

લંગોટી,

ત્યારે થાઓ ન જૂઠ

જગદાસો રે; સહુ

જાણી જુજી કોઈ

જાઓ ન નરકે,

મળશે નહિ ત્યાં કો

દલાસો રે; સહુ

ચિત્તમાં ચાહેો બે

સિધારવા સ્વર્ગે;

તો ખુદરામ વેણુ

તપાસો રે! સહુ

[મરહુમ બેહરામજી

મલખારી (નીતિવિનોદ)]

અરે જુવાનો ! તમા નભરવસ
 ના રહેતા કે જુવાની હંમેશાં
 રહેશે. દુધનો હલરે અને જુવાનીનું
 જોખન થોડીવારજ રહે છે. ગમેલી
 જુવાની પાછી આવતી નથી. કહે-
 વત છે કે ઉજડ જગા ફરીથી વસે,
 નિષંન કોઈ દીવસ ધનવાન થાય,
 પણ જુવાની જે જાય તે પાછી
 નહીં મળે. માટે જુવાનીને ડહાપણ
 અને જુગતીથી જોગવજો. ધન્ય છે
 તે જુવાન નર કે નારીને જે પોતાની
 જુવાનીની મગફરીમાં મસ્ત નહી
 થતાં નમનતાધથી નેક વિચારે,
 નેક જોષે અને નેક કામો કરે.
 ધન્ય છે તે જુવાન નર કે નારીને
 કે જે ખુદનો ડર રાખીને અંતઃ-
 કરણના અવાજને માન આપી
 ભલી વર્તણૂક રાખે. અંતઃકરણના
 અવાજને માન આપી આલવાથી
 આપણા આત્માને ધણું સુખ
 મળે છે.

જુવાનીમાં સુસ્તી અને આલ-
 સાઈ છોડી મહેનત કરે. જખરી
 અને જુઠાપામાં તેટલું જોર રહેશે
 નહી. કુદરતે જુવાની સાથે હિંમત
 અને માઠી માઠી આશાઓ જોડી
 છે તે સારી નેમથી જોડી છે.

(મી૦ અ. ખ. વેસાવેવાલા.)

દાસ્તો સાથે એકઠીલથી વર્તે;
 સ્વતંત્ર દેખાવવાલા અનુભવી અને
 ચાલાક શખ્સોનો દાસ્ત થને.
 પણ દાસ્તોવાસો થને નથી તું
 નેકનામ થાય. જુના દાસ્તને નવો
 દાસ્ત કરને, કારણ કે જુનો દાસ્ત
 જુના સરાખની મીસાલે છે, જેમ
 જેમ તે વધારે જુનો થતો જાય
 છે, તેમ તેમ તે પાદશાહને પીવામાં
 વધારે સારો ને લાયક થાય છે.
 તારા હાથ નીચેનાઓ સાથે સારી
 રીતે વર્તે, દાલત દરજ્જાની
 જરાખી તકોબરી કરતો ના, કારણ
 કે તે એકને એક ઠેકાણે રહેતી
 નથી પણ એક પંખે જેમ એક
 ઝાડપરથી ખીજા ઝાડ ઉપર ઉડે
 છે, તેમ દાલત પણ ખીજાનાં હાથમાં
 જાય છે. અને આ ઉપદેશ યાદ
 રાખવી કે આપણું સર્વ શું નાના
 કે મોટા, થેક કે વાણીતર, ચહડતી
 પંકિતના, કે ઉતરતી પંકિતના સર્વ
 મરણ બાદ હનસાફ માટે એકજ
 જગાએ જવાના છીએ. પડોસી
 સાથની વર્તણૂક માટે આદરબાદ
 કહે છે કે જો તું ધરછે કે કોઈ
 શખ્સ તુંને ખુશ બોલે નહીં તો
 તું પણ તેઓને ખુશ બોલતો ના.
 ભલાં દુરમાન બળ લાવનાર થને
 કે નથી તું સારો કાયદો મળવનાર
 થાય.

(દસ્તુર આદરબાદ મારેસ્પંદની
 નસિહતો.)

ક્રીનાપોર શખ્સથી ધણી ખીહને
 રહેને, અને તેનેથી દુર રહેને.
 આદમી ઉપર વેર રાખતો ના,
 તિલણ સખુન તપાસીને બોલને,
 કારણ કે સખુન જેમ કહેલા સારા
 તેમ જાળવવા ખી સારા છે, માટે
 તે બોલવા કરતાં જાળવવા બેહતર
 છે. માણસે વગર વિચારનું અને
 બેહુકું બોલવાની દેવ રાખતી નહી,
 કારણ કે વગર વિચારનો બેહુકો
 સખુન એવો તો નાશકારક છે કે
 જાણે આતશ, જે મોઝાડીના
 જંગલમાં પડે છે તો તેમાનાં ચ-
 રંદા, પરંદા, તેમજ સપજા નુક-
 સાનકારક જનવરોને બાળી નાંખે
 છે, તેમજ બેહુકો સખુન શું સારાં
 કે શું નહારાં માણસને એકચરખી
 રીતે માફું લગાડે છે.

આદમીને મદદ કરનારી વસ્તુ
 અકકલ છે, અકકલથી માણસ
 પોતાને આફતોમાંથી ઠાડવે છે.
 અકકલની દોલત કદી નાશ પામતી
 નથી. અકકલ સખળી સંકટ મટા-
 ડનાર, ધલાજ કરનાર, મોટો
 મરતણી પામવાનું, અને સખલી
 રીતે મુખી રહેવાનું એકનું એક
 સાધન છે. અકકલથી યાનને પ્રકાશ
 મમે છે, જેની પાસે અકકલ છે તે
 દોલત છે.

(દસ્તુર આદરબાદ મારેસ્પંદની
 નસિહતો.)

જીંદગી માણસે કેવી રીતે ગુજ-
 રવી તે વિષે જીદા જીદા લખનારાઓ
 જીદા જીદા વિચારે. જણાવે છે.
 કોઈ કહે છે જીંદગી એ મળને તેમ
 દુઃખ અને દલગીરીથી છટકી જવામાં
 અને મોજમજાહ ગુજરવામાં ગુજ-
 રવી. કોઈ કહે છે કે જીંદગી ગુજ-
 રવામાં સમભાવ રાખવો. યાને જો
 દુઃખ આવી પડે તો તે વગર દલ-
 ગીરીએ ખમવાં તેમજ સુખ મા
 મોજ મળે તો તેની વગર મજાહ
 લેવે જણે તે હોય તોખી સરખાં
 અને નહીં હોય તોખી સરખાં તેવી
 રીતે તે તરફ બેદરકાર રહેવું. કોઈ
 કહે છે કે સંસાર ત્યાગ કરવો અને
 ચોકસ ઉમરે સંસાર છોડી જંગલ-
 વાસો કરવો, અને ખુદાઈ સાનમાં
 મથાયું રહેવું. કોઈ કહે છે કે તન
 ફના થવાનું. છે અને આત્મા
 અમર છે માટે તનની જાળવણી,
 તનને પંપાળવામાં જરાખી વખત
 રોકવો નહીં કે જેથી પાપી ધર્મચાઓ
 મનમાં દાખલ થાય નહીં. દેહધૃષ્ટ
 કરવું અને હાથે કરી આ સરીર
 ઉપર દુઃખ લાવવું અને તેને
 નબળું બનાવવું કે જેથી આત્માને
 મુક્ત મળે.

(મીં.અ. ખ. વેસાવેવાલાં.)

ધન માલની મહેરબાની જ્યારે
 તે હાતાર તાહરી ઉપર, કરે, ત્યારે
 તુનેખી લાજમ છે કે તગર ધનમા.
 દનાં અને દુખ્યાં ભુખ્યાં શખસોની
 ઉપર મહેરબાની અને માહબતની
 નજરથી જોય. કારણ કે કહણ દીલ
 અને સાંકડી આંખવાલા દાલતમંદ
 શખસોને, યેજી જહાંનની નેઆમત
 અને સગવડનો ભાગ આપીને
 શેવટે શીટકાર અને અંધકારમાં
 ડટાવું પડે છે. માણસ જાતમાં જેમ
 પાક માહબતનો જોશો હોય છે,
 તેજી મીસાલ પાક ગુસાનો જોશોખી
 હોય છે. અને એક શખસ મધેની
 ખરી નેકાનો ઝલકાત સજીથી વધારે
 દીપકતો ત્યારેજ દેખાય છે, કે
 જ્યારે તે પેલા પવીતર ગુસાની અ-
 સરથી ખીલેલો બને છે. અખારા
 કરવાથી ધણી એભો છુપી રહી શકે
 છે તે ખરું છે, પણ તેમ કરતાં
 ધણી ખુખીએનો ઝલકાતખી દેખાઈ
 રહે છે તેમાં શક નથી. વાસતે પાક
 માહબતના તેમજ પાક ગુસસાના
 જોશને કામ લગાડતા રેહવામાંજ
 ફાયદો છે.

(મુનસુખી નીતી વચનનાં ગોહરો.)

જુરી કરણી કરીને ભલાઈની
આસા રાખવી, તે ગોઆ હવામાં
ખીઆં વાવીને સેવટે તોફાની પવ-
નનીજ કાપણી શીવાય ખીજી ચીજની
આશા રાખવાની મુરખાઈ જેવું છે.
જે બુદ્ધ એક નયાવીસ કરે, અથવા
જે બુદ્ધ એક રાજ કરે,—અને જે
બુદ્ધ એક લશકરી સરદાર કરે, તે
સધલાંના માઠાં પરીણામનો બોલો
સેવટે ગરીબ રહ્યાતનેજ સોસવો
પડે છે. એક વીદવાનના મત મુજબ
એવી બુદ્ધ તે ગોઆ ભેશબંધ વેહતાં
પાણીનો એક ઘાટ છે, કે જેનું
અસલ મુલ બિંચો પાડડ છે, પણ
સેવટે તે નીચાણુ જમીન પરનીજ
ચીજોને ખણી ખોડી નાખુદ કરે છે.

બદ નીષટાની અને લોભલાલચ
ભરેલી ગરીબાઈની પીઠ, તકોબરી
ભરેલા તવંગરીના પગ આગલ
સદા વાંકી વલેલી રહે છે. પણ જે
સતવંત ગરીબો, ખોદાતાલાની
તરફથી જે આવી પડે તે હિમતથી
ખરદાસત કરનારા હોય છે, તેવા
ગરીબો તો પેલા અભિમાની ભરેલા
તવંગરોને મોટા અવાજનાં પોકલ
ધોલની મીસાલનાં ગણીને, ખરેપગે
હલા રહીને, ધીકારથી સામી ઠોકડ
મારી ચાલી જાય છે.

(મનસુખી નીતી વચનનાં ગોહરો.)

(શંખ સાદીના “ ગુલિસ્તાં ”
ઉપરથી.)

જે વ્યક્તી કોઈ ધમણડી અઃદમીને
ઉપદેશ કરે છે તે ખુદ નસીહતનું
માહતાજ છે !

જે માણસ શક્તીવાન છે છતાં
લલાઈ નથી કરવું તો તેને તે શક-
વીના જવા પછી લલાઈને માટે
પોતેજ માહતાજ રહેવું પડે છે !

કોઈના છુપાયલા અયજને ખોલ્યા
ના, તેનાથી તમારીપરનો વીશવાસ
ઢી જશે !

કુળવણી લાઈને તે ત્રીદયાને
હુયોગ નહીં કરવો, એ જમીન
ખોડીને તેમાં ખીજ નહીં બોલા
સમાન છે !

જેના આંગલાઓમાં ભેર નથી
તે જો કોઈથી પંજો લાગે તો તેમાં
તેનીજ મુખાઈ છે !

* * *

ગુણહીણ ગુણવાનોથી દવેસ
કરે છે !

અગર પત્થર હાથમાં હોય અને
સાંપ નીચે તો તે વખતે વીચાર
કરવા થોભવું નહીં !

અગર કોઈ અકલમંદ એકાક-
લીઓ સાથે તકરાર કરે તો તેમાં
તેણે કીરતીની આશા તો નહીંજ
રાખવી !

જે મીઠને તમે અહુ લાંબા વખત
પછી પાછો મેલવો છે તેને નીલાચી
લેવાની બધી કોશીશ કરો !

એ વાત અશક્ય છે : એક તો
આપણી હૃદ ઉપરાંત આત્મ, અને
ખીજું મઓત પહેલાં મરણ !

(શ્રીમદ સાહીના " ગુલિસ્તાં " ઉપરથી.)

એક દીવસ ખલીફા હાઈ રશી દના એક શાહઝાદાએ ગુસ્સાથી પોતાના પીદર આગળ જમ કહ્યું " મને ફલાણા સીપાહના છોકાએ ગાલો ભાંડી ! "

બાદશાહે વઝીરને તે બાબતમાં શું કરવું તે પૂછ્યું, જેથી કાંઈએ કહ્યું. " ગાલો ભાંડનારને કચદ કરો. " કાંઈ કહે " તેને મારી નાંખો. "

નેક ખલીફાએ શાહઝાદાને કહ્યું. " બેટા, ઉત્તમ તો એ છે કે તેને તમે દરગુઝર કરો, ગાલો ભાંડનારને મારી આપો ! અગર મારી નહીં આવી શકતા હોય તોજ લાચારીએ તેને ગાલોના બદલામાં તમે બી ગાલો ભાંડી આપો !! "

* * *

એક માણસપર કાંઈ માંગનાર ના ફીઆ ચઢી ગયા હતા, જે માંગનાર દરરોજ આવીને તે બીચારા ગરીબને સતાવતો અને હઝાર તાણા ટપલા મારી સખત શબ્દો કહેતો જે પેલો ચુપચાપ સાંભલી લેતો !

એક ચતુરે તે મામલો જોઈને કહ્યું. " ઇચ્છાનું ટાલવું એટલું બધું કહ્યું નથી જેટલું કે માંગનારનું માંગવું ! કસાઈઓના તમાદા સહેવવાના કરતાં તો માંસની આ શામાં મરી જવુંજ સાઈ છે ! "

(શ્રેષ્ઠ સાદીનાં “ ગુલિસ્તાં ”
ઉપરથી.)

દુશ્મનની સલાહની વીરધ કામ
કરવું તેજ અક્ષલમંદી છે ! અગર
તે તમને તાર સમાન સીધી રાહ
બતાવે તોખી તે રસ્તો છોડી દો
અને હલદોજ રસ્તો પકડો.

એવા સખત ના બનો કે લોકો
તમારેથી ખીછી જાય, અને એટલા
નરમખી ના બનો કે લોકો તમારે
માથે ચઢે !

બે માણસો રાજ્ય અને ધર્મના
દુશ્મન છે : એક તો નીરદયી રાજા
અને બીજો મુખ સાધુ !

રાજાએને લાગ્રમ છે કે તેઓ
પોતાના દુશ્મનપરખી એટલા બધા
ગુસ્સો નહીં કરે કે જેથી તેમના
મીત્રોના મનમાંખી ખટકી બેસી
જાય !

સાંપના માથાને તમારા દુશ્મ-
નના હાથથી કચડાવી નખાવો !
યાતો સાંપ મરશે યા દુશ્મનથી
તમારું ગલું છુટશે ! !

* * *

એક બુદ્ધાને લોકોએ પુછ્યું.
“ શાદી કેમ નથી કરતા ? ”

તેણે જવાબ આપ્યો “ હું બુદ્ધી
ઔરત પરણવા માંગતો નથી.”

પાછો સવાલ થયો “ તો કાંઈ
જવાન ઔરત સાથે કેમ નથી
પરણતા ? ”

જવાબ મળ્યો “ જ્યારે હું બુદ્ધી
હોવા છતાં બુદ્ધી સ્ત્રી પરણવા માહ
તો નથી તો જવાન ઔરત મારા
જેવા બુદ્ધાને કેમ આહશે ? ”

* * *

(સાદીના “બુલિસ્તાં”
વિપરથી.)

એક ફકીર દુનીયા છોડીને જન્મ
મરણ રહેવા લાગ્યો. એક દિવસે
બાદશાહની સવારી તે તરફથી
નીચી જેપર ફકીરે કાંઈજ ધ્યાન
નહીં આપ્યું!

ફકીરે જમને પેલા ફકીરને
કહ્યું “ફકીર, બાદશાહ સલામત
તમારી સામેથી નીચળ્યાં છતાં તમે
તેણેજને કાંઈજી જાન નહીં આપ્યું
તેનું શું કારણ?”

ફકીરે જવાબ આપ્યો “શાહો
અને શહેનશાહોએ તો તેઓથી
માનની આશા રાખવી કે જેઓ
તેમને ચાહતા હોય! અમારો ફકીર
ફાકડો તો દુનીયાજ છોડીને બેઠેલા
છીએ એટલે રાજા બાદશાહથી
અમને શું?”

રાજા તો પ્રજાની રક્ષાને માટે છે,
અને નહીં કે તેમની બંદગી સલામ
માટે!!”

ફટો પર દંયા કરવી તે સજ્જ-
જનો પર અત્યાચાર કરવા બરો-
બર છે!

રાજાઓની દાસ્તી અને બાળકોની
મીઠી મીઠી વાતોપર ભરોસો નહીં
રાખવો!

તો કોઈ નીરબલ શત્રુ તમારી
સામે મીત્રતા કરે તો તમને તેનાથી
જાગર સચેત રહેવું બેધર્યે?
જગર મીત્રની સમ્યાપનો ભરોસો
નહીં, તો પછી શત્રુઓની ખુશામ-
નો શા વીશવાસ?

(રોચ સાદીના “ ગુલિસ્તાં ” ઉપરથી)

હું દમાસ્કના એક અઓલીયાની
કબર પર બેઠો હતો જેવામાં અરબ
દશનો એક અત્યાચારી બાદશાહ
કબર પાસે દુઆ ગુઝારવા આવ્યો.
નમાઝ પઢ્યા પછી તે મને કહેવા
લાગ્યો “ હું આજકાલ મારા એક
કુશનને હાથે તંગ આવી ગયો
છું, માટે તમે મારે હાથે દુઆ
કરો.”

મેં જવાબ આપ્યો “ અગર જો
તમે તમારા કુશનને હાથે બચવા
માંગતા હોય તો તમારી ગળીય
રહ્યત પર દયા કરો.”

* * *

એક મુસ્લી બાદશાહે એક ફકી-
રને પુછ્યું “ મારે સોકપ્રીય થવા
માટે શું કરવું જોઈએ ? ”

જવાબ મળ્યો “ તમારે આખો
દિવસ સુખ રહેવું, જોઈએ કે નેથી
તમે તમારી જગૃત રહ્યત પર મુસ્લિમ
નહીં કરી શકો ! ”

મારી જવાનીમાં મેં એક દિવસે
માતાને કાંઈ કઠોર વાત કહી !
મારે કુખી થઈને એક ખુશમાં
જઈ બેઠો અને રડીને બોલી
“ બચપણ ભૂલી ગયા, નેથી એવી
વાતો હવે માંડામાંથી નીકળી રહી
છે ! ”

(મીસીસ એલનના લેખ ઉપરથી.)

જુરાઈ કરવા અથવા લલાઈ કરવાની શક્તી તમારી પોતાની અંદરજ મઝાજુદ છે. હવે તમે પોતેજ બતાવો કે તમે જુરાઈ કરશો કે લલાઈ ? શામાં જુરાઈ છે અને શામાં લલાઈ છે તે વાતની તો તમને સમજ છે, તો બોલો હવે તમે જુરી વાતને ગ્રહણ કરશો કે લલી વાતને ? તમે પોતેજ તમારા વીચારો અને કામનાં પસંદ કરવા વાલા છો. તમેજ તમારી હાથતના બનાવનાર છો. જે કાંઈની તમે કરવા માંગો છો તેની શક્તી તમારામાં મઝાજુદ છે, માટે તમે ચાહો તો પ્રેમ અને સત્ય ગ્રહણ કરો કે ચાહો તો દવેશ અને કલેશ તે ! બધું તમારા હાથમાં છે.

શુદ્ધ મીસાલ તમારી મીનદમીને બનાવો. જેમ કુલ પોતાની ખુશખોશી લોકોને લાલ પહેંચાડે છે તેમ તમેજી સદા ખીજખીજને લાલ કરતા રહો.

જો તમે પુણી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માંગતા હોય તો પહેલાં પુણી પ્રેમને પ્રાપ્ત કરો.

જો તમે ઉંચા દરજ્જા પર ચઢવા માંગતા હોય તો નીચે ઉતર તમારા અંતકરણને દયા અને પ્રેમથી ભરપૂર રાખો.

દુનીયાની તકલીફો લાલચ છોડો, અને તે વસ્તુ મેળવો કે જેમાં બધુંજ છે. .

(મીસીસ એલનના " મૅરનીંગ
એન્ડ ઇવનીંગ થોટ્સ " ઉપરથી.)

આપણી ઝીનદગીનેા દરેક દીવસ
એક નવીજ ઝીનદગીની શુરૂઆત
સમાન છે જે દીને આપણે ગઇ
કાલ કરતાં વધારે ઉત્તમતા અને
અક્ષમદીથી વીચાર અને કામ
કરવા જોઇએ.

એક આખા દીવસમાં તમે શું
શું કીધું છે અને તે કામોમાં તમે
બુલ કીધી છે કે કાંઇ બલાઇ
વાપરી છે તેનો જો સુતી વખતે
વીચાર કરશો અને થઇ ગયલી
બુલ માટે પાક ખુદાની માફી માહી
ફરી એમ નહીં કરવા મક્કમ
થશો તો તમે ઘણા આગલ દર-
રોજ વધતા જશો.

દુનીયામાં ત્યાં સુધી કોઇખી
ઉત્તમી કે સફળતા નથી થઇ શકતી
જ્યાં સુધી સ્વાર્થની આહુતી
અપાય ! જેમ વધારે માણસ વી-
ષયવાસનાઓને તજ દેશે અને
પોતાની ઉપર વીશવાસ કરતા
શીખશે તેમ વધારે કુદરતની પવીત્ર
મદદ તેને ફતેહના રસ્તાપર દારવી
જશે.

“ ફલાણું તો મારાથી નહીં
થાય.” એવું ન વીચારી હારી નહીં
ખાનારાઓ તથા આપસ્વાર્થથી
બાઝ રહી ખીજને કાયદો આપવા
ચાહનારાઓ પોતે વીર, સાહસી,
સાચા અને હિમાનદાર બને છે.

(મીસીસ એલનના લેખ ઉપરથી.)

મનની શાંતી યાદના એક સુંદર રત્ન સમાન છે. માણસને જેમ જેમ ખ્યાલ આવતો જશે કે મારા વીચારોથી 'મારી દુનીયા' તૈયાર થાય છે તેમ તેમ તે શાંત ચીત થતું જશે અને તેથી તેની સદબુધ્ધી વધતી જશે અને તે તમામ અંદરની વીચારને બાહરની ચીએના યંત્ર સમાન ગણીને તમા સારા વીચારો લાવી ગુલગપાડા હાંકવાનું- પુકા કરવાનું-એકલ બેઠેલ થવાનું છોડી દઈ ગંભીર અને ભલું બનશે.

તમારા કામોને અચ્છી તરેહ સમજી લો અને તમે પોતે તમારા કામો કરો. જોડલા તમે તમારા અંતર-આત્માને અનુસાર કામ કરશો અને વીવેકશક્તિથી કામ લેશો તેટલા તમે ક્ષેત્રમંદ બનશો અને રફતા રફતા ઉભતી કરી કરીને હિંમત દરજ્જાપર પહોંચી જશો, અને તમારા ઉદાર વીચારો દ્વારા મીનદગીની સુંદરતા ધીરે ધીરે તમાપર પ્રગટ થતી જશે. પાક પરવરદેગાર ભલા મહેનતુનો મદદગાર છે તેનો ખ્યાલ રાખીને તમારી પોતાની બાબતોપર વીશવાસ મૂકીને તમારા કામમાં આગળ વધ્યા જશો તો સફળતા જરૂરજ પ્રાપ્ત થશે અને વલી મનને વશમાં લેવાથી તમારી શક્તિ અને જોર બહુ વધારે વધી જશે.

(મીસીસ એલનના લેખ ઉપરથી.)

હું ખીજાઓ તરફ કેવી ચાલતી ચાલું છું, તેમને માટે હું શું કરું છું, હું ખીજાઓ માટે કેવા વીચારો ધરાઉં છું, ખીજાઓ તરફ હું ભલાઈ અને ભલમનસાઈ વાપરું છું કે એવા એવા સવાલો દરેક માણસ રાત્રે સુતી વખતે પોતાને પુછે તો તે શાંત વખતમાં તેને પોતાની બુલોનો પતો મલી જાય. અને તેને ખીજા સહવારથી પોતાની જે જે બૂલો થઈ હોય તે સુધારવાનું સાત થઈ તે તેમ કરી ખીજાને અને પોતાને ખુશ રાખી શકે.

દરેકે દરેક જીવની સાથે હંમેશા પ્રેમ રાખવાથીજ સાર્વત્રી ઝીંનદગી ભોગવી શકાય છે. એ વાત જાણનાર નેક આદમી પ્રેમમાં લીન થઈ જાય છે જેથી તે કોઈ સાથે વેરભાવ રાખતું નથી કે કોઈથી દ્વેશ કરતું નથી કે કોઈની નીનદા કરતું નથી અને બધાને પોતાના દાસ્ત સમજી કોઈનેખી દુશ્મન તરીકે ગણતું નથી.

નીઃસ્વાર્થ પ્રેમથી બધા પ્રકારના પાપોનો નાશ થઈ જાય છે અને પર વીરોધ ધરણા દ્વેસના કાલા મોહ થાય છે !

(મીસીસ એલનના લેખ ઉપરથી.)

જ્યારે પાપ અને સ્વાર્થનો નાશ થાય છે ત્યારે હૃદયમાં પરમ આનંદ થાય છે.

ખુશી તેજ અંતઃકર્ણમાં વસે છે, જે ખુશી મતલબ વગરનું; શાંત અને આધનામીસાચ સાફ છે.

જે હૃદય મલીન, ધરપાવાલું, અને દવેશથી ભરેલું છે તે આનંદથી વંચીત છે, સ્વાર્થ. માણસોથી આનંદ કોસો દુર છે.

જેમ પ્રેમાલુ હયાલુ છે અને જેનામાં નીઃસ્વાર્થ કુટી કુટીને ભરેલું છે તે સદા શાદમાનીમાં છે તેનો એહેરો ખુશનુમાં છે અને તેનાં ધરમાં હંમેશા ખુશી છે.

જેમ જેમ એક માણસ ખીજા માણસોના દોષ જોવાનું છોડે છે તેમ તેમ તે પાપ, સોગ, અને સંતાપથી મુક્ત થતું જાય છે.

પરીત્ર હૃદયમાં ધરપા, દવેશ, સ્વાર્થ અને પંથાપાતને માટેની જગ્યાજ હોતી નથી.

જો લોકોને ફક્ત એટલીજ એક વાત સમજમાં ઉતરી જાય કે જેના અંતઃકર્ણમાં પાપ છે તેને હંમેશા સોગ, અને પશ્રતાપ થશે અને જેના મનમાં દવેશ છે તે અને નક્કીજ ફુખી થઈ કષ્ટ ઉઠાવશે અને માનસીક ચીંતાની સાથોસાથ તેને શારીરીક વેદનાખી થશે તો તેવી સમજના માણસો પ્રેમમાં લીન થઈ જઈ દયા અને કરુણાના રસમાં બીજાનું જશે.

(શેખ સાદીના “ ગુલસ્તાં ”
ઉપરથી.)

જવાનીનો મારા દોસ્તોમાં એક
ગબર બહુ ખુશમીઝાજ, હસ્તા
ચેહેરાનો, રંગીલો, માજીલો હતો.
સહેગરથી શું તે તે કદીખી સમ-
જતોજ નહીં હતો ! થોડા વરસ
પછી સંજોગે તે મહને મલ્યો તો
તે ઉદાસ ચેહેરોનો જણાયો ! મેં
તેને તેની દીલગીરીનું કારણ પૂછતાં
કહ્યું. “ તમારો તે અસલી શોક-
રસ હવે સોગરસમાં કેમ બદલાયો ?
તે સંગાર ક્યાં ગયો ? હસતો રમતો
ચેહેરો કેમ બદલાયો ? ”

તેણે જવાબ આપ્યો “ હું પરણ્યો
છું, બચ્ચાં છોકરાવાલો થયો છું
તો હવે તે ખેલાડીપણું ક્યાંથી
લાઉ ? વખતનાં ઢોળ વખતેજ
છાજે ! ”

* * *

એક ચતુર યુવકનો નીયમ હતો
કે બુધ્ધીમાનોની સભામાં બેસતો
તો તદનજ ચુપચાપ રહેતો ! સાદાએ
તેને કહ્યું. “ તમેખી કોઈ નાઈવાર
કોઈ કોઈ બાબતપર બોલ્યા કરો. ”

તેણે જવાબ આપ્યો “ એવું
નહીં બની જાય કે અફસમંદા જે
બાબત માટે મને પુછે તેનો જવાબ
આપતી વખતે મને ન આવડતું
હોય તેથી લજજત થવું પડે !
ખામ્યુશી બેહઝ બેગુધ વલગીરી
નામુશી ! ”

નસીહત.

પલંગપર પડી રહેવાવાહું બચ્ચું-
ખી કેમ આગલ વધવું તેની શીકર
કરે છે ! તે બેડે ચુપચાપ પડીને
રમે છે. અને માજથી ખેલ કરે છે
તોખી તેનાથી નહીં ધરાધને ઉઠવા
માંગે છે ! પડી પડી પડી જવા
છતાંખી તે ઉઠવાનીજ કોશીશ કરે
છે ! પડી ખડીનેખી તે ચાલતાં
શીખે છે, અને ચાલતાં ચાલતાં
ટપકાઈ જાય છે ત્યારે તેને જે ગુસ્સો
પેદા થાય છે તેને તે અનેક ચેન
ચાલાઓથી પ્રગટ કરે છે ! આ
બચ્ચાના દાખલા ઉપરથીજ માણસ
સમજી શકે કે તેને આ દુનીયામાં
રહતા રહતા આજેજ અને આગલજ
વધવાનું છે અને તેને ઉત્તમ કામો
કરવાના છે.

દુનીયામાં કોઈ ગરીબ છે, તેા ધનું
માન થોડું છે, સેકીન તેમને ધીકા-
રવાનું કામ તમારું નથી તે સદા
યાદ રાખો. મર્યાદાયા ઇત્તજતને
ખ્યાલ હંમેશાં હોવોજ બેહમ્મ.
એક માણસ ચાહે તેટલો હંચી
પદવીપર હોય તેથી તે નીચી પદ-
વીવાલને ધીકકારે એ ઇત્તજતથી
ઉલટી વાત છે ! રાજ-રહિત, પીદર
પીસર, મોટા છોટા, ભાઈ-બંધુ,
મરદ-ઝોરત બધાનો ઇત્તજતથી
ખ્યાલ રાખવો બેહમ્મ. જો તમે
ખીજને ઇત્તજત આપશો તોજ તમને
ખીજ ઇત્તજત આપશે.

નસીહત.

આફતાબ રાતની અંધારી કુર કરીને પ્રકાશી લોકોને દીવસનો ઉજળો અને ગરમી આપે છે ગોયા કુનીયાની ગરમીને તે નવી જીનદગી હરરોઝ બતાવે છે ! જૂઓ, તેના ઉગવાથી પક્ષીઓ ઉડી એક ખીજને જગાડી પાક ખુદાની બંદગી કરે છે !

તમે માણસો શું કરી રહ્યા છો ? નદીની માફક ખીજને કાયદો કરો છો ? આફતાબની માફક ખીજની જીનદગીને નવી અને ઉજ્જસદાર કરવામાં મદદ આપો છો ? પક્ષીઓની માફક બંદગી કરી તે બંદગીમાં ખીજોને શામીલ કરો છો કે ?

ગવૈ ના મધુર કંઠમાંથી નીકળતા ગાયણી મનને જીતી લે છે, સારા ચીત્રો બનાવવાવાલા કારીગરોનું ચીત્ર જોવાથી મનરંજન થાય છે, મગર આ જગતમાં ધરમ, અકલમંદી અને દસ્મોલત નહીં હોય તો કાંઈખી નથી ! ગાયણુકાર વગર ચાલશે, ચીત્ર વગર ચાલશે, મગર જે શહેરમાં ધરમ, ધનાઈ અને દસ્મોલત નહીં હશે તે નકામું ગણાશે. કુળ પ્રશસ્તુ તો આપશે. મગર તે કરમાઈ જશે, જ્યારે દસ્મોલત, દાન શમંદી અને ધાર્મિક નીતીથી ફલાયલી નહીં સદા કયામ રહેશે.

નક્ષીહત.

આ નાથારક દુનીયામાં જે મા-
માણસ સુખને મેળવવા ક્ષેત્રમંદ
ખને છે તેજ ખરું માણસ છે.

આ જગતમાં ગરમી-આગ, સગી
ગુફાન, તડકો દુખ એ બધાથી મા-
ણસોને પોતાને બચાવવા પડે છે.
માણસો જે અત્રને રાઝ ખાઈને
પોતાના જીવને બચાવે છે તે અનાજ
કેમ ખને છે અને તેને કેમ સાચવ-
વામાં આવે છે તેનો જો ઉંડો વીચાર
કરવામાં આવે તો બહુ મોટી વાત
છે: ગુફાની વરસાદ, તડકાની સખતી,
તીડ ઉંદરનો ઝુલ્મ એ બધા
બચાવે અનાજ આપણે ત્યાં આવે
છે.

દુકમાં, મતલબ એ કે આ દુની-
યામાં ચારો તરફ મર્યાદાની છાયાની
વચે ઝીનદગીનો ભરોસો બાંધવો
પડે છે અને ચારો તરફના દુખ વચે
સુખ મેલવાની તજવીજ કરવી પડે
છે. આવી હાલતમાં જે સુખતા ખરા
રસ્તાને પીછાણીને ચાલે છે તેજ
દુનીયામાં શાદમાની પામે છે.

કોઈ સારી ચીજ મેલવવાની
તમને આહ નહીં હોય તો તમે
આગલ વધી શકશો નહીં, લેકી
જે ચીજ મેલવવાનો તમને ઉકડ
નહીં હોય તેને માટે તમે આશા
કરો તો તેને લાભનું નામ આપવું
બેહેતર છે. લાભથી માણસો બહુ
ખુરા કામોમાં ફસી પડે છે.

મરવાથી શું બિહું !-રે મુરખા !

મરવાથી શું બિહું ? (ટક)

જીવતું મરશે, મૃતું જીવશે,
સૃષ્ટિ નિયમ નીતિ એ;
રે મુરખા ! ૦

જિંદગી જાગશે, જાગ્યું જિંદગી,
છે અનુક્રમ સ્થિતિ એ;
રે મુરખા ! ૦

હસતું રડશે, રડતું હસશે,
ધણું હસી રાશે જરિયે;
રે મુરખા ! ૦

રહડતી પડતી, નબળી સખળી,
જ્યાંત્યાં નિત દેખિયે;
રે મુરખા ! ૦

મરવું એ જીવવાને માટે,
સુખી ને ઝટ મરી લિયે;
રે મુરખા ! ૦

જીવતો મૂવો ને કાયર જન,
જરી જરીમાં રડી દિયે;
રે મુરખા ! ૦

શૂરવીર તે કાયર કરી સિદ્ધ,
અમરાયુષ અમી પિયે;
રે મુરખા ! ૦

માટે હું, મેઘન પડી જા,
ખરી રીત ડહાપણની એ;
રે મુરખા ! ૦

રાણીયો મરણીયો યદુ રાણુ ગજવે,
અનુભવ્યું અનુન જાએ;
રે મુરખા ! ૦

જી, જી, વીરા ! જલદી જી,
શ્રી શીખવે તે શીખિયે;
રે મુરખા ! ૦

(અનુભવિકા)

(મરહુમ બહેરામજી મલખાસીના
કાવ્યરત્નો પરથી)

જે આઠયું તે જાય, જગતમાં
જે આઠયું તે જાય. (ટક)
આઠયું જાયે, હજુ કરમાયે,
નમલ નહિ જ ટકાય;
જગતમાં

ફારફર કાયાનો કાયદો,
કાં રૈયત કાં રાય;
જગતમાં

વધી વધી સહુ ધટવા માંડે,
ધટિ ધટિને જ વધાય;
જગતમાં

મ્હોટા ન્હાના, ન્હાના મ્હોટા,
એક ખીજને ખાય;
જગતમાં

કાયા એ જ કહું રોગ કારમા,
મરણ જ તેનો ઉપાય,
જગતમાં

હો હા કરી શું બચી જવાનો ?
અંતે હાયની હાય;
જગતમાં

વધુ સાચવી વધુ સંકોચાયે,
પડી પડી પૂંજ કટાય;
જગતમાં

નહિ સાચવશે. બહાલા વંશજ,
ખીને હાયે બહેંચાય;
જગતમાં

કાર્તિકોટ ચણી શું કરવાનો ?
મહાન વીરો વિસરાય;
જગતમાં

કરવી હાય તો કરી લે ભલાઈ,
એથી જ જીવ જળવાય;
જગતમાં

(અનુભવિકા)

(મરહુમ બહેરામજી મલખારીના
કાવ્યરત્નો પરથી)

નસીહત.

અકલમંદો વહેલો ખોરાક પચ્યા પછી ખાએ છે, યોગી લોક એટલું ખાવ છે કે જેથી જીવી શકાય, જવાનો પેટ ભરીને ખાએ છે, ખુદાએ પસીનો પડે ત્યાં સુધી ખાયા કરે છે, જ્યારે લોભી કલ-ન્દર તો દમ લેવાની જગા નહીં રહે ત્યાં સુધી ખા ખા કર્યાજ કરે છે!!

જેમ બાઝારી કુતરા શીકારી કુતરાએને જોઈને દુરથીજ ધુરકે છે પણ પાસે જવાની હિમત કરી શકતા નથી, તેમ ખરાબ માણસો સારા માણસોને દેખી શકતા નથી!

જે દુશ્મન બનેલા માણસોની વચ્ચે તમે કાંઈખી વાત કહો તે એવી સાવચેતીથી કહેજો કે અગર પેલા એહ પાછા દોસ્ત બને તો તે વખતે તમારી વાતને લીધે તમને તેમનાથી લજવાવું નહીં પડે!

જો માણસ હંમેશા ખ્યાર, નમ-નતાઈ, ભલાઈ, અને સંતોષના ગુણોથી દુર નહીં રહે તો અને સચ્ચાઈ અને હન્સારી થવથી બાઝ ન આવે તો આલોમાં આલો જગ્યા પામે.

નદીનું પાણી રાતભર વહેવા છતાંખી હજી વહ્યાજ કરે છે અને તે તેમ કરીને પોતાના મીઠા પાણીથી બાગ બાગીચાના ઝાડોને હરાભરા કરે છે બાગબાનને જીવને ખુશી રાખે છે!

ડાહ્યાં માણસોની ડાહો વાતો.

મધ્યમપણું ધરમાં શાંતી લાવે
છે, મગજને સમજશક્તી આપે
છે, આત્માને આતશી બનાવે છે,
ગજવામાં સોનાનો ભાર ભરે છે,
આટલું જરૂર યાદ રાખવું.—
કાંઈપણ શારીરીક દુઃખ વગર
મગજના દરદથી લોકો વધારે
પીડાય છે. તમારો આત્મા જ્યાં સુધી
સુખી અને નયીંત હશે નહીં, ત્યાં
સુધી શરીર ખીલવવાના ને મજબૂત
બનાવવાના સબલા ઉપાયો કારગત
લાગનાર નથી, તેથી હલકું આ-
ત્માની શાંતીથી શારીરીક શક્તી
પોતાની મેળે કાશ્યેય વગર આવતી
જશે. તમે હિંધમાં પડો, તેની પાંચ
મીનીટ અગાઉ ખુદાની યાદ ધણું
જેશથી ને અંતરના પ્રેમથી કરજો,
તમારી છાંદગી એકસો વરસની
થશે. તમારા દુઃખો ટળી જશે, ને
તમે આ તથા પેઢી દુન્યાનું સુખ
મેળવવા બાગ્યશાલી થશો,
અજમાવી જોજો.

ડાહ્યા માણસોની ડાહી વાતો.

આપણી હાલની કેળવણી ને
મોટે ભાગે કુકત મનની ખીલવ-
ણીજ છે, તેની પર તદ્દન ભરસો
મુકતાં નાં.—આપણે તો પરિ-
ણામ જોવાનું છે. તે માણસોને
વધારે સારાં કરે છે ખરાં, પણ
તે બધું ઉપરનુંજ વધારે તીક્ષ્ણ
નજરના ને ચમલ બનાવે છે,
પણ તેમાં ડાહ્યાપણનો અંશ ધણે
કમી હોય છે. વધારે પકકા બનાવે
છે ખરાં, પણ વધારે હિંમદા
જીગરના બનાવી શકતાં નથી;
બધું વધારે મેલવવાને આતુર,
પણ વધારે સુખી નહિ. આવી
રીતે જોતાં આવી ખીલવણી અક-
લપસંદ નથી.

ઇનસાન પોતે જો પણ હાલત-
માં હોય, તેમાં મજાહ ભાગવી
શકે છે, ક્યારે કે તે પગ જોઈ
પાથરણું તાણનારો હોય, સાદી
રોટલી ને ચટણીપર શુકરાના કરી
જાણતો હોય, ને તને તથા મને
તંદરેસ્ત હોય. આજનો દહાડો
જો સુખનો ગયો તે ખરો, કાલ
હીને આપ્યાં પણ જઈએ. પણ
તે સુખના દહાડાને ખુદા ખુશ
થાય એવી રીતે તપાસ કરજે,
એવું સમજીને કે તું હયાં ચંદરો
કાળ જીવવાનો છે.

કાહ્યાં માણસોની કાહી વાતો.

તમે જેમ દુન્યાને જોવાની શક્તી
ધરાવો, તેમ તે તમને દખાવે.
તમે જો હરતા હશે તો તે તમને
ખુશાલ જણાશે, તમારું દીલ દલ
ગીર હશે, તો તે તમને રડતી
જણાશે.

માણસની જીંદગી બસો વર-
સની થાય, એ સંભવીત છે,
અને જીવનને લીધે જેમ કુદરતી
હંધ આવે તેમ નબળાઇને વશ
થઇ આપ્પર થઇ જાય. પણ ધન-
સાન યા તો અકૃતાકૃપણને લીધે
કે યા તો મિજબનજીના ખોટા
ખ્યાલથી દારવાઇ કુદરતના કાયદા
હરપળ તોડ્યો જાય છે, ને પરિ-
ણામમાં કોઇ ભર જીવન તો
કોઇ મધ્યમ ઉમર ને કોઇકજ
કદાચ વધારે લાંબી ઉમર કાઢી
શકે છે.

અંતરના આત્માના અવાજ
વગર, આપણી ઉમદા શક્તિઓ
મંદ પડી રહે છે. આપણામાં રહે-
લી એ, ઝીણી ચીંગારીજ આગ-
ળ વધતાં મોટું ભડકું લે છે.

સત્ય.

માનવી! જો તું સત્યનો સાથી
થયો હોય, જો સત્યને તારાં
અંતઃકરણથી આહ્વાનો હોય તો,
તું તારું દિલ સાચું રાખ.
સત્યને કદી તું છોડતો ના.
સત્યને વળગી રહ્યાથી તને કીર્તિનું
તાજ મળશે. જે માણસનું દિલ
સાચું અને ચોખ્ખું છે તે માણ-
સનાં દિલમાં સત્યનું મુળ માલમ
પડે છે. તેના બોલવામાં ડગાઈ
અને લુચ્ચાઈ માલમ પડતી નથી.
જુઠાઈથી તે શરમીંદો થઈ પડે છે
તથા ગભરાઈ જાય છે પણ સાચું
બોલવામાં તેને કંઈ પણ દર
રહેતો નથી. સાચાં દિલવાળો
માણસ પોતાની આખરનો મરતબો
સાચવી રાખે છે. ડગાઈ અને
લુચ્ચાઈને તે પોતાનાં સર્વ દિલથી
ધિકારે છે. તે પોતાના સર્વ ઠરાવમાં
નિયમ પ્રમાણે ચાલે છે અને ગુચ્છ-
વણથી મોકળો રહે છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી
ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

હયા.

જે પ્રમાણે સુકાઈ ગયલાં ઝાડ-
પાન અને ફળ ઉપર વસંતઋતુના
દેખાવથી લિલાસ અને ખુબસુરતી
આવેછે, જે પ્રમાણે વેરાણુ ઐત-
રમાં ઉનાળાની બક્ષિસથી પુષ્કળ
અનાજ પાડેછે, તે પ્રમાણે
અભાગ્ય લોકોની ઉપર દયા માત્રી
બક્ષિસ થઈ પડેછે. જે પુરુષ
ખીજની દયા કરેછે તે પુરુષ
બધાઓની દયા મેળવવાને લાય-
કનો થઈ પડે છે; પણ જે પુરુષ
દયા વગરનોછે તે દયા મેળવવાને
મુદ્દલ લાયક નથી.

જે પ્રમાણે એક કસાઈને બક-
રાંની ચિચિયાગીથી દયા ઉપજતી
નથી, તે પ્રમાણે કૂર કે ધાતકી
માણસનાં દિલમાં કોઈનું દુઃખ
જોઈને દયા ઉપજતી નથી. તેટલા
માટે, હે માનવી! તું તારા કાન
ગરીબ લોકોનો સાદ સાંભળીને
બંધ કરતો ના; અને નિરપકારી-
ઓનાં દુઃખ જોઈને તારું દિલ
કંકાણુ અને નિર્દય રાખતો ના.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી
ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

નમ્રતા.

હે મનુષ્ય! એવો તું કોણ છે કે તું તારા ડાહ્યાપણનું અભિમાન કરે છે? તું તારી કાબેલિયત ઉપર, તું તારી વિદ્યા ઉપર એટલો બધો શા માટે દૂભાય છે? તું પોતે અમાન છે એવું સમજ; કારણ પોતાને અમાન સમજવું એ ડાહ્યાપણનું મંડાણ છે. ખીજ-એના વિચારમાં તું મૂર્ખ માલમ ન પડે વાસ્તે તું તારા પોતાના વિચારમાં ડાહ્યો થવાની મૂર્ખાઈ કહાડી નાખ.

એક સ્વરૂપવાન સ્ત્રીને સાદો પોશાક નેમ ઝલકાટ અને શોભા આપે છે, તેમ નમ્રતા ભરેલી ચાલ ડાહ્યાપણને. એક મોટો શૃંગાર થઈ પડે છે. નમ્રતાવાળા માણસનું બોલવું સત્યને પ્રકાશ આપે છે અને તેનાં બોલવાની ખામી તેની ભૂલને ઢાંકી કાપે છે. નમ્રતાવાળું માણસ પોતાનાં ડાહ્યાપણ ઉપર વિશ્વાસ રાખતું નથી; તે પોતાના મિત્રની ચિખામણ ઉપર લક્ષ આપે છે અને તે પોતાની સંમતિ-છૂંતા સહી છેલ્લી નજરે જોય છે.

(સ્વર્મવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

વેર.

વેરનું મુળ માણસની નબળાઇ છે. વધારે નબળા અથવા ખીહ કણા માણસો વધારે વેર રાખે છે. પણ અરે માનવીના દીકરા? તું વેર શા વાસ્તે શોધે છે? તું શા કારણથી વેરભાવ રાખે છે? તું શું એમ સમજે છે કે વેર રાખવાથી તારું પોતાનું દુઃખ ઓછું થશે? ના, નહીં કારણ તું ખાતરીથી જાણ કે તારા પોતાનું દુઃખ તેથી ઘટવાને બદલે અત્યંત વધી પડે છે. જે માણસનાં દિલમાં વેર છે તે માણસનું દિલ હંમેશાં જોએન અને દુઃખી માલમ પડે છે; અને જે માણસની ઉપર વેર રાખ્યું હોય છે તે માણસ આરામ અને વગર ફિકરથી રહે છે.

જે પુરુષ વેર લેવાને ધારે છે તે પુરુષ પોતાની ઉપર પડેલાં દુઃખથી ધરાયો હોય એમ દેખાતું નથી. વેરભાવ રાખ્યાથી જે દુઃખ ખી-જાને ઉપજવું જોયે છે તે દુઃખ તને પોતાનેજ ઉપજે છે. જે પુરુષને તું દુઃખ દેવાને ઇચ્છે છે તે પુરુષ મુંગો મુંગો અને હસતો હસતો પોતાનું કામ કર્યો જાય છે. તે તારા દુઃખમાં ઉમેરો થઇલો જોઇને વધારે ખુશી થાય છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

મોત.

મોત એ માણસના જીવની પ્રરિક્ષા છે. મોતથી માણસનાં સારાં નરસાં કામની ખુબી એકદમ જણાઈ આવે છે. જે માણસ સમજે છે કે સારી હાલતમાં મરવું મિટલે થું, તે માણસ પોતાનું જીવ તર ખરાબ રીતે ગુજારતો નથી. જે માણસે પોતાની હૈયાતીનો છેલ્લો ભાગપણ સારી રીતે ગુજાર્યો હોય તેનો જન્મ વ્યર્થ ગયો એમ કહેવાયે નહીં. જે સ્થિતિમાં મરવું જોઈએ તે સ્થિતિમાં મરવાને તૈયાર રહેનાર માણસ પોતાની હૈયાતીના વખતનો માઠો ઉપયોગ કરતો નથી.

જે માણસ એવું સમજે છે કે “મારે મરવું છે” તે માણસ જીવે છે ત્યાંસુધી સંતોષથી રહે છે. અને જે માણસ મરવું જુદી જાણે છે તે કંઈ પણ રીતે ખુશ થતો નથી.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

ડાહ્યા અને મૂર્ખ

માણસાં જો ઇશ્વરે તને ડાહ્યાપણુ આપ્યું હોય, જો ઇશ્વરે તારાં મનને સત્યના પ્રકાશથી ખુલ્લું કર્યું હોય, તો અસાધ્ય માણસોને તેનો લાભ આપ, તથા ડાહ્યા અને અકલત્રાણા માણસોને તારા વિચારથી બચાવે. કર, કે જેથી તારા પોતાના વિચારમાં સુધારો થાય જે માણસમાં અજ્ઞાન ડાહ્યા પણુ છે તે પોતાના વિચારને વળગી રહેતો નથી. ડાહ્યા માણસ વારંવાર વિચાર કરે છે અને પોતાની ભૂલ માલમ પડે છે તો તે કબૂલ કરવાને તથા સુધારવાને વિલમ લગાડતો નથી. મૂર્ખ માણસ પોતાના વિચારમાં મક્કમ રહે છે અને “હું કદી ભુલ કરતો નથી” એવી ગરબી રાખે છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

ડાહાપણ.

માનવી ! તું ડાહાપણની વાત સાંભળ. તું ડાહાપણના ઉપદેશ ઉપર લક્ષ્ય પોંહોંઆડ. ડાહાપણનો સંગ્રહ તારા મનમાં કર. ડાહાપણનાં વચનથી કોઈ અજાણ્યો નથી. ડાહાપણ ઉપર સર્વ સદ્ગુણ

આધાર રાખે છે. ડાહાપણ માણસનાં જીવતરનો રખેવાળ અને સંભાળ લેનાર છે. હું મનુષ્ય ! તું તારી જીવ ઉપર લગામ રાખ. તું તારો હોટ ઉપર ચોકી પેહોરો રાખ, નહીં તો તારાં બોલવાથી તારી પોતાની ખરાબી થશે.

જે માણસ લંગડાને ધિક્કારે છે તેને તપાસવું જોઈએ છે કે “હું પોતે લંગડો નથી.” જે પુરુષ ખીજની અપદિશા જોઈને ખુશી થાય છે તે પુરુષને પોતાની અપદિશા કોઈ દિવસે ધણી દલગિરીથી જોવી પડશે. ધણુંજ બોલવાથી પશ્ચાત્તાપ કરવો પડે છે પણ મુંગા રહ્યાથી સલામત રહેવાય છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

હિંમત.

આ પૃથ્વી ઉપર અવતાર યેનાર દરમ્મિક માણસને કપાળે થોડું ધણું દુઃખ, દરદ અને કમનસીબ ચોરાટેલું છે તથા થોડી ધણી આપદા, પિડા અને વિપત્તી વળગેલી છે. તેટલા માટેરે દુઃખ અને સંકટના માનવી! તને ધટે છે કે વગર ઠિલ કરવે તારાં મનને હિંમતથી અને ખીરજથી ભેરાવર કર; કે જેથી કશને માણસ જાતને કપાળે થોડું ધણું દુઃખ વળગેલું છે તે સહન કરવાને ખીરજથી ખની શકે. જે પ્રમાણે ઉજડ રેતીના મેદાનમાં એક ઉંઠ મહેનત, તાપ, ભુખ અને તરસ સહન કરે છે, તે પ્રમાણે માણસ જાતની હિંમત સર્વ સંકટમાંથી તેનું રક્ષણ કરે છે.

મારા કુળનું 'માળક દાહતની અદખાઈ કરતું' નથી અને તેના આત્માની મારાઈ જવી રહેતી નથી. સુખના હસતાં મોઢાં ઉપર તેણે પોતાનો આધાર રાખ્યો નથી, તેથી તે 'દુઃખની વળાંએ દખાઈ' જતો નથી.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલશી ના "નીતી વચન" ઉપરથી.)

કોધ.

જે પ્રમાણે વંદોળિયો પવન પોતાનાં જોરમાં આવીને ઝાડોને ઉખેડી નાખે છે, જગતના રમણ દેખાવને અદસુરત અને ભેડાળ કરી નાખે છે; અથવા જે પ્રમાણે ધરતીકંપ પોતાનાં જોરમાં આવીને આખાં શહેરોના શહેરો પ્રલય કરી નાખે છે; તે પ્રમાણે એક કોધી માણસનો કોધ ની આસપાસ ગુકસાન અને ખરાબી ઉપજાવે છે. કોધવળાં માણસને હાથે કંઈ પણ ખરાબી અને ગુકસાની થવાનો ભય રહે છે. પણ અરે માનવી! તું વિચાર કર અને તારી પોતાની નબળાઈ બુધ્ધી ન જા; તથા ખીજાઓના અપરાધ ક્ષમા કર.—કોધના વિદ્યારને તું તાણે થતો ના; કોધને તાણે થવાથી તું એવું સમજ કે તું તારું પોતાનું ગળું કાપવાને તૈયાર થયો છે અથવા તું તારા પોતાનાં મિત્રનું ખુન કરવાને ઉભો થયો છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

સતોષ.

માનવી! જે સર્વ શક્તિમાન
 હંધર તારા અંતઃકરણની સઘળી
 વાત જાણે છે, જે સર્વ શક્તિમાન
 હંધર તારી ઇચ્છાની સર્વ ગરૂરી
 જ્ઞેય છે, અને જે સર્વ શક્તિમાન
 હંધર તારા પોતાનાજ લાભને
 વાસ્તે તારી અરજ કબુલ રાખતો
 નથી, તે સર્વ શક્તિમાન હંધરે
 આ પૃથ્વી ઉપર તારું વતન ઠેરવ્યું
 છે તે તું જુલો જતો ના. તથાપિ
 ઝાઝાપણ ભરેલી સર્વ ઇચ્છાને માટે
 તથા પ્રમાણિક મહેનતને માટે
 હરએક કામમાં ધણું કરીને રૂતે
 મળે એવું તેણે પોતાની પરોપકા-
 ર-બુદ્ધિથી ઠેરવ્યું છે તે તું યાદ
 રાખજે. બેચનપણું તને માલમ
 પડે છે, જે અપરિશા કે માઠી હા-
 લત તું ભોગવે છે, તે કહ્યા અને
 કેવા ઝરામાંથી નિકળે છે, તેનું
 મૂળ તું તપાસ; એટલે તને મા-
 લમ પડશે કે તારી પોતાનીજ
 મૂર્ખાધિયી, તારી પોતાનીજ ગરૂ-
 રીયી અને તારા પોતાનાજ ભયતા
 વિચારથી તે સઘળું ઉત્પન્ન થયું છે,

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી
 ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

ઉદ્યોગ.

જે દિવસ ગયા તે તો સર્વદા
ગયા અને જે દિવસ આવવાના છે
તે ઉપર મુદ્દલ ભરોસો નથી;
વાસ્તે હા માનવી! તને ધટે છે કે
જે વખત તારો વ્યર્થ ગયો હોય
તેની ચિંતા કે દલગીરી કરવા વગર
અને જે વખત આવવાનો છે તે
ઉપર ધણી આધાર રાખ્યા વગર,
તું તારા ચાલતા વખતનો રડો
ઉપયોગ કર. ચાલતો વખત એ
તારો વખત છે; હવે પછીનો
વખત ભવિષ્યના ગર્ભમાં છે, અને
તું જાણતો નથી કે તે ગર્ભમાંથી
શું નિકળશે. વાસ્તે જે કાંઈ કરવા
વિષે તું ઠરાવ કરતો હોય તો તે
જલદીથી કર અને જે કાંઈ સવારે
થઈ શકતું હોય તે સાંજ ઉપર
ન રાખ.

આજસાં, એ દુઃખ અને
તંગીનો એક માટો પિતા છે.
પ્રમાણિક ઉદ્યોગથી સુખ અને
વૈભવ ઉત્પન્ન થાય છે. ઉદ્યોગો હાથ
તંગીને નસાડે છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલશ
ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

વિચાર.

માનવી! તું તારાં મનને પુછ
અને વિચાર કર કે આ પૃથ્વી
ઉપર તું શા માટે પેદા થયોછે.
તારી શક્તિ વિષે વિચાર કર;
તારી ગરજ વિષે વિચાર કર;
અને મનુષ્યની સાથે તારા સંબંધ
વિષે વિચાર કર. એથી તને તારી
હયાતીનો ધર્મ માલુમ પડશે
અને તે પ્રમાણે ચાલવાને બની
આવશે. તું જે કાંઈ કર અથવા
બોલ તેની અગાજી સારી રીતે
વિચાર કર, અને જે દરએક
પગલું ભરવાને તું તૈયાર થયો
હોય તેની દરએક ગતિ અને તેનું
દરએક વલણ તપાસ. એમ કી-
ધાથી તને કદી નહાઈ લાગશે નહીં,
કદી પશ્ચાત્તાપ કરવો પડશે નહીં
તથા કદી દલગિરી ઉત્પન્ન થશે
નહીં.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી
ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

સુખ અને દુઃખ.

માણસ જાતનાં સર્વ કામજાળ ઉપર લાંબો અને બારિક વિચાર કરતાં માલમ પડે છે કે માણસ ગમે તેવી સ્થિતિમાં હોય, અને ગમે તેવી પદ્ધતિ ભોગવતો હોય તે છતાં તેનું સુખ સમધારણ છે. મોટા અને નાહાના, માતબર અને ગરીબ, ધણું કરીને એકજ સરખું સુખ ભોગવે છે. આપણાં મનમાં વિચાર આવે છે કે જો મોટા અને ‘બડબડ’ છે, જો મોટા બે ઘોડાની “ખાણખાણ” કરવી ફાંકડી ગાડીમાં બેસીને દરવા નિકળે છે તેમો ધણા સુખી હશે. પણ આપણે એ વિચારમાં નિશ્ચય હગાધએ છે. માણસને કપાળે સુખ અને દુઃખ સાથેજ, અને પરસ્પર ચોંટલાં છે. ઈશ્વર એવું કદી નિર્માણ કીધું નથી અથવા એવું કદી ધાર્યું નથી કે આ દુનિયામાં હરએક સ્થિતિ એકદમ સુખી અથવા એકદમ દુઃખી થઈ પડે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

જીવાનીનો વખત.

તમારી જીવાનીનો વખત ને તમારાં સુખ અને લાભને માટે ધણો અગત્યનો છે તેને મુધારાના ફળોથી ઉજડ રહેવા દેશો ના. તમારી પ્રતિષ્ઠા અથવા આખર તમે કરશો તેવી યથે. તમારું ન-શીબ કેટલીએક વાતે તમારા પોતાના હાથમાં છે. તમે હજુર જીવાન છો તેથી તમારો સ્વભાવ અને તમારું અંતઃકરણ નરમ અને કોમળ છે. કેટલાએક ખરાબ વિચારોથી અને માઠી ચાલચલણથી તે પથ્થર જેવું જડ થઈ ગયું નથી. તમારી સમજ ઉપર હજુર ખોટા વિચારોએ અને ખોટા વહેમોએ સરદારી મેળવી નથી. તમારા ખરા પ્યારને ઉતારી પાડવાને તથા હલકો કરી નાંખવા ને દુનિયાને હજુર વખત મળ્યો નથી. તમે માટી ઉંમરે પોંડાંચથો તેના કરતાં હમણાં તમારી સધળી શક્તિ વધારે કૌવતવાળી, સ્વતંત્ર અને વધારે ખુલ્લી છે. તમારાં કામ કોધને હાલ ને વહણ તમે આપશો તે વહણ જરૂર પકડશે, તથા તે વહણ તરફ તમારી જીંદગી પોતાનો રસ્તો પકડશે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી-વચન” ઉપરથી.)

પ્રમાણિકપણું.

પ્રમાણિકપણું ધરમે પસંદ છે. તેમજ સર્વ મનુષ્યને પસંદ છે. પ્રમાણિકપણાંની સર્વ ઠેકાણે અને સર્વ જગાએ સ્તુતિ થાય છે. કોઈ ગમે તેવા હુચ્ચો અને અપ્રમામાણિક માણસ હશે તોપણ તે પોતાનાં મનમાં પ્રમાણિક માણસની લાયકી તથા યોગ્યતા સમજે છે અને જ્યારે તેને જોય છે ત્યારે શરમાઈને પોતાનાં મનમાં હલકો પડે છે. હે મનુષ્ય ! તું સર્વ કામમાં અને સર્વ ધંધામાં પ્રમાણિકપણું રાખજે. તું પ્રમાણિકપણાંની પડખેથી જરાય ખસીશમા. આ દુનિયામાં તને આડે રસ્તે લઈ જવાને બહુ લાલચ અને લોભ માલમ પડશે. પૈસાની ભૂખ અને લાલનો સાદ જ્યારે ત્યારે તારા કાનમાં આવીને કેહશે કે “કામ ધંધામાં પ્રમાણિકપણું રાખીશ તો ભૂખે મરીશ; લોકો લાખો રૂપિયા મળવે છે તે ઉચ્છવાયક અને કાળાં ઘાળાં કીધા વગર મેળવતા નથી.”

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલશ્વ ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

દુ:ખ અને દરદ.

દુ:ખ અને દરદ એ બે પિતરાઈ લાઘવો છે. એઓની સંગત કરવા આપણે જેમ બને તેમ વેગળા રહીએ, પરંતુ તેઓ આપણી સંગત કરવાને ધણીજ આતુરતા રાખે છે. જરાદાવ કે લાગ આવ્યો તો તેઓ આપણા સોબતી થઈ પડે છે. તેઓથી પછી વેગળા જવાની આપણે ધણીખી મેહેનત અને તજવીજ કરીએ પણ તે સર્વ વ્યર્થ જાય છે. તેઓ થોડી વાર વહેતાં હુથિયારથી ખીંછીને નાસે છે પણ પાછા લાગુ પડવા મુદ્દલ આંચકો ખાતા નથી. દુનિયામાં કોઈ એવું માણસ પેદા થયું નથી અને થશે પણ નહીં કે જેની સંગત એ બે લાઘવોએ કીધી નહીં હોય.

એવું જ્યારે ઉઘાડું છે ત્યારે આપણે શા માટે તે લાઘવોની ભેટ લેવાને એટલા બધા બિહિવું ભ્રમએ? જેઓ બિહુ છે તેઓ બમણા ફસી પર છે. એઓની સંગતથી આપણને ધણી વેળા નુકસાન થવાને બદલે લાભ થાય છે. એઓની સંગતથી માણસને ધન્ય શક્તિ વિશે ધણું જ્ઞાન પેદા થાય છે. એઓની સંગતથી માણસ નીતિ અને સદ્ગુણને રસ્તે ચાલવાને શિખે છે. એઓની સંગતથી માણસ સાવચેત થઈને ડાહ્યાપણને રસ્તો પકડે છે.

(સ્વર્ગવાસી કરસનદાસ મુલજી
ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

“જોઈ તપાસીને ચાલ.”

આ શિખામણુ ધરડા માણસોની છે. તે ઉપર વાંચનારે ધ્યાન પોંહ-ચાડવું જોઈએ. વાંચનાર વું મધ્યરાત્રે ખાડા ખખોચિયાવાળા અને ધાસ્તી ભરેલા અનળપા રસ્તા ઉપર યઇને જતો હોય તો વું પોતે તારા જીવને કહીશ કે “જોઈ તપાસીને ચાલ;” “જ્યાં પગ મુક ત્યાં જોઈ તપાસીને મુક.” વાંચનાર ! દુનિયાનો રસ્તો તને કેવો લાગે છે ? હું ધારું છું કે તે પણ તને ખાડા ખખોચિયાવાળો ભય ભરેલો અને અનળપો લાગતો હશે. ખચિત દુનિયાનો રસ્તો એવોજ છે. તેની ચારે બાજુએ ભય શિવાએ ખીજું કંઈજ નથી; વાસ્તે તને સાવધ રહેવું પડે છે. ધણી પુરુષોએ દુનિયાના રસ્તા ઉપર ઠોકર ખાધી છે અને ધણી પુરુષોએ પોતાના પ્રાણ ખોયા છે. ધણી લોકોનાં ડાચાં ભાંગી ગયાં છે ને ધણીઓનાં માંહેાં રંગા ગયાં છે. હજારો લોકો એ રસ્તા ઉપર ચાલતાં ઘોભ લાલચની ભજમાં લપટાઈ મુવાં છે.

(સ્વર્ગવાંસી કરસનદાસ મુલજી ના “નીતી વચન” ઉપરથી.)

